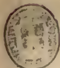
STATVTORVM CIVILIVM REIPVBLICAE GENVENSIS

NVPER REFORMATORVM

Libri Sex.

CVM DVPLICI INDICE, ALTERO Rubricarum,& altero materiarum.

CVM PRIVILEGIO.

GENVAE M.D.LXXXIX.

APVD HIERONYMVM BARTOLVM.

M. D. LXXXVIII. die XVI. Decembris.

ERENISSIMA Collegia Reipublicæ Genuensis, absente Serenissimo Duce ægrotante, tamen vocato etc. visa præsentatione statutorum ciuilium Genuensiũ, nuperrimè, et summa cum laude reformatorum per Mag. Franciscum Taliacarne, Antonium Roccataliatam & Ioannem Baptistam Doriam quondam Dominici, concorditer facta per Illustrißimum Bartholomæum Moneliam, Franciscum Montebrunum, Ioannem Baptistam Pallauicinum, Stephanum Pinellum, Leonardum Clauarum, Prosperum Doriam, Ioannem Franciscum Balbum, Ioannem Spinulam, & Hieronymum Axeretum, quibus dictorum statutorum volumen reuidendi, et exinde referendi cura, et onus demandatum fuerat, ipsoq; Illustrißimo Bartholomæo & collegis, ac eorũ quolibet verbo auditis, & quicquid super prædictis dicere voluerunt satis intellecto, laudando in primis (vt par est) dictorum respectiuè ciuium diligentiam, cum pro eiusdem maximi operis perfectione, certum haberi debeat, eos quamplures, & grauißimos labores passos fuisse, & re pro ipsius qualitate satis examinata, & ad suffragiorum iudicium deducta, ex omni auctoritate, & facultate Serenißimis DD. suis collata à Magnifico quadringentorum concilio, & omni alio meliori modo, &c. comprobauerunt, & laudauerunt dicta statuta, & eorum quodlibet, illaq; typis excudi, & publicari, ac per quoscumque inuiolabiliter obseruari à die prima Martij de 1589. in venturum, & omni futuro tempore mandauerunt, excluso tamen statuto posito sub rubrica De priuilegio Doctorum, Medicorum, & Notariorum, cuius statuti comprobationem indecisam reliquerunt, saluo nihilominus iure illud comprobandi, vel aliter statuendi secundum, & pro vt Serenißimis DD. suis videbitur,

ſtatuentes inſuper, & ordinantes quòd proceſſus cauſarum inceptarum ante dictam diem primam Martij debeant perfici, & terminari ſecundum formam ſtatutorum, & ordinamentorum antiquorum, & exinde iudicari ſecundum ſtatuta nouiter comprobata, & intelligantur cauſæ executiuæ cœptæ ſi ante dictam diem primam Martij pars fuerit citata ad reſpondendū executioni. Mandantes Mag. officio Terræfirmæ quòd non obſtantibus prædictis in his quæ reſpiciunt eius regulas, & officium, ſtatuta ipſa obſeruare incipiat à die prima Ianuarij de 1589. in poſterum. Abrogantes caſſantes, & annullantes omnes alias leges, ſtatuta, capitula, decreta, & ordinamenta ciuilia, ſiue typis excuſa, ſiue non, excluſis tamen regulis, & ordinibus illorum magiſtratuum, quibus vigore ſupraſcriptorum capitulorum non fuiſſet prouiſum, nec non excluſis ſtatutis, et ordinibus illarum communitatum, quibus ſpecialiter fuerunt conceſſa.

Ioannes Franciſcus Rubeus Cancel. & Secret.

Priuilegij Summa.

SEnatus decreto mandatum eſt ne leges iſtæ ab alio quam ab Hieronymo Bartolo Genuæ typis excudantur, neue alibi excuſæ vendantur in vniuerſa ditione Reipublicæ Genuenſis mulcta indicta.

SERENISSIMO DVCI

Excellentiſs. Gubernatoribus,& Illuſtriſs. Procuratoribus Reip. Genuenſis, Bartholomęus Monelia, Franciſcus Montebrunus, Io. Baptiſta Pallauicinus, Stephanus Pinellus, Leonardus Clauarus, Proſper Doria, Io. Franciſcus Balbus, Io. Spinula, & Hieronymus Axeretus. S. P. D.

TATVTA Genuenſia nuperrime in vnum coacta à viris præſtantibus Franciſco Taliacarne, Antonio Roccataliata, et Io. Baptiſta Doria, et nobis viſenda tradita ea qua maxima potuimus celeritate perlegimus, triplicią; opera accuratiſsima perſecuti ſumus, atque examinauimus tam diligenter quam libenter, id vel maximè affectantes vt vndequaque perfecta in manus ciuium peruenirent: opus nimirum nō admodum magnitudine voluminis numerove librorum, ſed tamē perſpicua breuitate laudandum, et in quo nihil non tentatū, nihilq; relictum ſit quod generaliter vel per partes digerendum foret, quippe quod non tantum ſtatuta adhuc vſu recepta, uerum etiā immenſa illa decretorū volumina ſucceſsiuis temporibus longiſſimo annorum tractu confecta, & nonnihil etiam noui difficillimis atq; maximè arduis materijs ciuitati noſtræ perquam neceſſarijs perſequatur. Iam vero quantum laboris exhauſerint tres illi legum reformatores, vel ex eo cognouimus, quod nos in legibus iſtis conſiderandis iampridem quartum expleuimus annum, quod etiam pro rei qualitate feſtināter factum dici poſſet. Leges igitur haſce vti ſtudio & diligētia ſingulari confectas et à nobis omnium aſſenſu approbatas ad Serenitatem Excellentiſſimasą; & Illuſtriſſimas DD. VV. repræſentamus, vt eas publicare quamprimum, & mature ſtabilire poſſint. maior enim longiorą; earum exſpectatio eſt, quam vt fruſtari adhuc & differri debeat; quæ ſi minus caſtigatæ aut emandatæ alicui videbuntur, ſciat nihil fieri poſſe adeo caſtigatū emendatumue, quod cenſura quapiam vellicari arguiue non valeat, & nobis ſatis ſuperą; fuerit ſi obſequij laus contigerit.

a 5 INDEX

INDEX RVBRICARVM
SIVE TITVLORVM.

Libri Primi.

Libri Secundi.

De

Index Rubricarum.

Libri Tertij.

De con-

Libri Quarti.

Libri Quinti.

Index Rubricarum.

Libri Sexti.

Quod

Errata ſic corrige.

folio 8.linea 7. creditoribus vergentibus, credi- (toribus vergentium
9. 16. prædicta concedere præcepta concedere
9. 23. ex ciuibus & ciuibus
12. 25. diſputatione diſpoſitione
f. 19. l. 30. pro tertijs pro tertio
f. 24. l. 10. alicnius cauſa alicuius cauſæ
f.26.l.17.poteſtatia iuriſdictionis poteſtatis & (iuriſdictionis
f. 40. l.2. exaſſiinandis examinandis
f. 42. l. 6. ſignori ſignari
f.42.l.22. exceptionis facti exceptionis facta
f.43.l.4. depoſitum eſſet diſpoſitum eſſet
f. 46. l. 30. alys cuiuſuis alys quibuſuis
f.47.l.7. ſatisfactorie negaſſe ſatisfactorie in- (telligatur negaſſe
f. 54.l.29. dum tam dum tamen
f.55.l.12. ſit abſ.ns ſic abſens
f. 58. l. 30. appoſitæ oppoſitæ
f. 64. l. 16. præconiſtetur præconizetur
f.65.l.5. & exactam & eam exactam
f.72.l.31. potioritate virium potioritate iuriũ
f. 75.l.24. inflictionem infractionem
& ſic corrige in alijs locis, vbi ita legitur
f.75.l.30. exhibita nec, exhibita, & non alij, nec
f.80. l.36. & nihil & nihilominus
f. 84.l.8. appoſitionis appellationis
f.84.l.15. appellationes commiſſionum appel- (lationum commiſſiones
f.86.l.15. & nihil & nihilominus
f.96.l.10. pro viribus pro iuribus
f.105.l.20. aliorumue aliorum vero
f.108.l.19. alicui in alicui ex
f.108.l.30. cuicumq; cuiuis cuicumq; cui ius
f.109.l.4. opponendos opportunos
f.110.l.31. mogduli moduli
& ſic in nonnullis locis in quibus ita legitur
f.111.l.30. vadis interdicti, vaſis interdicti
& ſic in alijs locis vbi hoc modo legitur
f. 115.l. 30. contra alium exceſſerit, contra (alium non exceſſerit
f.122.l.10. de ceßionibus & legationibus de (ceſſionibus & delegationibus
f.137.l.27. declarato an declaratio an
f. 139. l.17. ipſe cedat ipſe cadat
f.141.l.27. adminiſtra adminiſtratæ
f.141.l.30. qui eſſent quia eſſent
f.144. l.2. nec alias nec alios
f.145.l.14. aut domui, aut per tranſmißio- (nem citationis domui
f.149.l.1. ſuper propteſtatu ſuper proteſtum
& corrigatur circa ortographiam eodem modo in alijs locis
f.175.l.5. de petentibus dotibus de petendis (dotibus
f.179.l.4. ſi deceſſiſſent ſi deceſſiſſet
f.187.l.26. non poſſint non poſſunt
f.190.l.17. ipſorum creditores, ipſius creditores
f.195. l. 35. coniuncti coniunctis
f.196.l.14.ex parte coniuncti, ex patre conſũctę
f.200.l.32. prouiſum fuerit prouiſa fuerint
f.203.l.2. non audiatur nec audiatur
f.203. l.36. habentes habent
f.204.l.23. vt alius vel alius
f.210.l.24. ctarubici nmeo carrubieti nemo
f.211.l.31. etiam & etiam
f.213.l.8. a molendo à molendino

Ceteri errores, qui ſententiam vel intellectum non variant, corrigantur à benigno lectore.

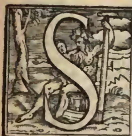
LAVRENTII BLANCI CARMEN.

EMPORA mutantur, pariter mutantur & ipsa
Res, hominum mores, vsuq; recepta; vetustas
Nostri dissimilis, nimirum legibus vsa
Est alijs; habuit semper quod qualibet ætas
Corrigeret; sanxit quæ Solon, semper Athenæ
Non coluere; suis tabulis cauisse Lycurgus
Non ita narratur, Sparte ne aliquando refixas
Spreuerit; induxit crebro quæ sciuerat ante
Roma: eadem prosunt vario pro tempore & obsunt.
Ipsa affertq; dies, quæ si noua vincula legum
Non stringant, lædunt longe manantia Ciues.
Vt semper vigeat, stet, floreat inclita Iani
Vrbs, ornamentis excellat vt omnibus aucta,
Delecti ciues, patrijs qui legibus apte
Correctis, pellant non parua incommoda, primum
Curauere, nihil pietas quod respuat, vsquam
Sancirent: mox quæ priuata & publica iura
Conseruent, illis fuit altera cura cauere.
Inuenias sublata etenim, mutataq; multa,
Addita non pauca, & laudes hæc omnia, tanta
In quibus apparens industria, maxima quanta
Esse potest, merito tibi suspicienda putetur.
Contractæ lites, sumptus contractus agentum
Lege, suum ius quisq; potest mercede tueri
Iam parua, non paupertas deterreat vllum,
Quo minus ille suum repetat, meliore nec ille
Causa erit, immensis opibus qui polleat, & cui
Fructibus ex certis nummorum copia magna est.
Sic vtinam ius Cæsareum qui corrigat olim
Adsit, vel potius, tantam qui tollat, & igni
Colluuiem mandet librorum, qui explicet orbem
Litibus æternis nostrum, tantisq; mederi
Ærumnisq; malisq; queat, quiq; otia præstet.

DECLARATIO DECRETI CONFIRMATIONIS STATVTORVM.

M.D.LXXXIX. die quarta Ianuarij.

SERENISS. D. Dux, Excellen. Domini Gubernatores, & Illustriss. D. Procuratores Reipublicæ Genuensium, Memores decreti comprobationis Statutorum Ciuilium per Serenissimas DD. suas conditi anno proximè præterito die XVI. Decembris, & contentorum in eo, & præcipuè illorum verborum, quòd causæ iudicari debeant secundum Statuta nouiter comprobata: & volentes ea, quæ fuerunt de mente Serenissimarum DD. suarum clarius exprimere, omni meliori modo &c. se se ad calculos absoluentes, declarauerunt et declarant, atque decreuerunt & decernunt verba illa intelligenda esse, atque intelligi debere respectu ordinatoriæ, & seu modi procedendi causarum, non autem respectu decisoriæ illarum.

Ioannes Franciscus Rubeus Cancel. & Secret.

† STA-

STATVTVM QVOD PONI DEBEBAT IN TERTIO LIBRO.

De forma inuentarij conficiendi.

QVI obligati ſunt inuentarium conficere, quiue frui volunt beneficio inuentarij, teneantur coràm magiſtratu inchoare dictum inuentarium, ponendo ad minus in eo bancam valoris denariorum ſex, vt fieri ſolet, intra dies triginta immediate ſecuturos ab onere, ſeu cura ſuſcepta, vel ab hæreditate apprehenſa, examinatis prius ſaltem duobus teſtibus de morte illius, de cuius bonis conficiendum eſt inuentarium, & citatis omnibus legatarijs, creditoribus, & alijs ſua intereſſe putantibus, per proclama emittendum in locis, in quibus proclamata publica fieri ſolent, & in contracta habitationis illius, de cuius bonis inuentarium conficitur: in qua quidem inuentarij confectione adhiberi, & interuenire debeat ſecundus notarius; & hæc etiam ſi adeſſet teſtamentum, ſeu vltima voluntas, & etiam ſi legatarij, & creditores eſſent certi.

Teneantur etiam inuentarium inchoantes vt ſupra, intra dies ſexaginta immediatè ſecuturos poſt dictam inchoationem adiungere in dicto inuentario omnia, & ſingula bona defuncti, ſeu illius, de cuius bonis inuentaria conficiuntur, quæ ad eorum manus, ſeu ſub eorum cuſtodia fuerint, aut peruenerint; quæ adiunctio dicto inuentario facienda, poſſit fieri coràm notario, & teſtibus, abſque interuentu magiſtratus.

Inuentaria, ſeu repertoria, quæ fieri ſolent de ſuppellectili, ſeu de bonis mobilibus, fieri debeant per notarium, & in eis exprimi debeat penès quem ſeu ſub cuius cuſtodia bona ipſa remanent; & perſona illa, penès quem, ſeu ſub cuius cuſtodia remanſerint, debeat ita confiteri legitimè ſub eodem inuentario per actũ per dictum notarium faciendum coràm teſtibus.

Et

Et quia plerumque solent in dies peruenire pecuniæ, seu bona, quæ dietim restringuntur, seu exiguntur in eos, qui inuentarium vt supra facere debent, aut volunt, teneantur exinde intra dies sexaginta secuturos immédiatè à die exactionis, seu à die, in qua bona ad ipsos peruenerunt addere eas, & ea dicto inuentario per actum coràm notario, & testibus licet non fiat coràm magistratu.

Sic vt supra facta inuentaria habeantur, & sint facta in forma legitima.

M.D.LXXXIX. die 27. Ianuarij.

ERENIS. D. Dux, Excell. Domini Gubernatores, & Illust. D. Procuratores Reipublicæ Genuensium, viso Statuto posito sub rubrica De forma conficiendi inuentarij denuò formato, & de quo in volumine Statutorum Ciuilium nuperrime reformatorum, & per Sereniss. DD. suas comprobatorum, nulla habita fuerat mentio, superque eo Illust. D. Bartholomeo Monelia, ex amplissimo ordine Senatorio, & vno ex Dominis deputatis super reuisione eorundem Statutorum verbò audito; re examinata, & ad calculos deducta, ex auctoritate, & facultate Sereniss. DD. suis competenti, et omni alio meliori modo &c. comprobauerunt, & laudauerunt, pro vt præsentis decreti virtute comprobant, & laudant ipsummet Statutum, illudq; typis excudi, & publicari, ac obseruari sicut superius memorata statuta mandarunt, et mandant.

Ioannes Franciscus Rubeus Cancel. & Secret.

In tabula rubricarum libri secundi deficit
De confitentibus debitum cap. 18. f. 66.

STATVTORVM CIVILIVM REIPVBLICAE GENVENSIS;

Liber Primus.

De Decretis à Senatu impetrandis.

CAP. I.

DECRETA ſiue iuſtitię, ſiue gratię, non, niſi parte, aut illo, cuius principaliter intereſt citato, impetrentur, alioquin ſubreptitia, & nullius momenti cenſeantur, niſi aliter per Senatum verbis claris diſpenſatum eſſet.

Quando porrectis per aliquem precibus, & eis ſub calculorum iudicio deductis, ſupplicata obtineri nõ potuerint, Cancellarius de eo ſub ſupplicatiõne ſcripturã faciat, & quotieſcumq; de illis precibus iterum tractaretur, det notitiam Senatui; & re ter tentata, & non obtenta, ſupplicans non audiatur vlterius ſuper eadem ſupplicatione, niſi exacto ſemeſtre; & quicquid interim obtentum eſſet minori numero decem votorum, ſit ſubreptitium, niſi aliter Senatus verbis expreſſis, & eodem votorum numero mandaret.

Qui preces ſemel obtulerit, & ſupplicata obtinere non potuerit per

tres vices vt ſupra, & intra annum iterùm ſuper eadem re ſupplicare voluerit, teneatur in ſecundis precibus expreſſam mentionem facere de primis, & de eo, quod ſecutum eſt ſuper eis, & obtinere concurrentibus decem votis; aliter quicquid impetraſſet, cenſeatur ſubreptitium, niſi eodem votorum numero Senatus aliter mandaret verbis expreſsis.

Hæc omnia diſpoſita intelligantur citra derogationem priorum legum de ſententiarum, teſtamentorum, & inſtrumentorum infrictione diſponentium; ſed ſupplicationes occaſione prędicta faciendæ ſubiaceant etiam regulis, & ordinibus, de quibus ſupra.

Si ſupplicatio fuerit reprobata, ita vt concurrerint in non concedendo tot vota, quot fuiſſent neceſſaria ad conceſſionem; ſupplicans non audiatur ſuper eadem re intrà annum, niſi Senatus ſaltem decem votis aliter diſponeret verbis claris.

Si quis decretum aliquod obtineret à Senatu de, aut ſuper negotio iam propoſito coràm Extraordinarijs, ſeu Magiſtratu Terrę firmę, teneatur expreſſam mentionem fieri facere de dicta propoſitione; aliter decretum obtentum ſit ſubreptitium, obreptitium, & nullum; non obſtante quòd interuenerit numerus votorum alioqui requiſitus.

De rebus verò, aut negotijs cadentibus ſub iuriſdictione Extraordinariorũ, ſeu officij Terræ firmæ, teneatur quilibet, qui decretum obtinere voluerit à Senatu, impetrare interuenientibus ſaltem decem votis fauorabilibus; aliter decreta obtenta ſint obreptitia, & ſubreptitia.

Si aliqua reuiſio ſententiæ delegatorum data eſſet per Senatum, ſeu conceſſa, & propterea deberent vel conſtitui, vel ſubrogari aliqui delegati, pro electione nihilominùs teneatur quilibet comparere coràm Extraordinarijs, vel officio Terræ firmæ, cui reſpectiuè ſpectaret illud negotium ex forma ſtatutorum. Et ſi decretum aliquod ſiue delegationis, ſiue ſubrogationis impetraret à Senatu, teneatur illud impetrare ſub modis, & in omnibus, vt ſupra, aliàs ſit obreptitium, & ſubreptitium.

In ijs, quæ per Senatum prouidenda erunt, abſtineant à voto, & recedant à loco habentes intereſſe, & agnati, cognati, & affines vſ-

que in

que in secundum gradum inclusiue siue alicuius partium, siue habentium interesse, alioquin nullum sit, quod fuisset decretum. Et intelligatur durare affinitas etiam post mortem eius, qui causam daret affinitatis.

Verùm, vt negotia breuiori via expediantur, si partes à Cancellario, siue mandato Senatus, siue instante aliqua ex ipsis partibus, fuerint monitæ, vt nominent, si quos nouerint in Senatu habere impedimentum aliquod, nè in causa dicere posśint, & intra terminum cōminatum non opposuerint, seu non manifestauerint sub actis, sit ratum, quod fuerit decretum, non obstante aliquo impedimento agnationis, cognationis, & affinitatis, non tamen ad fauorem illius, qui sciens habere propinquum in Senatu, tacuerit, sed bene valeat ad eius damnum.

Non posśint expediri, neque tradi per Cancellarios litteræ alicui officiali, iusdicenti, aut ministro, nisi prius recepta appodisia, seu admittatur à sindicatoribus supremis, & ab alijs Magistratibus etiam comperarum sancti Georgij iuxta decreta Senatus, sub pena librarum centum pro qualibet vice, & grauiori arbitrio Senatus.

Debeant Cancellarij, & præcipue ille, qui curam habet negotiorum Ciuilium, tenere in Cancellaria librum speculi, & in eo saltem omni anno ante collationem officiorum annotare nomina eorum, qui fuissent declarati ponendi in dicto libro; & ideo requirere, & habere à supremis sindicatoribus, & eorum Cancellario dicta nomina, ad hoc, vt semper in collatione officiorum liber speculi Senatus conformet libro speculi supremorum.

De Supremis Sindicatoribus. Cap. II.

SVpremi Sindicatores habeant illam auctoritatem pro sindicatu Collegiorum, vtriusq; eorum, & singulorum particularium; & ad obseruari faciendum leges; & similiter alias facultates, quę eisdem competunt ex forma legum Reipublicæ.

Habeāt etiam eandemmet iurisdictionem, quæ harū legum vigore competit sindicatoribus ordinarijs, à quibus posśint causas, & negotia ad se auocare, si voluerint. Et similiter circa incarceratos

pro debitis habeant illam auctoritatem, quæ per regulas, & decreta eis competit; non possint tamen annullare detentiones factas pro maiori summa, quàm sit verum debitum, nisi pro supra pluri; sed detentio, etiam facta pro maiori summa veri debiti, valeat pro vero debito.

Possint inquirere, & procedere contra quoscumque officiales, & magistratus Reipublicę, tàm ordinarios, quàm extraordinarios, quos compererint auctoritate officij abusos fuisse; vel intemperantia, aut temeritate aliquem iniuria affecisse, & eos punire possint pro qualitate admissi, vt ipsis videbitur.

Non possit vllo modo à sententijs ipsorum super dictis sindicatibus latis appellari, nec contra eas opponi, contradici, aut querela moueri directè, vel indirectè; nec ab eis peti possit melioratio; imo sint, & habeantur pro validis, firmis, & legitimis, & mandentur executioni; exceptis tamen causis, de quibus in statuto de sindicatoribus Magistratuum Dominij, & seu de quibus aliter per statuta, vel leges Reipublicæ dispositum esset.

Et possint in omnibus, & singulis prædictis sindicatibus procedere, omni iudiciorum ordine prętermisso, & sine aliqua iuris solennitate secundum eorum conscientiam; citato tamen reo saltim semel personaliter, vel ter ad domum, si reperiri non poterit, aut saltem semel per proclama; non denegatis defensionibus, intra breuem terminum arbitrio ipsorum.

Nullus Magistratus cuiuscumque conditionis, excluso Senatu, possit compellere supremos sindicatores, neque eorum scribam, neque aliquem eorum ad faciendum, aut tradendum copiam actorum, seu scripturarum, quę pertinent ad sindicatus, aut quæ ab eis dependent. Et respectu actorum sindicatus Ducis, Gubernatorum, & Procuratorum Reipublicę, tàm coniunctim, & vtriusque diuisim, quàm particularium cuiuslibet ipsorum Collegiorum, non possint etiam compelli à Senatu ad ea tradendum.

Singulis annis apto tempore accedant in Senatum, & cum eo eligant sindicatores, qui mittuntur annuatim ad sindicandum officiales, iusdicentes, scribas, & ministros in vtraque riparia, & in locis vltra iugum, & in toto Dominio; & pariter eligant scribas eorundem sindicatorum de scribis Collegij notariorum Genuę,

quibus

quibus ſindicatoribus, vt ſupra eligendis, poſſint dicti ſupremi cõcedere in prædicto ſindicatu exercendo eam auctoritatem, quam ipſi ſupremi habent, ſeu magis limitatam, pro vt eis videbitur.

Prætor Ciuitatis, & quilibet alius magiſtratus, tàm Ciuitatis, quàm Dominij, quandocumq; fuerit requiſitus, teneatur dare ipſis ſupremis ſindicatoribus miniſtros, & ſeruientes pro exequendis ijs, quę ad eorum officium pertinent. Et etiam miniſtri, & ſeruientes omnes teneantur obedire, & exequi ea, quæ ſibi fuerint mandata à dictis ſupremis contra quoſcumq; etiam officiales, pro exequendis ijs, quæ ad eorum officium pertinent, vt ſupra.

De Sindicatoribus Ordinarijs. Cap. III.

PRæcipuum munus Sindicatorum erit curare, vt leges à Magiſtratibus, cęteriſq; iuſdicentibus obſeruentur; & ideò poſſint prouidere ſecundum formam ſtatutorum, & ſecundùm auctoritatem eis per ſtatuta ſpecialiter, & reſpectiuè conceſſam.

Poſſint omnes, & ſingulos Magiſtratus, iuſdicentes, delegatos, arbitros, arbitratores, & omnes, & ſingulos alios iudices ordinarios, & extraordinarios compellere ad ius reddendum, iuxtà eorum reſpectiuè officij iuriſdictionem, & ſecũdùm formam ſtatutorum, & ordinamentorum Reipublicæ: & ſimiliter ad ea obſeruanda iuxta tenorem ſtatuti de extrinſeco intellectu prohibito. Contrafacientes verò punire poſſint in pœnam ſcutorum viginti quinq; pro qualibet vice, applicatorum Cameræ Reipublicæ; & vbi adeſſet pars requirens obſeruantiam ſtatutorum, quæ propterea dediſſet notitiam de contrafactione, ſit ei applicata pœna pro medietate. Et hæc citra derogationem aliarum pœnarum, quæ ex natura officij, ſeu muneris fortè eſſent impoſitæ.

Et poſſint etiam, vt ſupra de iudicibus dictũ fuit, compellere aduocatos, notarios, cauſidicos, procuratores, curatores, caualerios, nũtios, & cęteros miniſtros Reipublicæ cuiuſcumq; generis, & qualitatis ad obſeruantiam ordinum, & regularum eis reſpectiuè impoſitarum. Et contrafacientes punire in pœnas per ſtatuta reſpectiuè impoſitas.

Sint iudices in cauſis nullitatis, & exceſſus iuxta formam ſtatuti.

De sententiarum firmitate, etiam durante officio illius, qui sententiam tulisset, quantum pro interesse partis, & super salarijs magistrorum grammaticæ, arithmeticæ, scribendi, & similium; & super ordinibus, tam respectu mercedis, quàm doctrinæ, & aliorum ad dictas artes, & bonos mores spectantium; & propterea nō possint prædicti scholam aperire, neque dictas artes docere, quin prius præstent idoneam fideiussionem in actis sindicatorum pro scutis viginti quinq; auri de obseruando eorum mandata.

Similiter sint iudices super mercede, & salarijs quorumcumque seruientium, tàm masculorum, quàm fœminarum: & super danda, vel non danda licentia de recedendo, vel accedendo ad seruitia, ad formam statuti de seruis, & famulis.

Et sint etiam iudices in causis libertatis, seu seruorum, aut seruarum, qui, vel quæ se liberos, aut liberas assererent, vel prætenderent.

Et pariter sint iudices super differentijs, & controuersijs occasione victualium venditarum, seu reuenditarum vsque in summam librarum quadringentarum.

Omnes, & singulæ appellationes à sententijs Consulum quarumuis nationum, & quarumcumque artium Ciuitatis, deuoluantur ad ipsos sindicatores, qui in earum causis sint iudices.

A sententijs latis per dictos Sindicatores super sindicatibus, non possit appellari, neque reclamari, sed executioni mandentur, in omnibus, vt in statuto, De supremis sindicatoribus dictum fuit. ab alijs verò sententijs non possit appellari, nisi vt in statutis, De meliorandis sententijs, & de appellationibus disponitur.

Possint facere approbationes fideiussorum in causis suspecti, ad formam statuti de debitore suspecto, vsque in quamcumque summam, concurrentibus, omnibus tribus votis: & vbi duo tantum concurrerent, vsque in summam librarum duarum millium; & pari modo approbationes fideiussionum præstandarum in quibuscumque alijs causis ciuilibus, seu quacumque alia occasione ciuili, vsque in summam librarum quingentarum tantum: quæ tamen non dependant à maiori summa dictarum librarum quingentarum.

In

In causis, in quibus non datur appellatio, possint ipsi sindicatores procedere, & iudicare summarie, sola facti veritate inspecta, simpliciter, & de plano.

De Magistratu Extraordinariorum. *Cap. IIII.*

Magistratus extraotdinariorum possit ad instantiam pauperum, seu miserabilium personarum delegare earum causas, sub illis modis, & formis, pro vt ei videbitur pro minori partium dispendio, dum tamen prius ad calculos declaret tales personas instantes esse pauperes, seu miserabiles, vt supra.

Possit etiam constituere magistratum inter personas, de quibus in statuto de committendis propinquorum quæstionibus, exclusis semper causis, quæ à dicto statuto excluduntur, & sine derogatione iurisdictionis magistratuum ordinariorum, iuxta formam dicti statuti.

Et similiter possit de voluntate partium delegare omnes causas sub modis, formis, terminis, potestate exequendi, & alijs, quemadmodum partes ipsæ conuenerint; & etiam concedere arbitris, & arbitratoribus auctoritatem exequendi, iuxta partium voluntatem, seu consensum.

Vlterius possit ex causa vrgenti, & graui delegare omnes, & singulas alias causas, dum tamen in earum delegatione facienda concurrant vota, quæ in restaurationibus requiruntur.

Supplere possit quibuscumq; defectibus obseruantiæ statutorum, & solennitatem ex forma statutorum requisitarum, in quibuscumque instrumentis, tàm factis, quàm faciendis; & ideo possit respectu prædictorum derogare quibuscumq; statutis.

Declarato tamen, quòd in contractibus mutuæ obligationis, seu inter partes factis, in quibus per ambas fuerit supplicatum eos confirmari, possit idem Magistratus prouidere, & confirmationem, pro vt ei videbitur, facere ad instãtiã cuiuslibet partium, intra annum à die celebrati contractus, absque aliqua citatione. post verò dictum annum, teneatur prius alteram partem citari facere, & comparentem audire. respectu verò contractuum, in quibus non fuisset per partes supplicatum, non possit comprobationem facere,

cere, niſi parte citata, & audita ſi comparuerit.

Prorogare poſſit quæcumque tempora cauſarum, & quæcumq; tẽpora ſtatutaria, quemadmodum eidem Magiſtratui videbitur, ſalua ſemper diſpoſitione ſtatuti de temporibus, & inſtantijs, contra quàm diſpenſare non poſſit.

Et declarato quòd non poſſit prorogare tempus ad auocandum bona immobilia, neque etiam tempus conceſſum creditoribus vergentibus ad inopiam de redimendo bona ſtabilia, in quibus alij creditores conſecuti fuiſſent ſolutionem vltra ſortem, & expenſas, ad formam ſtatuti de materia diſponentis.

Inſuper poſſit reſtaurare quæcumq; tempora, terminos, & inſtantias cauſarum; & quæcumque tempora ſtatutaria quæ, vt ſupra dictum fuit, poteſt prorogare; dum tamen per dictam reſtaurationem non infringatur aliqua res iudicata, ſiue laudum directè, vel indirectè.

Sed poſſit non obſtantibus prædictis prorogare tempus ad redimendum appoſitum in ſententia, ſeu laudo, ſeu inſtrumento; dum tamen concurrant vota in reſtaurationibus, vt infra requiſita.

Conſtituere poſſit tutores, & curatores minoribus, ac ipſos conſtitutos, & ſimiliter fideicommiſſarios, executores, tutores, & curatores teſtamentarios amouere, ſubrogare, & ſubſtituere, & eiſdem reſpectiue concedere auctoritatem, ſiue per teſtamentum, ſiue per ſtatuta, aut leges attributam, & etiam quancumque aliam auctoritatem, quæ ipſi Magiſtratui videbitur pro qualitate perſonarum, & munerum. Et pariter poſſit, ſi ita ei videbitur, concedere prædictis fideicommiſſarijs, executoribus, tutoribus, & curatoribus priuilegia, quòd non teneantur de neglectis, præteritis, & omiſſis; & quòd vnus non teneatur pro alio, niſi reſpectu eorum, quæ in alium perueniſſent de illius conſenſu; & priuilegium quòd non poſſint cogi ad reddendum rationem, niſi coram delegatis conſtituendis à Senatu, ſiue ab ipſo magiſtratu extraordinariorum; ſed in reliquis dicti fideicommiſſarij executores, tutores, & curatores ſubiaceant diſpoſitioni ſtatutorum, & maximè ſtatuti, de officio tutorum, & curatorum.

In caſibus verò particularibus, poſſit concedere dictis fideicommiſſarijs, & executoribus tutoribus, & curatoribus facultatem, &

bailiam

bailiam capiendi quodcumque accordium, etiam pro minori summa,& restringendi bona hęreditaria, & ea deferendi ad ciuitatem,seu ad locum Dominij,in quo habēt administrationem siue mari,siue terra,siue in pecunijs via cābij, siue in mercibus, vt dicto magistratui videbitur; & facultatem constituendi actores ad prædicta.& hæc omnia risico,& periculo hæreditatis,& hęredum; & non in aliquo ipsorum fideicommissariorum, executorum,tutorum,& curatorum.

Fideiussores quoscumque quauis causa, & occasione ciuili datos, & dandos pro quacumque summa, possit approbare, salua semper auctoritate concessa sindicatoribus minoribus.

Præterea sint iudices in committendis appellationibus,quæ interponentur à sententijs Rotæ Ciuilis,quas tamen cōmittere non possint,nisi prius habita fide subscripta per Cancellarium Procuratorū Reipublicę de solutione gabellę facta dictis Procuratoribus; neq; etiam possint prædicta cōcedere,nisi prius habita dicta fide. Et commissio,ac electio iudicum fiat ad calculos de vno quoq; iudicum separatim,& parte citata,ac receptis confidentibus doctorū,& receptis suspectis aliorū Ciuium, quorum suspectorum numerus moderari possit. Et commissio fiat tribus doctoribus de Collegio,siue alijs doctoribus, etiā extraneis, & Ecclesiasticis,ex ciuibus,ac mercatoribus,seu mixtim,dū tamen omnes domiciliū habeant in ciuitate Genuæ,vt eidē magistratui videbitur,ea semper habita ratione,quòd vbi tractabitur de re mercantili, plures sint mercatores;& vbi de apicibus iuris,plures sint doctores: id tamen sit arbitratu,& ex conscientia dicti magistratus.

Et saluis suprascriptis pro quibuscumq; causis,& controuersijs ciuilibus,& dependentibus a ciuili, haberi possit recursus ad dictum magistratum, perinde ac si posset ad Senatum; exclusis semper causis, in quibus camera Reipublicæ habet interesse; & illis, in quibus tractaretur de Ciuitate,seu aliqua eius parte reddenda pulchriori, vel commodiori; & exclusis saluisconductibus, ac illis prouisionibus,in quibus ex forma legum Reipublicæ, requiruntur vndecim vota Senatus.

In restaurationibus, vt supra faciendis, & in alijs,quæ numerum votorum restaurationum requirunt,interuenire debeant ad minus

sex

ſex calculi; & aliter non valeant. in cœteris vero omnibus concurrere debeant ſaltem quinque.

Si aliqua requiſitio, ſupplicatio, ſeu cauſa fuerit propoſita ad calculos per tres vices, & non fuerit obtenta, nec reprobata, non poſſit vlterius in dicto magiſtratu proponi, niſi elapſis annis duobus tunc proxime ſecuturis: & ſi eis finitis, iterum proponeretur, teneatur proponens in ſupplicatione mentionem facere de propoſitionibus antea ſecutis; Et poſſit ſemel tantum proponi, & ſi approbata non fuerit, habeatur in numero reprobatorum, & reiecta in perpetuum intelligatur; & Cancellarius teneatur notare ſub ſupplicatione propoſitionem factam, & negotium non obtentum, & illud notificare magiſtratui, ad hoc, vt in ſecunda, & tertia propoſitione ſit informatus de ſecutis. Si verò concurrerent etiam ſemel tantùm tot vota in reprobando, quot requiruntur in affirmando, non poſſit iterùm proponi, niſi tranſactis duobus annis, & ſemel tantùm, & facta mentione in ſupplicatione, in omnibus vt ſupra; & quicquid contra formam præſentis ſtatuti obtentum foret, non valeat.

Poſſit ſedere, & iuriſdictionem adminiſtrare omnibus diebus, etiam non iuridicis, & etiam ſuſpenſis, excluſis ferijs ad honorem Dei. teneatur tamen qualibet hebdomade ſedere ad eius tribunal tribus diebus à prandio.

Iuriſdictio, & auctoritas dicti magiſtratus ſit, & ſe extendat duntaxat inter Ciues, & ciues Genuæ, inter homines trium poteſtatiarum, & alicuius ex eis, & inter Ciues, & homines dictarum poteſtatiarum, & in cauſis, ſeu negotijs, in quibus vel ciuis, vel aliquis de dictis poteſtatijs eſſet reus.

De Magiſtratu Terræfirmæ. *Cap. V.*

HAbeat dictus Magiſtratus inter perſonas ripariarum, & dominij Terręfirmę, & inter ipſas, & ciues, ac alios vbi dictę perſonæ ripariarum, ſeu dominij Terrefirmæ ſunt rei, omnem illam iuriſdictionem & auctoritatem, quam in pręcedenti capite dictum fuit magiſtratum extraordinariorum habere inter perſonas de quibus in eo.

Declarato

Declarato quòd causæ hominum Montobij, & Roccataliatæ sint exclusæ à iurisdictione dicti magistratus, postquàm pertinent ad cognitionem Procuratorum Reipublicæ.

Sit iudex appellationum Varisij, Godani, Sancti Romuli, & aliorum locorum ripariarum, & dominij terrefirmæ, quæ deuoluuntur ad Senatum, exclusis tamen appellationibus à sententijs feudatariorum Reipublicæ.

Deliberationes fiant tot votis respectiuè, quot vt supra dictum fuit in capite de Magistratu Extraordinariorum; & supplicationes subiaceant eisdem ordinibus, in omnibus pro vt in eo dictum fuit, quod hic pro repetito habeatur.

De iurisdictione Prætoris Genuæ. Cap. VI.

PRætor ciuitatis Genuæ in causis ciuilibus, & in dependentibus ab eis, maxime pro euitandis scandalis habeat eam auctoritatē, & iurisdictionem, quæ ipsi per statuta specialiter est cōcessa.

Possit similiter cognoscere, terminare, & exequi quascumque differentias, & controuersias non excedentes summam librarum decem, absq; petitione, sine processu, sine scriptis, & nullo iuris, aut statutorum ordine seruato, à quibus non possit appellari, reclamari, neque recursum haberi quouismodo.

Possit vlterius interponere auctoritatem in omnibus, & singulis actibus voluntariæ iurisdictionis.

Habeat ordinariam iurisdictionem in illis causis, seu casibus, in quibus per statuta non est concessa auctoritas, seu iurisdictio alicui alteri magistratui.

De Rota Ciuili & eius iurisdictione. Cap. VII.

MAgistratus Rotæ ciuilis ad causas ordinarias deputatus constans ex tribus doctoribus exteris, & itidem alius Magistratus rotæ ciuilis deputatus ad causas executiuas, & breuiores, ex totidem doctoribus exteris constans, sint respectiue iudices omnium, & singularum causarum excedentium valorem librarum centum, & quæ sint exclusæ à iurisdictione Consulum ratio-

nis;

nis; reseruatis semper illis, quæ per statuta specialiter alteri magistratui demandata sunt,

Prior Rotæ causarum ordinariarum solus habeat iurisdictionem cōstituendi tutores, & curatores seruata forma statutorum; & ipse, ac quilibet auditorum dictæ Rotæ causarum ordinariarum habeat iurisdictionem interponendi auctoritatem in actibus voluntariæ iurisdictionis, salua in his auctoritate Prætoris.

Prior verò Rotæ causarum executiuarum temporis præsentationis processus sit iudex appellationum, & seu ad eum deuoluantur omnes, & singulę appellationes in causis ciuilibus, quæ alias ad Prætorem Genuæ, siue ad eius vicarios deuoluebantur.

Et remaneat iudex, etiam si antè latam sententiam finiret eius officium prioratus. Et quatenus ab eius sententia appellaretur, in casibus per statutà concessis, appellatio deuoluatur ad vnum ex iudicibus Collegij Doctorum Genuæ, receptis confidentibus à partibus, & dicta commissio, seu electio iudicis fiat per dictum priorem.

Prior dictæ Rotæ executiuæ, & quilibet auditorum eiusdem Rotæ possit concedere licentias de suspecto iuxta formam statutorum. super cognitione vero, an detentus possideat, vel non possideat, & an licentia ex dicto capite sit bene concessa, necne, quousque dicta cognitio tractetur remanente detento in manibus Caualerij sit iudex ille, qui dictam licentiam concessit. In reliquis verò omnibus cognitio spectet ad dictā Rotam executiuam, salua in reliquis disputatione statuti de debitore suspecto detinendo.

Vnus ex auditoribus in vtraque Rota sit prior singulo trimestri, incipiendo à seniori, & procedendo ordine successiuo. cui priori per notarium cuiuslibet causæ debeat dari ad instantiam cuiuscuis ex partibus notitia de causa incepta, seu de petitione deposita, & citatione secuta. qui prior teneatur eam cum nomine partium, & notarij scribere in liberculo per eum retinendo; & exinde etiā causas ipsas inter se, & reliquos duos auditores suæ Rotæ repartire, vt primo proposita intelligatur ipsi seniori assignata, secunda successori sibi in ætate, & tertia reliquo; & sic iterum inchoando, & continuando de omnibus causis.

Declarato quòd causæ propositæ tempore vnius Rotæ adhuc pendentes

dentes succedente alia Rota, debeant sorte distribui inter ipsos tres auditores,& pariter,si quæ causæ essent eodem tempore propositæ,inter quas esset dubium de prioritate,distribuantur ad sortem,de quibus distributionibus, prior ad instantiam cuiuslibet partis, seu ad requisitionem notarij faciat notitiam ipsi notario actuario,qui de ea teneatur notulam facere in actis causæ.

Ille,cui sicut supra distributa fuerit causa,erit Commissarius ad formandum processum, & iudex super omnibus in dicto processu formando ab eius tamen ordinationibus poterit peti melioratio ad totam Rotam; quæ siue duo ex auditoribus intra dies octo immediatè à commissarij pronunciatione secuturos, poterunt eam reformare,variare,& reuocare,ac ei addere, & minuere, vt ipsis iustum videbitur.

Formato processu idem Commissarius partes audiat super causa; & postquam de eius statu fuerit informatus, eam cæteris duobus auditoribus referat,& cùm eis illam conferat, vt omnibus plenè discussis,visoq; per alios duos processu,deueniri possit per Rotam ad expeditionem causæ; ita tamen, vt omissio relationis non vitiet processum,neq; sententiam.

Teneatur quilibet auditorum singulis diebus iuridicis ius reddere in eorum respectiuè Cameris audientiæ, in mane saltem per horas duas continuas pro formandis processibus. Et omnes tres teneantur in vesperis tribus diebus cuiuslibet hebdomadis, hoc est, diebus lunæ, mercurij, & veneris ante sessionem conuenire insimul,& per duas horas audire aduocatos, procuratores, & partes pro instructione causarum,quæ erunt in termino expeditionis;in alijs verò tribus diebus teneantur conuenire in simul pro discutiendis inter ipsos causis.

Sed teneatur vtraque Rota singulis diebus iuridicis sedere postprandium saltem per horam vnam ad eius solitum tribunal pro iure reddendo.

Et saluis suprascriptis in iure reddendo,& proferēdis sententijs diffinitiuis,vel habentibus vim diffinitiue,interuenire debeant omnes tres auditores,& saltem duo concurrere; & quicquid fuerit ordinatum,iudicatum,vel executum à duobus concordibus valeat, ac si ab omnibus tribus factum esset.

A sententijs vtriusq; Rotæ appellari possit, prò vt in statuto de appellationibus.

Procedant auditores Rotę, & causas terminent respectiuè, seruata in omnibus forma statutorum.

Auditores Rotæ causarum ordinariarum teneantur intrà dies viginti, post latam sententiam dare in Cancellaria Reipublicę decisiones in scriptis, seu rationes, & causas, quibus moti fuerint ad sic iudicandum, allegando iura, & decisiones non per relationem ad acta, seu processum; & hoc, siue fuerint concordes, siue discordes, neq; omissio motiuorum, neq; expressio erronea, neq; iniusta noceat, adeò quòd propterea non possit dici, neq; de excessu, neque de nullitate, nec aliquid opponi, saluo semper sindicatu, quas quidem decisiones non teneantur dare in causis minoris summæ librarum ducentarum.

De officio Ruptorum. Cap. VIII.

MAgistratus Ruptorum sit iudex omnium, & singularũ causarum ruptorum, seu rumpentium, tàm in Dominio, quàm extra, occasione rupturæ, & dependentium ab ea; & inter ruptos, & creditores, ac debitores, & inter creditores, & creditores, & inter debitores, & debitores, & inter creditores, & debitores, & in omnibus dependentibus annexis, & connexis compræhensis vxoribus, participibus rationum, seu societatum, & alijs quibuscumque etiam hypothecarijs, & priuilegiatis; & etiam super omnibus secuto accordio, & occasione eiusdem, vsque ad illud completum inclusiuè.

Declarato, quòd non obstantibus prędictis, creditor pro executione, & obseruatione accordij, possit etiam adire magistratum ordinarium, si voluerit.

Et similiter declarato, quòd causæ ruptorum in Dominio inter homines Dominij possint per dictum magistratum delegari in partibus, sub illis modis, & formis, & in omnibus, pro vt dicto magistratui videbitur, citra derogationem auctoritatis magistratus Terræfirmæ.

Possit procedere, iudicare, & exequi summarie, simpliciter, & de

& de plano, sine strepitu, & figura iudicij, & sola facti veritate inspecta; Et nullus alius magistratus possit in prædictis se intromittere, nisi quòd circa declarationem decoctorum, seu ruptorum possint Senatus, & Conseruatores legum pro munere eis respectiuè demandato se intromittere, seruata semper forma eis præscripta.

Dictus magistratus possit etiam interuenientibus creditoribus, & propinquis creditorum; (sed amotis duntaxat propinquis rupti ad instantiam cuiusuis creditoris maioris summæ librarum mille, etiam ante declarationem rupturæ, sed seruata forma statuti, de debitore suspecto, inquirere personam, scripturas, & bona rupti in quouis loco, etiam domi propriæ, cuiuscumque personæ, & facere pro prædictis illas diligentias, quæ ipsi Magistratui occurrerint.

De Consulibus rationis, & eorum iurisdictione.
Cap. VIIII.

OMnes, & singulæ causæ, quæstiones, & differentiæ de libris centum, vel ab inde infra, cognoscantur, terminentur, & definiantur per Consules rationis, exclusis causis seruitutum rusticorum; siue vrbanorum prædiorum, securitatum, & naulorum, cambiorum, & locorum Sancti Georgij, & aliarum comperarum, & alijs, si quę per statuta specialiter sunt asignatæ aliquibus alijs magistratibus.

Si verò dicta summa penderet à maiori adhuc debita, etiam quòd plures essent debitores vnius summæ, quorum singulorum pars nõ excederet dictam summam, vel plures essent creditores vnius quantitatis, & portio cuiuslibet creditoris non excederet dictam summam, non sint de iurisdictione dictorum consulum, & plura debita distincta, etiam si de eis constaret per vnicum instrumentum, quæ sint infrà dictam summam, licet iuncta insimul eam excederent, sint de iurisdictione dictorum Consulum, exclusis antefactis constitutis in instrumento dotali, quæ licet sint minoris summæ, peti possint vnà cum dictis dotibus, coràm magistratu competenti pro dotibus.

Possint in causis procedere, easque audire, cognoscere, & terminare, iuris ordine seruato, & non seruato, omissis solennitatibus, & seruatis statutis, vel non seruatis, vt eis melius videbitur, saluo quòd in definiendo teneantur obseruare statuta, & constitutiones Reipublicæ in publicam formam coràm ipsis exhibitas.

Possint saluis prædictis dicti consules ius dicere etiam in diebus feriatis, & non obstantibus aliquibus suspensionibus aduocatorum, procuratorum, & aliorum quorumuis, etiam pro rebus publicis factarum; exclusis duntaxat ferijs ad honorem Dei, & exclusis suspensionibus, in quibus expresse compræhensę fuissent causæ coràm dictis consulibus.

Nullus iurisperitus possit consulere, comparere, vel facere scripturas coràm dictis cōsulibus, nisi haberet litem propriam, quo casu aduersarius possit iurisperitum habere, si voluerit.

Non possint Consules capere consilium alicuius iurisperiti, nec assumere assessores, nisi ad instantiam alicuius partium in causis difficilioribus, & concurrentibus omnibus consulibus cum iuramento, quòd indigent assessore.

Teneantur Consules rationis sedere ad eorum solitum tribunal tribus diebus cuiuslibet hebdomadis ad ius reddendum.

Ab ipsorum sententijs non excedentibus libras quinquaginta, in quibus omnes consules fuerint concordes, non possit appellari; Et à sententijs non excedentibus libras viginti quinque, etiam si duo tantùm in eis concurrent, non possit appellari: ab alijs verò appellari possit iuxta dispositionem statuti de appellationibus.

De delegatis. Cap. X.

NEc per Senatum, nec per aliquem magistratum eligatur aliquis delegatus, qui attineat alicui partium, vel habentium interesse in causa, vsque in tertium gradum agnationis, cognationis, vel affinitatis inclusiuè, secundùm dispositionem statuti, Ne quis in causa propinqui sit iudex; nec eligatur, aliquis, qui sit

tutor,

tutor, curator, procurator, negotiorum gestor, vel actor alicuius partium, seu habentium interesse in causa.

Qui habuerit tres delegationes verè, & non fictè pendentes tempore quartæ delegationis sibi factæ, de quo stetur iuramento suo, possit se excusare si voluerit à quarta, & vlteriori delegatione.

Electus possit per delegantem, siue propter absentiam, siue propter infirmitatem, siue propter aliud legitimum impedimentum arbitrio ipsius delegantis excusari, & amoueri, ab electione, seu delegatione.

Electi cogantur per delegantem acceptare delegationes, & commissiones per præcepta pœnalia, mulctas, & pignorum captiones, salua semper auctoritate Senatus, supremorum, & minorum sindicatorum.

Allegatio, & iuratio suspecti de personis delegatorum fiat saltem intra dies quatuor à die primi præcepti dati de mandato delegatorum, quo casu remoueri debeant pro vna, vel duabus vicibus ad summũ, etiam ex causa leui. Allegationes verò, & iurationes suspecti post dictum tempus, seu post dictas vices nõ attendantur.

Si ex aliqua noua causa superuenienti delegatus allegaretur, seu iuraretur suspectus, delegans possit de ea cognoscere; attamen non retardetur processus, nec delegati intelligantur interim impediti; & nihilominùs si allegans, seu iurans non obtinuerit remotionẽ à delegante intrà dies quindecim, iuramentum, & allegatio sit nulla, & causæ habeantur pro inefficacibus.

In delegationibus non intelligantur comprehensa decisa, neq; etiã intelligantur comprehensæ lites pendentes, nisi de eis expressè dicatur, & lites pendentes nominatim comprehendantur: Decisa verò quo ad dispositionem præsentis capituli intelligantur, quæ per sententiam iudicis, vel laudum arbitri, seu arbitratoris transierint in iudicatum.

Delegati possint cognoscere, procedere, terminare, & finire causas, & controuersias in eorum commissione, seu delegatione compręhensas summariè, de plano, sine strepitu, & figura iudicij, & sola facti veritate inspecta, nisi aliter circa eorum auctoritatem fuisset expressè prouisum, seu ordinatum in delegatione; & ipsimet sint executores eorum, quæ iudicauerint, etiam si in-

commiſſionē, ſeu delegatione nihil de exequendi auctoritate dictum fuiſſet.

Auctoritas, & bailia dictorum delegatorum (ſi tempus non fuerit expreſsè declaratum in delegatione) intelligatur durare, & duret per annum vnum, à die delegationis. Et bailia exequendi duret per menſes ſex à die latę ſententiæ, & tranſitus in rem iudicatam.

Tempora prædicta non poſſint prorogari, niſi reſpectu anni per menſes ſex, & reſpectu menſium ſex ad exequendum per menſes tres in vna, ſeu pluribus vicibus, per Senatum, ſiue per magiſtratum delegantem, & vltra dictum tempus non poſſint fieri prorogationes, neq; ſuſpēſiones, niſi ex aliqua maxima, & vrgenti cauſa per Senatum vndecim votis, ſiue per magiſtratum extraordinariorum, aut officium Terrę firmę delegantem reſpectiuè ſex votis concurrentibus; & aliter, vel vltra impetratę, intelligantur ſubreptitiæ, & ſint nullæ, abſq; ulla declaratione.

Inſtantiæ cauſarum coram delegatis durent, quantum durat eorum auctoritas; & ea extincta, intelligantur etiam extinctæ.

Suſpenſiones ordinatæ in tempore æſtiuo, ſeu caloris, non ſeruiant coram delegatis; & ſuſpenſiones generales, & additiones non ſeruiant etiam, niſi expreſſè comprehendantur delegati. Et ſuſpenſiones aduocatorum, & cauſidicorum nullo modo ſeruiant, ſaluo ſi eſſent factæ in tempore aſſignato per delegatos ad probādum, vel ex cauſa publica, & expreſſam mentionem continerēt de delegationibus.

Tranſacto tempore delegationis, cauſæ, & lites, ſeu actiones, quæ durante tempore, non fuerint corām delegatis propoſitæ, intelligantur, & ſint remiſſæ ad iudicem ordinarium, abſq; aliqua trāſmiſsione, etiam ſi delegatio eſſet generalis.

A ſententijs delegatorum non poſſit appellari, neq; reclamari, ſed, vt latæ ſunt, exequi debeant, niſi delegati, ſeu aliquis ex ipſis eſſet iuriſperitus, & ſeu iudicaſſent de conſilio iuriſperiti: quo caſu ſeruetur diſpoſitio ſtatuti de Appellationibus.

In caſu diſcordiæ, de qua ſtetur declarationi ipſorum delegatorum, & cuiuslibet eorum, detur tertius per delegantem; & eo caſu proceſſus, & ſententiæ duorum concordium valeant.

Non poſſint delegati moleſtari aliquo modo ratione iudicatorum, ſeu

ſeu executorum per eos;ſed fruantur priuilegijs conceſſis per ſtatutum arbitris,& arbitratoribus.

Delegati de Collegio doctorum poſſint accipere,& habere ſalarium iuxta taxationem ſtatuti. Delegati verò non doctores, non poſſint ſalarium aliquod accipere,nec habere.

De calculatoribus, & eorum officio. Cap. X I.

QVotieſcumque Patronus, Magiſter, ſeu Pręfectus nauigij,aut alius,ad quem de iure ſpectet, petierit fieri calculum de iactu, ſeu auaria contra mercatores,ſeu dominos bonorum in naui oneratorum,ſeu contra aſſecuratores, Magiſtratus calculatorum intelligat partes,examinari faciat teſtes,& quicquid determinauerit,ſeu in calculo poſuerit debeat comprobari per magiſtratus, ad quos ſpectat, & ſecundum illud procedi, ſaluis prætenſionibus,& actionibus,tàm dominis rerum,quàm aſſecuratoribus contra quoſuis.

Poſſint dicti calculatores mandare quę voluerint patrono, magiſtro ſeu præfecto nauigij prætendenti fieri calculum, tàm circa exonerationem mercium,ſeu bonorum, quàm circa acceptandum cuſtodes in naui vſque ad perfectam exonerationem, ſub pœna ſcutorum centum pro qualibet vice,& intereſſe iactus,ſeu auarię ſecutæ.

Et antequam Patronus,magiſter, ſeu præfectus,vt ſupra admittantur ad examinandum teſtes ſuper iactu,ſeu auaria ſecutis,teneantur calculatores habere ab eis promiſſionem,& idoneam fideiuſſionem de ſoluendo duodecim pro quolibet, quod exoneraſſent contra formã ſtatuti de iactu,& ſeu de quo fraudaſſent,ſeu fraudem commiſiſſent,aut committerẽt ad præiudicium calculi,quę pœna ſit applicata pro tertijs,calculatoribus,& pro alijs duobus tertijs patribus communis,niſi fraus detecta eſſet medio alicuius, quia tunc tertia pars pœnæ debetur delatori etiam ſecreto.

Merces,ſeu ſtipendium faciendi calculum ſit de libris decem, vſque in libras centum quinquaginta pro quolibet,taxanda per conſeruatores maris,& dimidia ſit ipſorum calculatorum,& alia dimidia ſoluatur conſeruatoribus maris eroganda in vſus dicti o ffici,

& pro

& pro eo, quod dictis vsibus superserit, dando patribus communis in impensas portus, & moduli erogando.

Si qui calculatores dandi, vel eligendi essent in aliqua causa, & in eorum electione, seu nominatione partes essent discordes, eligantur per magistratus, seu iudices causæ, exclusis magistratibus forensibus, qui calculatores non eligant; sed de huiusmodi magistratuum Forensium mandato per notarium causæ fiat noritia in scriptis Senatui de qualitate causæ, & nominibus partium. Et electio fiat per Senatum citata parte, & remotis remouendis; Et calculatores teneantur procedere ad cognitionem causæ, & relationem facere intra tempus statuendum.

De Arbitris, et arbitratoribus. *Cap. XII.*

NVllus magistratus, vel iudex possit de causis coràm ipso vertentibus acceptare compromissum in se factum ab aliquibus, sub pœna librarum centum; & nemo possit compromissum in magistratus facere de dictis causis: quod si contrafieret, quicquid actum fuerit coràm illo, sit ipso iure nullum, nisi per Senatum, seu magistratum extraordinariorum, seu Terręfirmæ dispensatum foret.

Non possit fieri compromissum in g[illegible], vel in specie de aliqua causa, seu quæstione iurisperito, cui commissa esset, nec iurisperitus possit compromissum acceptare, sub pœna librarum centum, & si acceptaret, non remota dicta pœna, sententia ab eo lata sit ipso iure nulla, nisi esset dispensatum, vt supra.

Non possint etiam fieri compromissa in procuratores, seu solicitatores, aut patrocinantes de causis, in quibus pro aliqua partium sunt procuratores, solicitatores, seu patrocinantes, etiam si id fieret de partium voluntate, nisi obtineatur licentia à Senatu, vel extraordinarijs, uel officio Terręfirmæ. Et facta contra formam præsentis statuti sint nulla.

Qui acceptauerit compromissum etiam de mandato, seu licentia superiorum, non possit percipere, nec habere salarium quouis colore, seu causa, sub pœna dupli. Et vltra, omnia acta, sententiæ, & alia secuta coràm ipso arbitro, quo ad beneficium partis, quæ sa-

larium

larium dederit, fiat ipso iure nulla, & pro nullis penitus habeantur, sed remaneant valida, & efficacia quo ad fauorem illius, qui salarium non dederit.

Compellantur dicti arbitri, & arbitratores, & quicumque alij siue vnus, siue plures, in quos factum fuerit cõpromissum, ad cognoscendum, & definiendum causas, seu quæstiones, aut negotia sibi commissa; & hoc per supremos, seu minores sindicatores, postquam compromissum acceptauerint; quod acceptasse intelligantur, quando talia interuenerint, propter quæ intelligi debeat illos compromissum acceptasse, vel quando ipsis fuerit per ambas partes notificatum compromissum, & ipsi incontinenti non dixerint se nolle illud acceptare.

Quando à partibus attributa est in compromisso arbitris, & arbitratoribus potestas eligendi tertium in casu discordiæ, inter ipsos valeat compromissum, etiam quòd tertius sit incertus, & eligi possit non obstante quacumque dispositione iuris communis, & nihilominus si post electionem tertij essent primi arbitri, & arbitratores concordes, possint eorum laudum, seu sentẽtiam proferre absq; tertio, ac si tertius nunquam datus fuisset; quòd si arbitri non concordarent in eligendo tertio spectet ad Magistratum, vt inferius dicetur, nisi obstaret pactum expressum.

Si arbitri, & arbitratores essent discordes, de qua discordia appareat per iuramentum vnius ex ipsis, & in compromisso non sit apposita forma dandi tertium, detur tertius, & debeat eligi per supremos, seu minores sindicatores, habita ratione; quòd si arbitri essent iurisperiti, detur iurisperitus, & si non essent iurisperiti fiat electio receptis confidentibus à partibus; & si alius non iurisperitus esset eligendus, fiat, receptis suspectis à partibus, nisi partes ipsæ de confidenti conuenirent.

Non possint arbitri, & arbitratores, atq; tertij allegari, neq; iurari suspecti, nisi ex causa iusta superuenienti, quæ declaretur iusta per supremos, seu minores sindicatores intra dies octo ab allegatione, seu iuramento suspecti; aliter allegatio, & iuramentum ipsum non admittatur, & pro nullis habeantur, & nisi obstaret pactum in compromisso appositum. Si verò allegatio, & iuramẽtum fuerint admissa, seu causa suspitionis declarata iusta per dictos supre

mos,

mos, seu minores sindicatores fiat electio in locũ amoti, seu amotorum eo modo, quo facta fuit electio ipsorum; ita vt, si aliquis à partium aliqua fuisset nominatus, cogatur illa pars ad alium nominandum iuris, & facti remedijs opportunis per supremos, vel minores sindicatores; aliter ipso non nominante fiat electio per ipsum magistratum.

Vbi verò arbiter, seu arbitrator allegaretur, vel iuraretur suspectus in fine temporis compromissi, ita vt non adessent amplius octo dies dicti temporis, intelligatur, & sit tempus ipsum prorogatum per dies octo, postquam fuerit cognitũ super suspitionẽ, seu transactum tempus octo dierum ad cognoscendum; & hoc valeat semel tantum in quolibet compromisso, & non vltra.

Si in compromisso non fuerit appositum tempus, per quod durare debeat, intelligatur durare per tempus mensium sex, à die facti compromissi, & non vltra.

Si verò arbitri, & arbitratores non definiuerint quæstionem, siue negotium, quę, vel quod fuerit eis compromissum, partes remaneãt in eo statu, & gradu, in quo erant ante compromissum factum, & iura earum remaneant illęsa respectu eorum, quæ non fuissent definita.

Sed si factus fuerit processus, seu acta coràm eis, valeant coràm alijs iudicibus competentibus, possintq; ipsi arbitri, & arbitratores produci in testes super eis, quæ coràm ipsis facta fuerint.

Si arbitri, & arbitratores sententiam, seu laudum tulerint intrà tempus eorum bailiæ, exequantur dictæ sententiæ, seu lauda, & executioni mandentur vna cum compromisso vt in statuto, De causis executiuis; nisi de contentis in sentẽtia facta fuisset post eam cessio, seu translatio in aliquem ex arbitris; quo casu non possit exequi, imo ille, contra quem lata esset, non possit pro contentis in ea molestari.

Non possint tamen dicti arbitri, & arbitratores in proferendo sententiam reseruare sibi facultatem dandi aliam sententiam vltra tempus compromissi, nisi esset de expresso consensu, & voluntate partium.

A sententijs, & laudis arbitrorum, & arbitratorum non possit appellari, supplicari, nec pęti melioratio, nec in integrum restitutio, nec

nec reductio ad arbitrium boni viri: nec possint peti, dici, seu declarari nulla, sed exequi debeant pro vt lata fuerint, dummodo dicti arbitri, & arbitratores non excesserint eorum bailiam.

Non possint arbitri, & arbitratores molestari, vel inquietari directè, vel indirectè modo aliquo, neque conueniri ciuiliter, vel criminaliter, eo quia dicatur, quòd fecerint litem suam, malè ferendo sententiam, vel malè arbitrando siue scienter, siue ignoranter, siue dolose, siue non dolose, siue quocumque alio quæsito colore diceretur male fuisse versatum circa sententiam, vel circa prædicta, vel occasione prædictorum; nisi daretur per corruptelam pecuniæ, siue alicuius rei, vel per aliquam promissionem.

De iurisdictione Cæterorum magistratuum Reipublicæ. Cap. XIII.

CÆteri omnes, & singuli Magistratus habeant illam auctoritatem & iurisdictionem, quæ ipsis respectiuè ex forma electionis, seu institutione magistratus, aut natura muneris competit, quibus propterea nihil derogatum intelligatur.

De ordine seruando per iusdicentes Dominij. Cap. XIIII.

OMnes, & singuli iusdicentes, officiales, & ministri totius dominij Reipublicæ, & tàm conuentionatorum, quàm non, teneantur præstare fideiussorem in camera procuratorum pro pecunijs Reipublicæ, & alium ad tribunal supremorum de summa per ordines taxata, De stando sindicatui in loco, in quo fuerit destinatus per tempus sui sindicatus, & de soluendo condemnationes in sindicatu factas, & ad præstandum alios fideiussores, & obseruandum quæcumque alia, quæ ex natura officij obseruare debent.

Quilibet Potestas, & iusdicens teneatur stare, & morari continuè toto tempore, pro quo constitutus fuit, in sua potestatia, neque ex ea recedere possit, nisi aliter in specie prouisum fuisset, & nisi de licentia Senatus in scriptis data; quæ licentia non possit excedere

dies

dies quindecim; salua auctoritate dicto Senatui prorogandi dictũ terminum in scriptis ex aliqua iusta causa; quo casu debeant locumtenentem in eorum absentia constituere, & etiam finito officio, seu tempore magistratus, non possint recedere, nisi adueniente successore: & si in aliquo de prædictis contrafecerint, incidãt in pœnam librarum decem, vsque in quinquaginta pro qualibet vice, & in grauiorem pœnam arbitrio Senatus.

Non accipiant pecuniam neque aliam rem occasione interpositionis auctoritatis præstandæ, vel interponendæ, nec occasione alicuius causa ad officium suum pertinentis, nec confirmationis consulum, rectorum ordinatorum, ministrorum, æstimatorum, campariorum, vel aliorum officialium, neq; alia quacumque occasione, sed duntaxat salarium suum, & habitationem, quam habeant ab vniuersitate, & nisi alia, quæ per statuta specialiter sibi concessa essent, Exclusis exculentis, & poculentis æstimationis vsque in solidos decem.

Saluo quòd si ad instantiam alicuius de sua iurisdictione accesserint ad reuidendum aliquam viam, terram, terminos, vel bona de quibus vertatur aliqua differentia coràm ipsis, possint licite capere, & habere libras duas, si non accesserint vltra milliaria decem, & si accesserint vltra, ad rationem librarum quatuor singulo die, & vltra expensas victus, & equitaturæ.

Teneantur ipsi potestates, & iusdicentes, & debeant exequi facere in eorum potestatijs, & iurisdictionibus respectiuè præcepta, & mãdata magistratuum ciuitatis Genuæ.

Et etiam conuentionati, quotiescumque fuerint requisiti, teneantur exequi licentias concessas à magistratibus ciuitatis contra quoscumque; & sic mandata in bonis quorumuis absque vlla mora, & tergiuersatione.

Non possint concedere alicui licentiam de accedendo ad stipendia cuiusuis, sine mandato Senatus.

Nequeant Potestates, ius dicentes, notarij, & alij officiales negotiari in sua potestatia, seu iurisdictione, neq; alibi de rebus deferendis in dictam potestatiam, neque de exportandis ab ea, per se, nec per interpositam personam directè, vel indirectè, sub pœna librarum quinquaginta pro qualibet contrafactiono, vel sub gra-

uiori

tiori pœna, si grauior per aliqua statuta, seu ordinationes imposita esset.

Quæstiones ciuiles audire, & in eis procedere, & eas cognoscere, & definire teneantur Potestates, & iusdicentes bona fide, sine fraude, secundùm formam statutorum, & constitutionum Reipublicæ, & ab eorum sententijs de libris decem, & ab infra (non coaceruatis expensis) appellari non possit; ab alijs verò supra libras decem appellari possit, vt in statutis de meliorandis sententijs, & de appellationibus.

Potestates verò qui habent capitaneos, seu vicarios supra se non possint cognitionem habere de causis criminalibus, nisi vbi irrogandæ essent pœnæ pecuniariæ, aliç verò cognoscantur, & definiantur per Capitaneos, seu vicarios habētes ius sanguinis ad formam statutorum.

Ita tamē quòd vbi relatio chirurgi fiet cum periculo, vel etiam cum aliquo periculo, cognitio, & decisio spectet ad capitaneos, seu vicarios, & non ad ipsos potestates inferiores.

A sententijs, grauaminibus, & condemnationibus per dictos potestates, & alios iusdicentes faciendis, in quibus pœnæ pecuniariæ sunt irrogandæ, appellari possit ad prætorem Genuæ, qui possit etiam potestates, & iusdicentes cōndemnare in duplum condemnationum ab eis factarum, si cognouerit eos cōtra iustitiam fraudolenter condemnasse.

Scribæ, & notarij, ac subscribæ dictorum potestatum, vel iusdicentium non possint accipere pro mercede nisi illud, quod per tarifam siue statuta concessum est, sub pœna dupli, & restitutionis eius, quod habuissent, & ad ita obseruandum compellantur per dictos potestates, & iusdicentes: qui scribæ teneantur officium suum bene, & fideliter exercere sub pœna librarum decem, pro qualibet contrafactione, & sub alijs pœnis appositis respectiuè per decreta, & constitutiones.

Nec possint dicti potestates, & iusdicentes facere nouas ordinationes, vel statuta, nec introducere nouos vsus, vel consuetudines, nisi de licentia Senatus.

Qui quidem potestates, & iusdicentes teneantur habere, & retinere librum, seu cartularium, in quo notent omnes condemnationes

per ipsos respectiuè dietim factas,& etiam computum de introitibus spectantibus Reipublicæ, & de omnibus prædictis teneantur reddere rationem cum reliquatus solutione, & obseruare cætera alia secundum naturam officij. Et scribæ teneantur similiter conficere librum, in quo notet omnes condemnationes,& illum præsentare teneātur,& alia obseruare secundū naturā eorū officij.

Consules,sindici,ministrales, æstimatores,rectores,camparij, & officiales constituendi in potestatijs constituantur, secundum ordinationes,& constitutiones locorum,& vniuersitatum respectiuè,& in eis eligendis prætores, & iusdicentes vocem non habeāt, nisi aliter esset specialiter ordinatum. Et qui anno præcedenti fuisset in aliquo ex dictis officijs,non possit adesse in illo anno, neq; filius,nepos,pater,vel attinens vsque in tertium gradum,nisi aliter esset specialiter constitutum,& nisi adesset aliquis ordo particularis,qui obseruetur.

Vias,& stratas potestatiæ,& iurisdictionis suæ,quilibet potestas, & iusdicens aptari,& manuteneri faciat per homines illius potestatiæ iurisdictionis.

Prædicta obseruentur sub pœna librarum decem,vsq; in centum arbitrio sindicatorum.

Potestates,& iusdicentes bisamnis, Porciferæ, & Vulturi teneantur, per se,vel per locumtenentem reddere ius,& tenere curiam etiam in palatio Reipublicæ in ciuitate Genuæ, & ipsi Prætores & iusdicentes accedere ad loca debita.

De sindicatoribus Magistratuum Dominij. Cap. XV.

MAgistratus,iusdicentes, officiales, & alij quicumq;,ad quos perueniunt pecuniæ publicæ,seu cameræ Reipublicę,teneantur finito officio, etiam antequam incipiatur sindicatus, ad mandatum sindicatorum, qui mittuntur ad sindicandū præstare iuramentum in manibus ipsorum sindicatorum de dando computo fideliter,& legaliter; & sic teneantur computum dare de omnibus condemnationibus per eos exactis,& de confiscationibus,& pecunijs,seu bonis perceptis,& similiter iurare quòd per se,vel per alios non habuerunt aliquid aliud,& iuramentum prædictum

dictum præstare teneantur sub pœna librarum viginti quinq; vsque in ducentum arbitrio sindicatorum.

In proclamate, quod pro sindicatu faciendo emitti solet, inter alia sindicatores apponi faciant: quòd si quis est, qui notitiam habeat quòd fuerit data, vel promissa aliquæ pecuniæ quantitas, seu donum, vel quid aliud quod non sit ab ordinatione Reipublicę permissum, & hoc siue iusdicētibus, siue eorum familiæ, aut alijs pro eis, compareat intra termininum in proclamate exprimendum coràm ipsis ad illud manifestandum, sub pœna tripli eius, quod fuisset datum, vel promissum, & idem fiat respectu eius, quod fuisset datum, vel promissum scribis, & alijs officialibus, & ministris. Et possint etiam in dicto proclamate promittere condonationē delicti illis, qui prædicta manifestarent, & in claris ponerent, exclusis iam indiciatis, arbitrio sindicatorum iuxta auctoritatem eis dandam in instructionibus Senatus, & supremorum.

Sindicatores huiusmodi visitent, inquirant, mulctent, puniant, condemnent, & absoluant magistratus, iusdicentes, officiales, scribas, ministros, & alios eorum sindicatui subiectos, pro vt ipsis videbitur: teneantur tamen ipsi obseruare quæ in mandatis habuerint siue à Senatu, siue à supremis sindicatoribus, & ab eorum condēnationibus, seu sententijs excedentibus, tàm respectu pœnarum, quàm restitutionum summam librarum centum, possit haberi recursus per viam reuisionis tantùm ad solos supremos sindicatores, qui vnà cum ipsis duobus sindicatoribus, qui sindicauerunt, facultatem, & bailiam habeant intra mensem à reuersis dictis duobus sindicatoribus ad ciuitatem reuidendi, & reformandi tales sententias, & in totum, seu in partē moderandi, pro vt eis videbitur: ita tamen, vt saltem quatuor ex ipsis septem concurrant. Declarato, quòd dicti supremi sindicatores possint prorogare dictum mensem per alios duos menses in vna, seu pluribus vicibus, secundum qualitatem causæ, nec aliquis condemnatus in sindicatu possit aliter, vel alio modo habere recursum ad aliquem magistratum, neq; etiam ad ipsosmet supremos, nec aliquo alio modo possit audiri, vel querelam, vel reclamationem proponere sub pœna librarum ducentum pro qualibet vice, & omnis absolutio, vel gratia, quę quomodolibet tentaretur, vel fieret, non valeat.

Condemnationes, absolutiones, & alia acta sindicatus debeant recipi, & testari per notarium de Collegio Genuæ ad id eligendum, qui exinde reuersis sindicatoribus teneatur ea præsentare supremis retinenda in eorum archiuio; & qui inter alia teneatur dare scripta nomina, & cognomina, causas, & circonstantias eorum, qui per Commissarios sindicatores fuerint deliberati poni in libro speculi, & etiam notulam condemnationum factarum per dictos sindicatores contra officiales pro pœna, non autem pro restitutione; ad hoc vt notarius supremorum, & Cancellarij Reipublicæ possint ea omnia notare in libro speculi, legendo quando conferuntur officia beneficialia.

De extrinseco intellectu prohibito. Cap. XVI.

NEmo possit, aut debeat interpretationem aliquam, aut extrinsecum intellectum dare statutis, capitulis, decretis, ordinibus, & constitutionibus Reipublicæ; nec arguere, nec subaudire, nec ampliare, nec restringere, nec ex identitate, nec maioritatę rationis, nec aliqua alia occasione vel ratione; sed accipi & intelligi debeant simpliciter, pro vt litera iacet; ita tamen quòd vbi profertur verbum in masculino genere intelligatur etiam in fœminino si alicui statuto expressè non cõtrariatur, & si illud, in quo profertur masculinum, poterit conuenire ita fœminæ, sicut masculo, & similiter vbi profertur aliquid in numero plurali intelligatur etiã in singulari, & è conuerso, si illud, in quo profertur, poterit ita cõuenire vni, sicut pluribus, & pluribus sicut vni, & si expressè non contrariatur alicui statuto; & pariter vbi fit mẽtiò de magistratu ciuitatis Genuæ, vel de magistratu districtus, aut dominij, intelligatur de omnibus magistratibus Reip. tàm in dominio, quàm extra, si terminus, vel casus occurrẽs poterit cõuenire, vel cõgruere.

Nullus magistratus, nullusq; iurisperitus, & nullus alius cuiuscumq; gradus, status, sexus, & conditionis sit, possit proponere, opponere, allegare vel dicere, verbo, vel scripto, quòd capitula, statuta, decreta, ordines, vel constitutiones fieri non potuerint, vel quòd sint iniquæ, vel contra iura vel quòd per consuetudinem, aut disuetudinem fuerint derogata, vel abolita, vel vsu non recepta.

Et nullus magiſtratus, nulluſq; conſultor poſſit, aut debeat audire aliquem ex prædictis;imo quælibet allegatio,& oppoſitio ex prædictis ſit nullius roboris,& momenti,imo teneantur dicta capitula,ſtatuta,decreta,ordines,& conſtitutiones exequi, & executioni mandare modis omnibus,nulla ex prædictis oppoſitionibus admiſſa;ſalua ſemper oppoſitione, & exceptione coràm illis, ad quos ſpectat contra decreta, & reſcripta quæ facta, vel conceſſa fuerint contra formam legum Reipublicæ.

Quiſquis autem contrafecerit in opponendo, excipiendo, allegando,vel dicendo prædicta, ſeu aliquod prædictorum intelligatur ipſo facto cōdemnatus in libris viginti quinq; pro qualibet vice; & acceptans,vel iudicans contra præmiſſa,vel aliquod pręmiſſorum in libris centum pro qualibet vice,& vlterius ſententia, ſiue interlocutoria,ſiue definitiua lata rationibus ſupra allegatis, ſeu qualibet earum,ſit ipſo iure nulla,& nullius momenti.

Præſens ſtatutum ſit,& intelligatur eſſe abrogatorium,& derogatorium omnium aliorum capitulorum, ſtatutorum, decretorum, ordinationum, & conſtitutionum quibuſuis verborum ſolennitatibus conceptarum, & ſit, & intelligatur eſſe ad validandum, firmandum,roborandum,& exequi faciendum omnia & ſingula capitula ſtatuta,decreta,ordines,conſtitutiones Reipublicę, & quicquid in eis continetur etiam ſi oporteret de illis expreſſam mentionem fieri.

De iure reddendo,ſtatutis obſeruandis, & iuriſdictione non excedenda. Cap. XVII.

QVilibet magiſtratus,& iudex teneatur,& debeat ius reddere, & iuſtitiam facere cuicumque ſecundùm formam capitulorum, & conſtitutionum Reipublicæ; & vbi capitula, & conſtitutiones deeſſent ſecundùm iura romana,teneatur etiam obſeruare dicta capitula,ſtatuta,& conſtitutiones,ac decreta,& ordinationes Reipublicæ;& nō poſſit excedere poteſtatem,ſeu iuriſdictionem,vel metam iuriſdictionis ex forma capitulorum ipſi competentem.

Declarato tamen,quòd vbicumque in ſtatutis tractatur de aliquo gradu agnationis,cognationis, affinitatis, aut propinquitatis intelligatur,ac intelligi & numerari debeat ſecundum diſpoſitio-

nem decretorum seu constitutionum pontificiarum.

Si quis autem dicta statuta, constitutiones, capitula, decreta vel ordines obseruare noluerit, aut neglexerit, & seu iurisdictionem, vel metam iurisdictionis, vt supra excesserit, cadat in pœnam librarũ viginti quinq; vsq; in centum pro qualibet vice, & vltra, pro qualitate admissi arbitrio sindicatorum; & vlterius processus confessiones receptiones testium, sententiæ, acta, & alia facta excedendo iurisdictionem, vel metam iurisdictionis vt supra, non valeât, nec teneant, sed sint ipso iure nulla.

Si quæ acta, processus, confessiones, receptiones testium, & alia acta facta fuerint corâm magistratu incompetenti scienter, vel ignoranter, non valeant, nec teneant corâm competenti, nisi de expressa partium voluntate, de qua constet per scripturam publicam.

Non intelligatur tamen per prædicta factum aliquod præiudicium auctoritati arbitrorum, & arbitratorum, neque illorum magistratuum, seu iudicum, quibus per regulas, seu constitutiones Reipublicæ aliter concessum fuisset.

Si verò in aliqua causa mota corâm magistratu incompetenti non fuerit per reum opposita incompetentia, magistratus in prima comparitione in qua potest opponi ex forma statuti, De causis ordinarijs, intelligatur magistratus tali casu competens, non obstantibus prædictis, sed in dicta causa sit eius iurisdictio prorogata.

Non tamen hoc procedat contra tutores, nec curatores, nec contra contumaces, nec procuratores, qui non haberent mandatum in indiuiduo agendi, seu defendendi corâm illo magistratu.

Non possint magistratus, & iudices ordinarij allegari, neque iurari suspecti aliquo modo, neque aliqua ratione, & omne iuramentum, & allegatio facta sit ipso iure nulla, & iurans seu allegans cadat in pœnam scutorum centum pro qualibet vice, & vltra, arbitrio sindicatorum: quæ pœna pro medietate sit applicata parti, salua semper dispositione statuti, ne quis in causa propria, vel propinqui sit iudex.

Ne quis in causa propria, vel propinqui sit iudex, Cap. XVIII.

NVllus magistratus ordinarius, siue extraordinarius possit iudicare; & coram eo non possit tractari, vel definiri aliqualis, quæstio, causa, seu differentia, quæ directè, vel per obliquum spectet ad ipsum magistratum, seu patrem, matrem, filium, nepotem ex filijs, nepotem ex fratribus, vel sororibus, patruũ, auunculum, amitam materteram, vxorem, filios vxoris ex alio matrimonio, fratrem, sororem, auum, vel auiam, consanguineum germanum, siue ex duobus fratribus, siue ex duabus sororibus, siue ex fratre, & sorore, socerũ, generũ, maritũ sororis, maritũ sororis vxoris, & propinquum vsq; in tertium gradum, & omnes supra dicti casus intelligantur de agnatione, cognatione, affinitate, & qualibet alia propinquitate; & affinitas intelligatur durare etiam post mortem eius, qui causam daret affinitati, & quicquid fieret contra formam præsentis statuti sit ipso iure nullius roboris, & momenti.

Vbicumq; pater exclusus est à iudicijs, exclusus etiam sit filius; & è conuerso viuente ipso patre, & in causis patris viuentis remoueantur affines filij, qui ex forma statutorum deberent remoueri in causis ipsius filij.

Nullus iudicet in causa sui iudicis, ille scilicet, qui quando est electus iudex, habet causas coràm illo, cuius eligitur iudex, siue sit solus, siue cum alijs, siue sit ordinarius, siue extraordinarius, exclusis tamen arbitris, & arbitratoribus.

Et similiter nullus possit esse iudex ordinarius in eo loco, in quo sit incola, vel intra milliaria decem, exclusis habitatoribus ciuitatis, neq; in loco originis propriæ, vel paternæ.

Non possit aliquis habens officium in curia alicuius magistratus agere causas pro alijs coràm eodem magistratu.

Si quis de aliquo magistratu vellet coràm eo agere, non possit id facere coràm collegis suis durante tempore eius magistratus; sed alij pro dicta causa eligantur ab his, ad quos spectat.

Conuentus seu comparens coràm aliquo magistratu, qui aliquo tem pore

pore fuisset iudex illius, vel è contra in causa criminali, vel intrà annos quinque proximè præcedentes, in causa ciuili, possit intrà dies decem a prima citatione allegare suspectum iudicem, siue ordinarium, siue extraordinarium exclusis arbitris, & arbitratoribus, quo casu debeat fieri subrogatio.

De prohibita causarum commendatione. Cap. XIX.

NEmini liceat neq; verbo, neq; scripto, neq; facto commendare alicui magistratui causas aliquas, neq; personas litigātium neq; iura, etiam si commendaretur iustitia, sub pœna scutorum quinquaginta pro qualibet vice.

Et nemini magistratui liceat quempiam audire commendantem, vt supra, imo teneatur commendantes reijcere sub eadem pœna, & si magistratibus forensibus fuerint factæ commendationes præsertim per litteras, debeant notificare Senatui sub eadem pœna. Excipiantur aduocati, procuratores, & attinentes partibus vsq; in secundum gradum inclusiuè, qui non possint audiri à magistratibus Forensibus, nisi de die, ab ortu solis, vsq; ad occasum sub eadem pœna.

De officijs, & scribanijs non exercendis. Cap. XX.

NVllus possit exercere officium, vel scribaniam, nisi fuerit electus à Senatu, vel habentibus auctoritatem eligendi, & nisi habitis a Cancellaria litteris, quæ dari non solent, nisi postquam electi obseruauerunt omnia, ad quæ tenentur ex natura officij, Et si quis contrafaceret, remoueatur, et cadat in pœnam à libris quinquaginta vsq; in ducentum arbitrio Senatus, seu sindicatorum, & acta sint nulla, & pro nullis habeantur; nisi in quantum facta essent ad fauorem publicum; & ipsi teneantur partibus ad omnia damna, & sint obligati insolidum ad obseruantiam sententiarum, ac si essent validæ.

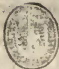
Non possit aliquis exercere officium, ad quod ipse non fuerit deputatus, nisi cum licentia Senatus, seu habētis ad id facultatem, sub

pœna

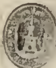
pœna priuationis, saluo iure illis, quibus est permissum habere locumtenentem, & in casu contrafactionis officium ipso iure vacet.

Quòd officiales, & scribæ non procurent.
Cap. X X I.

OFficiales, & scribæ cuiusuis curiæ non possint in ea causas patrocinari, nisi esset causa alicuius sui propinqui vsque in tertium gradum; quo casu non possint etiam patrocinari coràm eo magistratu, cuius ipse solus esset notarius, & hoc sub pœna librarum decem vsque in quinquaginta pro qualibet vice, arbitrio sindicatorum, saluis semper regulis causidicorum Genuæ, & constitutionibus circa curias particulares.

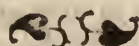

Finis Libri Primi.

STATVTORVM CIVILIVM REIPVBLICAE GENVENSIS

Liber Secundus.

De curia tenenda, & diebus feriatis. *CAP. I.*

MNES & singuli dies, & horæ sint iuridicę, & in eis ius reddi possit; teneatur tamen omnes, & singuli iudices, & magistratus sub pœna sindicamenti ius reddere, & pro iure reddendo sedere ad eorum respectiuè tribunalia, seu loca solita quolibet die à tertijs vsq; ad signum Auemariæ meridiei, & à primis vesperis, vsq; ad finitum completorium; ita vt in tertijs per horam vnam, & in vesperis per horas duas ad minus, teneantur ius reddere, & sedere vt supra, quo tempore durante non possint audiri aduocati. Et hoc nisi dicti iudices, & magistratus essent impediti ob infirmitatem, vel aliam iustam causam arbitrio Senatus, exclusis diebus inferius describendis, in quibus curiæ non teneantur salua semper dispositione statutorum specialium, quòd certi magistratus aliter sedere debeant, vel quòd in certis causis procedi possit in omnibus, vel aliquibus diebus feriatis, & saluo quòd actus voluntariæ iurisdictionis possint quandocumque fieri præter quos dies, vt supra exclusos, non possit aliquis magistratus impedire

neque

neque suspendere curias, sed ius reddi possit, & debeat vt supra.

Dies autem in quibus curiæ non tenentur sunt infrascripti.

Omnes dies Dominicæ.
Omnes dies Sabbati post meridiem.
Omnes vigiliæ de præcepto Ecclesiæ.
Dies Sancti Thomæ Apostoli vsque ad circuncisionem Domini inclusiuè.
Dies cinerum cum septem præcedentibus.
Resurrectio Domini cum diebus quindecim præcedentibus, & septem sequentibus.
Ascensio Domini.
Pentecostes cum duobus diebus sequentibus.
Dies Corporis Christi.
Dies messium, & vindemiarum hoc est à die vigesima Iulij per totum mensem Septembris inclusiuè.

IN MENSE IANVARII.

F Dies 6. festum Epiphaniæ Domini.
C Dies 17. festum Sancti Antonij.
F Dies 20. festum Sanctorum Fabiani, & Sebastiani.
A Dies 22. festum Sancti Vincentij.
D Dies 25. festum conuersionis Sancti Pauli.

FEBRVARII.

E Dies 2. festum Purificationis Beatæ Mariæ.
F Dies 3. festum Sancti Blasij.
A Dies 5. festum Sanctæ Agathæ.
D Dies 22. festum Cathedræ Sancti Petri.
F Dies 24. festum Sancti Mathiæ.

MARTII.

C Dies 7. festum Sancti Thomæ de Aquino.

Dies

A Dies 12. festum sancti Gregorij.
A Dies 19. festum Sancti Iosephi.
C Dies 21. festum Sancti Benedicti.
G Dies 25. festum annuntiationis Beatæ Mariæ.

APRILIS.

B Dies 24. festum Sancti Georgij.
C Dies 25. festum Sancti Marci.
f Dies 28. festum Sanctorum Torpetis, & Petri Martiris.

MAII.

B Dies prima festum Sanctorum Iacobi, & Philippi.
D Dies 3. festum inuentionis Sanctæ Crucis.
F Dies 19. festum Sancti Iuonis.
G Dies 20. festum Sancti Bernardini.
C Dies 23. festum sancti Desiderij.
A Dies 28. festum sancti Germani.

IVNII.

A Dies 11. festum Sancti Barnabæ.
C Dies 13. festum Sancti Antonij de Padua.
E Dies 22. festum Sancti Iuliani.
F Dies 24. festum Sancti Ioannis Baptistæ.
E Dies 29. festum Sanctorum Petri, & Pauli.
F Dies 30. festum commemorationis Sancti Pauli.

IVLII.

A Dies 2. festum visitationis beatæ Mariæ.
D Dies 5. festum Sanctæ Margaritæ.
E Dies 6. festum sancti Siri Episcopi Genuensis.
A Dies 9. festum Sancti Felicis Episcopi Genuensis.
G Dies 22. festum Sanctæ Mariæ Magdalenæ.

Dies

A Dies 23. festum Sanctæ Brigidæ.
C Dies 25. festum Sanctorum Iacobi,& Christophori.
D Dies 26. festum Sanctæ Annę.
E Dies 27.festum Sancti Pantaleonis.
F Dies 28.festum Sanctorum Nazarij,& Celsi.
G Dies 29.festum Sanctæ Marthæ.

AVGVSTI.

C Dies prima festum vinculæ Sancti Petri.
E Dies 3. festum inuentionis Sancti Stephani.
G Dies 5. festum Sancti Dominici.
A Dies 6.festum Sancti Sisti.
B Dies 7.festum Sancti Donati.
E Dies 10.festum Sancti Laurentij.
C Dies 15.festum assumptionis beatæ Mariæ.
D Dies 16.festum Sancti Rochi.
A Dies 20.festum Sancti Bernardi.
E Dies 24. festum Sancti Bartholomæi.
B Dies 28.festum Sancti Augustini.
C Dies 29. festum decollationis Sancti Ioannis Baptistæ.

SEPTEMBRIS.

E Dies 8. festum natiuitatis Beatæ Mariæ.
C Dies 12. festum vnionis Reipublicæ.
D Dies 14. festum Sanctæ Crucis.
E Dies 21. festum Sancti Matthęi.
G Dies 23. festum Sanctæ Teclæ.
D Dies 27.festum Sanctorum Cosmæ,& Damiani.
E Dies 28. festum sancti Salomonis Episcopi Genuensis.
F Dies 29.festum Sancti Michaelis.
G Dies 30. festum Sancti Hieronimi.

OCTOBRIS.

Dies 4.festum Sancti Francisci.

D Dies

F Dies 13. festum Sancti Romuli Episcopi Genuensis.
G Dies 14. festum Sancti Lucæ.
G Dies 28. festum Sanctorum Simonis, & Iudæ.

NOVEMBRIS.

D Dies prima festum omnium Sanctorum.
E Dies 2. festum commemorationis omnium defunctorum.
B Dies 6. festum Sancti Leonardi.
E Dies 9. festum Sancti Saluatoris.
G Dies 11. festum Sancti Martini.
G Dies 25. festum Sanctæ Catherinæ.
E Dies 30. festum Sancti Andreæ.

DECEMBRIS.

D Dies 6. festum Sancti Nicolai.
E Dies 7. festum Sancti Ambrosij.
F Dies 8. festum conceptionis beatæ Mariæ.
D Dies 13. festum Sanctæ Luciæ.

De ca[illegible]rdinarijs. Cap. II.

1 LItes, & quæstiones audiantur, cognoscantur, & definiantur, summarie simpliciter, & de plano, bona fide, sub vinculo iuramenti, habito semper intuitu ad Deum, & ad veritatem negotij, auditis partibus, & ipsarum requisitionibus, probationibus, & defensionibus, sed super actis, & probatis in processu tantum, & hoc per ipsosmet iudices, seu magistratus, ad quos ex forma statutorum cognitio earum spectat, salua semper dispositione aliorũ capitulorum in contrarium specialiter disponentium.

2 In quibus quidem causis sit statutus terminus dierum triginta incipiendorum à die primi præcepti, ipsa die exclusa vtrique parti ad probandum per omne genus probationis, & ad producendum, & ostendendum quicquid earum quælibet voluerit. Et similiter declarato quòd si fuerit oppositum de incompetentia iudicis, vel de illegitimatione personæ non incipiat dictus terminus, nisi à die

qua

qua fuerit pronuntiatum super dictis competentia, & legitimatione personæ, ipsa die exclusa.

3 Declarato quòd si notarius fuerit allegatus suspectus ad formam capituli de electione actuarij, non incipiat dictus terminus nisi à die prouisionis notarij confidentis vel desistentiæ à suspicione, ipsa die exclusa.

4 Oppositiones autem de incompetentia, & de illegitimatione personæ fiant omnino in prima comparitione saltem post electionem notarij confidentis, vel desistentiam à suspicione de ipso allegata, & semper fiant verbis claris, & expressis, & aliter factæ non impediant processum, neque valeant, sed reputentur, ac si factæ non fuissent.

5 Si conuentus alieno nomine, seu de gestis per alium, qui esset extra districtum petierit in prima comparitione dilationem deforis informatoriam nominando aliquam personam à qua se informare velit, & locum in quo existat, debeat dicta dilatio concedi, iurante tamen eo, qui petit quod illam bona fide, & ad se informandũ non per calumniam, nec animo differendi petit, sed possit Magistratus illam denegare ex aliqua iusta, & probabili causa arbitrio suo; Et si eam concedere voluerit id facere possit, habita ratione distantiæ loci, calculatis milliarijs viginti pro quolibet die, & additis vsque in triginta diebus, vt ei videbitur, dummodo tamen non excedat menses sex.

6 Sed declarato quòd in casu petitæ dilationis prædictæ, terminus probatorius incipere debeat à die finitæ dictæ dilationis, vel à die qua esset pronuntiatum dictam dilationem non esse concedendàm.

7 Atque etiam Declarato quòd finita dicta dilatione, seu facta pronũtiatione eam non esse concedendam possit in prima comparitione allegari notarius suspectus, nisi antea fuisset allegatus, & facta de eo prouisione, possit etiam in prima comparitione opponi incompetentia iudicis, & illegitimatio personæ in omnibus, vt supra, quo casu terminus probatorius incipiat à die prouisionis notarij confidentis, desistentiæ à suspitione declarationis compẽtetiæ, & legitimationis personæ vt supra dictũ fuit respectiuè.

8 Durantibus autem primis quindecim diebus termini probatorij

D 2 possint

possint partes, & vtraque earum petere dilationem deforis probatoriam pro exassiminandis, & producendis testibus, & etiam pro producendis scripturis, dum tamen ille qui eam pro testibus examinandis petierit, iam produxerit, vel simul, & semel producat capitula probatoria, super quibus testes examinari petuntur, & iuret se credere posse probare plenè, vel semiplene ea, quæ in titulis per ipsum depositis continentur; & ille qui pro producendis scripturis petierit, iuret se credere posse habere instrumenta, aut scripturas, pro quibus dilationem petit, & dummodo exprimat nomina, vel prænomina testium, vel tales circunlocutiones, per quas constare possit de personis eorum, qui producendi sunt in testes, & similiter nomina eorum à quibus scripturas, vel instrumenta respectiuè habere velint, nisi iurarent se nomina, prænomina, & circunlocutiones, de quibus supra, non habere in promptu, quo casu non teneatur illa exprimere, & dilatio sic petita concedi debeat per illud tempus, quod magistratui videbitur secundum locorum distantiam, ita tamen quod pro locis in Italia non possit excedere menses sex, & pro locis extra Italiam annum vnum, & iam concessa possit semel tantum per ipsum magistratum prorogari per tempus, quod ei videbitur, dum tamen non excedat tertiam partem temporis concessæ dilationis, saluo semper non obstantibus prædictis, quod si magistratui videretur dilationem deforis probatoriam per euidentem calumniam peti, possit, & debeat magistratus eam denegare.

9 Si ad instantiam alterius partium dilatio concessa fuerit, possit altera pars vti beneficio eiusdem dilationis, si intra tempus dierum triginta termini probatorij hoc expresserit, & iurauerit, & alia obseruauerit, quæ vt supra in petitione dilationis seruanda sunt, quo casu dicta dilatio sit etiam communis dictæ alteri parti.

10 Durante dilatione testes nominati pro ea impetranda, vt supra produci, & examinari possint, etiam transactis diebus triginta termini probatorij tàm in præsenti ciuitate in actis actuarij, quàm deforis, siue in locis nominatis in concessione dilationis, siue alibi super titulis, & interrogatorijs transmittendis per magistratum cũ eius litteris, & non aliter, concordato de iudice, & notario, vel fa-

cta

cta prouisione per magistratum si concordatum non fuerit testes verò non nominati non possint produci, nec examinari alibi, quàm in locis concessæ dilationis, & testificationes deforis faciendæ, atq; scripturæ producendæ, vt supra, debeant etiam durante dilatione produci, seu præsentari in actis causæ coràm magistratu; aliter non seruiant.

11 Si durante dilatione deforis probatoria, qui eam petierit, & qui declarauerit velle vti beneficio illius, nō probauerit plenè, vel semiplenè contenta in titulis, vel saltem dimidiam partem eorum, pro quibus dilationem petierit, siue per testes, siue per scripturas teneatur statim finita dilatione soluere alteri parti expensas in causa factas, quas restituere exigens non teneatur, etiam si in causa succumberet; & vlterius ipse dilationem petens, & non probans, vt supra soluere debeat nomine pœnæ vna cum impensis alteri parti solidum vnum pro quacumque libra quantitatis, vel æstimationis rei petitæ, & magis soluere teneatur cameræ Reipublicę libras decem vsq; ad centum arbitrio Procuratorum Reipublicæ.

12 Non possint saluis præmissis fieri aliquæ probationes, neq; executiones instrumentorum, & scripturarum nisi durante termino dictorum dierum triginta, neque beneficio restitutionis in integrum, neque alio quouis, nisi tantummodo quòd ante sententiam definitiuam, & intra alios dies triginta immediatè secuturos finito termino probatorio, & dilatione probatoria, si concessa fuisset, possint exhiberi instrumenta, & scripturæ publicæ, dummodo ille, qui exhibere voluerit, iuret non cælasse, seu tacuisse dicta instrumenta, & scripturas publicas malitiosè, nec calumniosè, nec fraudolenter; quo casu exhibitionis possit altera pars instrumenta, & scripturas publicas exhibitas reprobare, & etiam probationes quascumque voluerit contra illas, seu contenta in eis facere intra dies decem immediatè secuturos ab exhibitione facta, & notitia de ea habita; intra quos dies decem possit etiam exhibens probationes facere ad comprobandum exhibita, & contenta in eis.

13 Et similiter publicatis testibus possint partes intra dies decem immediatè secuturos à publicatione reprobare dicta, & personas testium contra se productorum respectiuè, pro vt à iure permittitur; & producentes facere probationes ad comprobandū perso-

nas ipsorum testium, nec detur vlterius reprobatio, aut comprobatio.

14 Transacto termino probatorio,& in causis,in quibus concessa fuerit dilatio deforis probatoria,ea finita, transactoque termino reprobatorio,& termino dato ad exhibendum scripturas publicas, vt supra,processus compleri, & signari debeat per actuarium cum appositione inuentarij exhibitionum in causa factarum citatis, seu admonitis partibus ad videndum signari processum,& de mandato iudicis, nec vlterius saluis præmissis fieri possit aliquis processus,neq; factus etiam ex officio magistratus valeat prę ter sententiam,& interlocutorias, quæ fieri possint quandocumq; vt infra,durante tempore instantiæ,de qua in capitulo sub rubrica de instantijs,& temporibus.Declarato tamen,quòd etiam post tempus probatorium deferri possit iuramentum in supplementum probationis,& in litem,si fuerit petitum intra tempus probatorium, & fieri visitatio, & descriptio loci,si fuerit in termino probatorio petita.

15 Super allegatione autem suspicionis notarij,super oppositione incompetentiæ,& illegitimationis personæ, & alijs exceptionibus dilatorijs,& super emergentibus,ac incidentibus teneatur magistratus prouidere, & pronunciare instantibus partibus,seu altera earum,intra dies octo à die oppositionis, & exceptionis facti,sub pœna periurij, & librarum viginti quinque ab eorum quolibet exigendarum tempore sindicatus, siue ex officio, siue ad instantiam cuiusuis partium; à quibus prouisionibus non possit reclamari,nec appellari,saluo tamen beneficio capituli de melioranda sententia,& de sententiarum firmitate.

16 Teneantur etiam magistratus prædicti terminare omnino,& definire causas,& quæstiones ad requisitionem partium,seu alterius earum intra tempus instantiæ,saluo impedimento infirmitatis,sub pœna periurij,& sub pœna soluendi cameræ Reipublicę duo pro quolibet centanario quantitatis,aut æstimationis rei petitæ; quæ tamen pœna non possit esse minor libris viginti quinque,nec maior libris quingentis pro quolibet iudice, sed ad ipsas summas respectiuè intelligatur aucta, & diminuta,si minor vel maior ad dictam ratam exigi deberet; quæ pœna parti petenti expeditionem

nem applicata intelligatur.

17 Probationes, & sententiæ quæcumq; tàm inrerlocutoriæ, quàm definitiuæ fieri debeant parte citata, & sèruata forma statutorum, nisi aliter in specie per statuta depositum esset.

18 Non possint magistratus audire aduocatos siue incontra dictorio, siue non, nisi super interlocutorijs semel tantùm pro qualibet, & in causis principalibus quantumcumque grauioribus per tres vices ad plus, sub pœna sindicamenti respectu magistratus, & respectu aduocati, & clientuli sub pœna librarum decem pro quoliber, & qualibet vice parti applicara.

19 Iudices legum periti teneantur dare dubia parti petenti, dum tamen illa petat intra biduum, dato primo præcepto ad audiendum sententiam; & postquàm petens illa habuerit, vel posita fuerint penes notarium ad noritiam dicti petentis pro eis ipsi dandis, respōsio debeat dari intra dies octo immediatè secuturos; alioquin iudices possint procedere ad expeditionem causæ, nec amplius dubia dare, nec responsiones expectare teneantur.

De causis executiuis. Cap. III.

1 INstrumenta publica confecta siue intra, siue extra dominium continentia quantitatem pecuniæ, seu habentia relationem ad instrumentum quantitatem pecuniæ continens, & legata seu testamenta continentia quantitatem pecuniæ; Et sententiæ compręhensis etiam laudis arbitrorum, & arbitratorum cum compromissis continentes pecuniam numeratam; & instrumenta, legata testamenta, & sententiæ vt supra continentes bona mobilia vel immobilia, vel incorporalia possint intra tempus decem annorū à die, in quo aduenit tempus petendi, seu consequendi, quod continerur in dictis instrumentis, legatis, seu testamentis, & sententijs, exequi, & eorum execuriones postulari per creditorem in eis nominatum per eius hęredem, per habenrem causam ab eo, & per personam legirimam pro eis, & eorum quolibet contra debitorē in eis nominatum, & hęredem, & successorem vniuersalem, & legitimam personam pro eis, & eorum quolibet, vel hæreditare, aut lite; & hæc iurante ipso actore in dicta executione, seu eius postulatione

latione de calumnia, & promittente, ac idoneam fideiussionem præstante de restituendo omne id, quod indebitè fuisset consecutus, vnà cum damnis, impensis, & interesse, & cum pœna triginta trium pro centanario: Et seruatis prædictis teneantur magistratus, facto præcepto ad respondendum executioni intra dies decem, & citato intra eos non respondente dictam executionem expedire, & licentiam, seu mandatum concedere: dum tamen petens executionem prius obseruet, seu obseruasset quæ pro sui parte obseruare tenebatur ex forma instrumenti, legati, testamenti, seu sententiæ exequi postulatæ.

Intelligantur tamen exclusa a præsenti statuto instrumenta pro pœna, quam continerent, pro qua pœna exequi non possint, præterquam pro pœna pacis, & pro pœna taxata ratione interesse conuenti, & promissi in pecunia numerata in defectum obseruationis principaliter promissorum, pro quibus possint etiam instrumenta exequi vt supra.

Et hæc dummodo dicta instrumenta, testamenta, & sententiæ non sint nulla: & intelligantur, quantum ad ea, quæ continentur, in præsenti statuto, nullæ, si appareat deficere in aliqua ex solemnitatibus, quæ ex forma statutorum fieri requiruntur in eorum cōfectione, vel si appareat obligationem, de qua, vel super qua fuerint confectæ, vel compositę, esse de iure nullam.

Quando de aliquo debito constiterit per appodisiam scriptam, seu subscriptam per aliquem, post cuius appodisiæ confectionem non transiuerint anni decem, possint dictæ appodisiæ priuatę per creditorem, vel legitimam personam pro eo, peti, exequi contra debitorem, vel eius successorem vniuersalem, vel repræsentantem personam ipsius obligati: dummodo ipse creditor, seu actor præstet idoneam fideiussionem de restituendo debitori, seu conuento omne id, de quo ipse actor indebitè consecutus fuisset solutionem vigore dictæ appodisiæ, vnà cum omnibus damnis, expensis, & interesse, & pœna triginta trium pro centanario. Et teneantur magistratus concedere præceptum ad instantiam creditoris contra debitorem, quòd intra dies decem debeat soluisse, & satisfecisse contenta in appodisia ipsi creditori, quibus transactis, & citato non respondente intra eos, teneantur magistratus expedire exe-

cutionem,

cutionem,& licentiam,seu mandatum concedere,dummodo per actorem, seu creditorem obseruata fuerint,quæ pro sui parte veniunt obseruanda virtute dictæ appodisiæ.

In causis locorum, & pagarum comperarum sancti Georgij, & in causis mutui pecuniæ numeratæ,de quibus locis,& pagis constaret per instrumentum publicum,vel de quibus locis,pagis,& mutuis pecuniæ numeratæ constaret, per extractum cartulariorum comperarum sancti Georgij, vel alterius cartularij comperularum Reipublicæ à publico notario scripti,in quo,respectu mutui fiat expressa mentio de mutuo,& pro quibus locis,pagis, seu mutuo cesserit,& venerit dies solutionis, teneantur magistratus facere præceptum ad instantiam creditoris,seu actoris,debitori,seu reo conuento, vt intrà dies decem debeat soluisse debitum, seu summam contentam in instrumento,seu extracto; & lapsis dictis diebus decem,citato non respondente,factaque promissione per creditorem, & præstita fideiussione idonea de restituendo quicquid exegerit,& consecutus fuerit indebitè, cum omnibus damnis,interesse,& impensis, ac pœna triginta trium pro centanario, teneantur dicti Magistratus executionem expedire, & licentiam expeditam concedere contra debitorem.

Citatus,qui respondere voluerit intrà dies decem,vt supra respectiuè assignatos,non admittatur ad respondendum,nisi prius,vel saltem vnico contextu fideiussionem idoneam præstiterit de soluen po,vel obseruando petenti executionem,contenta in ea,& de stãdo iuri in ordinatione magistratus, aut de præsentando ad mandatum iudicis personam dicti respondentis vsque ad solutionem inclusiuè,ad quam satisdationem non teneatur respondens, si in carceribus stare voluerit,nec etiam ad dictam satisdationem cogantur illi,qui alieno nomine erunt conuenti, comprahenso tamen ad dictam fideiussionem præstandam hærede, sed saluo ei beneficio inuentarij.

Non possit respondere volens,etiam obseruatis prædictis,aliquid opponere,nec aliquam exceptionem facere nisi solutionem, vel satisfationem etiam per viam compẽsationis,vel quitationem, aut remissionem per instrumentum publicum,vel aliam scripturam publicam, vel per extractum cartulariorum sancti Georgij vel

aliarum

aliarum comperularum Reipublicæ, vel per ſcripturas priuatas creditoris, vel appodiſiam ſcriptam, aut ſubſcriptam per cre-creditorem.

Poſſit etiam ſeruatis prædictis allegare notarium ſuſpectum, opponere incompetentiam iudicis,& illegitimationem perſonæ poſtu lantis executionem in prima comparitione,& in omnibus pro vt in præcedenti capite de cauſis ordinarijs dictum fuit, quo caſu fie ri debeat prouiſio notarij ad formam ſtatuti de actuarijs, ſed pro nuntiatio ſuper competentia,& illegitimatione perſonæ poſſit re ſeruari vna cum ſententia.

Reſpondente citato (ſeruatis prædictis) & opponente aliquam ex dictis exceptionibus intelligantur, & ſint aſſignati alij dies decem numerandi immediatè à dictis primis decem diebus actori ad legitimandam excuſationem, & reo ad probandum exceptiones, quam tamen probationem facere non poſſit, niſi per confeſſionem actoris, vel per exhibitionem inſtrumenti, aut ſcripturæ publicæ, vel extracti cartulariorum ſancti Georgij, vel aliorum manu publici notarij ſcriptorum, aut per exhibitionem appodiſiæ, vel alterius ſcripturæ priuatæ ſcriptæ, vel ſubſcriptæ per creditorē, ſeu actorem, vel illum ex cuius iure, vel perſona peteretur executio, quæ ſcripturæ priuatæ verificentur vel per recognitionem actoris, vel per teſtes intra tempus prædictum, ſaluo quòd ſi durantibus dictis diebus decem actor petierit dilationem ad probandum, detur denuo terminus tam actori, quàm reo ad probandum in omnibus vt ſupra,& finita dicta dilatione, ſeu termino teneantur magiſtratus pronuntiare vtrùm ſuper petita executione præſens capitulum vendicet ſibi locum vel ne,& exinde ſi cognouerit vendicare prædictam executionem expedire non obſtantibus prædictis,& alijs exceptionibus nullitatis, falſitatis, remiſsionis, ſolutionis, quitationis, niſi vt ſupra,& alijs cuiuſuis quæ dici ſeu excogitari poſſint.

Declarato quòd non obſtantibus prædictis poſtulans executionem, ſeu ipſo abſente, eius procurator teneatur reſpondere ante expeditam executionem interrogationibus per ſtatuta fieri permiſſis, quas citatus fuerit in tempore probatorio, ſeu dilationis ſuper aliqua ſolutione, quitatione, ſeu remiſſione ſummæ contente in exe-

cutione

cutione seu partis, quo casu de eo, quod executionem postulans in dictis responsionibus confessus fuerit solutionem habuisse, aut quitationem, vel remissionem fecisse, non expediatur executio.

Et Declarato, quòd respondere debens interrogationibus vt supra, possit etiam antequam respondeat, eas videre, sed teneatur respondere ad primum præceptum; & si in prima responsione non responderit satisfactorie negasse, vel confessus fuisse ad vtilius interrogantis.

Qui pro obseruatione huiusmodi executionum, coactus fuerit aliquid soluere, & intra terminum quinque annorum incipiendorũ à die factæ solutionis probauerit instrumentum falsum, seu summam, vel obligationem solutam, vel remissam, possit tàm ab eo, qui executionem postulauit, quàm à fideiussore repetere solutum, & triginta tria pro quolibet centanario summæ solutæ; & vbi coactus fuisset rem mobilem, siue immobilem tradere in casu prædicto possit repetere rem, vel ea non extante, pretium quanti plurimi, & triginta tria pro quolibet centanario dictæ æstimationis, si verò fuisset detentus vel forestatus, vel aliquid fecisse coactus, possit petere damna, impensas, & interesse probanda legitimè per eius iuramentum, dummodo prædictum iuramentum non excedat quantitatem, quam exigere potuisset vltra sortem, si eam soluere coactus fuisset, in quibus repetitionibus, & solutionibus procedatur summarie, & pro vt in alijs actionibus, seu petitionibus, secundum statuta procedendum est.

Sed si repetere volens esset minor, vel absens à Dominio, terminus annorum quinque de quo supra, sit annorum decem.

Et nihilominus fideiussiones præstitæ in causis executiuis vbi aliter prouisum non fuerit, durent tantum per annos decem à die obligationis factæ computandos, & non vltra; quo tẽpore finito, nulla facta contra fideiussorem, seu principalem liquidatione pro contentis in dicta promissione, & obligatione, sit ipso iure liberatus fideiussor, & eius bona, & non possit amplius molestari ea de causa, nec pro sorte, nec pro damno interesse, & expensis, nec pœna, salua tamen obligatione principalis, contra quem possit procedi intra tempora à iure disposita.

In omnibus autem, & singulis causis executiuis, etiam in quibus dictum

ctum fuit præſtandam eſſe fideiuſſionem per actorem de teſtituendo vt ſupra intelligantur, & ſint reſeruata iura vtrique parti in iudicio ordinario talia qualia competunt non obſtante expeditione executionis, & conceſſione licentię, & dicto conuento, tam pro ſorte exacta, quàm pro damnis, expenſis, & intereſſe, & pœna reſpectiuè appoſita.

Qui ſententiam ab aliquo magiſtratu obtinuerit, quæ contineat pecuniam numeratam, rem, ſpeciem, vel factum cuius ceſſerit, & venerit dies ex inſpicione ipſius, & quæ tranſiuerit in iudicatum, vel exequi poſſit ex forma alicuius ſtatuti, poſſit etiam ſaluis ſuprascriptis de mandato eiuſdem magiſtratus, qui ſententiam tulit, fieri facere præceptũ debitori, & condemnato, quatenus intra dies tres debeat ſoluiſſe, & obſeruaſſe id, ad quod per dictam ſententiam fuit condemnatus, quibus tribus diebus elapſis, non facta ſolutione, vel non obſeruata ſententia per condemnatum, magiſtratus teneatur concedere licentiam expeditam creditori contra debitorem, dum tamẽ creditor pro ſui parte obſeruaſſet illud quod obſeruare debebat vigore dictæ ſententiæ, ſi illud eſſet purum, & de præſenti obſeruandum, vel promiſiſſet obſeruare cum ceſſerit, & venerit dies, ſi illud eſſet obſeruandum in diem, vel ſub conditione. ſi verò ſententia non eſſet liquida, fiat liquidatio intra dies triginta à die primæ citationis, & facta liquidatione concedatur licentia expedita vt ſupra.

De cauſis breuioribus. Cap. IIII.

IN cauſis cambiorum, & recambiorum de quibus conſtet per litteras cambij ſcriptas, vel ſubſcriptas, & acceptatas, vel quæ redierint cum propteſtatione, vel de quibus cambijs, & tecambijs conſtet per partitam ſcriptam in cartularijs ſancti Georgij, vel in cartulario cambiorum, aut per appodiſiam priuatam, vel per inſtrumentum publicum, in quibus expreſſè fiat mentio aliquas pecunias fuiſſe datas cambio vel fuiſſe ſolutas alicui, vel de ordine alicuius, qui promiſiſſet de ipſis pecunijs facere litteras cambij, teneatur magiſtratus poſtquàm ceſſerit, & venerit dies obligationis, & faciendæ ſolutionis dicti cambij ad inſtantiam creditoris,

vel

vel habentis auctoritatem exigendi cambium, seu recambium, facere præceptum debitori, quòd solbat intra horas viginti quatuor, quibus transactis teneatur licentiam expeditam concedere, si verò cambium, vel recambium peteretur contra curatorem hæreditatis iacentis, vel peteretur elapsis mensibus sex postquam cessisset, & venisset dies ipsius, non concedatur licentia quin prius petens promittat, & idoneam fideiussionem præstet de restituendo quicquid indebitè exegerit vna cum damnis, interesse, & impensis, ac pœna triginta trium pro centanario.

Declarato quòd supra dicta executio possit fieri intrà annos quatuor à die termini solutionis transacti, & uon postea.

Simili modo procedi possit pro consignatione appodisiarum cambij, quæ fieri promissæ fuissent.

In exactionibus securitatum in quibus cesserit, & venerit dies, & terminus solutionis ipsarum qui intelligatur cessisse, & venisse post tres menses immediatè numerandos à die habitæ notitiæ de naufragio, vel casu sinistro, nisi de maiori, vel minori tempore inter partes conuentum fuisset, magistratus teneatur facere præceptum ad instantiam assecurati, vel habentis bailiam exigendi securitatem contra assecuratores, quatenus intrà horas viginti quatuor debeant soluisse summas assecuratas, quibus horis transactis, & facta fide per testes etiam minus legitimè receptos dum tamen iurauerint de naufragio, seu casu sinistro, vel eius fama, & facta promissione, præstitaque fideiussione idonea de restituendo quicquid indebitè exigi contigerit vna cum damnis impensis, & interesse, & pœna triginta trium pro centanario, teneatur magistratus concedere licentiam expeditam dicto assecurato, vel habenti bailiam vt supra, contra assecuratores, nulla admissa exceptione, sed si per assecuratum, seu illum qui ius exigendi securitates haberet fuerit requisitum fieri calculum, fiat calculus, & exinde concedatur dicta licentia.

Sed in causis quæ verterentur inter patronum alicuius vasis nauigabilis, & mercatorem, seu alium quemuis occasione rerum positarum vel oneratarum in vase, vel occasione emendationis auariæ, vel damni quæ vel quòd peteretur pro dissipatione, diminutione,

vel deuastatione dictarum rerum,& mercium,vel occasione nauli,iactus,seu æris in mare proiecti, tàm si de prædictis, vel eorum aliquo appareret scriptura,vel instrumentum,quàm si non appareret,& independentibus,emergentibus, assessorijs, & connexis, procedatur tàm in cognoscendo,& determinando, quàm in exequendo summarie,& de plano,sine strepitu,& figura iudicij, sine libello in scriptis, & sine scriptis omnibus, & quibuscumque solennitatibus omissis, & teneantur magistratus concedere licentiam expeditam actori contra debitorem,seu illum, quem preten deret esse debitorem occasionibus prædictis,præstita tamen prius fideiussione idonea per dictum actorem de restituendo quicquid contigerit ipsum indebitè exigere vnà cum damnis, expensis, & interesse,ac pœna triginta trium pro centanario,nec impediatur exactio naulorum pro eo quod mercatores, aut alij prætenderent contra patronum occasione rerum,seu mercium,si patronus,vel ille,cui competeret ius exigendi naula, præstiterit fideiussionem idoneam de iudicio sisti,& iudicato soluendo coràm eodem magistratu, quam fideiussionem tali casu præstare teneatur antequam concedatur licentia pro naulis.

Quando patroni forenses pro naulis intrà annos duos à die nauli debiti petunt contra mercatores,possint coràm eodem magistratu conueniri,& reconueniri,perinde ac si essent subditi,etiam executiuè,seruatis his,quæ alioqui seruari debent.

A prædictis non possit appellari,nec reclamari,sed sint salua iura in ordinario vtriq; parti talia qualia competunt.

In causis expeditionis domorum respectu locationis, conductionis, commodati, & præcarij, & in causis scopatorum, & pensionum siuè de eis appareat scriptura, siue non, procedant magistratus tàm in cognoscendo, quàm in iudicando, & exequendo sola facti veritate inspecta, etiam non solum contra conductorem, sed contra subconductorem, & quoscumque, qui habuissent causam ab eis.

Et si contingat in sententijs in dictis causis ferendis appellari, vbi appellatio ex forma statutorum conceditur, non retardetur executio, facta promissione, & præstita fideiussione de restituendo quicquid indebitè fuisset exactum vnà cum damnis, impensis, & interesse,

interesse, si appellans obtineret per sententiam, quæ trāsiuit in iudicatum, & in repetitione procedatur eodem modò, & forma.

In causis verò Cancellorum, adhæsionis, erectionis, corrusionis, debilitationis, seu destructionis murorum, vacuorum fumi nociui, fœtoris, viarum communium, aquarū decurrentium, immissionis tignorum, ædificiorum minantium ruinam, procedant etiam Magistratus tam in cognoscendo, & iudicando, quàm in exequendo sola facti veritate inspecta.

Et si in proximè dictis appellari contingat in causis scilicet, & casibus, in quibus ex forma statutorum appellari licet, per appellationem retardetur executio, donec sententia transiuerit in rem iudicatam, ex eo quia si contingeret sententiam reuocari, res non esset integra, & sequi possent multa damna ob demolitiones, quæ possent fieri.

De quæstionibus victualium. Cap. V.

APportans, vel apportari faciens victualia si controuersiam, vel differentiam habuerit occasione dictarum victualium seu partis audiatur, & sic cognoscatur, terminetur, definiatur, & exequatur dicta controuersia, vel differentia summarijssimè, & per viam præcepti sine figura iudicij, & sine remedio appellationis.

De inuasore possessionis rei alienæ. Cap. V I.

SI quis auctoritate propria inuaserit, vel occupauerit possessionem alicuius rei stabilis ab alio possessæ, condemnetur, & compellatur ad restitutionem possessionis possessori, & ad soluendum tantam quantitatem pecuniæ, quantus erit valor rei inuasę, vel occupatę, cuiusquantitatis dimidia sit illius, qui fuerat possessione priuatus, & dimidia Reipublicæ.

Si verò aliquis sine iudicis auctoritate acceperit possessionem alicuius rei stabilis, cuius erat possessor, vel detentor tempore mortis aliquis defunctus, cum hæreditas illius non est adita, condemnetur, & compellatur ad restituendum dictam rem cum fructibus

illi ad quem ſpectabit hæreditas, & ad decimam partem valoris dictæ rei, cuius decimæ partis medietas ſit eius, ad quem ſpectabit ſucceſſio, altera ſit Reipublicę, excluſis tamen his, ad quos ſucceſſio defuncti ſpectat, & nuru, ac vxore defuncti, ac patre vxoris, vel nurus prædictæ, qui remanere poſſint in detentione rerum hæreditariarum pro iuribus ſuis.

Magiſtratus in cauſis prædictis teneatur tranſacto termino probatorio definire eas intra menſem vnum immediatè ſecuturum, nec poſſit in eis peti, neque concedi aliqua dilatio deforis.

Et in prædictis etiam iudices criminalium ſint competentes, poſſint tamen ab eorum ſententijs appellari, pro vt in cæteris cauſis ciuilibus.

De noui operis nuntiatione. Cap. VII.

SI aliquis denuntiationem noui operis coràm magiſtratu fecerit aduerſus aliquem ne perficiat opus, debeat tam magiſtratus, coràm quo facta fuerit denuntiatio, quàm in ciuitate Genuæ Prætor, & in dominio magiſtratus ad cauſas criminales deputati prouidere iuris, & facti remedijs opportunis, quòd ſuper ſedeatur ab opere, & quòd inde ſcandala non ſequantur.

Si verò ille contra quem facta fuerit denuntiatio, promiſerit, & idoneam fideiuſſionem præſtiterit de opere demoliendo, magiſtratus remittat denuntiationem, & permittat quòd opus procedat, & perficiatur.

Qui nouum opus, vt ſupra denuntiauerit, teneatur proponere actiones ſuas intra dies quatuor ſecuturos à denuntiatione, aliàs magiſtratus remittat nuntiationem, & concedat licentiam denuntiatori, quòd in opere procedat, & illud perficiat non obſtante denuntiatione facta, vel fienda.

Poſſit in prædictis procedi pro euitandis ſcandalis, abſque proceſſu; Remaneant tamen ſalua iura partium in quocumque caſu præſentis ſtatuti, nec illis intelligatur in aliquo derogatum per prædicta.

De modo foreſtandi. Cap. VIII.

MAgiſtratus ad inſtantiam creditoris habentis de ſuo credito licentiam, vel mandatum, aut executionem expeditam poſſint, & debeant foreſtare, & foreſtatos declarare quoſcumque debitores, ſiue maſculos, ſiue fœminas quos detinere, & incarcerare non poſſet ex forma ſtatutorum ipſis tamen debitoribus primò perſonaliter citatis per binas vices ad illud fieri audiendum pro eo debito, vel ſi perſonaliter reperiri non peterunt, citatis ter ad domum in qua habitare conſueuerunt, ſi domum, vel habitationem habuerint in iuriſdictione illius magiſtratus aliter ſufficiat citatio ſemel facta per publicum proclama in locis publicis, ſolitis, & conſuetis.

Facta foreſtatione, fiat intimatio de ea, vel perſonaliter foreſtato, vel (eo non reperto) ad domum vt ſupra. Et foreſtato domum non habente vt ſupra, fiat per proclama in locis publicis ſolitis, & conſuetis.

Qua intimatione facta poſt diem dictæ intimationis executæ non poſſint foreſtati exire domo habitationis ſuæ, niſi diebus dominicis, & feſtiuis de præcepto in manè ad audiendum miſſam.

Et ſi maſculus fuerit repertus contrafaciens poſſit incarcerari, & retineri in carceribus per menſem, & exinde relaxari debeat manſurus domi vt ſupra, & ſi ſecundò fuerit repertus contrafaciens trudatur in carceres per trimeſtre, quo finito remittatur domum, ibi manſurus vt ſupra; & ſi tertio repertus fuerit in contrafactione ammittat priuilegium, & poſſit incarcerari, ac ſi priuilegium non haberet.

Si verò fœmina reperta fuerit in contrafactione incarceretur prima vice per menſem, ſecunda per trimeſtre, & tertia vſq; ad debiti ſolutionem, ſed eius incarceratio fiat in aliquo monaſterio monialium.

De Confirmatione mandatorum, & licentiarum. Cap. IX.

PEtens confirmationem mandati, vel licentiæ post biennium vocari faciat partem ad opponendum quare confirmari non debeat. Et si pars citata non probauerit intra dies quindecim incipiendos statim à die dictæ citationis, soluisse, seu satisfecisse post concessionem licentiæ, seu mandati contenta in eadem licentia siue mandato, intelligatur, & sit confirmata, & confirmatum ipsoiure, dummodo petẽs confirmationem promittat, & idonee fideiubeat de restituendo omne id, quod probaretur fuisse post licentiam, seu mandatum, concessum, solutum, quitatum remissum, seu satisfactum in totum, seu pro parte, durante autem biennio exequi possint, & debeant nulla requisita confirmatione.

Executio mandatorum, & licentiarum confirmatarum, vt supra nõ possit retardari per appellationem, præstita tamen fideiussione idonea de restituendo in euentum, quo sententia confirmationis reuocaretur, seu pro ea parte, pro qua reuocaretur.

De his qui pro absente propinquo agere possunt. Cap. X.

MAior qui pro propinquo absente extra dominium eidem attinenti vsque in tertium gradum agnationis, cognationis, vel affinitatis inclusiuè, voluerit agere aliqua actione, quę sit tempore peritura admittatur. Et magistratus teneatur procedere in causa non obstante, quòd principalis absens iuramentum calumniæ præstare non possit, dum tam ipse propinquus agens iuret se credere, quòd propinquus suus iustam causam foueat, & quòd ipse nullam dilationem illicitam petet, nullamque probationem illicitam faciet in tota causa, & dum tamen idoneam fideiussionem præstet tàm erga eum contra quem agere voluerit, quòd propinquus absens ratum habebit quicquid factum fuerit, & iudicatum obseruabit etiam pro expensis in casu succumbentiæ,

tiæ,vel indebitæ molestiæ,quàm erga propinquum absentem de reddenda eidem bona,& legali ratione,cum reliquatus solutione totius eius,quod consecutus fuerit.

Possit etiam idem propinquus executionem sententiç, seu rei iudicatæ in causa vt supra per eum proposita intentare, & debitum ex ea consequi, ad quæ per magistratum admittatur, dummodo in dicta executione præstet idoneam fideiussionem de restituendo eo,quod consecutus fuerit,si propinquus absens requisitus iurare noluerit,vel si intra biennium (saluo iusto impedimento) reuersus non fuerit,vel si reuersus non iurauerit vt infra.

Propinquus absens si ad ciuitatem reuersus non fuerit intra annos duos à completa executione, absque iusta causa,vel requisitus sit absens non iurauerit se scire,vel credere sibi iure deberi quod obtinuit,vel reuersus iuramentum prædictum non præstiterit teneatur agens,& eius fideiussor restituere quod consecutus fuisset, nec possit amplius ille principalis qui iurare noluerit dictam actionē intentare,vel de ea aliqualiter se valere.

Et prædicta omnia locum non habeant, quando ille contra quem propinquus instituere vult actionem,fuerit in eodem, vel proximiori gradu propinquitatis cum absente,quo erit agens,vel agere volens.

De committendis causis propinquorum. Cap. X I.

MOta causa,seu differentia inter agnatos, seu cognatos, vel affines masculos, vel fœminas vsq; in secundum gradum inclusiue,Magistratus coràm quo erit mota,teneatur ad instantiam partium,vel alterius earum faciendam in actis causæ intra dies vigin ti immediatè numerandos à die prima citationis in causa legitime secutæ,committere causam ipsam duobus probis viris,de cognomine,vel familia partium non suspectis,& in eorum defectu duobus alijs propinquis,seu attinentibus etiam non suspectis, & eis non extantibus duobus amicis,vel ciuibus.

Electio verò prædictorum duorum fiat ad nominationem partium, scilicet vnus per vtranq;, & fiat primò de cognomine, vel familia,&

lia,& ipſis non exſtantibus,ſeu parte iurante,nullum ex eis habe-re confidentem,fiat loco illius electio de alio propinquo, ſeu attinente ad nominationem eiuſdem partis,& ipſis non exiſtentibus, ſeu parte iurante non habere aliquem ex ipſis confidentem, fiat electio alterius ciuis ex nominandis per aliam partem, quæ teneatur tali caſu dare in ſcriptis nomina decem ciuium, vſque in viginti quinque arbitrio magiſtratus, qui vnum ex eis pro dicta parte eligere debeat etiam ad nominationem faciendam de vno ex eis per partem aduerſam ſi ita magiſtratui videbitur. Et ſi pars citata ad comparendum, & faciendum nominationem in quolibet caſu prædictorũ nõ nominauerit, vel non iurauerit, vt ſupra magiſtratus nominet quem voluerit pro ea,& eligat,& valeat per inde ac ſi à parte ipſa eſſet facta nominatio.

Qui ſic electi teneantur acceptare, & ſi recuſarent cogantur tàm per magiſtratum committentem, quàm per ſupremos, ſeu ſindicatores ordinarios, præceptis,& alijs iuris remedijs, niſi ex forma ſtatutorum haberent legitimam cauſam recuſandi, teneanturq; cauſam,& differentiam cognoſcere, & terminare intra tempus inſtantiæ, vt debuiſſet magiſtratus coràm quo mota, ſeu propoſita fuerat,& in reliquis habeant in ea cauſa, ſeu differentia omnem iuriſdictionem poteſtatem, & bailiam, quæ competit delegatis ex forma ſtatuti.

Si verò dicti duo electi eſſent diſcordes, de qua diſcordia conſtet in actis cauſæ per iuramentum ipſorum electorum, ſeu alterius eorum eligatur, & adiungatur per magiſtratum committentem, ſeu coràm quo erit mota lis, tertius, vnus ex cognomine, vel familia, ſeu alio propinquo, aut ciue non ſuſpectis, & eo caſu proceſſus, ordinationes, & ſententiæ duorum valeant, ac ſi ab omnibus tribus factæ,& latæ eſſent.

Tertius vero eligatur ex prædictis, vt ſupra dictum fuit in prima electione reſpectiue per magiſtratum receptis ſuſpectis, ſeu confidentibus à partibus, vt ipſi magiſtratui videbitur; quòd ſi tertij electio non fuerit facta intra dies decem à iuramento diſcordiæ præſtito vt ſupra, debeat tertius eligi per Senatum, ſiue per extraordinarios, aut officium terræfirmæ in eorum reſpectiue iuriſdictione.

Non

Non habeant tamen supra dicta locum non obstantibus prædictis in causis, seu differentijs in quibus ageretur de aliquo legato, seu testamento, aut vltima voluntate, vel de aliquo debito de quo, seu de cuius solutione, quitatione, aut remissione constaret per publicum instrumentum manu publici notarij, neq; in causis, seu differentijs, in quibus ageretur de eo, de quo iam lata fuisset sententia definitiua iudicum, seu arbitrorum, neq; in causis, seu differentijs, in quibus ageretur de pœna vel occasione pœnæ appositæ in compromisso, neq, in causis repetitionis promissionum factarum in actis magistratus, neq; in causis eleuationis canellarum.

De litibus mouendis contra Rempublicam. Cap. XII.

QVicumque voluerit aduersus Rempublicam, seu ab ea petere aliquid, teneatur supplicationem, seu requisitionem in scriptis præsentare, & deponere coràm Duce, Gubernatoribus, & Procuratoribus Reipublicæ, qui ante omnia citari faciant sindicos Reipublicæ, & duos sapientes pro tempore, seu duos alios doctores, qui dictis Duci, Gubernatoribus, & Procuratoribus videbuntur, à quibus sindicis, & doctoribus intelligant iura Reipublicæ, super dicta supplicatione, seu requisitione, & argumenta prædictorum, vt facilius veritatem cognoscant, & exinde petitio, seu supplicatio ponatur ad iudicium calculorum, & si duæ tertiæ partes concurrerint, intelligatur admissa, seu acceptata ad hoc duntaxat vt super ea examinari, & cognosci possit.

Quibus secutis audiantur iura partium, & possint dicti Dux, Gubernatores, & Procuratores committere formationem processus aliquibus doctoribus etiam exteris, vel ciuibus non doctoribus, si eis videbitur, non tamen possint committere, neq; delegare decisionem causæ alicui; & in causa ipsa decidenda concurrere debeant saltem duæ tertiæ partes dictorum Ducis, Gubernatorum, & Procuratorum in numero legitimo congregatorum.

Declarato, quòd si tractaretur de aliqua prætensione, seu actione super pagis, terris, locis, seu iurisdictionibus Dux, Gubernatores, & Procuratores facto processu, non possint iudicare, sed causa proponatur

ponatur concilio minori ab eo terminanda, & decidenda, à quo amoueri debeant illi, qui ex forma statutorum iudices esse non possunt, & remanentes conciliarij intelligantur esse numerus legitimus, etiam si non essent octuaginta.

Qui petierit aduersus Rempublicam, & non obtinuerit, sed Respublica fuerit absoluta cadat in pœnam denariorum sex pro qualibet libra quantitatis seu valoris rei petitæ, seu illius partis pro qua non obtinuisset.

Et eodem modo procedatur si Respublica, seu agentes pro ea voluerint aliquid petere contra aliquem.

Et Declarato, quòd per hoc nõ sit impedita iurisdictio magistratuũ, quibus per leges data est auctoritas soluendi, exigendi, & solidandi de illis, quæ ad eorum officium pertinent.

De petitionibus. Cap. XIII.

IN qualibet causa admittatur loco libelli, qualiscumque petitio quomodolibet formata, seu aliud quod vim petitionis habeat, possitq; huiusmodi petitio corrigi detrahendo etiam non refectis impensis, antequam lis contestetur, vel pro contestata habeatur; quod intelligatur statim incœpto termino probatorio, Possitque tali casu procedi in eadem instantia, eodemq; iudicio tàm super petitione, quàm super correctionibus absque nouæ petitionis oblatione, sed post litem contestatam, vel pro contestata, vt supra habitam, correctiones, & emendationes nullatenus admittantur.

Contra huiusmodi petitiones (dummodo expressus error in eis non appareat) non possit obijci, neq; opponi exceptio libelli obscuri, conditionalis dubij incerti, seu male formati, aut alia quæcunq;, sed prædictis exceptionibus, & quacunq; cauillatione non obstantibus procedatur in causa, & ad sententiam, ac si appositæ non fuissent; & intelligatur actor super eo, quod petijt, & prosequi voluit, deduxisse in iudicium omnia iura, quæ habere probauerit, & similiter reus deduxisse in iudicium super eo quod petitum fuit omnes suas defensiones, quas habere probauerit, & opponere voluerit, ita vt actor agere, & reus defendere possint omni eo melio-

ri modo,

ti modo, iure, & forma, quibus reſpectiue melius poteſt fieri.

De poſitionibus, & interrogationibus. Cap. XIIII.

POſſit vtraque partium tàm in præparatorijs, quàm intra tempus probatorium in cauſis facere poſitiones, & interrogationes, quòd aduerſarius ſit hæres, & an ſit, vel non ſit hæres, & etiam quòd poſſideat, & an poſſideat nec ne, & quòd ſcripturæ priuatę oſtendendæ, ſint manu propria, & de litteratura dicti aduerſarij, & citatus ad reſpondendum huiuſmodi poſitionibus, ſeu interrogationibus teneatur reſpondere in omnibus, vt ſupra.

Citato non reſpondente, vt ſupra, poſitiones, & interrogationes reſpectiuè habeantur pro confeſſis, vel negatis ad vtilius ponentis, ſeu interrogantis.

Si aliqua partium requiſiuerit, & citari fecerit aduerſarium intrà terminum probatorium ad reſpondendum, & dicendum an contenta in titulis depoſitis in cauſa, & admiſſis ſint vera, nec ne, teneatur citatus reſpondere cum iuramento, & ſub vinculo ſacramenti dicere veritatem; non poſſit tamen exinde deduci, neq; diſputari, an dictæ reſponſiones ſint, vel non ſint ſatisfactorię.

Reſponſiones de quibus ſupra etiam abſente parte factæ, valeant, ac ſi fuiſſent factæ in iudicio præſente parte, & acceptante.

Cæterę verò omnes poſitiones, & interrogationes partibus faciendæ non admittantur, neq; fieri poſſint, cum maxime experientia docuerit non ſolere apportare niſi dilationes, & confuſiones.

De notarijs actuarijs. Cap. XV.

ACtuarij, & ſcribæ curiarum teneantur horis deputatis aſſiſtere officijs, & magiſtratibus eorum reſpectiuè.

In qualibet ſcriptura pręſentanda teneantur annotare annum, menſem, & diem, apponendo diei nomen, & numerum, quibus fuerit præſentata, ſeu depoſita, & an fuerit in tertijs, vel in veſperis, & an ad bancum, vel extra bancum, & ſcripturis talia non habentibus, fides aliqua non adhibeatur, & pro non depoſitis habeantur.

Si in ſcripturis continentibus exhibitiones non fuerit facta ſpecialis

mentio

mentio de dictis exhibitionibus exprimendo particulariter nomina notariorum, qui de eis rogati essent, & annum, mensem, & diẽ quibus factæ essent, vel per quem asseruntur scriptæ teneantur, & debeant actuarij in depositione scripturarum facere dictam specificam mentionem de singulis exhibitionibus, & earum numero, & super ipsis exhibitionibus, & vnaquaque earum debeant annotare manu propria qualiter fuerunt exhibitæ.

Mandata verò, & instrumenta bailię, & procurarum, quę fuerint exhibita ad legitimandum personas registrentur per actuarios apud acta causarum expensis producentium, nec possint restituere dicta instrumenta, & scripturas bailiæ, & mandatorum illis, qui exhibitiones fecissent, nisi prius registratæ fuerint.

Citationes, & præcepta fiant adiecto nomine notarij.

In sententijs tàm interlocutorijs, quàm definitiuis teneantur apponere testes adhibitos.

Teneantur etiam per se ipsos, & non per alios recipere acta, scripturas, & sententias, Possint tamen præcepta, & interlocutoriæ subscribi, & recipi per alium, seu alios notarios pro actuario.

Examinatio verò, & inrerrogatio testium, non possit committi, neq; delegari alicui, nisi notario, quando actuarius est legitimè impeditus iudicio magistratus, & eius mandato ad notitiam partis.

Cœtera acta, & sententia non possint ab alio recipi, nisi impedito actuario ob infirmitatem, vel aliud legitimum impedimentum iudicio magistratus.

Testes examinati, & acta facta contra dispositionem præsentis statuti sint nulla.

Actuarij obligati sint notitiam facere scribæ supremorum sindicatorum de omnibus, & singulis contrafactionibus, siue iudicum, siue partium secutis, & hoc intra dies tres secuturos à scientia ipsorum actuariorum, quam habere intelligantur ex actis causarum, quarum respectiuè sunt actuarij.

Omnia prædicta obseruentur sub pœna vsq; in libras quinquaginta pro qualibet contrafactione arbitrio supremorum, seu minorum sindicatorum.

Qui voluerit in aliqua causa, seu requisitione notarium suspectum allegare, vel petere prouideri de notario confidenti teneatur illud facere

facere intra diem vnum iuridicum immediate secuturum à die primi præcepti sibi transmissi, etiam si tempus in dicto præcepto appositum esset longius, & etiam si citatus nondum vellet respondere petitioni, seu executioni, aut requisitioni salua dispositione statuti de præceptis in dominium transmittendis, alioquin non possit amplius notarium suspectum allegare, neq; iurare, neq; petere confidentem eligi saluo semper beneficio ex forma capirulorum competenti illis, qui alieno nomine, vel de gestis per absentem conueniuntur, & saluis his, de quibus infra.

Vbi verò notarius fuerit allegatus suspectus debeat fieri subrogatio alterius ex notarijs illius magistratus, vel ex notarijs, qui ad recipiendum acta eiusdem magistratus admitti possunt, receptis cõfidentibus à partibus, & si plures principaliter conuenirentur, vel pro suo interesse citarentur, & omnes, vel aliquis allegaret notarium suspectum, ne in subrogando fiat confusio, vel diuisio processus, subrogatio fieri debeat sorte receptis suspectis à partibus.

Declarato quòd qui nõ citatus comparuerit in causa, seu iudicio pro suo interesse, non possit allegare, neq; iurare notarium suspectum, nisi esset principalis citati.

Vbi autem ad causas, seu in curia alicuius magistratus est deputatus vnus solus notarius, non possit idem notarius aliquo modo allegari, neq; iurari suspectus, ad hoc vt fiat subrogatio, & si allegaretur, & iuraretur, non possit fieri aliqua subrogatio, sed solum debeat magistratus tali casu adiungere alium notariũ, hoc est Genuæ ex notarijs actuarijs Collegij, & alibi ex notarijs loci, seu iurisdictionis magistratus, quæ adiunctio fiat, vel datis confidentibus si vnus tantum erit aduersarius, vel datis suspectis si plures vt supra, quo casu adiunctionis acta recipiantur ab ambobus notarijs, sed merces, & salarium notarij adiuncti pro actis vtriusq; partis soluantur per allegantem, seu iurantem notarium suspectum.

Quando aliqua partium allegat, seu iurat actuarium suspectum in examinandis testibus, vel in recipiendo responsiones interrogationibus faciendas adiungatur in dicto examine, & responsionibus alius notarius ex his, de quibus superius respectiuè dictum fuit, siue datis confidentibus, siue suspectis iuxta ordinem prædictum, quo casu huiusmodi adiunctionis, tituli, interrogatoria, &

dicta testium quousq; fuerint publicata remanere debeant penes notarium adiunctũ,& postea tradi primo actuario reponenda in alijs actis causæ.

Omnes subrogationes,& adiunctiones notariorum vt supra in quocunq; casu fiant in termino vnius præcepti, nullo alio expectato, & si aliqua partium nõ compareret fiant per magistratum in contumaciam non comparentium.

Declarato quòd vbi esset facienda subrogatio,siue adiunctio notarij & omnes partes conuenirent in eligendo vno,non datis confidentibus neq; suspectis fiat subrogatio,seu adiunctio de illo.

In dandis confidẽtibus teneantur partes alternatim dare nomẽ vnius incipiẽdo ab ea quæ notarium suspectum allegauerit,& sic alternatim procedere quousq; ambæ in vnum nomen conuenerint, dando tantum nomine omnium notariorum,qui ex forma præsentis capituli ad acta illa recipienda admitti possunt,exceptis dũtaxat per quamlibet partium nominibus notariorũ ei suspectorũ, qui non possint esse nisi tres pro qualibet ipsarum partium,quarũ si aliqua id nõ obseruaret,magistratus faciat subrogationem seu adiunctionem in contumaciam non obseruantis.

In dandis verò suspectis, non possit magistratus recipere,nisi vsque in tres suspectos pro qualibet parte, nisi quando ab vna stant seu sunt plures,quo casu possit magistratus recipere vsq; in sex suspectos repartiendos inter eas,vt eidem magistratui videbitur, nomina verò omnium aliorum notariorum , qui ex forma præsentis capituli ad illa acta recipienda admitti respectiue possunt, describantur in cedulis æqualibus,quibus in saculo repositis vna extrahatur sorte,& notarius cuius nomen in ea erit descriptũ, sit subrogatus,siue adiunctus secundum rei,aut casus indigentiam.

Sed quoniam quandoque tempore sententiæ definitiuæ proferendæ, actuarius allegatur,seu iuratur suspectus, possit magistratus,si ei videbitur,vnum ex dictis notarijs adiungere à se ipso absque aliqua partis citatione , vel possit nihilominus procedere etiam ad sententiæ prolationem,nulla habita ratione de huiusmodi allegatione,seu iuramento.

Oẽs aũt & singulæ cęterę allegationes,& iuramẽta suspicionis actuarij quãdocũq; ex quauis causa,& sub quibuscũq; verbis cõceptæ, non

non admittantur, sed sint ipso iure nullæ, & haberi debeant ac si nunquam factæ fuissent, & eis non obstantibus acta, & sententiæ valeant perinde ac si receptæ fuissent à notario confidenti.

De citationibus in Dominium transmittendis. Cap. XVI.

CItationes, & præcepta, quæ per magistratus ciuitatis Genuæ conceduntur transmittenda in aliquam ciuitatem, oppidum, terram, seu locum dominij cum appositione termini competentis exequi debeant, intelligaturque terminus competens tempus dierum sex, à die præsentationis præcepti, & vltra diei vnius pro singulis viginti milliarijs distantiæ loci exequuti præcepti ad ciuitatem Genuæ.

Vbi aliàs præcepta deberent esse tria, sufficiat in huiusmodi citationibus in dominium trãsmittendis vnicum præceptum pro omnibus tribus, quod procedat etiã in dispositione statuti de contumacibus, dum tamẽ vnà cũ præcepto transmittatur copia petitionis.

De contumacibus. Cap. XVII.

COnuentus coràm magistratu ciuitatis existens in ciuitate, vel suburbijs, & conuentus coràm magistratu dominij existens in eius iurisdictione, qui citatus fuerit ter personaliter, vel saltem semel personaliter, & bis ad domum suę solitę habitationis, & cõuentus existens extra ciuitatem, aut extra iurisdictionẽ magistratus respectiuè, qui citatus fuerit semel personaliter cum transmissione copiæ petitionis, si non responderit in actis causæ per se, vel per procuratorem suum legitimum sit contumax, & iura actoris audiantur plenariè à magistratu contra sic citatum, tãquam si citatus esset præsens, & actore iurante, & sacramentum calumniæ præstante, quòd contenta in eius petitione sunt vera, teneatur magistratus stare dicto iuramẽto, perinde, ac si citatus vt supra esset pręsens, & interrogatus super contentis in dicta petitione confessus fuisset illa esse vera, & condemnetur dictus non comparens in contumaciam secundũ iura audita, ad quam condemnationẽ, & seu sententiam teneatur magistratus procedere, dicto non cõparente vlterius neq; ad sententiam, neq; ad aliquid aliud citato.

Si verò citatus vt supra comparuerit,& responsionem ad merita causæ non fecerit,licet vel notarium suspectum allegauerit, seu iurauerit,vel iudicis incompetentiam,aut personæ aduersarij illegitimationem opposuerit,& postea facta prouisione super huiusmodi exceptionibus,citatus semel personaliter ad respondendũ meritis,non responderit,condemnetur nihilominus in contumaciam in omnibus vt supra, non obstãtibus prædictis comparitionibus.

Et hæc omnia,& singula sine remedio appellationis,& salua dispositione statuti de officio tutorum, & curatorum.

Secuta autem huiusmodi condemnatione teneatur Magistratus,qui condemnauerit,facere statim notificationem dictę sententiæ exequendam personaliter respectu magistratuum ciuitatis Genuæ,si condemnatus poterit tunc personaliter inueniri in ciuitate, vel suburbijs,& respectu magistratuum dominij,si cõdemnatus poterit personaliter inueniri in sua iurisdictione,& si inueniri,vt supra condemnatus personaliter non poterit, præconistetur dicta intimatio in contracta solitæ habitationis condemnati,& denuntietur in domo,& familia ipsius,& affigatur ostio eiusdem domus à qua notificatione, & intimatione altero ex modis prædictis facta,post dies quindecim immediate secuturos sententia transeat ipso iure in iudicatum,sine remedio appellationis vt supra.

Condemnatus per contumaciam vt supra,si per se,vel personam legitimam pro eo comparuerit coràm magistratu, qui eum condemnauit,& expensas causę,si certæ erunt,deposuerit, vel si erũt incertę, de eis soluendis facta taxatione idoneam fideiussionem præstiterit,& hæc intra dictos dies quindecim immediatè secuturos à notificatione,seu intimatione,de quibus supra,iura partium denuò audiantur,& sententia contumaciæ pro non facta habeatur, ac si lata non fuisset; quo casu purgans vt supra contumaciam possit facere quascumq; oppositiones,quas facere potuisset, si in termino præcepti, seu præceptorum antea factorum comparuisset.

Sanè semper intellecto, quòd si purgans contumaciam responderit absq; oppositione,seu exceptione dilatoriarum, terminus probatorius incipiat à die purgatæ contumaciæ.

Consecutus sententiã per contumaciã,qui ante eã per se,vel personã

legitimam

legitimam pro eo de eius ſcientia ſummam in ſententia contentam recepiſſet, vel de ea remiſſionem, aut quitationem feciſſet, condemnetur pro pœna in duplum quantitatis petitæ, cuius medietas ſit condemnati, & vlterius tali caſu nõ poſſit exigère ſummam in ſententia contentam, & exactam reſtituere teneatur.

Sed ſi quitatio, remiſſio, vel liberatio, & ſeu condemnatio contumaciæ fuiſſet facta per perſonam legitimã abſq; ſcientia ſua, condẽnetur duntaxat in quintam partem ſummæ in ſententia contẽtę, vltra nõ exactionẽ dictæ ſummæ, & exactæ reſtitutionẽ, vt ſupra.

Intelligatur tamen principalis ſciuiſſe, ſi tempore exactionis, liberationis, vel quitationis factæ per perſonam pro eo legitimam de ſumma contenta in ſententia contumaciæ ab ipſo principali obtenta erat in ciuitate, ſeu loco, in quo ſumma fuit exacta, vel ſi tẽpore ſententiæ de contumacia obtentæ per perſonam pro eo legitimam cõtinentis ſummam, quam ipſe exegiſſet, vel remiſiſſet, erat in dicta ciuitate, vel loco, in quo lata eſt ſententia, vel ſi tẽpore exactionis, remiſſionis, ſeu liberationis factæ per perſonam legitimam, & tempore ſententiæ de contumacia per dictam perſonã legitimam obtentæ, erat in dicta ciuitate, ſeu loco.

Et idem intelligatur de cedente, qui ſolutionẽ recepiſſet, vbi ceſſionarius debitũ ceſſum exegiſſet, eo exiſtẽte in ciuitate, ſeu loco iudicij.

Saluis autem præmiſſis, ſi quis aduerſarium ſuum citari, aut moneri in cauſa fecerit, quòd non recedat de ciuitate Genuæ, vel de iuriſdictione magiſtratus, niſi dimiſſo in cauſa ipſa procuratore legitimo, & inſtructo cũ comminatione, quòd alias citabitur oſtio palatij, vel in loco ſolito. & dictus aduerſarius non relicto in cauſa procuratore receſſerit, poſſit ille, qui citari, ſeu moneri fecerit, vt ſupra ipſum aduerſarium citari facere ad omnes, & ſingulos actus in dicta cauſa faciendos oſtio, ſeu loco prædictis.

Et ſimiliter ſi ille, qui pręcipi, ſeu moneri fecerit, vt ſupra, receſſerit è ciuitate, ſeu iuriſdictione, non relicto in cauſa procuratore vt ſupra, poſſit citatus, ſeu monitus ad non recedendum citari facere aduerſarium abſentem in ea cauſa oſtio palatij, ſeu loco prædictis, etiam quòd eum non admonuiſſet.

Quæ quidem citationes validæ ſint, & pro validis, & iuridicis habeantur, niſi in caſibus aliter per ſtatuta expreſſè diſpoſitis.

De confitentibus debitum. Cap. XVIII.

SI quis debitum in iudicio legitimè confessus fuerit, magiſtratus teneatur eum condemnare ad ſoluendum debitum prædictum intra dies decem immediatè ſecuturos, quibus tranſactis, ſententia ſuam executionem paratam habeat, vt cæteræ ſententiæ, quæ in iudicatum tranſiuerunt, nulla admiſſa exceptione.

Quòd ſi debitor probare voluerit ſolutionem, aut remiſſionem ſecutam poſt confeſſionem factam, ſeu poſt terminum aſſignatum, admittatur ad dictam probationem faciendam, non retardata executione, neq; ſolutione, ſi per creditorem præſtita fuerit idonea fideiuſſio de reſtituendo dictam ſummam, & duplum in caſu ſolutionis, vel remiſſionis, vt ſupra probatæ, ad quam, & quod tali caſu creditor condemnetur debitori.

Pro ſummis verò, ſeu rebus, quæ continentur in confeſſionibus factis in iudicio abſque aliqua præcedenti petitione, quæ debita cōfeſſa appellari ſolent, finito termino concedantur per notarios ex officio licentiæ expeditæ nullo requiſito, & hoc ſi licentia fuerit petita intra annos quinque immediatè ſecuturos à die aduenti termini ſolutionis appoſiti in debito confeſſo; alioquin tranſactis dictis annis quinq; magiſtratus ſtatuat terminum ad probandum contra tale debitum, qui terminus non excedat dies quindecim, & pro ſolutione probata non concedatur licentia.

A contentis in præſenti ſtatuto non poſſit appellari, ſed ſolum ſint ſalua vtrique parti iura in iudicio ordinario.

De probatione ſcripturarum priuatarum. Cap. XIX.

AD probandum literaturam ſcripturarum priuatarum ſufficiant teſtes ſaltem duo legitimè examinati, qui deponant de dicta literatura iudicio ipſorum, eo quia viderint eum, de cuius literatura tractatur pluries ſcribere.

Et ad probandam, ſeu recognoſcendam literaturam notariorum, & legalitatem ſcripturarum publicarum deforis ſufficiat atteſtatio.

tio,seu subscriptio sub eis trium testium ad minus,quorum litera-tura recognoscatur,& testificetur per testes modo prædicto.

Præsens statutum habeat locum duntaxat inter ciues, & districtuales,& ad beneficium ciuium,& districtualium tantum.

De his, qui vocantur ad testimonium. Cap. X X.

MAgistratus ad instantiam cuiuslibet partium teneatur cogere quemcumque,qui testimonium reddere debeat ad dicendum veritatem,& veritati testimonium perhibendū in causa,seu differentia coràm ipso magistratu vertente,seu super titulis,& interrogatorijs contentis in litteris subsidialibus coràm ipso præsentatis, & hæc sine fraude, & super tota causa, etiam si plus scirent,quàm in titulis contineretur, qui testes vocati teneantur iurare,vt supra in actis notarij,& veritatem testificari.

Si iurare noluerint, vel iurati noluerint testificari, seu recusauerint, aut instati non iurauerint,vel testificati non fuerint ,mulctentur per magistratum causæ,seu iudicem ordinarium vsq; in æstimationem litis,vel cogantur captis pignoribus,seu per detentionem personę arbitrio magistratus,nullo iuris ordine seruato, & sine remedio appellationis;Et si durante tempore probatorio non iurauerint, vel ex inde intra debitum tempus testificati non fuerint, condemnentur omnino ad interesse litis,& cogat eos magistratus ad soluendum dictum interesse intra dies quindecim.

In prædictis saluum semper sit iustum impedimentum arbitrio iudicis.

Si testes habitauerint longè à loco,vbi testificari deberent vltra milliaria quinque,debeant eisdem solui expensæ, & sumptus itineris,& merces dierum amissarum arbitrio magistratus, ab illo, ad cuius instantiam vocantur ad testimonium perhibendum, nec aliter venire cogantur.

Testes prædicti recipiantur per notarium actuarium ,& per adiunctum,si fuerit,vel per deputatum in concessione literarum pro testibus examinandis,& ab alio recepti non valeant, & pro nulliter receptis habeantur.

Non tamen recipi possint super vno articulo, seu titulo plusquam

octo

octo testes, & recepti vltra dictum numerum non valeant, in quibus non computentur qui super eo, se nihil scire dixerint.

Nec possit admitti testimonium alicuius, qui se referat ad testificata aliàs per eum, sed deponere debeat verbis claris, & expressis, non dicendo simpliciter contenta in titulo esse vera, sed explicando vulgari sermone verba, quæ scribi debeant per notarium, pro vt ab ore testium exprimuntur, aliter verò eorum dictum nō valeat.

Testimonium mulierum non in loco secreto, sed ita aperte recipiatur, vt à personis videri possint, non autem ab aliquo audiri.

Litteræ pro examinandis testibus tàm in locis dominij, quàm extra, si concessæ fuerint, dirigantur iudici, de quo partes concordarēt, & testes examinentur per notarium, de quo etiam partes fuerint concordes, vel dirigantur iudici ordinario, & examinentur per actuarium curię illius iudicis, vel existente aliqua iusta causa, propter quam iudex ordinarius, & notarius actuarius ad prædicta admitti non debeant arbitrio magistratus, dirigantur litteræ iudici eligendo per ipsum magistratum, & examinentur per notarium per eum pariter eligendum.

Ad officium magistratus spectet cassare, & resecare interrogatoria, quæ sibi videbuntur impertinentia.

De testibus ad æternam rei memoriam recipiendis. Cap. XXI.

PRior Rotæ ciuilis causarum executiuarum in ciuitate Genuæ, & magistratus in dominio debeant examinari, & recipi facere ad instantiam cuiuslibet petentis, etiam nulla vertente causa, seu differentia, testes quoscunque, qui essent infirmi, vel constituti in senectute, quæ intelligatur ab annis quinquaginta supra, vel qui essent parati in longum iter proficisci, quod intelligatur per mare vltra oras maritimas, seu riparias, & in terra per milliaria quinquaginta vltra dominium, super titulis producendis super aliquo facto, de quo credat, speret, vel timeat controuersiam alicui mouere, seu sibi ab aliquo mouendam fore, siue in dominio, siue extra, & super interrogatorijs producendis per citatum in termino præcepti per magistratum concedendi.

Decla-

Declarato,quòd si ille,contra quem testes erunt producendi, seu qui erit citandus,esset absens,citatio fiat,seu exequatur in domo dicti absentis,& duobus ex eius proximioribus propinquis,& vt supra executa valeat,ac si personaliter data fuisset.

Idem fieri possit si causa, seu quæstio fuerit incoacta:non seruiant tamen in illa causa, in qua iam transactum esset tempus probatorium,quando hoc pacto testes recipiuntur.

Possint etiam pro dicto examine faciendo concedi litteræ in iuris subsidium etiam extra dominium dirigendæ iudici,de quo partes coràm magistratu conuenerint,aliàs per magistratus eligendo.

Si in huiusmodi citatus notarium suspectum allegaret,teneatur absque aliqua citatione comparere eadem die cum confidentibus, & fiat subrogatio receptis confidentibus à partibus, aliàs per magistratus,etiam parte non citata.

De infirmitate,vel senectute,aut quòd testis paratus sit longum iter facere,credatur iuramento ipsis testis recipiendi.

Examinatis huiusmodi testibus publicentur eorum dicta, etiam nulla existente causa,si producens publicationem petierit, quo casu non possit amplius super eisdem titulis alios testes producere, si verò non petierit publicationem, conseruentur testimonia sub secreti sigillo, quousq; ad instantiam producentis, vel mandato iudicis publicata,& aperta fuerint.

Sic producti examinati, & publicati valeant, & fidem faciant non obstante quacunque dispositione iuris communis in contrarium.

Sed respectu eorum testium,qui examinati fuissent,parte personaliter non citata,si tempore litis testes vt supra examinati essent vi-ui,& præsentes in loco,vbi lis,seu causa agitaretur,possit pars aduersa,si voluerit, eos interrogari facere super interrogatorijs per ipsam deponendis,& testes teneantur illis respondere.

De assessore. Cap. XXII.

NOn possit in aliqua causa, neque aliquo articulo,seu casu peti assessor,nec petitus dari possit,nisi id expresse per aliquod statutum, seu ordinem Reipublicæ concessum sit.

Vbi in aliquibns causis,vel casibus assumendus erit assessor,vel con-

sultor,

sultor, assumi debeat publicus, & non secretus, & si assumeretur secretus, assumptio, processus, sententia, & quicquid exinde sequeretur non valeat ipso iure.

Quicunq; magistratus compræhensis etiam arbitris, & arbitratoribus, qui assessores, seu, consultores secretos assumerent, teneantur soluere partibus impensas, & interesse, nisi id fieret de voluntate ipsarum partium, aut ex facultate expressa in bailia ipsius magistratus.

Nullus possit assumi assessor, qui in illa causa fuisset prius iudex vel aduocatus, neq; qui sit vasallus illius, ad quem causa in totum seu pro parte spectet, nec qui ab eo habeat annuale beneficium, & hæc vltra, & salua semper dispositione statuti, ne quis iudicet in causa propria, vel propinqui.

Possit quælibet partium in causis ordinarijs coràm capitaneo, seu prætore Porciferæ, capitaneo vulturi, & prætore bisamnis, seu eorum locumtenentibus petere intra dies tres à die primæ citationis assessorem super articulo competentiæ, vel incompetentiæ, & potitus vt supra detur.

Teneatur tamen petens assessorem illum petere verbis claris, & expressis, & etiam si sic petitus non daretur, debeat petens in qualibet scriptura deponenda, & comparitione facienda per eum, repetere dictum assessorem, aliàs habeatur pro non petito.

Postquam quis assessorem vt supra petierit, non possit à dicta petitione desistere, nisi de voluntate alterius partis.

Qui in ciuitate Genuæ, vel in tribus potestatijs vt supra petierit assessorem, teneatur intra dies tres iuridicos immediatè numerandos à die, qua assessor assumptus fuerit, deponere siue penes sindicatores, siue in vno ex cartularijs numerati sancti Georgij salariũ dicto assessori dandum, præsentato per eum consilio, vel restituendum deponenti, si assessor consilium non præsentauerit, & si causa non esset certa, æstimari debeat per magistratum intra dictos tres dies, quoad dictum salarium deponendum, & secundum æstimationem deponi.

Quòd si intra dictos tres dies iuridicos, ille qui assessorem petierit, salarium non deposuerit, assessor habeatur pro non dato, & non possit alius subrogari, neq; dari, nec loco illius, nec super eo, quo

ille

ille assumptus fuerat; possit tamen si voluerit altera pars salarium vt supra intra dictum tempus deponere, quo casu seruiat, ac si ille, qui petijt, deposuisset.

Si assessor assumptus recesserit à ciuitate Genuæ, seu loco assumptionis ante depositum consilium, & steterit absens per dies decem continuos, sit statim elapsis dictis diebus decem exclusus ipso facto, & iure à dicta assessoria, & alius subrogari debeat, & similiter si fuerit impeditus propter infirmitatem vel aliud huiusmodi impedimentum per dies quindecim, in quibus non computentur suspensiones eius causarum, si factæ fuerint, remaneat etiam ipso iure, & facto exclusus, & alius subrogetur.

Postquam assessor fuerit vt supra petitus, si exinde fuerit datus, non possint magistratus super articulis, seu causis, super quibus assessor fuerit assumptus, processus facere sine consilio dicti assessoris, & facti aliter sint ipso iure nulli, & teneantur dicti magistratus in totum sequi consilium dicti assessoris, nisi aliter per statuta, vel per eorum bailiam expressè esset dispositum.

Non possit tamen aliquis assessor consilium formare, aut deponere causa, vel occasione inducendi aliquam partium ad prorogandum, aut alia ratione, occasione, seu causa simulata, vel dissimulata, sub pœna interesse litis; & nihilominus consilium ex quacumque causa formatum, propter hoc non sit nullum, sed remaneat firmum, & validum.

Teneantur assessores deponere cōsilium in scriptis clarum, lucidum & decisorium, sed clausum, & sigillatum apud scribam causæ, & magistratus super articulo, seu negotio sibi commisso, si in interlocutorijs intra dies quindecim à die assumptionis, & si in tota causa intra menses tres in causa principali, & intra menses duos in causa appellationis à die assumptionis, & hæc omnia, & singula sub pœna amissionis salarij depositi, & soluendi tantundem illi, qui assessorem petierit, & etiam sub pœna in interlocutorijs à libris quinque in quinquaginta, & in definitiuis à libris viginti quinque in quingentis arbitrio supremorum, seu sindicatorum, quæ pœna sit applicata pro tertia parte illi, contra quem petitus fuisset assessor.

Quibus terminis respectiuè elapsis non possit aliquod consilium amplius

amplius deponi, nec sit amplius locus assessori, sed procedatur in causa, ac si non fuisset petitus.

Nullus consultor, assessor, neque alius iudex possit sententiam ferre, vel consilium deponere sub cõditione, propter quam redigi possit in arbitrium alterius, neq; pro vt in cedula, neq; per verba absoluo absoluendum, vel condemno condemnandum, neque per verba similia, aut æquipolentia sub pœna interesse litis, & suspensionis, arbitrio sindicatorum.

Et postquàm consilium fuerit præsentatum notario actuario, non possit amplius ab eo recuperari, neq; etiam per ipsum assessorem.

Assessores, qui dantur in ciuitate, dentur ex doctoribus, seu iudicibus collegij Genuæ, & in ciuitate existentibus, receptis confidentibus à partibus, quæ teneantur alternatim dare nomen vnius ex dictis doctoribus, incipiendo ab ea, quæ assessorem petierit, & sic perseuerare in dandis nominibus dictorum doctorum quousq; in vnũ conuenerint, exclusis suspectis, qui non possint esse vltra tres pro qualibet parte. & si pars citata ad dandum confidentes non comparuerit, & confidentes vt supra non dederit, termino primi præcepti detur assessor per magistratum ex confidentibus comparentis, in contumaciam non comparentis.

Collegium iuris peritorum non possit aliquo modo se intromittere in causis commissis alicui ipsorum, & non possit ab aliquo peti consilium totius collegij, & petitum non possit dari.

Non possit assessor habere pro eius salario vltra denarios sex pro libra, si quæstio fuerit vsque ad libras ducentas, & à dictis libris ducentis supra denarios tres pro qualibet libra vsque ad complementum librarum mille, & ab inde supra denarios duos pro libra, dummodo tamen totum salarium non excedat scuta quinquaginta auri, in auro, & hoc quando assessores sunt super tota causa, quia in merè interlocutoriis salarium sit de soldis viginti, in interlocutoriis autem super potioritate virium, & aliis, quæ vim definitiuè obtinent, non possit habere nisi medietatem salarij superius taxati.

De

De temporibus, & instantijs Cap. XXIII.

TErminus probatorius intelligatur durare per tempora respe-ctiue de quibus in statutis, De causis ordinarijs, & De causis executiuis & alijs; & possit prorogari per magistratum causæ, in vna, seu pluribus vicibus vsque in medietatem temporis, quo vt supra respectiue durare debet, non currat tamen in ferijs natiuitatis Domini, Cinerum, Resurrectionis Domini, & caloris.

Dilationes deforis tàm informatoriæ, quàm probatoriæ durent, & prorogari possint iuxta disposita in statuto de causis ordinarijs, & nullæ suspensiones, nullæ additiones, nullæq; prorogationes eisdem seruiant.

Instantia cuiuslibet causæ principalis coràm quocunque magistratu duret per menses quatuor immediatè secuturos finito tempore probatorio, & dilatione deforis probatoria, vbi fuisset concessa; & possit per magistratum causæ in vna, seu pluribus vicibus prorogari vsq; in menses duos, ex iustis, & legitimis causis in prorogatione exprimendis.

Et instantia cuiuslibet causæ appellationis duret, si fuerit interposita à sententia magistratuum ciuitatis Genuæ, per menses duos, & si à sententia magistratuum dominij per menses tres immediatè secuturos à die interpositæ appositionis, & possit per iudicem appellationis in vna, seu pluribus vicibus prorogari vsque in medietatem temporis, quo respectiuè vt suprà durat, ex causis iustis, & legitimis per eum exprimendis in prorogatione.

De causis prorogationum vt supra faciendarum, credatur dicto iudicis prorogantis absq; aliqua alia probatione.

Suspensiones, additiones, & prorogationes generales factæ per Senatum pro causa publica, seruiant tàm terminis probatorijs, quàm instantijs tunc durantibus.

Suspensiones verò additiones, & prorogationes factæ per Senatum causis aduucatorum procuratorum, seu partium etiam ex impedimento infirmitatis, aut alio quouis etiam legitimo, & ex qua-

cunque causa, siue publica, siue priuata non seruiant in vna causa nisi primò factæ pro tempore probatorio vsq; ad dies quindecim, & pro instantijs causatum, nisi vsq; ad dies triginta, omnibus computatis; Reliquæ verò nullo modo seruiant, sed transactis dictis temporibus respectiuè habeantur tàm respectu procedendi, quàm aliter perinde ac si factæ non fuissent.

Prorogationes, additiones, & suspensiones causarum siue aduocatorum siue partium, qui, vel quæ destinantur in legationem, seu alias curas publicas extra dominium, non seruiant nisi vsq; in menses duos ad plus, & finitis dictis mensibus duobus habeantur pro non factis tàm in procedendo, quàm aliter.

Declarato, quòd in vna causa, seu instantia non possint seruire, nisi semel tantum, etiam si legatio, vel cura reiteraretur.

Quando prorogationes fiunt per tempus præfixum, non intelligatur tempora durare vltra dictum terminum præfixum, etiam si absq; dicta prorogatione durarent; Suspẽsiones verò prorogationes, & additiones factæ post assignationem temporis præfixi, que alioqui seruire possunt, seruiant pro vt in alijs temporibus non præfixis.

Si aliqua partium esset impedita in seruitio Reipublicæ, quod impedimentum non procederet à cura ab ipso impedito petita, de quo impedimento stetur declarationi Ducis, & Gubernatorum, tempus tàm probatorium, quàm instantiæ remaneat suspensum à notitia facta parti in actis causæ de dicto impedimento, seu cura, quousq; durauerit dictum impedimentum, dummodo non sit longius duobus mensibus, quia transactis dictis mensibus duobus non seruiat amplius dictum impedimentum, etiam si duraret, Declarato, quòd magistratus, qui exercentur in ciuitate non faciant impedimentum prædictum.

Durante compromisso facto super aliqua causa, seu de contentis in ea per partes, omnia tempora dictæ causæ sint, & intelligantur esse suspensa.

In quibuscunque prorogationibus intelligatur semper apposita clausula, seu conditio, quòd valeat in quantum, tempus prorogatum non sit peremptum, quia si esset peremptum, prorogationes non seruiant.

Tempora

Tempora non possint retineri viua nisi per tres vices ad plus, & in omnibus dictis tribus vicibus respectu temporum in ciuitate Genuæ, per dies decem tantum, & respectu temporum in dominio per dies viginti, & hoc siue per Senatum, siue per Ducem, & duos Gubernatores in palatio residentes, siue per extraordinarios, siue per officium Terræfirmæ in earum respectiuè iurisdictione, & si pro pluri tempore retinerentur viua, non valeant pro dicto supra pluri.

Elapsis temporibus respectiuè suprascriptis, pereant omnino termini, & instantiæ, nec possint vllis artibus prorogari, deferri, augeri, vel suspendi per magistratus, neque de partium voluntate, immo omnes aliæ, & quæcunque prorogationes, suspensiones, & additiones vltra, præter vel aliter factæ non seruiant, sed habeantur per inde, ac si factæ non fuissent.

Possit tamen Senatus ex causa vrgenti, & iusta arbitrio suo prorogare concurrentibus vndecim votis.

Sed declarato, quòd si petens prorogationem coràm senatu in prima vel saltem in secunda comparitione non obtinuerit, non possit amplius prorogationem impetrare, & impetrata non valeat.

Nulli liceat restituere aliquem in integrum aduersus lapsum termini, nec instantiæ, neq; per restaurationem, neq; alio quouismodo, salua d[illegible]tione statutorum de Extraordinarijs, & officio Terræfirmæ.

Intelligatur semper salua dispositio legum circa inflictionem instrumentorum, testamentorum, & sententiarum.

Et ad fugiendas confusiones, quæ sæpè circa suspensiones, additiones, & prorogationes aduocatorum, & procuratorum nasci solet, intelligatur in causa aduocatus ille, qui fecit scripturas in actis causæ depositas, & similiter procurator ille, qui constitutus est in causa, vel cuius mandatum, seu procura est in actis causæ exhibita, nec admittantur probationes in contrarium.

Finis Libri Secundi.

STATVTORVM CIVILIVM REIPVBLICAE GENVENSIS.

Liber Tertius.

De ſententiarum firmitate. Cap. I.

CONTRA ſententias latas per magiſtratus ordinarios, ſiue per delegatos, vel per arbitros, aut arbitratores nullo modo poſſit haberi recurſus ad ſuperiorem, neq; ſupplicari, neque reclamari, neq; ab eis poſſit appellari, neq; eorum melioratio petit, neque in integrum reſtitutio, neque ad arbitrium boni viri reductio, nec poſſit dici de earum nullitate, & ipſe ſententiæ non poſſint per aliquem magiſtratum caſſari, neq; declarari nullæ, neq; reduci ad arbitrium boni viri, neque aduerſus eas aliquis reſtitui, ſed pro vt latæ ſunt, debeant omnino obſeruari per partes, & exequi per magiſtratus, ſalua ſemper diſpoſitione ſtatuti, De meliorandis ſententijs, & ſtatuti de appellationibus, & aliorum ſtatutorum in quibus appellationes conceduntur, & ſalua auctoritate ſenatus circa inflictionem dictarum ſententiarum ad formam legum ſaluiſque infraſcriptis.

Non poſſit tamen exequi ſententia, imo declaretur nulla, quæ lata eſſet per arbitros, vel arbitratores ad quorum, ſeu alicuius eorum fauorem fuiſſet etiam poſt latam ſententiam facta ceſſio, ſiue translatio

translatio de contentis in ipsa,seu de parte contentorum.

Nec valeat reseruatio quæ fieret per iudices de eorũ auctoritate meliorandi,vel iudicandi in eadem instantia vltra tempus per statuta assignatum.

Possit non obstantibus prædictis dici de nullitate,& de excessu in casibus infrascriptis sub modis,& formis de quibus infra.

Vz.si magistratus vel iudex,aut delegatus,vel arbiter,seu arbitrator,qui sententiam tulisset, esset incompetens, & seu excessisset metas suæ iurisdictionis,seu commissionis sibi factæ, & potestatis sibi attributæ.

Si personæ potestatem non habuissent,seu non fuissent legitimæ

Si contra rem iudicatam,& decisam fuisset iudicatum.

Si fuisset iudicatum extra,seu vltra petita.

Si in exsequẽdo iudicata, excederetur modus, & forma iudicatorũ.

Si perempta instantia iudicatum fuisset.

Si citatio obmissa esset,vbi partis citatio requiritur.

Qui petitionem de excessu vt supra porrexerit,teneatur in ipsa particulariter exprimere causam pro qua dicit, & agit de excessu,& pro causis non expressis in petitione,non possit exinde audiri.

Si quis extra casus prædictos voluerit, pro alijs non prohibitis per statuta agere de excessu, teneatur antequam possit audiri,soluere Cameræ Reipublicæ denarios sex pro singula libra totius causæ, pro qua de excessu conqueri voluerit in totum, & seu pro ea parte,pro qua de excessu agere vellet: & si causa esset incerta,æstimari debeat per procuratores Reipublicæ, & ipsa petitio de excessu debeat subscribi per notarium cameræ de ordine procuratorum antequam deponatur, nec alio modo possit, aut debeat admitti.

Teneatur etiam soluere,& petitionem subscribi facere vt supra, etiã si in ipsa petitione expressisset aliquem ex casibus particulariter notatis,pro quibus non est soluendum onus prædictum,dum tamen sit expressus aliquis casus in quo dictum onus impositũ remanet,aliter non admittatur dicta petitio,nec possit audiri conquerens, non obstante quòd in ea exprimatur aliquis casus pro quo non est soluendum.

G 3 Qui

Qui de nullitate, vel de excessu dicere voluerit, teneatur nullitatem, & excessum proponere seruatis prædictis, & siue agendo, siue excipiendo, siue aliter quomodocunque intentare infra tres menses computandos à die habitæ notitiæ de sententia, siue ab ea possit appellari, siue non, quo tempore elapso non possit amplius, neq; nullitas, nec excessus proponi, imo sententia sit, & habeatur pro valida, & solenniter lata, & data.

Declarato quòd quando sententia esset lata contra curatorem generalem ad hoc vt dicti tres menses transeant fieri debeat notitia non solum curatori, sed etiam propinquis, seu vicinis, qui citandi essent in constitutione curatoris, ex forma statuti de curatoribus, & in scriptis.

Et similiter quando sententia esset lata extra dominium, dicti tres menses non transeant nisi à notitia in scriptis facta principali condemnato, siue eius legitimo procuratori existenti in ciuitate, seu loco dominij de quo esset ipse principalis condemnatus, & si notitia danda esset curatori, detur etiam propinquis seu vicinis, vt supra.

Sed possit in casibus, & sub modis vt supra concessis agi de nullitate & de excessu pro interesse partium, statim lata sententia, etiam durante officio, seu iurisdictione illius magistratus, seu iudicis, qui sententiam tulisset, sed nihilominus nō fiat aliquod præiudicium sindicatui dicti magistratus, imo possit suo tempore, secundum naturam officij sindicari per inde ac si petitio non esset porrecta.

Si super actione nullitatis, vel excessus semel vt supra proposita non fuerit iudicatū intra tēpus instantiæ, possit alia vice tantū iterùm proponi intrà annum vnum à die finitæ primæ instantiæ, vltra verò proponi, excipi, vel opponi non possit vllo modo.

Per petitionem, seu exceptionem nullitatis, vel excessus non retardetur executio sententiæ, sed possit, & debeat exequi per inde ac si dicta petitio, seu exceptio non fuisset proposita saluis in reliquis iuribus partium.

In casibus verò, seu sententijs à quibus appellari potest, qui elegerit appellare, non possit dicere, neq; opponere de excessu, neq; de nullitate, & qui voluerit de excessu, seu nullitate dicere, non possit appellare, nec remedium appellationis habere, ita vt vno tantum ex

dictis

dictis remedijs vti possit, & intelligatur facta electio per depositionem appellationis, vel petitionis de excessu.

De meliorandis sententijs. Cap. II.

POssint supremi sindicatores in causis etiam excessus inter tertiũ & tertium meliorare sentẽtias definitiuas per ipsos latas intra dies octo à die latæ sententiæ concurrentibus in meliorandis tot votis, quot concurrerint in sententia.

Sindicatores ordinarij possint etiam sententias per eos latas, à quibus non datur appellatio meliorare intra dies octo à die latæ sententiæ, concurrentibus tot votis, quot interuenerint in sententia vt supra.

Officiales ruptorum possint sententias tàm interlocutorias, quàm definitiuas per ipsos latas meliorare intra dies duodecim à die latæ sententiæ dum tamen concurrant in meliorando tot vota quot interuenerint in sententiando.

Interlocutoriæ latæ per singulos ex auditoribus Rotæ ciuilis tàm causarum ordinariarum, quàm executiuarum deputatos ad formandos processus, possint per totam rotam meliorari intra dies octo à die factæ interlocutoriæ, dum tamen aliqua partium petat in actis meliorationem intra dies duos à dicta die factæ interlocutoriæ. Non posit tamen meliorando restituere partes in pristinum.

Posit etiã quælibet rota causarum ciuiliũ meliorare sententias definitiuas per ipsam latas, & hoc intra dies octo à die latæ sententiæ, dummodo per partem petatur in actis intra dies duos à dicta die latæ sententiæ, non posit tamen partes in pristinum restituere.

Consules rationis posint meliorare sententias definitiuas per eos latas, & hoc intra dies viginti à die ipsius sententiæ latæ, interuenientibus tot votis, quot in proferendo sentẽtiam interuenerint.

Delegati posint eorum sententias tàm interlocutorias, quàm definitiuas meliorare intra dies octo, a die latæ sententiæ, non tamen respectu definitiuarum posint partes in pristinum restituere, neque respectu habentium vim definitiuę.

In huiusmodi meliorationibus posint magistratus prædicti (saluis sem-

ſemper ſuprascriptis) corrigere, emendare, minuere, & ſententiare quicquid eis iuſtum videbitur, & omne id quod fuerit vt ſupra additum, diminutum correctum, emendatum, & ordinatum habeatur, & valeat perinde ac ſi à principio ſic fuiſſet iudicatum.

Dies ſic vt ſupra reſpectiue aſsignati ad meliorandum intelligantur dies currentes, & non poſsint prorogari, ſuſpendi, nec modo aliquo retardari, neque etiam per ſuſpenſiones, additiones, ſeu prorogationes tàm generales quàm particulares, ſiue ob cauſam publicam, ſiue priuatam, ſiue aliter quomodocunque faciendas, excluſis tantummodo ferijs natiuitatis, & reſurrectionis Domini, & caloris, & non alijs, & hæc ſiue habita fuerit notitia de ſententia, ſiue non.

Si in fine inſtantiæ alicuius cauſæ, ſiue baliæ alicuius magiſtratus habentis auctoritatem meliorandi lata fuerit aliqua ſententia adeo quod non ſuperſint tot dies ad meliorandum, quot vt ſupra reſpectiue aſſignati fuerint, intelligatur & ſit dicta inſtantia, ſeu balia magiſtratus prorogata per dictum tempus meliorationis reſpectu eiuſdem meliorationis tantum.

Intra tempus meliorationis ſententiarum definitiuarum ſeu habentium vim definitiuã non poſſit aliquid exhiberi, neque produci, & exhibita ac producta intra dictum tempus non attendantur.

Ab interlocutorijs vero ſiue meris, ſiue mixtis latis à quolibet alio magiſtratu poſſit quælibet partium petere reuocationem, ſeu meliorationem, ſi eam petierit intra dies quattuor à die latæ ſententiæ, niſi contrarium, vel aliter diſpoſitum eſſet per aliquod ſtatutum.

In caſu dictæ petitionis, melioratio, ſeu appellatio deuoluatur ad illum qui pro tempore fuerit prior rotæ ciuilis cauſarum exſecutiuarum; & ab eo in caſu permiſſæ appellationis deuoluatur pro vt in capitulo De rota ciuili.

Teneantur magiſtratus dictis meliorationibus, ſeu appellationibus deferre, vel ſaltem tranſmittere, ſeu committere, vbi opus erit, cum articulo an illis ſit deferendum.

Sed per petitiones meliorationis, ſeu appellationes prædictas non impediatur proceſſus ad vlteriora, immo magiſtratus coràm quo erit cauſa, teneatur procedere, cognoſcere, & iudicare, & nihil

vale-

validitas, processus, & sententiæ pendeant à futuro euentu dictæ meliorationis, seu appellationis, ita vt valeat, vel non valeat pro vt ex dicto euentu valere debuerit.

De appellationibus. Cap. III.

APpellationes à sententijs definitiuis Prætoris Ciuitatis Genuæ, in casibus, in quibus datur appellatio, & similiter appellationes à definitiuis, à magistratibus Dominij deuoluantur ad priorem, seu illum qui pro tempore fuerit prior Rotæ ciuilis causarũ executiuarum, & ab eo in casu permisso deuoluatur appellatio pro vt in capite de Rota Ciuili.

Appellationes à sententijs definitiuis latis per quamlibet rotam causarum ciuilium deuoluantur ad extraordinarios committentes, qui commissionem facere debeant pro vt in statuto de magistratu extraordinariorum. Et si à sententijs ferendis per iudices in huiusmodi appellationibus sequeretur appellatio, quia sententia nõ esset conformis in substantia primę sententię, deuoluatur ad eosdem extraordinarios committentes vt supra.

Appellans à sententijs vtriusq; Rotæ ciuilis vt supra teneatur intra dies decem immediatè secuturos ab appellatione eam committi facere, & soluere cameræ Reipublicæ denarios sex pro qualibet libra summæ, pro qua fuisset appellatum, qui dies decem possint duntaxat prorogari ad instantiam agentium dictæ cameræ, siue per Senatum, siue per magistratum extraordinariorũ in vna, seu pluribus vicibus per dies viginti tantum, & si prædicta non fuerint vt supra intra tempora prædicta obseruata, appellatio sit deserta.

A sententijs definitiuis latis per sindicatores ordinarios excedentibus summam librarum tricẽtarum possit appellari ad supremos sindicatores à quibus in casu concessæ appellationis possit appellari ad Senatum.

A sententijs verò definitiuis latis per magistratum ruptorum appellari possit ad eundem magistratum, & ad quatuor ciues adiunctos, eligendos per magistratum extraordinariorum, & à sententia lata in causa huiusmodi appellationis non possit appellari, etiã

si esset

si esset contraria præcedenti, & maior numerus ipsorum magistratus, & quatuor adiunctorum sententiam faciat.

A sententijs autem definitiuis latis per Consules rationis, in quibus duo tantum ex ipsis consulibus concurrerint, quæ sententiæ excedant summam librarum viginti quinque; & in quibus sententijs omnes tres concurrerint, quæ excedant summam librarum quinquaginta, appellari possit ad sindicatores ordinarios, & ab eis in casu permissæ appellationis ad supremos sindicatores.

Appellationes à sententijs consulum quarumuis nationum, & quarumcunque artium Ciuitatis Genuæ, deuoluantur ad sindicatores ordinarios prædictos, & ab eis in casu permissæ appellationis ad supremos sindicatores.

A sententijs definitiuis latis per delegatos iure peritos, seu per delegatos de consilio iurisperitorum possit appellari ad delegantem, qui causam definire, seu committere posit.

Iudices appellationum prædictarum respectiue cognoscant, & terminent causas secundum naturam eorum baliæ.

In casibus prædictis, & a sententijs definitiuis latis per magistratus appellari posit, non obstante quòd appellans citatus etiam personaliter ad audiendum sententiam, non comparuisset in termino asignato in præcepto, seu citatione, & contumax fuisset per quam contumaciam remedium appellationis non tollatur, sed competat perinde ac si comparuisset, & hoc dummodo appellatio nō sit remota, quia vbi per alia statuta remouetur appellatio, vel disponitur à certis sententijs non posse appellari, per præsens statutum non sit eis derogatum.

Quæcunque appellationes quomodolibet concessæ, intelligantur concessæ quousque sint duæ sententiæ conformes in substantia, seu duæ sententiæ pro vna parte, quibus extantibus in totum, seu pro parte ea, in qua essent conformes in substantia, cuilibet appellationi sit finis impositus, & iudex ad hoc cognoscendum sit ille, qui admittere, vel non admittere debet appellationem, & facta declaratione conformitatis etiam si appellaretur, non retardetur executio, præstitâ fideiussione pro vt infra.

Et vbi disceptaretur de deferendo, vel de non deferendo appellationi, seu de ea committenda vel non, teneatur iudex à quo eam admittere,

mittere, seu committere cum articulo vtrùm illi sit deferendum nec ne, excepto semper quando duæ sententiæ adessent conformes in substantia, quia eo casu seu pro ea parte, in qua adesset conformitas duarum sententiarum in substantia, nullo pacto committatur.

Appellari possit vt supra, dummodo tamen appellare volens interponat appellationem intra dies octo immediatè numerandos à prolatione sententiæ, & scientia eiusdem sententiæ, & respectu causarum, in quibus datur iudici terminus ad meliorandum sententias, interponat appellationem intra dies octo immediatè numerandos post factam meliorationem, & ea non facta post lapsum dicti temporis ad meliorandum; aliter transactis dictis temporibus respectiue appellationes non valeant.

Appellantes in dominio terræfirmæ teneantur capere à iudice, a quo acta causæ, clausa, & sigillata, quæ dicti iudices, seu magistratus teneantur eis dare intra dies tres à die interpositæ appellationis sub pœna librarum quinquaginta pro qualibet vice, & hoc mediante mercede debita notario.

Postquam autem appellantes dicta acta sicut supra receperint, teneantur per se, siue personam legitimam pro eis præsentare dicta acta Genuæ Iudici, ad quem, in actis vnius ex notarijs curiæ suæ, ad notitiam partis intra dies triginta immediate secuturos, quod si non fecerint appellatio sit deserta.

Per appellationem interpositam, vel interponendam, & eius occasione, non impediatur executio sententiarum latarum in causis executiuis, in quibus appellari potest, neque sententiarum latarum per quamlibet rotam ciuilem Genuæ, imo appellatione non obstante, possit ille qui sententiam in prima instantia obtinuerit executionem petere, & solutionem consequi, sed teneatur cauere in actis magistratus per fideiussores cum renuntiatione iuris de principali, idoneos, & approbandos de restituendo id, de quo solutionem fuerit consecutus pro executione sententiæ in totum, seu pro parte, & in casu quo sententia per ipsum obtenta in totum, vel in parte non transiuerit in rem iudicatam, & iudices appellationis non possint verbo, vel scripto, vel alio modo, neque etiam persuadendo impedire executiones prædictas, nec in eis se

intro-

intromittere, ſub pœna ſcutorum centum, ab eorum ſingulo irremiſibiliter exigenda.

In cauſis appellationum non poſſint fieri aliqui proceſſus, neq; aliqua probatio, ſed ſeruiant ſolum illi, & illę, quæ factæ fuerunt coràm magiſtratu, qui ſententiam tulit, ſed ſolùm poſſit vtraque pars in dictis cauſis appellationum exhibere inſtrumenta, & ſcripturas publicas intra primos dies triginta termini inſtantiæ dictę appoſitionis, dummodo exhibens iuret ad formam ordinatam in capitulo de modo procedendi in cauſis ordinarijs, & in caſu exhibitionis pars, contra quam fuerint exhibita inſtrumēta, ſeu ſcripturæ publicę, habeat tempus dierum decem ad reprobandum eas, & contenta in eis per omne genus probationis, & eo caſu liceat etiam exhibenti facere intra dictos dies decem probationes pro comprobatione exhibitionum.

Illi quibus factæ fuerint appellationes commiſſionum vt ſupra, teneantur commiſſionem acceptare, & compellantur ad acceptandum per magiſtratum à quo, ſeu per magiſtratum committētem iuris remedijs opportunis, niſi habeant iuſtam excuſationem, ſeu iuſtam cauſam excuſationis arbitrio magiſtratus committentis, Et in caſu admiſſæ excuſationis fiat electio aliorum ſalua ſemper auctoritate ſindicatorum ſupremorum, & ordinariorum.

Quando in vna cauſa appellationis ſunt plures iudices, & non habent deputatum tribunal congregentur in domo ſenioris, & ipſe ſenior ſit prior.

Non poſſint iudices appellationum, neque audeant excedere aliqua ratione, ſeu cauſa auctoritatem ſibi competentem, ſeu commiſſionem ſibi factam; poſſint tamen cognoſcere de grauaminibus interlocutoriarum, & teneantur ſententiam ferre, ſeu conſilium deponere intra tempora ſtatuta à capitulis, & dictam ſententiam facere claram, & apertam non implicitam, non inuolutam, non obſcuram, non deluſoriam, ſed definitiuè terminando, condemnando, vel abſoluendo, ſub pœna amiſſionis ſalarij, & pœna ſolidorum duorum vſque in quatuor pro qualiaet libra æſtimationis cauſæ, arbitrio ſindicatorum; & cognitio, vtrùm iudices tulerint ſententiam talem, ſeu depoſuerint conſilium tale, ſpectet ad ſupremos ſindicatores.

De

De nullitatibus non attendendis. Cap. IIII.

IN causis appellationum à sententijs magistratus dominij, qui nō iudicauerit de consilio iurisperiti, non attendantur nullitates infrascriptæ; Vz. Licet non esset pronuntiatum super competentiā iudicis dummodo sit competens.

Si super legitimatione personarum litigatorum non fuerit pronuntiatum, dum tamen personæ sint legitimæ.

Si impensæ non fuissent solutæ, licet solui deberent.

Licet petitio non fuerit facta solennis, sed quæque petitio, seu requisitio in actis quoquomodo redacta sufficiat, dummodo certum reddat aduersarium.

Si probationes inuenirentur factæ extra terminos assignatos ad probandum, dum tamen de subornatione timeri non possit, & hoc pendeat ex mero officio iudicaturi.

Si necessarium ad causam reperiretur positum non ordine, neque loco.

Si petitio ineptam actionem contineret, dummodo iudicium accomodetur secundum probationes repertas.

Si mulier peteret in iudicio, vel minor annis viginti quinque, maior tamen decemocto, non adhibitis consensibus requisitis, dummodo non fuerit in ipsorum præiudicium, quod arbitrio iudicis pendeat, dum tamen acta ratificentur legitime, saltem ante sententiam quæ ratificatio non possit impediri per aliquam proptestationem.

Si quis ageret contra tertios possessores, non facta excussione bonorū principalis debitoris, dummodo constet corām iudice appellationis debitorem ipsum non habere bona expedita.

Si per curatorem, vel tutorem fieret aliqua petitio, vel interpellatio non adhibitis propinquis, curæ, seu defuncti, dummodo constet illa cedere in vtilitatem curæ.

Prædictis non obstantibus, sed ipsis reiectis, ius ministretur litigatoribus, vt mæritorum ratio suaserit, & gesta in contrarium sint nulla.

De impensis litium reficiendis Cap. V.

QVi in causa succubuerit per sententiam definitiuam, seu habentem vim definitiuè, siue sit actor, siue reus, & similiter qui molestauerit aliquem in iudicio, etiam nulla interueniente sententia, sed lapsa instantia, teneatur ad soluendum impensas victori, & hæc siue interuenerit in iudicio sub suo nomine proprio, siue sub alieno dum tamen interueniens alieno nomine non teneatur ad solutionem nisi in quantum haberet penes se, de bonis sui principalis, & ad dictas impensas intelligatur, & sit ipso iure condemnatus, & ab eis absolui non possit per magistratum, neque etiam propter iustam causam litigandi, sub pœna sindicamenti, & soluendi eas de proprio, & si sequeretur aliqua absolutio, sit illa ipso iure nulla, & nihil victus intelligatur condemnatus victori ad expensas, & teneatur magistratus cogere victum ad dictam solutionem, præuia taxatione.

Non possit à prædictis aliquo modo reclamari, nec appellari, nullusque magistratus possit appellationes, seu reclamationes admittere, sub eadem pœna sindicamenti, & soluendi de proprio.

Sit iudex in prædictis ille magistratus, coràm quo causa fuerit mota, & de causis coràm vtraque Rota ciuili Genuæ, sit iudex ille solus, cui fuerit distributus processus causæ, ordinationes tamen eiusdem possint meliorari à Rota, intrà dies quatuor immediatè numerandos ab ordinatione.

Possint non obstantibus prædictis arbitri, & arbitratores absoluere ab impensis, si id facere voluerint.

Si quis fuerit adeò negligens, seu malitiosus vt diferat producere seu probare iura sua in causa, & pars aduersa de eis notitiam non habens, visis probationibus siue per testes, siue per scripturas incontinenti destiterit à causa, & cesserit liti, & causa, teneatur malitiosè diferens reficere impensas alteri parti non habenti notitiam vt supra; si verò id secutum fuisset absque malitia, neutri partium debeantur impensæ, & à neutra pretendi possint.

Taxatio

Taxatio verò fiat per vnum notarium de collegio, eligendum datis confidentibus à partibus, & si in termino primi præcepti, citatus non comparuerit, vel confidentes non dederit, fiat commissio per iudicem vni ex notarijs confidentibus, ad instantiam petentis dictam taxationem.

Facta taxatione si soluere debens impensas prætenderit fuisse nimiũ taxatas, & petierit intra diem vnum à scientia taxationis committi reuisionem, committatur dicta reuisio alteri notario de collegio, receptis confidentibus vt supra.

Et facto præcepto debenti soluere, quòd intra triduum soluat impensas, non secuta solutione, concedatur licentia, & executio expedita absq; vlteriori dilatione.

Teneantur forenses, & extranei, qui aliquem Genuensem conuenire voluerint, cauere idonee de impensis, si à parte fuerit requisitum, nec aliter vlterius audiri possint.

Prædicta intelligantur procedere coràm quocumq; iudice, offitio, & magistratu ordinario, & extraordinario, compræhensis etiam arbitris, & arbitratoribus, sed salua auctoritate de qua supra.

De modo, & forma faciendarum executionum. *Cap. VI.*

CReditor, qui obtinuerit executionem, seu expeditionem executionis, vel concessionem licentiæ expeditæ, possit eligere executionem realem, vel personalem, & exinde variare, & de vna ad aliam electionem, seu viam redire toties quoties voluerit, non diuidendo tamen eam.

Declarato non obstantibus suprascriptis, quòd si dictus creditor cõsecutus fuerit solutionem pro parte sui crediti possit pro residuo variare sicut voluerit vt supra.

Et ideò possit si voluerit illam exequi personaliter per detentionem, & incarcerationem debitoris, saluo priuilegio illis, qui personaliter detineri non possunt, & iure competente illis, qui non possunt compelli vltra quam facere possint, & saluo hæredi beneficio inuentarij.

Si verò creditor voluerit solutionem suam consequi in bonis de-

bitoris debeat solutionem prædictam consequi in re mobili, quæ appareat esse debitoris per iuramentum ipsius debitoris præstitū in responsione in termino primi præcepti, ipsi propterea faciendi, vel si dictus creditor ita voluerit in re mobili quæ appareat, vel probetur aliter, quàm per dictum iuramentum, quæ mobilia sicut supra apparentia, subhastari debeant de mandato magistratus, per dies tres iuridicos, & exinde vendi, & deliberari cum termino tamen dierum octo ad luendum, & pretium solui creditori pro concurrenti quantitate, & interim dicta mobilia stare debeāt penès depositarium idoneum arbitrio magistratus, qui licentiam concessit, facta consignatione in pondere, numero, vel mensura.

Possit etiam creditor petere ad iudicationem nominis debitoris confessi vel condemnati, vel obligati suo debitori, per scripturam publicam, quæ ex forma statutorum exequi possit, in qua adiudicatione teneatur dictus creditor præstare fideiussionem idoneam de restituendo habentibus iura potiora, & de contribuendo cum habentibus æqualia iura.

Declarato quòd nomina debitorum intelligantur esse inter mobilia.

Si non apparuerint mobilia modo prædicto, possit creditor per mandatum concedendum, & ęstimatoribus dirigendum consequi solutionem in bonis mobilibus, si aderunt expedita, ad notitiam creditoris, vel æstimatorum, ad rationem denarij pro denario, aut in immobilibus etiam ad rationem de duobus tria, ad electionem creditoris, quod æstimum fieri debeat vt in statuto de æstimatoribus.

Et licet debitor esset incarceratus, possit nihilominus creditor solutionem suam pro eodemmet credito consequi in bonis dicti debitoris, manente salua incarceratione vsq; ad solutionem prædictā consecutam inclusiuè, & similiter si fideiussorem, seu alium obligatum haberet pro eodem debito, possit etiam realiter, & personaliter cōtra obligatum procedere, & nihilominus firma maneat incarceratio vsq; ad consecutam solutionem inclusiuè, & quatenus in aliquo ex prædictis casibus non esset consecuta solutio plenaria, remaneat firma carceratio pro residuo.

Contra doctores, medicos, mulieres, & alios, si qui sunt, qui priuilegium personale habeant de iure, procedi possit ad forestationem

vt in

vt in ſtatuto de modo foreſtandi.

Leges quibus conceditur beneficium cedendi bonis, non admittantur, nec effectum, aut efficatiam aliquam habeant, ſed irritæ, caſſæ & nullæ ſint, & habeantur, nec allegari poſſint.

Qui detineri fecerit debitorem ſuum per nuntium, & exinde alia die per ſubcaualerium, habeat à detento impenſas omnium detentionum, & qui detineri fecerit per caualerium abſq; nuntio, & ſubcaualerio ſoluere teneatur de ſuo, mercedem dicti caualerij.

Habens ſaluumconductum teneatur in prima detentione oſtendere dictum ſaluumconductum, ne detineri faciens fruſtetur in impenſis, aliter teneatur ad omnes impenſas ratione detentionum ſecutas.

Caualerius detinens aliquem pro minori ſumma librarum mille teneatur ſtare cum detento, & accedere cum eo per ciuitatem quò voluerit detentus, excluſis locis immunibus, per horas tres, ſeu vſque in horas tres, arbitrio detenti, mediante ſua condigna mercede.

De licentijs, & earum executione. Cap. VII.

Licentiæ expeditæ poſſint exequi omnibus diebus iuridicis, de die tantum, & perſonaliter exequi non poſſint in domo habitationis debitoris, niſi de licentia ſupremorum, ſeu minorum ſindicatorum, ex aliqua vrgenti, & iuſta cauſa, & parte citata.

Licentiæ de ſuſpecto poſſint exequi omnibus diebus, etiam non iuridicis, & omnibus horis etiam de nocte, & in quocunq; loco, comprӕhenſa etiam domo habitationis debitoris.

Licentiæ illę de ſuſpecto, quæ conceduntur tàm contra bona, quàm contra perſonas debitorum in genere, quæ nuncupantur licentiæ generales, non poſſint concedi niſi vſq; in quantitatem librarum quinquaginta, & niſi prius impetrans huiuſmodi licentias promittat, & fideiubeat de non detinendo, nec pignorando niſi veros debitores, aliter de ſoluendo damna, impenſas, & intereſſe, & aliter conceſſę non valeant.

Qui in executione huiuſmodi licentiarum generalium aliquem detineri fecerit pro ſuſpecto, vel pignorari abſque eo, quod fe-

 cerit

cerit fidem coràm magiſtratu de credito, teneatur ſaltem fidem facere coràm ſupremis ſindicatoribus de ſuo credito, eorum arbitrio, qui poſſint detẽtum relaxari facere in totum ſeu pro parte, ſi ſibi videbitur fidem de credito pro toto, ſeu parte nõ fuiſſe factã, & hoc intra dies quindecim, & teneatur petitionem ſuam porrigere, ſeu executionem, vel requiſitionem, aut prętenſionem ſecũdum naturam cauſæ coràm iudice competenti, & partem citare ad reſpondendum intrà dies octo iuridicos, alioquin detentus relaxari debeat ſine vlla exceptione.

Non tamen proptere a intelligatur in aliquo preiudicatum iuriſdictioni cuiuſcunque iudicis, qui de materia cognoſcere haberet reſpectu licentiæ, quocunque modo conceſſæ, & capturæ ſecutæ.

De mandatis, et licentijs pro bonis defuncti concedendis. Cap. VIII.

NOn concedantur mandata, neque licentiæ pro hæreditatibus ab inteſtato niſi cõſtet per teſtimonium duorum propinquorum ex proximioribus defuncti, & duorum vicinorũ, ex proximioribus domus, in qua defunctus habitabat, illum deceſſiſſe, nullo condito teſtamento, neq; vltima voluntate de quibus notitia habeatur, & niſi prius emiſſo proclamate reſpectu ciuium Genuæ, in bancis, & in contracta domus habitationis defuncti, reſpectu verò illorum de dominio, in contracta habitationis defuncti, & in locis, in quibus ſolent fieri proclamata, quòd ſi eſt aliquis qui ſciat, vel notitiam habeat de aliquo teſtamento ſeu vltima voluntate dicti defuncti debeat illud manifeſtare intra dies tres; et ſi tractaretur de defunctis in dominio extra locum, in quo tractabitur, terminus ſit de dictis tribus diebus, & vltra de tot, quot importabit diſtantia loci ad milliaria viginti pro quolibet die.

Proclamata reſpectu decedentium extra dominium fiant in contracta domus, in qua mortui erunt, cum termino dierum trium coràm iudice illius loci, & habeatur fides ab eodem iudice, quòd intra tempus nemo comparuit, qui notitiam dederit de teſtamento ſeu vltima voluntate vt ſupra, fiant etiam dicta proclamata in locis, in quibus fieri ſolent proclamata illius magiſtratus, à quo

manda-

mandatum, ſeu licentia haberetur.
Et hæc niſi aliter per Senatum expreſſe fuerit diſpenſatum,

De aduocatis, et procuratoribus habendis.
Cap. IX.

MAgiſtratus teneantur inueſtigare diligenter patrocinia, & allegationes, quas coràm ipſis dabunt, & præſtabunt aduocati cauſarum, & cauſidici, & ſi quos cognouerint calumnioſas, ſeu cauilloſas oppoſitiones, ſeu exceptiones facere, ſeu fieri facere à clientibus ſuis, ſuſpendant eos ab officio per tempus, quod ipſis magiſtratibus videbitur, quo tempore durante non poſſint ad curias accedere occaſione patrocinij exhibendi.

Non poſſint aduocati conſulere contra aliquod inſtrumẽtum, quod ipſi dictauerint, vel quod eorum conſilio compoſitum, vel extenſum fuerit, nec contra aliquam ſententiam, quam ipſi tulerint, ſeu ferendam conſuluerint, nec patrocinium præſtare alicui in aliqua cauſa, in qua primò fuerint aduocati pro parte aduerſa, ſub pœna ſcutorum quinquaginta pro qualibet vice contrafactionis, applicata pro tertia parte illi, contra quem conſulerent, ſeu patrocinium præſtarent, & vltra ſub pœna ſuſpenſionis per tempus arbitrio ſindicatorum.

Nulluſq; aduocatus, cauſidicus, procurator, ſiue ſolecitator in aliqua cauſa poſſit eſſe contrarius eius, quòd antea in dicta cauſa, ſeu occaſione eiuſdẽ dixiſſet, defendiſſet, vel allegaſſet, ſub pœna librarum decem, vſq; in centum pro qualibet vice, & etiam ſub pœna ſuſpenſionis arbitrio ſindicatorum.

Qui quidem doctores, & cauſidici teneantur ſcripturas, & ſupplicationes ſubſcribere, apponendo nomen, & cognomen, & notarij teneantur non ſubſcriptas non recipere, & hæc ſub pœna ſcutorum quinq; pro quolibet contrafaciente, & qualibet vice, applicata pro tertia parte illi, contra quem ſcriptura, ſeu ſupplicatio non ſubſcripta eſſet depoſita.

Nullus poſſit cõſtitui procurator in aliqua cauſa, ſuper vno, aut pluribus articulis, ſed ſolum conſtitui poſſit ſuper tota cauſa, & qui procuratorem conſtituerit etiam ſuper tota cauſa, poſſit quandocunque

cunque

cunque voluerit, eum reuocare, non obstante quòd sit effectus dominus litis, data eidem tamen prius notitia, & parti de dicta reuocatione, & dummodo reuocans sit præsens vbi tractatur iudicium, vel ibi alium procuratorem presentem constituat in actis, vel per instrumentum in actis exhibitum.

Non possit aliquis habere, nisi vsque in duos aduocatos, & vnum causidicum in vna causa, & si ab vna parte plures starent in causa, idem intelligatur de pluribus, quod scilicet omnes non nisi duos aduocatos & vnum causidicum habere possint.

Et non obstantibus prædictis, licet aliqua partium haberet plures aduocatos, seu procuratores ex permissione prædicta, aut aliter in vna causa, & expensę ipsi solui, seu restitui debuerint, taxentur duntaxat habito respectu ad salarium vnius aduocati & vnius causidici tantum, & reliquos habeat sine aliqua spe recuperandi impensas.

Quęlibet partium teneatur ad instantiam alterius manifestare cum iuramento in actis causæ, qui sint eius aduocati, & procurator, & similiter quilibet aduocatus, & causidicus teneatur iurare, & cũ iuramẽto manifestare an sit aduocatus, seu procurator, & an consulerit in causa, & an propterea salarium, seu pecuniã habuerint.

Si quis verò aduocatum, vel procuratorem causidium habere non potuerit, & ad magistratum pro ipsis habendis recursum habuerit, teneatur magistratus ipsi comparenti de eis prouidere, ipsum coequando cum aduersario suo, & aduocati, ac procuratores dandi teneantur patrocinium suscipere, & iurare illud bene, & fideliter præstare; nisi intellectis mœritis causæ iurarent, se esse opinionis, & sententiæ quòd ille cui dati fuerunt, iniustam causam foueret.

Et prædicta omnia in ciuitate sint de iurisdictione supremorum, vel minorum sindicatorum, in dominio autem sint de iurisdictione magistratuum seu iudicum causarum.

Quomodo aduocati audiri debeant. Cap. X.

TEneantur magistratus ordinarij per horam vnam ad minus ante sessionem mane faciendam audire partes, & earum aduoca-

tos,

tos,& procuratores,& etiam per horas duas ante sessionem in vesperis faciendam audire similiter dictas partes, & aduocatos, seu procuratores,exclusis Rotæ ciuilis Genuæ auditoribus, qui quoniam in vnum conuenire debent pro discutiendis, & examinandis causis, quę erunt in termino expeditionis,non teneantur in vesperis dictam audientiam dare nisi diebus lunę,mercurij,& veneris si fuerint iuridici,aliàs die sequenti iuridica, sed dictis alijs diebus iuridicis in vesperis teneantur conuenire pro discutiendis causis vt supra.

Non possint tamen iudices audire aduocatos,nisi semel super qualibet pronuntiatione,& per tres vices ad plus super meritis, etiam in causis quantumcunque grauioribus, & hoc pręcedentibus pręceptis de scientia iudicis ad allegandum;& vt sciri possit per quot vices fuerint auditi aduocati, magistratus, & in causis Rotæ ille, cui fuerit distributus processus,de hoc scripturam facere debeant, & intelligantur auditę iurium allegationes, etiam quòd vnus solus aduocatus actoris, vel rei fuerit auditus die constituta in præcepto ad allegandum, alterius partis aduocato non comparente, & hæc obseruare debeant sub pœna sindicamenti, & alia quacunque pecuniaria,arbitrio sindicatorum.

Non tamen possint aduocati audiri super meritis in causis, in quibus ex forma statutorum signandus est processus, nisi postquam dictus processus fuerit signatus.

De curatoribus generalibus. Cap. XI.

Sindicatores ad quos spectat,curatores generales eligere in ciuitate Genuæ,non eligant nisi notarios de collegio notariorum Genuæ,vel causidicos de collegio causidicorum Genuæ, & magistratus in dominio non eligant curatores generales, nisi notarios, seu causidicos in eorum iurisdictionibus respectiuè, & eis non extantibus, seu in numero non competenti arbitrio ipsorum magistratum eligant alios oriundos,vel in ciuitate Genuæ, vel in iurisdictionibus eorum respectiuè bonæ conditionis, & famæ, ac litteratos.

Non possint eligi minores ætatis annorum triginta.

Curato-

Curatores generales vt supra electi teneantur antequam admittantur ad acceptandum curas, iurare corporaliter tactis scripturis, & promittere, ac fideiubere idonee, vsq; in summam librarum tricentarum arbitrio eligentis, de officio bene, & legaliter, & sine dolo, & fraude exercendo, & de saluando, & custodiendo bona fide secundum formam iuris, & statutorum, omnia, quæ ad eorum manus peruenerint, & rationem officij, & administrationis reddere, & obseruare omnia illa, quæ ipsis ratione officij incumbunt.

Quotiescunque aliquis creditor, vel sua interesse putans, de quo credito, vel interesse stetur eius iuramento, petierit dari aliquem curatorem bonis alicuius defuncti, seu absenti, vel latitanti, aut bonis, vel liti mouendæ, salua dispositione statuti de curatoribus minorum; magistratus denuntiari faciat in domo, in qua solitus erat morari defunctus absens, seu latitans, & tribus ex eius proximioribus propinquis si reperiri poterunt in dicto loco, seu intra miliaria duodecim, & in defectu propinquorum, tribus ex proximioribus vicinis, & faciat etiam præconizari respectu ciuitatis Genuę in platea bancorum, & respectu dominij in locis solitis, & vtrobique in contracta in qua ille cui, vel cuius bonis dādus est curator, consueuit habitare, quòd si quis est qui velit esse curator bonorum dicti defuncti absentis, seu latitantis, vel bona prędicta, seu ipsum defendere compareat coràm magistratu intra tempus in denunciationibus, & proclamate assignatum, & si comparuerit aliquis defensor qui velit bona defuncti, seu absentem, vel latitātem defendere, qui comparens se obliget, & fideiussionem idoneam pręstet, quòd acta facienda contra ipsum valebunt, vt facta contra personam legitimam alias soluere, & complere de suo, detur ipse curator, vel si comparuerit aliquis ex propinquis, seu vicinis citatis, qui velit causam assumere, vel petat dari aliquem ex curatoribus generalibus per eum nominatum, detur curator ipse propinquus, vel vicinus, vel curator generalis nominatus vt supra.

Si ex propinquis citatis plures voluerint constitui curatores, constituatur proximior, si plures nominauerint curatorem constituendum vt supra, constituatur nominatus à proximiori: & in pari gradu constituat magistratus eum, quem ipse elegerit ex petentibus constitui, vel ex nominatis respectiuè, & si quis petierit secō-

stitui,

stitui,& aliquis nominauerit constituendum,detur ille, qui petijt se constitui, etiam si nominans alium constituendum esset proximior.

Si ex vicinis citatis plures petierint eligi,vel plures nominauerint eligendum,magistratus eligat illum,qui sibi videbitur,sed petens se eligi præferatur nominato ab alio,seu alijs,& prædictis non comparentibus vt supra,constituatur curator vnus ex dictis curatoribus generalibus.

Declarato quòd si aliquis ex propinquis, vel vicinis vt supra citatis, in constitutione curatoris vellet agere contra defunctum absentem,latitantem, vel bona, quibus dictus curator fuisset constitutus,non possit agere contra dictum curatorem, qui respectu sui non intelligatur habere personam legitimam, sed debeat alium constitui facere seruatis suprascriptis.

Acta,& gesta cum huiusmodi curatore valeant,etiam quòd superueniret hæres, qui hæreditatem appræhendisset ante dationem curatoris, dumodo ille,qui litem,seu acta faceret cum curatore,ignorasset tempore inceptæ litis adesse hæredem,qui hæreditatem adiuisset,nam si id sciuisset,acta cum curatore non valeant, nisi ipso hærede citato.

Si petitum fuerit dari curatorem bonis alicuius forensis, vel non habitantis in dominio,citetur ille,penes quem essent, vel reperirentur bona illius,cui dari peteretur curator, & fiat proclãa Genuæ, in platea bancorum, & alibi in locis solitis in forma superius ordinata,& si ille penes quem erunt bona, comparuerit, & voluerit suscipere onus dictæ curæ admittatur ad eam suscipiendam vt supra, & intelligatur legitimus curator, & acta cum eo valeant, & teneant, eo verò non comparente si alius comparuerit,qui,cum promissione de rato velit defendere dicta bona, detur ipse curator, alioquin transacto termino citationis, & proclamatis detur vnus ex curatoribus generalibus,verum si petens dari huiusmodi curatorem forensi, vel non habitanti in dominio non habuerit sententiam, vel instrumentum,quod paratam habeat executionem, magistratus antequam curatorem constituat, teneatur inquirere vbi sit ille,cuius bonis requiritur dari curator, & statuere certum terminum arbitrio suo infra quem possit comparere ad se

defen-

defendendum, considerata qualitate personæ, & distantia loci, in quo fuerit; qui terminus incipiat à notitia de eo facta illi, penes quem essent, vel reperirentur bona vt supra.

Qui voluerit agere aduersus curatorem, quem ipse constitui non fecisset, teneatur notitiam facere propinquis, seu vicinis, quos citare deberet, si ipse vellet curatorem cõstitui facere de dicta petitione danda; aliter curator non intelligatur habere personam respectu eorum, qui ipsum constituere non fecissent.

Qui quidem curatores vt supra constituti possint quascumque lites, etiam pro viribus, & actionibus tempore non perituris mouere, & contra eos ab alijs moueri.

In constituendis curatoribus, & in causis huiusmodi constitutionum procedatur summariè, & per viam præcepti, & non possit notarius allegari suspectus.

De tutoribus, & curatoribus minorum. Cap. XII.

CVm pater, vel auus paternus non prouiderit minori de tutore, & curatore, vel si prouiderit tutor, vel curator noluerit acceptare vel facta acceptatione non exercuerit tutelam, seu curam aliqua occasione, vel non potuerit, siue per absentiam, siue aliter, & ideò dari debuerit tutor, vel curator dicto minori, si mater eiusdem minoris voluerit esse tutrix, & curatrix, citentur tres ex proximioribus propinquis minoris ex parte patris, si tot in eo loco seu intra duodecim milliaria reperiri poterũt, aliter tot, quot poterunt inueniri, si volunt admitti, vel adiungi ad tutelam, vel curam minorum; & si propinqui ex parte patris non inuenirentur, vel inuenti nollent esse tutores, vel curatores, citentur tres ex melioribus propinquis ex parte matris, & si tot vt supra inueniri non poterunt, saltem quot inueniri poterunt, si volunt admitti, vel adiungi ad dictam tutelam, & curam, & sic cõstituatur, & admittatur mater ad tutelam, & curam, & adiungatur ei vnus ex dictis proximioribus propinquis, de linea paterna, & eis non existentibus, vel nolentibus, vnus ex dictis proximioribus propinquis de linea materna, & ad dictam tutelam, & curam admittantur, dum tamen sint idonei arbitrio magistratus, & præstita idonea cautione

ne secundum formam iuris, si verò non inuenirentur propinqui de linea paterna, vel materna idonei arbitrio magistratus, possit esse tutrix & curatrix mater sola sine aliquo adiuncto, cui tamen addi & dari debeant duo consiliarij, qui magistratui videbuntur vtiliores, sine quibus administrare non debeat, sed teneatur id facere cum consilio ipsorum, & hoc intelligatur de matre, quæ non transierit ad secunda vota, nisi postea iterùm remaneret vidua, & si existens vidua fuisset admissa ad tutelam, & curam, & transierit ad secunda vota, remaneat priuata.

Si huiusmodi matre vidua igtorante, dati fuerint alij tutores, & curatores etiam confirmati, & ipsa mater voluerit suscipere tutelam, & curam, detur, & admittatur ipsa quoq; cum alio, seruatis suprascriptis, & remoueantur alij, qui admissa matre vt supra, ipso iure remoti intelligantur.

Si mater non adesset, vel, si adesset, transiuisset ad secunda vota, vel nollet acceptare tutelam, & curam, detur tutrix, & curatrix auia paterna, dummodo sit vidua, & seruatis alijs, vt supra de matre dictum fuit, quæ auia debeat etiam eligi, & admitti remotis alijs, præter matrem constitutis, ipsa ignorante, in omnibus vt supra de matre dictum fuit.

Si aliquis frater defuncti fuisset absens tempore tutelę, vel curę, postquàm reuersus fuerit, possit petere se adiungi matri, vel auiæ, in dicta tutela, & cura, etiam si adesset alius frater adiunctus: & magistratus teneatur eum adiungere, si eidem magistratui videbitur huiusmodi adiunctionem esse vtilem, per informationem habitam à tribus ex proximioribus agnatis, vel in eorum defectu propinquis defuncti, qui iurent se credere vtile fore minoribus, quòd adiunctio fiat.

Sed si nec mater, nec auia paterna minorum adfuerit vidua vt supra, vel existens noluerit esse tutrix, & curatrix, citentur tres ex melioribus propinquis ex parte patris, & tres ex parte matris, si tot poterunt inueniri, vel tot saltem quot reperiri poterunt in loco, & intra duodecim milliaria, & pro residuo vicini vsque in dictum numerum, & fiat præconizatio in contracta minoris, de tutela, & cura danda, quòd si quis velit esse tutor, vel curator, vel

contradicere,quo minus detur,compareat coràm magiſtratu,intrà certum terminum in citatione, & proclamate aſsignandum, & ſic dentur tutores, & curatores duo, vel in defectu eorum vnus ex agnatis,qui vtilior, & melior videbitur magiſtratui, ex his qui poterunt inueniri vt ſupra: & præferatur auus paternus patruis minorum,& patrui cœteris agnatis, præſupoſita ſemper idoneitate arbitrio magiſtratus, quibus idoneis non extantibus, vel non repertis, aut acceptare nolentibus, detur (ſeruatis prædictis) auus maternus,vel auia materna vidua,vt ſupra,cui adiungantur duo conſiliarij,qui magiſtratui vtiliores videbuntur, de conſilio quorum debeat adminiſtrare: & non exiſtentibus dictis auo, & auia, vel acceptare nolentibus, conſtituantur duo, vel in eorum defectu vnus ex cognatis, qui vtilior,& melior magiſtratui videbitur,& ipſis vt ſupra non exiſtentibus,vel acceptare nolentibus dentur alij, vel alius arbitrio magiſtratus, qui debeant præſtare fideiuſſionem idoneam vt de iure.

Et ſi conſtituto curatore auo, vel auia maternis, vel cognato, aut alijs arbitrio magiſtratus, aliquis agnatus abſens tempore conſtitutionis, reuerteretur & vellet adiungi in tutela, & cura, debeat magiſtratus eum adiungere,ſi ipſi magiſtratui idoneus videbitur.

Non poſſit tamen aliquis neque etiam agnatus admitti ad tutelam, vel curam minorum,cum quorum patre defuncto tempore mortis haberet litem, ſeu controuerſiam, vel de quo veriſimile eſſet, quòd in tutela, & cura ſe bene verſari non deberet: patrui tamen dictorum minorum poſſint admitti,etiam ſi haberent res communes cum minoribus, & eſſent eorum creditores, ſeu debitores.

Et intelligantur omnia prædicta,ſalua diſpoſitione patris, vel aui paterni,quorum voluntas circa conſtitutionem tutoris, & curatoris omnino ſeruetur, & ſi minor ſuccederet alicui, qui eidem minori prouidiſſet de tutore, vel curatore, quantum ad bona ipſius prouidentis circa tutelam, & curam,ſeruetur eius voluntas.

Si quis conſtituerit fideicommiſſarium, executorem, vel curatorem aliquem,qui ſit præſens,qui tunc non dixerit ſe non velle,aut

non

non posse acceptare, non possit postea recusare beneficio alicuius legis, seu capituli.

Tutores, & curatores prædicti, & quicunque testamentarij habeant, & habere debeant priuilegium, quòd non teneantur de neglectis, omissis, neque oblitis, postquàm nullum emolumentum percipiunt, sed teneantur duntaxat de his, quæ peruenerint ad eorum manus, vel in quemuis alium, eorum consensu, adeo quòd quicunque consenserit, teneatur insolidum, & teneantur inuentarium conficere, seu confici facere, & hæc non obstante quocunque priuilegio in contrarium.

Qui coacti fuerint à magistratu acceptare tutelam, seu curam habeant etiam priuilegium quòd pro reddenda ratione non possint conueniri nisi coràm delegatis eligendis: quod priuilegium possit etiam impartiri testamentarijs per Senatum, Extraordinarios, & officium Terræfirmæ in eorum iurisdictionibus respectiuè.

In causis electionum, & amotionum, ac adiunctionum ad tutelam, & curam ex forma præsentis statuti procedatur summarie, & sine processu, & si contigerit appellari, appellatio non retardet executionem.

Et vbi fuerint plures tutores, seu curatores, vel fideicommissarij quomodolibet constituti, maior pars ipsorum auctoritatem habeat, nisi aliter à constituente dispositum fuerit.

De officio tutorum, & curatorum, et ratione per eos reddenda. Cap. XIII.

TVtores, & curatores teneantur exercere munus, & administrare iuxta ordinata per testatorem, seu imposita per magistratū in electione, & teneantur inuentarium conficere iuxta formam statuti de forma inuentarij conficiendi.

Teneantur vlterius quicunque tutores, & curatores conficere cartularium in quo scribere, & annotare debeant fideliter, & legaliter omnia, & singula quæ administrauerint, seu fecerint ratione tutelæ, & curæ.

Et similiter teneantur omnes pecunias, quæ ratione officij ad ipsos perue-

peruenerint deponere in cartularijs ſancti Georgij ſuper ipſis tutoribus,& curatoribus,pro ipſis dandis minoribus , vel creditoribus,ſeu cui de iure dari debebunt , & hoc intra dies octo ab exactione, ſub pœna vinteni eius,quod non depoſuiſſent etiam nemine inſtante,& non requiſiti.

Curatores generales teneantur notificare quamprimùm potuerint ſuo principali, ſi id facere poterunt , vel per actum publicum in ſcriptis duobus ex proximioribus propinquis eius , vel eorum de quorum bonis , vel hæreditate tractabitur , & in defectu propinquorum duobus ex proximioribus vicinis , cauſas , & quæſtiones motas contra ipſos,ſub pœna librarum viginti quinq; pro qualibet vice,& vltra arbitrio ſindicatorum.

Teneatur quilibet tutor , vel curator infra annum vnum numerandum à die ſuæ conſtitutionis ponere,& collocare omnia mobilia, quæ eſſent peruenta in ipſum,ſeu ad eius diſpoſitionem curæ , ſeu tutelæ in emptionem locorum,ſeu pagarum comperarum Reipublicæ,vel in emptionem bonorum ſtabilium in dominio Reipublicæ,cum opportunis clauſulis iudicio ipſius,& hoc reſpectu mobilis,quod receperit in dominio,reſpectu verò mobilis extra dominium,habeat annos duos,quæ quidē obſeruare debeat ſub pœna ſoldorum duorum pro libra eius,quod non collocaſſet,cuius pœne medietas ſit applicata hæreditati vel bonis,aut illi,cuius eſt curator,& nihilominus elapſo dicto termino compellatur per magiſtratus iuris remedijs opportunis ad collocandum vt ſupra.

Declarato non obſtantibus ſupradictis quòd tutores,& curatores minorum poſſint retinere pro vſu dictorum minorum illa mobilia, quæ ipſis tutoribus ſeu curatoribus videbuntur.

Generales curatores in fine cuiuslibet anni,& ipſi , & alij quicunque tutores , vel curatores in fine tutelæ, & curæ, teneantur in ſcriptis reddere rationem de dictis tutelis,& curis,& bonis ipſarum,& cuiuslibet adminiſtrationis , quam rationem teneantur , reddere ad inſtantiam quorumcunq; intereſt,vel intereſſe poterit , & omnes prædictæ rationes deſcribantur in curijs , in quibus dati , ſeu admiſſi fuerint tutores,vel curatores,& ſi quid remāſerit penes ipſos ſoluatur cui de iure ſoluendum erit , vel deponatur in aliquo ex cartularijs ſancti Georgij.

Si

Si tutores, vel curatores testamentarij fecerint in aliqua causa confessionem necessariam, confessio ipsa sit rata, & firma, ita vt minores, vel alij venientes contra dictam confessionem non audiantur, aliorum verò tutorum, & curatorum confessione sint nullæ, & pro non factis penitus habeantur.

Non possint curatores bonorum, vel absentium, vel latitantium vendere bona aliqua, nisi seruata forma statuti de re vendita auctoritate magistratus.

Non possint dicti tutores, & curatores compromittere se de aliquibus negotijs, causis, quæstionibus, vel differentijs, nisi interueniant consensus saltem duorum ex proximioribus propinquis defuncti, minoris absentis, vel latitantis, vel eius, aut eorum de quorum bonis tractabitur, si inueniri poterunt; & si in loco, seu intra milliaria duodecim inueniri non poterunt duo ex proximioribus vicinis, qui iurent se credere compromissum fieri prò vtili, & beneficio dicti defuncti, seu eius, de cuius bonis tractabitur, & facta compromissa etiam vt supra non valeant, nisi approbentur à Senatu, vel extraordinarijs, aut officio Terræfirmæ, vel magistratibus in eorum respectiuè iurisdictione, cognita causa, aliter tàm compromissa quàm processus acta, & sententiæ non valeant ipso iure.

Ad quæ omnia cogantur, & cogi debeant tàm tutores, & curatores, ac eorum hæredes, quàm fideiussores, & eorum hæredes, per magistratus etiam si nulla promissio in actis facta esset.

Si quis verò ex prædictis tutoribus, vel curatoribus repertus fuerit committere fraudem, circa eius officium, vel in aliquo negotio sibi commisso, remoueatur ab officio, ipso iure, saluo etiam iuramento in litem, & alijs iuris remedijs contra ipsos.

Gesta, ac acta dictorum tutorum, & curatorum interueniente auctoritate, magistratus cum causæ cognitione, & seruata forma statutorum, sint firma, & valida exclusa etiam, & reiecta restitutione in integrum, saluo iure minoribus, & alijs, ad quos spectat contra ipsos tutores, & curatores.

Et in prædictis, & in redditione rationis procedatur sine libello, sine figura iudicij, summarijssime, & per viam præcepti.

De remouendis tutoribus, & curatoribus. Cap. XIIII.

SI tutor, vel curator fuerit delatus coram aliquo magistratu, quòd nolit defendere bona, seu illos, quorum est tutor, vel curator, teneatur magistratus eum citari facere, & si inuenerit ipsum illud facere sine iusta causa, arbitrio ipsius magistratus debeat ille admoneri, vt defendat; quod si facere noluerit, remoueatur à tutela, seu cura; & expensis amotorum constituantur tutores, seu curatores, seu defensores legitimi.

Si quis verò tutor, vel curator etiam testamentarius malè gesserit tutelam, vel curam, teneatur magistratus etiam sine accusatore remouere eum, tanquam suspectum ab administratione tutelæ, vel curæ, & compellere ad reddendum rationem de administratione, & ad collocandum pecunias, & residuum iuxtà formam statuti, De officio tutorum, & curatorum, & ratione reddenda, saluis iuribus quibuscunque contra eos etiam pœnalibus.

Fideicommissarij, tutores, & curatores, qui sint datiui creditores, vel debitores defuncti, vel habentes interesse in hæreditate remoueantur à fideicommissaria tutela, & cura, nisi aliter expressè esset ordinatum à magistratu, qui eos constituisset.

De salario aduocatorum, procuratorum, et curatorum. Cap. XV.

ADuocati, causidici, & curatores non accipiant, nec accipere possint pro eorum patrocinio, mercede, seu salario nisi pro vt infra: hoc est, aduocati in causis ordinarijs super importantia causę vsque ad libras centum, denarios nouem pro libra; & inde vsque in ducentas, denarios octo pro libra; & ab eis vsq; in quingentas denarios sex pro libra; & exinde vsq; in libras mille denarios quatuor pro libra; ab inde verò supra denarios tres pro libra, dummodo tamen totum salarium non excedat summam librarum ducentarum, & in causis executiuis habeant duntaxat medietatem dicti salarij, vt supra respectiuè taxati.

Causidici

Causidici verò,& curatores in causis ordinarijs importantiæ librarũ viginti quinq; solidum vnum pro libra; ab inde vsq; in quinquaginta denarios sex pro libra; & ab illis vsque in centum denarios quatuor pro libra; & abinde supra denarios tres pro libra; dummodo totum salarium non excedat libras centum: in causis verò executiuis non possint habere nisi medietatem salarij vt supra respectiuè taxati.

Declarato quòd pro causis, in quibus succubuerint, siue vbi absque sententia instantia perijsset, non possint petere, nec habere nisi dimidiam partem eius, quod ipsis vt supra iuxtam taxationem superius factam respectiue obueniret.

Item Declarato, quòd in dictis salarijs respectiuè sint compræhensæ scripturæ, allegationes, & alia, ita vt vltra dictum salarium nihil petere possint.

Et quia quandoque taxantur scripturæ, & allegationes, & non salarium, & adesse potest differentia inter quantitatem debitam iuxta taxationem salarij, & iuxta taxationem scripturarum, & allegationum, electio spectet illi, qui soluere debet expensas, nisi altera pars intra dies decem à petitione, executione, seu requisitione deposita declarauerit in actis causę, quid velit exigere pro expensis in casu victoriæ, an salarium vt supra taxatum, an verò mercedem scripturarum, & allegationum, quo casu possit petere id quod vt supra elegerit.

De priuilegio fori ciuium acquirendo. Cap. XVI.

QVicunque ciuilitatem acquisiuerit, & in ciuitate habitauerit, possit conuenire in dicta ciuitate quoscunque habitantes, & existentes in dominio pro contractibus, & obligationibus factis, & secutis post acquisitam ciuilitatem, pro alijs verò factis, seu causatis ante acquisitam ciuilitatem, non possit priuilegio ciuilitatis vti, sed teneatur adire eum iudicem, quem adire teneretur, si ciuilitatem non acquisiuisset, & similiter de contractibus, & obligationibus post dictam ciuilitatem factis, debeat conueniri in ciuitate, pro alijs verò causatis ante, possit conueniri vel in ciuitate, vel in eo foro, in quo posset conueniri si ciuilitatem non acquisiuisset,

fuiſſet, in electione volentis agere.

Per habitationem quo ad prædicta, intelligatur acquiſita ciuilitas poſt triennium.

Acquirentes ciuilitatem per habitationem, & non habitantes, dum non habitant, non gaudeant ciuilitate, quo ad forum vt ſupra.

De contractibus inter ciues, et extraneos, & de iure ſuper eis reddendo. Cap. XVII.

SI quis extraneus contraxerit cum ciue, vel aliquo de dominio, magiſtratus, coràm quo poſtulabitur ius reddat de dictis contractibus, etiam ſi eſſet extraneus, vel forenſis ille, qui conuenitur, ſed ſi ciuis conuentus fuerit coràm aliquo magiſtratu dominij, teneatur magiſtratus ciuem tranſmittere ad magiſtratus Genuæ, ſi per ciuem hoc requiſitum fuerit, & magiſtratus contra omnes, & ſingulos extraneos venientes in dominium, ius reddât ciuibus, & illis de dominio, non obſtante quòd actor ſequi debeat forum rei, ſine præiudicio conuentionum, & conceſſionum Reipublicæ, erga illos, qui conuentiones obſeruant, inter extraneum verò, & extraneum magiſtratus iuſdicat, ſi cõtractus in dominio celebratus fuerit, vel ſi in contractu conuentum quòd ſolutio fiat vel promiſſio compleatur in dominio, vel ſi aliquis ipſorum habitauerit in dominio, ſeu domum, vel officinam ibi conduxerit, vel quando ex forma contractus partes ſe ſuppoſuiſſent magiſtratibus ciuitatis, ſeu dominij.

Magiſtratus teneantur in electione, & ad requiſitionem ciuis, & cuiuſcunque de dominio, obſeruare ſuper, & circa ciues, & illos de dominio Reipublicæ debitores extraneorum, & circa teſtimoniũ reddendum, vel recipiendum conſuetudines, conſtitutiones, vſus, & modum procedendi, qui obſeruatur in ciuitatibus, & locis extraneorum erga ciues, & illos de dominio, ſi tamen de dictis conſtitutionibus, vſibus, & conſuetudinibus denuntiatum fuerit, & conſtabit.

Forenſis pro credito aduerſus Genuenſem, tacens per decem annos continuos poſt tempus aduentum ſolutionis, & tempore non expreſſo poſt factum contractum, & qui nullam requiſitionem in

iure

iure fecerit contra talem ſuum debitorem, non poſſit perſonaliter impedire, nec foreſtare debitorem, ſed habet ſolum iura ſalua aduerſus bona, talia qualia ſibi competunt.

De priuilegio doctorum, medicorum, & notariorum. Cap. XVIII.

Soli iuriſperiti de collegio Genuæ, & non alij poſſint coràm magiſtratibus ciuitatis conſulere, & aduocare, & conſilium, & patrocinium ſuum pręſtare, ſalua facultate cauſidicorum, & aliorum, quibus per regulas, & ſtatuta aliter conceſſum eſſet.

Doctorandi de dominio tàm in iure, quàm in medicina teneātur inſignia capere, & doctorari in ciuitate Genuæ, ſub pœna ſcutorum quingentorum pro quolibet. & expenſa eorum, qui doctorantur in iure, non poſſit excedere libras octuaginta.

Iuriſperitorum, & medicorum Genuæ habitantium cauſæ, tām actiuè quàm paſſiuè cognoſcantur, definiantur, & terminentur per ſupremos ſeu ordinarios ſindicatores, qui ſint, & intelligantur eſſe in eis iudices competentes, & nullus alius magiſtratus poſſit in ipſis ſe intromittere.

Aliorumue iuriſperitorum, & medicorum non habitantium in ciuitate electio ſit adeundi ſiue magiſtratum ordinarium loci, ſiue præſtantiſſimos ſupremos, aut ordinarios ſindicatores, ſiue aduocari faciendi, dummodo id declaret in prima ſcriptura.

Idem etiam intelligatur de cauſis vxorum ipſorum doctorum, & medicorum durante matrimonio.

Notariorum de collegio Genuæ acta curialia exercentium cauſæ omnes, & aliorum notariorum de collegio cauſæ dependentes ab officio notariatus, cognoſcantur etiam, & definiantur per ſupremos, ſiue ſindicatores ordinarios vt ſupra.

Medici, & doctores teneantur pro doctoratu ſoluere patribus communis aureum iuxta ſolitum, alias remaneant priuati collegio, & alijs priuilegijs.

Medici teneantur in conſultationibus ſuper ægrotis vocare magis attinentes, ſeu illos, qui habent curam de ægrotis, ſub pœna librarum viginti quinque pro qualibet vice, nec non & curare, & con-

ſultare

ſultare cum alijs medicis quos voluerit infirmus, ſeu propinqui, dummodo ſint Chriſtiani, etiam ſi non eſſent de collegio, ſub pœna ſcutorum centum pro qualibet vice, & amiſſionis priuilegiorum.

Non poſſint participare in apothecis Aromatariorũ, nec habere intelligentias, aut conuentiones cum ipſis, neq; ab eis dona capere, neq; Aromatarij poſſint prædicta facere, ſub pœna priuationis à collegio medicorum, & ab arte Aromatarij reſpectiuè, & pœna priuationis omnium priuilegiorum, & librarum centum pro qualibet vice.

In reliquis remaneant ſalua cætera priuilegia omnibus prædictis cõceſſa per ſtatuta, & ordinamenta Reipublicæ.

Medici qui poſthac venerint ad habitandum in ciuitate pro exercenda arte medica, & non fuerint de collegio non admittantur niſi præſentato diplomate doctoratus ſenatui.

De non vocando in ius ad alienas curias, et priuilegiorum obſeruantia. Cap. XIX.

Qui per viam petitionis, appellationis, reclamationis, ſupplicationis, aut alterius cuiuſuis generis, querelę, aut etiam per viam principalem ſeu ſecundariò directè, vel indirectè, aut alio quouis modo, etiam ex officio iudicis, ſiue per ſe, ſiue per alium, & iura voluntarie cedendo, aut alio quouis modo vocauerit aliquem de dominio in ius, ſeu traxerit, ſeu trahere, aut trahi tentauerit extra ciuitatem aut dominium ad magiſtratum aliquem præter conceſſum à ſtatutis, aut contra priuilegia Reipublicæ, cadat ipſo iure, & facto ab omni iure & actione, & eis remaneatur priuatus, vltra pœnas de quibus infra: & ſi attẽtatio eſſet per appellationem, ſeu reclamationem à ſententia, tunc ipſa ſententia tranſitum faciat in iudicatum ad eius præiudicium, & fiat eius executio, nec ſu per appellatione ſeu reclamatione poſſit audiri à magiſtratibus ſub pœna ſindicamenti, & ſoluendi de proprio.

Omnia, & ſingula acta, reſcripta, decreta, & alia quæcunq; propterea impetrata, ſeu tentata, ſint nulla, & viribus careant, & magiſtratus de eis nullam conſiderationem habeant, ſed pro non factis reputent

putent

putent ſub pœna librarum quingentarum qualibet vice,& pœna ſindicamenti.

Contrafacientes omnes ſint ipſo iure, & facto priuati omnibus, & ſingulis priuilegijs,immunitatibus, & beneficijs Reipublicæ, & cadant in pœnam librarum mille, pro qualibet vice,& vlterius,ſi admoniti mandato Senatus,eo modo, & forma, quæ Senatui videbitur, non reuocauerint acta quæcunque, ſeu attentata contra diſpoſitionem prædictam, ſint rebelles, & puniantur per curiam criminalem vti rebelles, & bona eorum ſint confiſcata cameræ Reipublicæ.

Nullus poſſit communicare cum aliquo tentante quidquam in præiudicium,læſionem, vel diminutionem dictorum priuilegiorum Reipublicæ,neq; ei ſcribere,neque nuntios mittere, neque litteras ab eo recipere,neq; ab alio pro eo quicquam verbo audire,neq; bona,aut merces recipere,neq; adminiſtrare,neq; excuſationes locorum facere,neq; eum modo aliquo iuuare ope, opera,auxilio, vel conſilio,neq; in eius agēdis ſe immiſcere directe,vel indirectè,ſub pœna librarum quingentarum pro qualibet vice,& grauiori tàm pecuniaria,quàm corporali, iudicio Senatus.

Nullus audeat quouis prętextu, aut colore directè,vel indirectè, principaliter vel ſecundario,nomine proprio,vel alieno aliquem trahere,vel vocare in ius,ſeu moleſtare,vel inquietare,aut trahi,vocari,moleſtari,ſeu inquietari facere in aliqua curia, extra curias ſeculares Reipublicæ.

Nulluſque propterea poſſit aliquid ſupplicare,vel commiſſiones,delegationes,aut reſcripta impetrare ab aliquo quacunque auctoritate,vel dignitate etiam ſuprema fungente,neque impetrata præſentare,nec de eis ſe valere.

Nec poſsit aliquis appellare,ſeu reclamare à ſententijs conſulum, & magiſtratuum Reipublicæ, etiam exiſtentium in alienis iuriſdictionibus ad aliquem iudicem, magiſtratum, vel principem, niſi ſecundum formam regularum, ſeu inſtitutionis dicti magiſtratus.

Quæ quidem omnia,& ſingula ſi fierent,ſeu fieri attentarentur,ſint nulla,& irrita,nulliuſque roboris,& momenti, imo non obſtantibus prædictis,magiſtratus procedant, & iuſtitiam faciant ſecundum

dum statuta, & constitutiones Reipublicæ, per inde ac si prędicta secuta non fuissent.

Declarato quòd propter hoc non intelligatur prohibitum, quòd nõ possint adiri iudices Ecclesiastici in causis matrimonialibus, in causis hæresis, in causis periurij de seruando, vel non seruando iuramento, in causis vsurarum, in causis perhibendi testimonij, & in alijs causis, quæ ex forma statutorum, etiam spectare possent ad forum Ecclesiasticum.

Qui contrafecerit in aliquo prædictorũ, cadat vltra prædicta in pœnam librarum quingentarum pro qualibet vice, & nihilominus citans, seu impetrans, vel appellans, aut reclamans vt supra, teneatur ad reuocationem sibi imponendam per Senatum vt supra, quam si non fecerit intrà tempus, puniatur per curiam criminalem tanquam rebellis vt supra.

Et si quis fuisset coactus ad instantiam contrafacientium vt supra aliquid soluere, posśit ipse, seu ille, cuius interest, capere, seu rehabere in bonis contrafacientium summam vt supra solutam, & tantundem fiscus pro pœna.

Nullus doctor, nullusque causidicus patrocinium præstet alicui in supradictis contrafacientibus sub pœna priuationis à collegio, & librarum quingentarum pro qualibet vice, & nullus notarius nullusque executor possit litteras, aut acta pro prædictis ad fauorem contrafacientium facere, sub pœna librarum viginti quinq; vsq; in centum pro qualibet vice.

Nullusque notarius possit instrumenta in forma Cameræ conficere, in quo aliquis Genuensis se in forma Cameræ obliget, sub pœna scutorum viginti quinque pro qualibet vice, exclusis clericis, seu ecclesiasticis, qui ad fauorem laicorum Genuensium possint in forma Cameræ se obligare.

Liceat tamen non obstantibus prædictis cuicunque cuiuis competierit sequestrari, saxiri, seu interdici facere quæcunque bona, quæ prætenderet esse sui debitoris, seu prætensi debitoris, pro vt à iure permittitur in quauis mundi parte, & per quemcunque iudicem etiam extraneum, ita tamen, quòd si fuerit præstita fideiussio idonea in præsenti ciuitate, vel dominio respectiue, respectu ciuium, seu districtualium eo casu teneatur ille, qui sequestrum, saximen-

tum

tum, ſeu interdictum fieri fecerit illud relaxari, & caſſari facere ſub pœna, & pœnis de quibus ſupra.

Et obtenta executione in dominio, ſubinde pro conſequenda ſolutione ſuper bonis ſequeſtratis, poſſit quoſcunque opponendos actus facere etiam in curijs extraneis, quando in illis partibus non adeſſent magiſtratus Reipublicæ.

Quæ ſuperius dicta ſunt non habeant locum in ciuibus, & diſtrictualibus exiſtentibus extra dominium, qui pro negotiationibus, & alijs geſtis ſiue ſecutis extra dominium, tam ratione maleficij ſeu quaſi, quàm contractus, ſeu quaſi, poſſint conueniri coràm ſuo iudice, ipſis autem exiſtentibus in dominio, non poſſint niſi ſecundum formam ſtatutorum.

Finis Libri Tertij.

STATVTORVM CIVILIVM REIPVBLICAE GENVENSIS.

Liber Quartus.

De interdictis. *Cap. I.*

D instantiam cuiusuis prætendentis se creditorem alicuius teneatur quilibet magistratus fieri facere interdictum, seu sequestrum super qualibet summa pecuniarū, seu re existente apud tertium vt de bonis pretensi debitoris, seu de qua esset debitor, super qua magistratus fuerit requisitus.

Non possit tamen fieri interdictum, seu sequestrum de aliqua re existente penes dominum eiusdem.

Debeat insuper quilibet magistratus ad instantiam cuiusuis participis vel asserentis se creditorē alicuius, qui participaret, interdicere omnia, & singula vasa nauigabilia, & requirere, ac mandare patribus communis saluatoribus operis portus, & mogduli, & alijs, ad quos spectat, vt incatenent dicta vasa, & taliter impediāt, quòd sine ipsius magistratus licentia non valeant recedere.

Non possit tamen fieri interdictum, neque incatenatio vasis, postquam positum fuerit ad colam, causa recedendi, & nauigandi, & intelligatur positum ad colam, quando amouerit agumenas à mole,

mole, seu terra, & recesserit e loco, in quo erat quando habebat agumenas ad molem, seu terram.

Declarato quòd postquam fuerit positum ad colam, seu nauigando fuerit in viagio, si dei, aut maris, vel gentium impedimento, non spontanea gubernatorum voluntate redierit ad ponendum agumenas in terram, non possit pro illo viagio vlterius impediri, nec interdici.

Et ille ad cuius instantiam factum fuerit interdictum, seu sequestrũ, teneatur intra dies octo immediatè secuturos à die facti sequestri, si in dictis octo diebus erit aliquis dies iuridicus, aliter intra diem primum iuridicum immediatè secuturum deponere petitionem, & proponere actionem suam, & exinde intra dies decem immediatè numerandos à dicta depositione citari fecisse partem aduersam ad respondendum dictæ petitioni.

Quòd si petitio, & citatio intra tempora respectiuè prædicta, non fuerint secutæ, interdictum, & sequestrum sit nullum, & irritum, & magistratus teneatur relaxari facere pecuniam, & rem saxitam, quæ postea ea occasione amplius interdici non possit: si verò secuta fuerit petitio, & citatio vt supra, interdictum firmum remaneat per menses sex immediatè à die eiusdem sequestri facti, & vsque ad sententiam definitiuam, eiusque plenariam executionem inclusiuè, si dicta sententia lata fuerit ad fauorem sequestrãtis intra dictos menses sex, non obstante appellatione ab ea forsan interposita. Declarato quòd in dictis mensibus sex, non computetur tempus dilationis deforis datæ.

Declarato etiam quòd petitio vt supra deponenda, seu actio proponenda non possit finitis octo diebus prædictis variari, nec mutari quo ad impediendum relaxationem sequestri.

Et si legitimè apparuerit pecuniam, seu rem saxitam, vas, aut participationem vadis interdicti esse alterius, quàm illius de cuius pecunijs, seu rebus, aut participatione factum fuerit interdictum, debeat per magistratum relaxari.

Si verò ille, cuius bona, aut pecuniæ, seu vas, aut participatio sequestratæ fuerint, seu respectu cuius fuerit factum interdictum, aut ille cuius interesse visum fuerit ex iusta causa in actis magistratus, à quo interdictum factum fuerit, promiserit, & idoneã cautionẽ

præstiterit de repræsentando pecuniam, aut rem saxitam, seu eius æstimationem ad omne mandatum magistratus, habeatur interdictum, quoad ipsum relaxandum, duntaxat perinde ac si à principio factum non fuisset.

Si post fideiussionem præstitam apparuerit pecunias, aut rem saxitam, seu participationem vadis interdicti, esse alterius quàm illius, de cuius bonis interdictum seu sequestrum fuisset factum, debeat etiam relaxari quælibet promissio, & fideiussio.

Quotiescunque interdictum, vel sequestrum fuerit relaxatum, vel pecunia seu res saxita, aut eius æstimatio fuerit de mandato magistratus restituta, ille, penès quem fuerit factum interdictum, non possit amplius aliquo modo molestari occasione dictæ pecuniæ, aut rei saxitę, vel vadis interdicti, teneatur tamen ad illius deteriorationem seu damnum, si quod secutum fuisset, aut sequeretur culpa, dolo seu magna negligentia sua.

Sed teneatur ille penes quem fuisset factum interdictum repręsentare mandato magistratus rem saxitam, vel æstimationem ei, qui sententiam obtinuerit summariè, & executiuè, & sine pignore bandi, ita etiam quòd per appellationem nō possit retardari executio præstità tamen fideiussione vt supra.

Fideiussiones, & obligationes factæ occasione interdictorum durent per illud tempus, per quod duraret interdictum, & eo finito intelligantur, & sint cassæ, nulliusque roboris, saluo iure prorogandi dictum tempus, etiam respectu fideiussorum, illis, ad quos spectat: quæ prorogatio habeatur perinde ac si adhuc duraret sequesttum.

Et vbi semel factum fuerit interdictum, & illud fuerit reuocatū seu remanserit nullum, non possit amplius ad instantiam eiusdem personæ, penes eundem fieri interdictum de eadem re.

Lata sententia in huiusmodi causis, exequi debeat, non obstante appellatione, si aliqua interponeretur; nam appellatio executionē non retardat, præstita tamen fideiussione idonea per eum, qui sententiam pro se obtinuerit, & eam exequi voluerit ad formam statuti de causis executiuis.

Declarato tamen quòd ille, qui sententiam liquidationis, seu adiudicationis vt supra obtinuerit, non habeat plus iuris aduersus

ſus illum, cui factum fuiſſet ſequeſtrum, ſeu cuius nomen fuiſſet adiudicatum, quàm habebat principalis creditor.

Vbi verò ſententia lata foret contra eũ, qui interdici feciſſet & quiſquam ab ea appellaſſet, duret ſequeſtrum, donec aliqua ſententia tranſiuerit in iudicatum, vel adſint duæ ſententiæ pro altera partium, eo tamen caſu appellans teneatur idonee fideiubere de dãnis, expenſis, & intereſſe in caſu ſuccumbentiæ.

Ille autem ad cuius inſtantiam factum fuerit ſequeſtrum, ſi non obtinuerit in totum, ſeu in parte, teneatur ad omnia damna intereſſe, & impenſas illi, cuius pecunias, aut bona ſequeſtrari, ſeu vas impediri fecerit.

Quilibet penes quem, ſeu cui factum fuerit interdictum, ſeu ſequeſtrum, teneatur ad inſtantiam dicti ſequeſtrantis, & mandato magiſtratus manifeſtare cum iuramento quid, & quantum penes ſe habeat de bonis ſequeſtratis, & de quo, & quanto ſit debitor illius, cuius bona fuerint ſequeſtrata.

De æſtimis, & dationibus in ſolutum.
Cap. II.

1 PRæcepta, ſeu mandata iudicum quorumuis, dirigenda æſtimatoribus, debeant regiſtrari in actis illius magiſtratus ſeu iudicis, à quo fuerint conceſſa, & præſentari coràm æſtimatoribus, in actis eorum notarij, ſine quibus mandatis æſtimatores nihil facere poſſint.

2 Præſentato mandato pro conſequenda ſolutione alicuius ſummæ, teneantur æſtimatores ad inſtantiam creditoris in mandato nominati, ſeu legitimæ perſonæ pro eo, vel habentis ab eo cauſam, ſtatim citari facere per præceptum, parte ipſorum æſtimatorum, & in actis eorum notari debitorem, contra quem, ſeu cuius bona, mandatum fuit conceſſum, ſeu contra legitimam perſonam pro eo, ad videndum fieri æſtimum pro ſingulis diebus, & horis, quod præceptum detur perſonaliter, ſi citandus reperiri poterit: ſi verò eſſet abſens, vel non reperiretur dimittatur in domo habitationis eiuſdem citandi vxori, & filijs ſi habuerit, aliàs duo-

bus ex proximioribus propinquis, & eis non exstantibus duobus ex proximioribus vicinis.

3 Si aliqua æstimatio erit facienda in bonis, in quibus aliquis alius sit particeps vltra debitorem, seu illum, in cuius bonis est facienda, debeat etiam citari ille particeps in omnibus vt supra, & citatio possit, & debeat exequi modo superius narrato.

4 In locis dominij in quibus huiusmodi citationes fieri solent oretenus, possint etiam eodem modo oretenus fieri, sed relationes nuntiorum scribi, seu redigi debeant in actis.

5 Si citatus petierit in actis se citari pro certa die, & hora cum declaratione bonorum, in quibus æstimum erit consequendum, citari debeat pro dicta certa die, & hora, cum dicta expressione, seu declaratione bonorum, & executio citationis fiat vt supra.

6 Si ante mandatum præsentatum, vel post, sed ante æstimum consecutum comparuerit aliquis in actis æstimatorum, qui pro suo interesse se citari requirat in aliquo æstimo, seu actu per æstimatores faciendo, æstimatores possint eum citari facere, si ita ipsis videbitur consideratis circunstantijs.

7 Æstimatores si obseruatis huiusmodi diligẽtijs fuerint requisiti, seu instati ad faciendum æstimum ab eo, qui mandatum obtinuit seu legitima persona pro eo, teneantur intra triduum accedere ad faciendum dictum æstimum: possint tamen quandocunque illud facere obseruatis prædictis intra tempus debitum à concessione, siue confirmatione mandati.

8 Si mandata fuerint concessa pro faciendis diuisionibus bonorum, idem in omnibus obseruetur.

9 Cum æstimatores æstimum, seu diuisionem facere debebunt, teneantur accedere personaliter ad locum, seu bona æstimanda, seu diuidenda, & querere, videre, & considerare exitus, pertinẽtias, qualitates, & circunstantias terrarum, & bonorum immobilium, & eas mensurare, & mensuras in æstimis, & diuisionibus apponere; exclusis terris siluestribus, quæ commodè mensurare nõ possunt, ad quas mensurandas non teneantur, si hoc de partium voluntate processerit, vel super eo ipsi æstimatores informationem habuerint, quæ competens eis videatur.

10 Teneantur pariter æstimatores apponere prętium cuilibet terræ seu

rei

rei immobili quam æſtimauerint, de per ſe, & ſimiliter ponere debitos terminos, ſeu ſigna, quæ terras æſtimatas, ſeu diuiſas demonſtrent, & diuidant, & omnia in vno itinere, ſeu viagio bona fide facere: quod ſi non fecerint, compellantur ad ea loca accedere pro negotio perficiendo ipſorum impenſis.

11 Si in æſtimatione, ſeu appoſitione prætij, rebus æſtimatis, vel diuiſis; ſeu in diuiſione ſecutus fuerit aliquis error iudicio ipſorum æſtimatorum, poſſint ipſimet æſtimatores errorem ſeu æſtimationem, vel diuiſionem corrigere intra dies viginti à die facti æſtimi, ſeu diuiſionis numerandos, etiam de per ſe, nemine inſtante; & etiam ſi interim ſecuta fuiſſet redemptio, vel alienatio æſtimi, ſeu bonorum diuiſorum.

12 Si forma ſupraſcripta in æſtimis, & diuiſionibus obſeruata non fuerit, dicta æſtima, & diuiſiones intelligantur, & ſint nullæ, & æſtimatores intelligantur cecidiſſe in pœnam librarum decem pro quolibet eorum, & qualibet vice.

13 Sed facta, & factæ ſecundum formam ſupraſcriptam validæ ſint, & firmæ haberi debeant, ac per magiſtratum laudari, & à partibus inter quas proceſſerint obſeruari, ſalua ſemper diſpoſitione ſtatuti de elleuatione canellæ.

14 Et ſaluis præmiſſis æſtimatores pro æſtimis, vel diuiſionibus iuxtà formam præſentis capituli faciendis, non poſſint, nec valeant inquietari, vel moleſtari modo aliquo, niſi doloſè vel malitioſè in aliquibus ſeſe habuiſſent.

15 Æſtimationes, & diuiſiones prædictæ fieri debeant in ciuitate Genuæ, & Suburbijs per æſtimatores Genuæ, & in tribus poteſtatijs Biſamnis, Porciferæ, & Vulturi per eoſdem æſtimatores Genuę ſi æſtimatio, vel diuiſio facienda erit contra ciuem Genuæ, uel etiã contra alios de maiori ſumma librarum ſeptuaginta quinque: ſi verò non erit facienda contra ciuem, vel etiam contra alium; exceſſerit in ſorte ſimpli libras ſeptuaginta quinque, fieri poſſit tàm per æſtimatores Genuæ, quàm per æſtimatores locorum in iuriſdictione, ſeu territorio quorum erunt ſita bona æſtimanda ſeu diuidenda.

16 Et in reliquo vniuerſo dominio fiant etiam per æſtimatores locorũ, ſeu iuriſdictionis, in quibus poſita fuerint bona vt ſupra, ſaluo

quòd si æstimatio, vel diuisio facienda esset ad instantiam ciuis Genuæ, possint etiam eam facere æstimatores ciuitatis Genuæ expensis pro suprapluri dicti ciuis.

17. Scriba seu notarius æstimatorum ad id electus in locis, vbi huiusmodi scribæ deputantur, & scribæ, seu notarij magistratuū, vbi certus notarius ad acta æstimatorum non est deputatus, teneantur sub pœna librarum decem accedere personaliter per se, vel stante impedimento, per notarium substitutum ad loca, & bona, in quibus faciendæ erunt æstimationes, & diuisiones in societate æstimatorum, & scribere bene, & legaliter tàm dicta æstima, & diuisiones, quàm præsentationes mandatorum, præcepta, & alia acta, quæ occurrerint, & ipsorum æstimorum, diuisionum, & actorum copiam authenticam tradere partibus, & hæc mediante eius mercede, de qua in tarifa mercedis notariorum.

18. Non possint æstimatores, & scribæ prædicti accipere præmium aliquod per se nec per interpositam personam, nec aliquod aliud dono, vel alio prætextu etiam ab eis, ad quorum instantiam faciēdæ erunt æstimationes, seu diuisiones, nisi vt inferius dicetur, sub pœna priuationis ab officio, restitutionis accepti, & librarum decem pro quolibet, & qualibet vice.

19. Possint autem accipere ipsi æstimatores, & scribæ salarium æqualiter inter sese diuidendum, scilicet quando æstimationes seu diuisiones ascenderint vsque ad valorem librarum ducentarum denarios duos pro libra, & à libris ducentis vsque in tria millia denarium vnum pro libra, & ab inde supra, vsque in quantumcunque valorem ascendant, scuta quatuor auri Italiæ in auro. Declarato quòd huiusmodi rata, & taxatio fieri debeat super sorte simplici, etiam si æstimum fuisset consecutum ad rationem de duobus tria.

Si æstimatores Genuæ, pro exequendo officio suo vt supra, accessuri erunt vltra milliaria duo computanda à mœnibus ciuitatis, possint accipere pro ipsis, & scriba soldos triginta pro singulo eorum pro æquitaturis: & si eos pernoctare contigerit ad rationem soldorum quadraginta pro qualibet æquitatura singulo die, computatis prædictis, etiamque & libras tres pro quolibet prandio, & libras quatuor pro qualibet cæna. Declarato quòd alij æstimatores

tores dominij poſſint pro dictis impẽſis accipere medietatẽ ſummarum ſuperius taxatarum,

21 Poſſit ille, contra quem, ſeu in cuius bonis factum fuerit aliquod æſtimum redimere illud, ſeu bona in quibus fuerit conſecutum intrà menſes quatuor, ſi fuerit conſecutum ad rationem denarij pro denario, & intra menſes ſex ſi fuerit conſecutum ad rationem de duobus tria: qui menſes incipiant à die æſtimi conſecuti, vel traditionis poſſeſſionis, ſi viua voce fuiſſet eleuata canella, dummodo intra dicta tempora reſpectiuè ſoluat creditori, ſeu illi, qui ęſtimum conſecutus fuerit, vel habenti, ſeu habituro ius, aut cauſam ab eo, ſummam ſimplicem, & impenſas, pro quibus ęſtimum erit conſecutum, vel eam depoſuerit ſoluendam, & de depoſita intimationem fecerit illi, ad cuius inſtantiam factum fuiſſet æſtimũ, ſeu legitimæ perſonæ pro eo,

22 Poſſit etiam intra dicta tempora reſpectiuè propinquus eius, in cuius bonis æſtimum fuerit conſecutum vſque in tertium gradum agnationis, cognationis, vel affinitatis incluſiuè redimere bona, in quibus erit conſecutum, ſi intra dicta tempora reſpectiuè ſoluerit, ſeu legitimè depoſuerit in omnibus vt ſupra, & dictis caſibus, & quolibet eorum teneatur magiſtratus reſtitui facere bona æſtimata ex eorum officio ſummariè, & de plano, ſine ſtrepitu, & figura iudicij per viam præcepti, illi, contra quem erit factum æſtimum, vel propinquo obſeruanti vt ſupra: quæ quidem depoſita ſic vt ſupra facienda tàm per debitorem, quàm per propinquos fieri debeant in cartularijs numerati ſancti Georgij,

23 Declarato quòd beneficium prædictum competat propinquo ſi de ſua ipſius propinqui pecunia ſoluerit, ſeu depoſuerit vt ſupra, & quòd idem redimens teneatur bona æſtimata reſtituere illi, in cuius bonis facta fuerit ęſtimatio intra annum vnum à die redemptionis ab ipſo factę, dummodo intra dictum annum ſibi reſtituat, & ſoluat quod vt ſupra ſoluiſſet illi, qui eſtimum eſſet conſecutus cum expenſis, quo caſu teneantur etiam magiſtratus reſtitui facere in omnibus vt ſupra.

24 Et vbi plures propinqui vellent redimere dictum ęſtimum, pręferatur ille, qui haberet bona confinia bonis, de quibus in ęſtimo, alioquin pręferatur proximior agnatus, & poſt agnatos proximior

cognatus

cognatus, & post omnes prędictos proximior affinis, & in pari gradu respectiue sit locus pręuentioni.

25. Vxor, nurus, & quicunque alij creditores, quantumcunque priuilegiati, illius, qui ęstimum consecutus fuisset, & propinqui, qui ęstimum redemisset, & cuiuscunque habentis ius, vel causam ab eis, & eorum aliquo, in casu æstimi, seu rei ęstimatę, redemptę, seu restitutę vt supra nullum regressum habere possint in dicto æstimo, seu re æstimata per inde ac si æstimum nunquam consecutum fuisset.

26. Declarato etiam quòd iura, quę competebant illi, qui æstimum consecutus fuerat, intelligantur ipso iure cessa dicto agnato seu cognato, vel affini, qui dictum æstimum redemisset talia qualia tamen illi competebant, ita vt propterea ille, qui æstimum consecutus fuerit, non teneatur ad aliud.

De eleuatione canellæ. Cap. III.

1. SI quis in confectione, seu consecutione æstimi canellam viua voce eleuauerit, teneantur æstimatores supersedere in tradenda possessione illi, ad cuius instantiam factum fuerit æstimum: debeant tamen in appositione prętij, & in alijs obseruare, ac si æstimum perficeretur.

2. Ille verò, qui canellam viua voce, vt supra eleuauerit, debeat intra dies octo immediatè secuturos à die æstimi, & possit etiam quicũque, etiam si canellam viua voce non eleuauerit, intra dies octo vt supra, eleuationem canellæ contra dictum ęstimum deponere, eo, quia prætendat, seu dicat habere potiora, vel anteriora iura in re æstimata; sed teneatur in ipsa eleuatione canellæ in scriptis exprimere quantitatem, pro qua eleuat canellam, & iura pro quibus eam eleuat, seu iura, & quantitatem pro qua dicat se habere potiora iura, & hoc vel per expressionem in ipsa canellæ eleuatione, vel per scripturam in ea exhibitam.

3. Ad leuandam huiusmodi canellam viua voce, quilibet admittatur etiam sinę mandato pro persona tertia, dummodo tamen dicta canellæ eleuatio redigatur intra tempus debitum in scriptis per personam legitimam.

Decla-

4 Declarato quòd eleuans dictam cancellam vtroque modo sit persona tertia, vel saltem quæ alio nomine, seu iure compareat in eleuatione cancellæ, & nō illo nomine, sub quo fuisset condemnata, vel contra quem æstimum fieri deberet.

5 Si eleuans cancellam viua voce non redegerit in scriptis intra tempus prædictum habeatur eleuatio cancellæ pro non facta, & æstimum incontinenti perficiatur.

6 Eleuationes cancellę fieri debeant in actis eiusdem notarij, à quo processit mandatum, & corām eodem iudice, qui mandatum concessit, aliter verò factæ non valeant, saluo priuilegio ciuium Genuæ; nam si mandatum esset concessum in dominio, & eleuans cancellam esset ciuis, possit eam deponere corām iudice ciuitatis, & in actis notarij actuarij dicti iudicis: quo casu dictæ eleuationis cancellæ, teneatur eam eleuans notitiam facere intra mensem à die dictæ eleuationis depositæ illi, qui æstimum consecutus fuerit, quæ tamen notitia nullam aliam producat dispositionem: si verò iudex, qui mandatum concessit non esset in dominio, fiat eleuatio cancellæ corām iudice ordinario loci æstimi, nisi aliter per Senatum dispositum esset.

7 Qui cancellam vt supra eleuauerit teneatur docere de iuribus suis intra dies viginti à die depositæ eleuationis cancellæ, & citationis legitimè subsecutæ, qui terminus dierum viginti sit probatorius, actori, & reo communis, nec transacto dicto termino possint fieri aliquæ probationes, neq; etiam per scripturas publicas, sed solum testium in tempore iuratorum, examinatio, & eorum publicatio.

8 Quibus iuribus visis, si magistratui non apparuerit eleuantem cancellam habere potiora, vel anteriora iura, æstimum declarari debeat validum: & si eleuatio cancellæ facta fuisset viua voce, concedi debeat ex officio notarij mandatum pro traditione possessionis dirigendum æstimatoribus, qui nulla citatione requisita, nullaq; solennitate obseruata corporalem, & actualem possessionem rei æstimatæ tradant illi, qui æstimum fuerat consecutus, & eleuans cancellam condemnetur etiam ad expensas æstimatorum pro mittendo in possessionem.

9 Si verò apparuerit eleuantem cancellam habere potiora, vel anteriora iura in re æstimata, & seu æstimum de iure fieri non debuisse, teneatur

neatur magiſtratus annullare dictum æſtimum, & declarare nullum.

Si autem in re, in qua facta fuerit æſtimatio, ſupererit à quantitate ſpecificata per eleuantem canellam, & habentem potiora iura vt ſupra, & ſeu ſi pretium fuerit maius quantitate ſpecificata, poſſit æſtimum fieri in ſupra pluri, reſeruata dicta quantitate ſpecificata, non tamen propterea fiat præiudicium creditori anteriori in ſuis iuribus, tàm reſpectu hypothecæ quàm anterioritatis, & aliorum etiam in re æſtimata, & per æſtimum tradita.

Poſſit etiam per magiſtratum, de cuius mandato fuiſſet facta æſtimatio, aſſignari terminus etiam ante ſententiam illi, qui canellam eleuaſſet, & potiora iura haberet, ſi à parte, quæ cederet fuerit petitum, intra quem teneatur eligere in quibus bonis, ex bonis debitoris ſatisfieri velit, & æſtimum conſequi, quo caſu cedens excuſetur ab expenſis: quòd ſi tranſacto dicto termino æſtimum non fuerit conſecutus, poſſit ipſe, ad cuius inſtantiam terminus fuerit aſſignatus, ęſtimum conſequi: nec poſſit ab eo eleuari canella, etiã quòd haberet vt ſupra potiora iura cum reſeruatione prædicta.

Cum magiſtratus mandauerit tradi alicui poſſeſſionem rei immobilis, contra aliquam perſonam, ſi tertius vt ſupra declaratus cõtradixerit, ſeu canellam eleuauerit, ſeu querimoniam fecerit coràm ipſo magiſtratu intrà dies quindecim à traditione poſſeſsionis, & exinde intrà dies viginti numerandos à die querimonię depoſitæ, & citationis ſubſecutæ, inſtrumentis vel teſtibus idoneis probauerit, quòd dicta res ſit ſua, vel proinde haberet poſſeſsionem bona fide, & non fraudolenter, quæ bona fides præſumatur, niſi ex indicijs, ſeu probationibus contrarium probaretur, dicta æſtimatio, ſeu datio poſſeſsionis, non obſit dicto tertio, ſed reuocetur, & caſſetur.

Et ſi abſens à dominio tempore datæ poſſeſsionis vellet dictæ traditioni vt ſupra opponere, poſsit illud facere intrà dies quindecim, poſtquam reuerſus fuerit ad ciuitatem Genuæ, ſeu locum ſui domicilij in dominio, dummodo reuertatur intrà annos tres à dicta traditione, quibus durantibus poſsit etiam eius legitimus procurator oppoſitionem ipſam facere, & ſimiliter eius heres, vel curator bonorum intrà dies quindecim ab apprehenſa hereditate,

vel

vel constitutione curatoris,& si intra dictos dies viginti non fuerit probatum vt supra,magistratus teneatur confirmare traditionem possessionis.

14 Non possit tamen possessionem, siue æstimum impedire translatio possessionis facta de re petita,si ille à quo petita fuerit transtulerit eam verè,vel fictè post petitionem siue in ordinario,siue in executiuis facta de ipsa re:sed tali translatione non obstante fiat executio tàm personalis quàm realis,ac si conuetus, qui transtulit,possideret,vel detineret.

15 Tradita possessione vigore;seu pro executione æstimi,fructus vsq; ad æstimum redemptum sint illius,qui æstimum consecutus fuerit.

16 In omnibus contentis in præsenti statuto procedatur sine libello, sine strepitu, & figura iudicij,& sine remedio cuiusuis appellationis,vel consultationis;non tamen sententiæ,seu pronunriationes præiudicent partibus in iudicio ordinario, sed iura earum remaneant in dicto iudicio ordinario salua,& illæsa.

De immobili diuidendo. Cap. IIII.

1 SI habens aliquod immobile commune cum alio, vel alijs, seu possidens pro suo bona fide voluerit illud partire,teneantur magistratus (citatis participibus) non obstante quocunque lapsu temporis præcipere æstimatoribus,& seu mandatum illis dirigere,quòd accedant ad rem diuidi petitam,&ipsam diligenter inspiciant: & si cognouerint posse recipere commodam diuisionem, illam diuidant; si verò cognouerint non posse commodè diuidi illud in scriptis referant.

2 In casu diuisionis faciendæ, teneantur æstimatores dare partem suã illi, qui, vel cuius vxor, aut maritus haberet rem stabilem contiguàm ab ea parte,si voluerit, & si contiguam à duabus parribus habuerit,ab ea parte, quam maluerit, si rem contiguam per annos quatuor anre petitam diuisionem sine fraude habuerit, & si ex re diuidi postulata poterit diuidi,pars commoda pro portione vnius participis sic volentis, remanente residuo alijs pluribus participibus commodè coniunctim indiuiso,licet inter ipsos commodè in partes diuidi non possit,detur pars dicto volenti, & pro

resi duo fiat relatio, non posse commodè diuidi.

3 Facta relatione per æstimatores quod tota res, vel pars vt supra non potest commodam diuisionem recipere, magistratus teneantur citatis participibus, seu legitima persona pro eis ad instātiā cuiusuis participis dictam rem seu partem respectiuè vt supra incantari, & sub hastari facere per dies quindecim, & exinde vendere, & deliberare plus cæteris offerenti, & hæc summariè, de plano, sine figura iudicij, & sine libello.

De cessionibus, & legationibus. Cap, V.

1 SI creditor debitorem creditori suo consentienti delegauerit, vel etiam sola voce debitori mandauerit, quòd creditori consentienti soluat, non possit mandans reuocare, neq; contrauenire, & debitor delegatus teneatur soluere creditori, & ab eo possit efficaciter conueniri pro dicto debito, nec pro eo possit amplius molestari à mandante, seu delegante, nec pariter ipse delegans à suo creditore, cui fecisset talem delegationem.

2 Si quis verò siue sit ciuis Genuæ, siue de dominio acquisiuerit titulo cessionis, vel alio quouis titulo, ab aliquo Genuensi, seu de dominio iura, seu credita contra Genuensem, seu quempiam de dominio non possit conuenire eum contra quem cessio facta esset, nisi coràm illo iudice, seu in illo foro, in quo cedens, seu transferens conuenire potuisset.

3 Si autem aliquis siue ciuis, siue de dominio acquisiuerit iura alicuius extranei contra Genuensem, seu de Dominio sine voluntate debitoris, nisi subsistente legitima causa arbitrio Senatus, non possit audiri ab aliquo magistratu, nec illi possit reddi ius super acquisitis vt supra.

4 Nec possit aliquis siue ciuis, siue de dominio esse procurator, actor, sindicus, negotiorum gestor alicuius clerici, personæ religiosæ, seu religionis contra laicos, sine expresso consensu ipsorū laicorū.

5 Nullusq; cuiuscunq; cōditionis existat, possit titulo cessionis, vel alio quouis acquirere directè, vel indirectè decimas, nec iura alicuius Ecclesiæ cōtra Genuenses, seu de dominio, nec pro prædictis esse procurator; qui contrafecerit cadat in pœnam dupli eius, quod decimæ,

decimæ, seu iura valuerint, & magistratus contrafacientem condemnet in dictam pœnam, aliàs sindicetur in libris centum pro qualibet vice, & vltra arbitrio sindicatorum.

6 Cessio & translatio iurium non possit fieri in potentiorem ratione fori mutandi, seu priuilegij consequendi, & facta non valeat nisi in eo foro, & sub conditionibus, sub quibus valuisset debitum seu ius cessum in cedente, si cessio facta non fuisset, salua in reliquis dispositione statutorum, & iuris.

De debitore suspecto detinendo. Cap. VI.

1 Debitor suspectus debeat incarcerari de mandato cuiuslibet magistratus, ad instātiam creditoris, siue debitum sit purum, siue conditionale, siue sit in eo appositus terminus siue non: & teneatur quilibet magistratus licentiam de carcerando concedere contra talem debitorem ad instantiam creditoris.

2 Debitor quoad contenta in præsenti statuto intelligatur quis, quando de debito constat per publicum instrumentum, vel scripturam cui fides adhiberi possit, vel per testimonium duorum saltem testium etiam minus legitimè receptorum, qui tamen (saluis contentis in presenti capitulo) nullam fidem faciant, nisi legitimè recipiantur: quod fieri possit non obstante priori testificatione non legitimè facta.

3 Debitor vero intelligatur suspectus, si pro suspecto iuratus fuerit à creditore vel à procuratore habēte speciale mandatum, vel à tutore, aut curatore minoris, vel ab institore.

4 Declarato quòd pro debito dotis, & antefacti, cuius solutionis dies nondum cessisset, non possit aliquis ex forma præsentis capituli molestari nec contra tales debitores licentia de suspecto concedi, sed seruari debeat ius commune.

5 Et similiter declarato, quòd venditor alicuius rei immobilis, qui in venditione se non obligauerit ad fideiussores præstandos, nō possit occasione dictæ venditionis, vel obligationis propterea factæ detineri pro suspecto, nisi post venditionem, & rei venditæ traditionem appareret aliquid propter quod fideiussio dari deberet, quo casu seruetur ius commune.

6. Si debitor vt supra suspectus, & detentus voluerit relaxari, teneatur idoneam cautionem præstare magistratui, vel notario pro creditore recipienti, vel creditori de se personaliter præsentandò, & non per procuratorem, coràm ipso magistratu semper: & quoties ex eius parte requiretur, & de stando iuri, & iudicato soluendo super debito prædicto, ita vt reo præsentato coràm dicto magistratu in manibus caualerij ad scientiam creditoris, fideiussor vlterius non teneatur: aliàs soluere debeat creditori debitum ad mandatum magistratus, nec aliter possit dictus debitor detentus relaxari, sed incarcerari.

7. Declarato tamen, quòd non obstante quacunque promissione faciẽda, & fideiussione pręstanda intelligatur semper, & sit reseruatum ius dicendi de nullitate dictæ detentionis, tàm in agendo, quàm in excipiendo tale quale competit.

8. Si detentus incontinenti probauerit habere bona immobilia in ciuitate, vel dominio Genuensi pro debito, pro quo detentus fuit, relaxari debeat, & possit illud facere coràm iudice, qui licentiam concessit, qui iudex sit, & intelligatur competens etiam si aliàs nõ esset: & teneatur magistratus recipere super eo testes, & probationes intrà horas viginti quatuor incipiendas ab illa hora qua debitor fuerit detentus receptis interrogatorijs admoniti si qua voluerit facere: qui creditor possit etiam intra horas duodecim computandas post dictas viginti quatuor horas probare ex aduerso dictum debitorem esse adeò creditoribus oneratum, vt bona prędicta non sint sufficientia, vel idonea ad satisfactionem debiti prædicti.

9. Declarato, quòd detentus possit probationes facere etiam post prædictas horas viginti quattuor, & interim remaneat detentus, vel idoneam fideiussionem pręstet vt supra, sub proptestatione, quòd valeat, si probare non poterit, habere bona immobilia vt supra, qua fideiussione præstita relaxetur, & huiusmodi probationes fiant sine figura iudicij, quibusuis horis, etiam non iuridicis, reiectis exceptionibus incompetentiæ, & alijs quibusuis salua suspicione notarij vt infra.

10. Quando detentus adit notarium, qui scripsit licentiam, non possit

idem

idem notarius allegari, nec iurari ſuſpectus; quando verò habet recurſum ad alium notarium, ſi allegaretur, vel iuraretur ſuſpectus, debeat incontinenti allegans dare confidentes abſq; citatione, & ſtatim ſubrogetur notarius receptis confidentibus, alioquin magiſtratus prouideat ſtatim de notario.

11 Quando probationes incipiunt fieri poſt præſtitam fideiuſſionem per detentum, procedi debeat ſeruata forma ſtatutorum, ſed coràm iudice, qui conceſſit licentiam, qui ſit competens vt ſupra, etiam ſi alioqui non eſſet.

12 Et ſi probatum fuerit dictum debitorem, ſeu detētum eſſe idoneum in bonis ſtabilibus, & ſeu habere bona ſtabilia in ciuitate, ſeu dominio, ſufficientia pro dicto debito vt ſupra, relaxetur; relaxariq; debeat, ſi erit adhuc detentus, vel incarceratus, & ſeu reuocentur promiſſio, & fideiuſſiones præſtitæ: vbi autem quis iurauerit aliquem ſuſpectum, & apparuerit euidenter ipſum non eſſe ſuſpectum, & veriſimiliter videatur calumniosè iuraſſe, magiſtratus teneatur condemnare talem ſic iurantem ad omnia damna, intereſſe, & impenſas detenti, & ad pœnam ſoldi vnius pro qualibet libra quantitatis, pro qua detentus fuerat.

13 Fideiuſſores vt ſupra præſtiti non poſſint compelli ad præſentandũ debitorem, ſeu illũ, pro quo interceſſerunt, niſi facta per creditorem liquidatione ſui crediti contra debitorem, vel perſonam legitimam pro eo.

14 Non poſſint etiam huiuſmodi fideiuſſores approbati pro idoneis iurari ſuſpecti, niſi facta per creditorem liquidatione ſui crediti contra debitorem, & ſtatuto per iudicem termino fideiuſſori ad præſentandum debitorem; & pręſentatione intra terminum non facta, quo caſu & tempore, poſſint dicti fideiuſſores iurari ſuſpecti in omnibus vt ſupra.

De decoctis, & debitore non ſoluendo. Cap. VII.

1 QVicunque comparuerit coràm magiſtratu ruptorum, & docuerit ſe eſſe debitorem librarum mille, in plus, aſſerendo non poſſe creditoribus ſuis ſatisfacere, declaretur à dicto magiſtratu ruptus.

2. Si quis latitauerit, seu se absentauerit mole creditorum, & sit debitor librarum mille, vel supra, de quibus constet per testimonium trium testium, etiam summariè examinatorum, & attestantium saltem de publica voce, & fama declaretur ruptus ad instantiam cuiuslibet ex creditoribus, facto prius proclamate in platea bancorum, & in contracta habitationis dicti absentis, seu latitantis, quòd volentes opponere compareant intrà triduum, & nihilominus nulla oppositio admittatur, nisi vel desistentia requirentis, vel oppositio, seu exceptio solutionis, vel indebiti facta per prætensum debitorem personaliter, vel oppositio creditoris, vel creditorum aliorum habere debentium quaduplum eius, quod habere deberet ille, qui requireret, de quibus quo ad prædicta possit fieri summaria fides, quæ quo ad reliqua non præiudicet iuribus partium, inter ipsos tamen creditores opponentes, non possit esse neq; connumerari vxor, neq; frater, neque pater, neque filius, neq; nepos ex fratre, vel filio, neque consanguineus germanus, siue ex fratribus, siue ex sororibus, & nullis oppositionibus ex prædictis factis, latitans, vel absens vt supra, declaretur ruptus, & dies quo sit factus ruptus, seu non soluendo, siue decoctus, quo scilicet cepit latitare, seu se absentare.

3. Et nihilominus si admitteretur aliqua ex suprascriptis exceptionibus, & exinde creditor, qui destitisset, iterùm compareret, vel alius creditor, aut credirores maioris summæ, in qua etiam, ille qui prius comparuerat connumeretur, declaretur ruptus facto proclamate vt supra, nisi fierent intrà tempus oppositiones suprascriptæ.

4. Secuta declaratione rupturæ, omnia bona dicti rupti intelligantur effecta creditorum, comprehensis etiam illis, de quibus dictus absens, seu latitans venditionem, solutionem, seu contractum aliquem fecisset intra dies quindecim proximè præcedentes diem absentiæ, seu latitantiæ.

5. De quibus bonis curam habeant deputandi siue à creditoribus, siue à magistratu ruptorum, quorum deputandorum cura, & officium erit libros, & scripturas recuperare, & bona ipsa restringere, & ponere in tot pagis comperarum sancti Georgij, pro ipsis soluendis cui, vel quibus de iure erunt soluendæ, vel pro repartiendis inter

ter dictos creditores.

6 Quòd si deputati prædicti pecunias vt supra in pagis non exposuerint, teneantur versus creditores, etiam ad interesse, ad rationem cambiorum, & recambiorum vsque ad integram solutionem; & intelligantur legitimè constituti in mora statim quòd aliquid exegerint.

7. Non præiudicent prædicta, & infrascripta creditoribus habentibus hypothecam, pignus, vel fideiussionem, sed vxor absentis, vel latitantis solutionem suam prius consequi teneatur in locis comperarum sancti Georgij, aut pagis, aut numerato in cartularijs earum, & in effectibus aliarum comperarum Reipublicæ si aderũt, antequam ad alios effectus regressum habere possit.

8. In cęteris inter creditores, & quo ad omnia de decoctis ordinata, habeatur ratio ad quantitatem summarum crediti, & non ad numerum creditorum.

9. Conficiatur inuentarium de omnibus libris, scripturis, bonis, & effectibus dicti absentis, seu latitantis, & omnia annotentur in actis notarij magistratus ruptorum, per quem fieri debeat nota in dictis libris, ad hoc vt in eis exinde nihil adiungi possit.

10. Occultantes personam absentis, seu latitantis, vel occultantes libros eiusdem, si intra tempus statuendum per magistratum in proclamate publico emittendo in platea bancorum, & in contracta habitationis dicti absenris, vel latitantis, & seu statuendum in notificationibus singulariter faciendis, admoniti non manifestauerint prædicta in actis magistratus, intelligãtur, & sint in solidum obligati cum absente, vel latitante erga omnes creditores, & quẽlibet eorum, exclusis tamen quoad personam debitoris manifestandam, patre, matre, vxore, filijs, fratribus, sororibus, socero, socru, genero, nuru, & descendentibns ab ipso debitore.

11. Occultantes alias scripturas, seu aliqua de bonis dicti debitoris maliciosè iudicio dicti magistratus, & non manifestantes intrà tempus, vt supra cadant in pœnam soluẽdi capitale pretij bonorum, seu effectuum, aut creditorum contentorum in scripturis, seu eò vsq; arbitrio dicti magistratus: quæ pœna vnà cũ bonis debitoris sit applicata ad soluendum creditoribus, exclusis tamẽ à pręsenti pœna illis, qui essent debitores dicti decocti, licet nõ manifestarẽt.

Et

Et prædicta locum habeant etiam si ruptus accordium cepisset cum suis creditoribus,& creditores fecissent renuntiationem.

Deputati possint,& debeant vendi facere in publica callega omnia bona, tàm mobilia,quàm immobilia rupti, & pretiū conuertere in pagis sancti Georgij vt supra.

Prædicta omnia tàm circa recuperationem librorum, bonorum, & scripturarum,quàm venditionem eorum, possint fieri per magistratum antequam deputati essent constituti; fieriq; debeat inuentarium,& libri,scripturę, & bona reponi in loco tuto arbitrio magistratus vsquequò deputati fuerint electi, vel bona vendita.

Persona absentis,seu latitantis,eiusque bona,& scripturæ possint de mandato magistratus,ad instantiam cuiusuis ex creditoribus detineri, capi,& arrestari in quacunq; domo, habitatione, seu loco, cuius claues esse solerent penès eum,& vlterius in quacunque domo, & loco, in quo verosimiliter esse possent,siue ex depositione testium,etiam deponentium de credulitate,& non legitimè examinatorum,vel ex alijs indicijs arbitrio magistratus: imo omnia loca,& domus planæ fieri debeant quibuscunque ministris propterea mittendis per magistratum: & si quæ fraudes,seu subterfugia fierent circa prædicta,arbitrio dicti magistratus, possit ipse magistratus cum voto Rotæ criminalis, vel saltem Prætoris Genuæ procedere contra quoscunque etiam criminaliter pro habenda veritate prædictorum.

Creditores absentis,seu latitātis debeant deputare tres, vel quatuor, aut quinque ex ipsis, pro procuranda indemnitate creditorum, restringēdis bonis, & alijs faciendis: quod si intrà dies quindecim ab absentia,vel latitantia debitoris non fecerint, debeant deputati creari à magistratu ad instantiam cuiusuis creditoris,qui possit deputationes ipsas cōfirmare, & etiam cōstitutiones actorum, & procuratorum tàm intra, quàm extra dominium, & subrogationes deputatorum siue à creditoribus, siue à magistratu fiant per dictum magistratum,factis illis diligentijs, quæ ipsi videbuntur.

Dos vxoris decocti poni debeat in locis,seu pagis comperarum sancti Georgij,seu alio loco tuto arbitrio magistratus,& de fructibus dictæ dotis debeant per magistratum decerni alimenta vxori, & familiæ

familiæ dicti rupti, & si quid de dictis fructibus supererit vltra dicta alimenta, vsque ad medietatem fructuum dictæ dotis, spectet, & applicari debeat viuente marito ad extinctionem quantitatum per dictum ruptum debitarum ad ratam crediti.

18 Debitores rupti, secuta ruptura, seu declaratione, teneantur absque aliqua intimatione soluere quicquid dare debent dicto rupto, deputatis, si aderunt, si minus, ponere in sancto Georgio sub nomine magistratus, pro solutione sui debiti, & hoc intra menses tres immediatè secuturos à dicta ruptura, seu declaratione; alioquin teneantur, & obligati sint non solum ad capitale, sed etiam ad interesse cambiorum, & recambiorum, per inde ac si fuissent obligati erga creditorem, si non esset ruptus, & ab eo legitimè constituti essent in mora.

19 Rupti intelligantur, & sint ipso iure priuati nobilitate, & non possint admitti ad aliquod officium, magistratum, honorem, aut beneficium Reipublicæ: & ipsi, eorumq; vxores etiam post factum accordium non possint deferre pro ornatu, neque pro vestitu aurũ, argentum, gemmas, annulos, neq; setam sub pœna scutorũ quinquaginta pro qualibet vice: nec possint restitui aduersus prædicta, nisi prius in casu non secuti accordij cum suis creditoribus, soluerint totum eorum debitum cum interessibus vsq; ad integrã solutionem; vel nisi prius in casu secuti accordij cum creditoribus adimpleuerint dictum accordium, & soluerint omnibus suis creditoribus saltem capitale integrè.

20 Declarato quòd quo ad contenta in proximè præcedenti particula de officijs, magistratibus, honoribus, & beneficijs Reipublicæ intelligantur rupti omnes illi, qui non soluissent eorum creditoribus capitale integrum ad rationem soldorum viginti pro libra.

21 Si videretur magistratui decoctũ vsum fuisse aliqua malitia, & eius rupturam non pendere simpliciter à mala fortuna, possit idem magistratus cum voto tamen Rotæ criminalis procedere contra huiusmodi ruptum etiam criminaliter, & eum punire vsque ad vltimum supplicium exclusiuè, vt videbitur conuenire, habitis opportunis considerationibus, & hæc sine preiudicio iurisdictionis iudicum criminalium.

22 Si creditores alicuius rupti conuenerint cum eo, & accordium firmauerint

uerint, & concurrant ſeptem octauæ partes creditorum, reliqua octaua poſsit per magiſtratum includi in dicto accordio: quo caſu pars incluſa cenſeatur, ac ſi cum alijs conſenſiſſet, & partes creditorum intelligantur ſemper de quantitate crediti, & habito reſpectu ad quantitatem crediti, non autem ad numerum creditorum.

23. Excludantur ſemper, & excluſi intelligantur creditores habẽtes pignus, hypothecam, vel fideiuſsionem, niſi ſeptem octauæ partes creditorum habentium hypothecam conſentirent: quo caſu reliqua octaua pars creditorum habẽtium hypothecam, poſsit includi, dummodo habeat hypothecam inferiorem, vel parem illis, qui conſenſiſſent.

24. Si verò aliquis ex creditoribus, qui in accordio conſenſiſſet, haberet à debitore meliorem conditionem, ſiue in quantitate, ſiue in tempore, ſiue in cautione alijs creditoribus ſine eórum ſcientia, vel ſine licentia magiſtratus, cadat ipſo iure, & facto in obligationem ſoluendi pro dicto debitore omnibus alijs creditoribus ſupra plus ab accordio vſque ad complementum debiti principalis, hoc eſt, vſque ad ſolidos viginti pro qualibet libra, ad quam integram ſolutionem remaneat etiam obligatus inſolidum debitor non obſtante quitatione, & accordio ſecutis.

25. Tractantes feriarum Bezenſoni, Placentiæ, & aliarum ciuitatum, & locorum, in quibus pro tempore fierent feriæ per nationem Genuenſem, qui decoquerent in dictis ferijs habeantur ac ſi Genuæ decoxiſſent, & ipſi quo ad creditores Genuenſes ſubiaceant omnibus ordinibus perinde ac ſi latitaſſent, ſeu ſe abſentaſſent in ciuitate.

26. Alij verò decoquentes in alijs mundi partibus extra dominium teneantur intra mẽſes ſex immediatè ſecuturos à ruptura, qui poſſint ex cauſa prorogari per magiſtratum in vna, ſeu pluribus vicibus per alios menſes ſex præſentare coràm magiſtratu accordium captum cum eorum creditoribus, vel ordinem deputatorũ legitimè electorum in loco rupturæ, & nihilominus ſubiaceant præſentibus ordinibus, & pœnis, & non poſsint gaudere beneficijs, ſeu gratijs conceſsis illis, qui ſe præſentarent abſque ſaluoconductu cum libris, & ſcripturis pro vt infra, niſi intra dictum

tempus

tempus se præsentarent personaliter absq; saluoconductu in fortijs dicti magistratus, vel fidem authenticam facerent, quòd in locis, in quibus respectiuè secutæ sunt rupturę, se præsentauerunt in fortijs iustitiæ absque saluoconductu cum libris, & scripturis: exclusi tamen à præsenti ordine intelligantur illi, qui à deputatis, vt supra legitimè electis in loco rupturæ haberent excusationem, & fidem excusationis à dicta præsentatione facienda, quæ excusatio videretur idonea magistratui.

27. Si debitor constituerit se personaliter in fortijs magistratus, absque aliquo saluoconductu, cum præsentatione librorum, & scripturarum, & manifestatione bonorum suorum absque fraude, arbitrio magistratus, assignetur eidem per dictum magistratum domus debitoris, vel alia, quæ sit intra mœnia ciuitatis pro carcere, absq; aliqua fideiussione, sed cum sola promissione debitoris de obseruando dictam domum pro carcere, ex qua non possit recedere nisi diebus festiuis de præcepto in mane pro audiendis diuinis, & nisi cum licentia magistratus in illis diebus, in quibus dictus magistratus dabit audientiam, aliàs repertus extra dictam domum possit incarcerari ad instantiam creditorum, & cuiuslibet eorum, nec ei concedatur amplius gratia dictæ domus.

28 Ipse sicut supra domi carceratus manere posit per menses octo, qui per magistratum prorogari posint per alios menses octo ad hoc, vt interim posit, vel compositionem capere, vel prouidere aliter rebus suis: interim tamen posint, & magistratus, & deputati bona restringere, & alia facere vt supra, dummodo tamen interim pecuniæ non repartiantur, sed ponantur in sancto Georgio in tot pagis super magistratum, seu super deputatos adhoc, vt seruiant accordio interim capiendo durantibus dictis mensibus sexdecim: in quibus si dictus ruptus vt supra se pręsentans accordium ceperit cum tribus quintis partibus suorum creditorum, posint duę reliquæ quintæ partes includi per magistratum, nec opus sit septę octauis partibus, vt in alijs accordijs, sed transactis dictis mensibus sexdecim, & accordio, seu compositione non facta, creditores posint procedere contra debitorem, & pecuniæ positæ in sancto Georgio remaneant deputatis absq; aliqua obligatione.

29 Etsi dictus præsentans in omnibus vt supra, accordium, seu compo

sitionem

sitionem cepetit intrà dictum tempus, completo accordio, remaneat reintegratus ad nobilitatem, magistratus, dignitates, officia, & beneficia Reipublicæ, & gaudita, seu vsufructus dimidiæ dotis vxoris suę, quæ vt supra assignata est creditoribus, non remaneat, nec sit creditoribus assignata.

30 Et licet aliquis se absentasset, vel latitasset si comparuerit intra mensem à die absentiæ, seu latitantiæ, & se constituerit personaliter in fortijs magistratus, & præsentauerit libros, & scripturas absq; saluoconductu, & præstiterit fideiussionem erga suos creditores pro quarta parte, debeat ei dari domus sua, vel alia intra mœnia Genuę arbitrio magistratus pro carcere per menses octo, qui prorogari possint per alios octo, cum cōditionibus, vinculis, & alijs, pro vt supra: & talis sic præsentans gaudeat priuilegio faciendi accordium cum tribus quintis partibus vt supra; & non possit magistratus contra eum procedere criminaliter etiam si ante occultasset scripturas, & bona: & vlterius completo accordio possit reintegrari ad nobilitatem, magistratus, dignitates, officia, & beneficia Reipublicę concurrentibus saltem quatuor ex quinque officialibus ruptorum.

31 Si vllo vnquam tempore, etiam facto accordio constiterit quòd aliquis ex debitoribus vt supra se præsentantibus vsus fuerit aliqua fraude aut in scripturis, aut occultando bona, aut aliter in præiudicium creditorum non possit frui beneficio gratiarum vt supra respectiuè concessarum, imo non obstante quacunque quitatione, & accordio, possint creditores habere actionem exigendi residuum crediti vna cum interessibus vsq; ad integram solutionem: quo casu ad commodum creditorū, accordia, quitationes, & alia intelligantur facta in fraudem, & non valere, neque ipsis creditoribus præiudicare debere.

32 Magistratus dominij teneantur ad requisitionem magistratus ruptorum, & ad instantiam cuiusuis creditoris incarcerari facere huiusmodi debitores se absentantes, & eos transmittere ad ipsum magistratum expensis dicti creditoris.

33 Iam existens in carcere non possit transmitti ad officium ruptorum, neque declarari ruptus, & declaratio facta non valeat, nec compositiones pręiudicent illis, qui cōsenserint, nec in eis includi possint

illi,

illi, ad quorum instantiam est incarceratus, vel sequestratus.

34 Si vxor rupti fuerit forestata, non possit cedere, neque transferre iura suarum dotium, neq; alia iura contra maritum, neq; audiri possit ipsa, neq; ille cui cesserit, vel in quem transtulerit iura sua, neque ipsis agentibus, seu agere volentibus ius reddi possit, sed audientia denegetur durante matrimonio, sed soluto ipso matrimonio, & vxor, & cessionarij possint agere, requirere, & petere perinde ac si vxor nunquam forestata fuisset.

35. Cessiones, dationes in solutum, & aliæ dispositiones bonorum factæ per debitorem ad fauorem alicuius, seu aliquorum ex suis creditoribus intrà dies quindecim immediatè antecedentes diē rupturæ, seu absentationis sint nullæ, & habeantur pro non factis.

36 Quando creditor debitoris non soluendo, seu vergentis ad inopiam, aut bonorū defuncti non sufficientiū, seu non soluendo acceperit vltra suā fortē, & expensas legitimas tàm in consecutione ęstimi, quàm in re æstimata factas, & in bonis dicti debitoris viui, vel defuncti, nō sit vndè omnibus creditoribus satisfieri possit, talis creditor sit contentus sua forte, & expensis legitimis, & teneatur rē, quam accepisset restituere creditori, vel creditoribus alijs, qui ipsi soluerent sortem, & expensas legitimas in pecunia numerata intrà annos quinq; computandos à die, qua dictus creditor rē ipsam habuisset, quo quinquennio elapso alij creditores in prædictis nullatenus audiantur.

37 Declarato quòd durante quinquennio quilibet creditorum soluendo ratam vt supra possit participare in re, etiam si iam esset recuperata ab aliquo alio ex creditoribus, & inter ipsos intelligatur rata secundum quantitates, quas habere deberent.

38. Et quando creditor vt supra sortem suam duntaxat, & legitimas expensas recepisset in bonis immobilibus, nec esset in bonis debitoris vnde posset alijs creditoribus satisfieri, teneatur dictam rē tradere alij creditori, seu creditoribus, qui soluerent ipsi sortē, & expensas vt supra, & magis duodecim pro centanario quantitatis, pro qua dicta res immobilis fuisset insolutum data, & hoc si creditor volens vt supra soluere erit in dominio, intrà menses sex à die dictæ dationis insolutum, si verò erit extra dominium intra menses decem octo, à dicta die, nisi tali casu facta oblatio-

M nede

ne de dicta ſorte, expenſis, & duodecim pro centanario, ille cui res vt ſupra inſolutum data fuiſſet, vellet ſoluere, & cum effectu ſolueret dicta duodecim pro centanario, & pro tanto pluri rem ipſam pro ſe retineret.

39. Declarato ſimiliter, quòd durantibus temporibus reſpectiuè ſuprà ſcriptis, poſſit quilibet creditor participare in dicta recuperatione ſoluendo intra tempus ad ratam vt ſupra, etiam ſi res iam ab aliquo ex creditoribus eſſet recuperata.

40 Quæ quidem duodecim pro centanario in vtroq; caſu cedant, & cedere debeant in ſolutionem, & ad beneficium aliorum creditorũ, ſecundum potioritatem ipſorum, & ad ratam crediti eorum, comprehenſo etiam ipſo ſoluente.

41 Et prædicta omnia habeant etiam locum in creditore hypothecario quando prior hypothecarius creditor ſolutionem accepiſſet, & ſequens ſolueret vt ſupra, ſed inter ipſos hypothecarios procedatur ſecundum potioritatem, & iura eorum, & non ad ratam.

42 Illi verò, qui vt ſupra reſpectiuè bona debitoris recuperauerint ſuccedant pro ea ſumma, quam ſoluerint tantum iuribus, & hypothecis creditoris, qui ſolutionem in re conſecutus fuiſſet.

43 Si quis rem aliquam immobilem emerit à debitore exinde facto non ſoluendo vt ſupra, & creditor non hypothecarius intrà annum vnum à die venditionis, & nõ vltra vellet ſoluere emptori pretiũ, quod emptor ſoluiſſet, & expenſas ripæ, cenſariæ, & alias, quas feciſſet, teneatur dictus emptor rem ipſam reſtituere, habito pretio, & expenſis vt ſupra, niſi vellet cum effectu ſupplere iuſtum pretium dictæ rei, arbitrio æſtimatorum, quo caſu rem ſibi retinere poſſit ſupplendo dictum pretium.

44 Et ille, qui voluerit redimere, ſeu habere vt ſupra bona contenta in æſtimo, ſiue in datione inſolutum teneatur etiam reficere impenſas vtiles, & neceſſarias tali creditori.

45 Solutiones factæ bona fide per quemcunq; ſiue in pecunia numerata ſiue in bancis, ſeu cartularijs, vel per dationem inſolutum de mercibus ſeu de nominibus debitorum, creditoribus ſuis, & re vera habere debentibus, etiam quòd habeant poſteriora, vel minus potentia iura, ſiue reſpectu temporis, ſiue priuilegij, ſiue hypothecæ, firmæ & ſtabiles ſint, ac eſſe, & permanere debeant, neque

possint reuocari, neque dictæ pecuniæ, credita, merces, & nomina debitorum vt supra insolutum data aduocari per aliquem, seu aliquos alios creditores dicti debitoris vt supra soluentis, vel insolutum dantis, etiam quod essent potiores, anteriores vel magis priuilegiati ratione temporis priuilegij, vel hypothecæ in bonis dicti debitoris, illis qui dictam solutionem, seu dationem insolutum recepissent, saluo tamen iure quibuscunque creditoribus in alijs bonis dicti debitoris, vel quæ fuissent sua, aut sibi obligata, vt eis de iure competit, ac firmis etiam manentibus supra dispositis, & ordinatis.

9 Per prædicta tamen nullum fiat præiudicium creditoribus hypothecarijs quominus possint aduocare dictam rem, tàm ab emptore, quam à dictis creditoribus non hypothecarijs, secundum dispositionem iuris.

De donationibus in fraudem creditorum factis. Cap. VIII.

1 DOnationes factæ per debitorem intra annos decem ante contractum debitum retrò numerandos patri, matri, fratribus filijs, nepotibus ex filijs, seu fratribus, seu sororibus, vxori durante matrimonio præsumantur factæ in fraudem creditorum & si non aderunt alia bona expedita, in quibus possint creditores solutionem consequi, magistratus teneantur, & debeant ita eas præsumere, & audire creditores prædictos, illisque ius reddere, nō obstante dicta donatione quæ nulla, & prorsus inanis habeatur, ac si nunquam facta fuisset.

De fideiussore in iudicio præstito, seu molestato. Cap. IX.

1 SI fideiussor, vel quicunq; pro alio se se obligauerit & de consensu illius fuerit in iudicio molestatus concedatur licentia expedita dicto fideiussori, contra principalem debitorem, ad hoc vt conseruet sine danno ipsum fideiussorem.

si fideiussor duntaxat fuisset molestatus in iudicio, principalis eum conseruare debeat per præstationem fideiussionis idoneæ, aliàs carceretur, & si fideiussor fuisset detentus ipsum liberari faciat: si verò soluisset summam, pro qua fideiussisset quod restituat, & hęc vltra expensas, damna, & interesse.

Obligatio fideiussorum pręstandorū in iudicijs duret per annos quinque à die præstitæ fideiussionis, & transactis dictis annis quinq; finiat: duret tamen si intrà dictos annos quinq; incæpta fuisset causa contra fideiussores: & hoc ad beneficium eorum, qui causam mouissent, & ea durāte si quinquenniū finiret (saluo semper quòd si per statuta fuisset in certa specie fideiussionum appositus terminus lōgior vel breuior) intelligatur durare per dictum terminum appositum, & saluo quòd fideiussio de iudicio sisti, duret secundū eius naturam cum instantia.

Iudices aduersus dictos fideiussores sint etiam illi magistratus respectiuè, in quorum actis fideiussores promisserunt, etiam si alioqui essent iudices incompetentes: qui magistratus procedere possint, & debeant secundum naturam illius causæ, in qua præstiti fuerunt fideiussores, & in dictis fideiussionibus repetendis non soluatur aliqua gabella.

Iurisperiti, & causidici non possint fideiubere, nec intercedere in causis, quas patrocinantur; & notarij non possint fideiubere neque intercedere in causis, quæ in eorum actis vertuntur; & si fieret intercessio, vel fideiussio per præfatos, seu aliquem prædictorum sit nulla, & nullius roboris, ac habeatur pro non facta: & qui fideiussissent, teneantur ad expensas erga partem aduersam si propterea processus annullaretur.

De saluisconductibus. Cap. X.

SAluiconductus generales, qui concedi solent debitoribus non fiant, nec concedantur per aliquem, nisi per Senatū solùm, & antè quā concedātur fieri debeat proclama palàm, & alta voce, ac verbis expressis, & nō clandestinè in ciuitate Genuæ, in foro mercaro rio, p tres vices tribus diebus cōtinuis iuridicis in mane, in quibus

assignetur

assignetur tempus saltem trium dierum ad opponendum saluocõductui requisito: & si petens saluumconductum habitaret extra ciuitatem Genuæ, fiant etiam similia proclamata vbi consueuerunt fieri proclamata curiæ loci habitationis, & seruatis prædictis non concedatur saluusconductus nisi per annum, & cum cõtrabamno dierum octo.

Excludantur tamen omnes illi, qui intrà triduum, vel ante, aut post ante concessionem saluiconductus opposuissent; & oppositiones scribi debeant in Cancellaria in libro iuxtà ordinem Senatus, & durent per menses sex à die ipsius oppositionis factæ: quibus sex mensibus transactis habeantur pro non factis, nisi denuò factæ forent intra tempora prædicta.

Declarato quòd respectu pauperum, & miserabilium personarum, & præcipuè incolarum, pagorum, & terrarum dominij, possit cõcedi saluusconductus etiam absq; proclamatibus, sed duntaxat in vna seu pluribus vicibus vsq; in menses sex tantum cuilibet debitori; aliter verò concessus sit nullus, & inualidus tanquam obreptitius, & subreptitius.

Quicunque à locis, seu partibus extra dominium existentibus conduxerint ad ciuitatem Genuæ frumentum, legumina, vel vinum dummodo cõducat vas nauigabile oneratum saltem pro duabus tertijs partibus prædictis rebus, & frumentum, seu legumina ascẽdant ad minas centum, seu vinum ad metretas sexaginta, & cum vase ipso venerint à loco onerationis habeant saluumconductum personalem, & pro dictis rebus, & earum pretio per annum vnum à die appulsus cum contrabamno mensium trium.

Declarato an deferentes prædicta obseruauerint, quæ debebant: & ideò frui debeant saluoconductu, nec ne, spectet ad Senatum, & fieri debeat sub iudicio calculorũ, & nihilominus tempus dicti saluiconductus incipiat à die appulsus, etiã si declaratio fieret postea.

Declarato quòd si deferens vt supra accederet cum nauigio ad aliquem locum dominij veniendo recta via, non possit in persona, neq; in dictis bonis molestari.

Idem saluusconductus vt supra concessus conducentibus frumentũ, seu legumina, vel vinum intelligatur etiã concessus, & cõcedatur nauibus, nauigijs, & vasis nauigabilibus conducentibus dictũ fru

 mentum

mentum, legumina, vel vinum vt supra, & patrono, nautis, & alijs stipendiatis eorum, & mercibus, & nautis eiusdem viagij, & alijs rebus existentibus tunc in dictis vasibus.

In saluisconductibus non intelligantur comprehensa debita gabellis, nec debita Reipublicæ, neq; comperis sancti Georgij, nec debita pro setis & lanis datis ad manifacturandum, neq; debita stipendiorum nauium nisi expresse dicatur.

Omnes saluiconductus durent duntaxat per tempus in eis appositum absque aliquo tempore contrabamni, etiam si non esset contrabamnatus.

Contrabamna, seu notificationes eorum, exequantur personaliter, nisi per Senatum aliter fuerit ordinatum.

Durante saluoconductu generali vel frumenti, vel vini non possit alius saluusconductus impetrari, & impetratus non valeat.

Sindicus vnus pro qualibet communitate dominij, ad ciuitatem pro negotijs dictæ communitatis de quo constet per scripturam publicam, habeat saluumconductum personalem pro debitis ciuilibus per quindecim dies, & per tempus longius vsque in menses tres si habuerit fidem Senatus, vel alicuius ex magistratibus de pendentia alicuius litis vel negotij pro communitate.

Saluiconductus pro debitis, qui conceduntur ratione indulgentiarum seu festiuitatum, vt sunt indulgentiæ sancti Ioannis Baptistæ, suffragij pauperum, & hospitalium concedantur per Senatum per tempus quod ei videbitur vsque in dies quindecim pro quolibet.

Saluiconductus pro causis criminalibus, qui conceduntur illis, qui denuo inquiruntur ad effectum, vt se constituant in fortijs iustitiæ pro eo, pro quo denuò inquiruntur, concedantur per Senatum solum etiam quòd essent bamniti ex quacunque causa, nulla exclusa.

Alij verò saluiconductus pro bamnitis, non possint concedi nisi per eos, qui potestatem habent huiusmodi bamnitos respectiuè remittendi.

Declarato tamē, quòd duo Collegia possint ex aliqua iusta causa eorum iudicio concedere bamnitis illis, qui ab ipsis remitti non possunt saluumconductum in vna, seu pluribus vicibus per menses

ses sex tantum, exclusis rebellibus, & damnatis pro crimine lesæ maiestatis diuinæ, & humanæ, quibus nō possint dictum saluumconductum concedere, nisi pro causa publica, & ardua eorum arbitrio, pro tempore prædicto tantum, concurrētibus saltem quatuor ex quinque partibus suffragiorum.

Cœteri omnes saluiconductus concedantur per Senatum solùm, & declaratio an quis frui possit aliquo saluoconductu spectet ad Senatum, possint tamen Dux, & duo Gubernatores in palatio commorantes quando Senatus non est cōgregatus relaxari facere detentos contra formam saluiconductus, si eis videbitur.

De petente debitum solutum. Cap. XI.

SI quis coràm aliquo magistratu, aut delegato, vel arbitro, vel arbitratore siue suo, siue alieno nomine, siue ex iure sibi cesso, petierit aliquod debitum, de quo ipsemet solutionē recepisset, vel alius de eius voluntate, & scientia, quam intelligatur habere, quando est in loco, vbi debitum exactum fuit, petens ipse cadat ipso iure in pœnam decem pro centanario summæ petitæ, applicatam parti, & ad soluendum eidem damna interesse, & impensas, si verò solutionem summæ, aut rei petitæ consecutus secundo fuerit, cadat in pœnam triginta trium pro centanario applicatam parti, & ad restituendum receptum, & ad soluendum damna, impensas, & interesse, ad quas summas respectiuè tàm petens, quàm fideiussor, aut alius obligatus condemnari debeant, siue petitio sit ordinaria, siue summaria, siue executiuà: & intelligatur data petitio, responsione rei secuta.

Declarato quòd principalis, qui exegisset, existēs in loco, in quo procurator peteret, possit ante sententiam latam ad euitandas pœnas desistere, dummodo soluat damna impensas, & interesse.

De societatibus, seu rationibus mercatorum. Cap. XII.

SOcij, siue participes societatis, vel rationis quorum nomen in ea expenditur, teneantur insolidum pro omnibus gestis, & erga

omnes

omnes,& ſingulos creditores rationis,ſiue ſocietatis.

Socij verò ſeu participes,quorum nomen non expenditur non intelligantur, nec ſint, in aliquo obligati vltra participationem ſeu quantitatem,pro qua participant, & nihilominus percipere poſſint pro eorum rata participationis lucra, & beneficia quantacunque fuerint,etiam ſi de quauis ſumma exceſſerint eorum participationem,niſi aliter inter eos conuentum fuerit, & vbi appoſitũ fuerit tempus per quod durare debeat ſocietas: ſocij etiam expẽdentes nomen, qui non adminiſtrant, non teneantur de adminiſtratis per alios, elapſo tempore ſtatuto, niſi appareat de eorum conſenſu tacito, vel expreſſo, quòd procedat etiam reſpectu loci,ſeu locorum vbi,ſeu pro quibus negotiatio,ſeu ſocietas impoſita fuerit.

Socij autem,quibus non ſpectat adminiſtratio, non teneantur reddere rationem alijs ſocijs, ſeu participibus de adminiſtratis per alios,& in omnem caſum primo conueniri debeant, qui adminiſtrauerint,niſi aliter inter eos conuentum fuiſſet.

Creditores huiuſmodi ſocietatum ſiue rationum,ſiue ſint ſub nomine vnius tantum,ſiue plurium, ſiue in dominio, ſiue extra,in rebus,& bonis ſocietatum,ſeu rationum,præferantur quibuſcunq; alijs creditoribus ſociorum ſingulorum , vel proprio, vel quouis alio nomine,& in dictis rebus,& bonis dicti creditores intelligantur,& ſint potiores,& anteriores tempore, hypotheca, & priuilegio,dictaeq; res,& bona intelligantur dictis creditoribus hypothecata ſpeciali pignore cum priuilegio, ita vt præferantur, & præferri debeant dotibus,& alijs quibuſcunq; excepto eo,qui rem ſuam,vel quondam ſuam prætenderet.

Socij, & alij quicunq;, qui rationes, ſeu ſocietates adminiſtrabunt, teneantur etiam durante ſocietate ad ſimplicem requiſitionem cuiuslibet ſociorum ſeu participum, abſque aliqua mora, ſeu dilatione oſtendere, & plenè, ac liberè copiam facere ſemper, & quandocunque de omnibus libris, & ſcripturis dictæ ſocietatis, ſeu rationis.

Quilibet præpoſitus inſtitor, & adminiſtrator cuiuſuis ſocietatis, ſeu negotiationis in quauis mundi parte,& quicunq; alij qui aliena negotia adminiſtrauerint teneantur reſtringere, & recuperare

omnes

omnes libros ſcartafacia,& alias ſcripturas ſpectantes quouiſmodo dictę ſocietati, ſiue negotiationi, aut adminiſtrationi, & de eis copiam facere,& eas deponere in iudicio, ſiue penès tertiam perſonam cōfidentem partibus, ad ſimplicem requiſitionem cuiuſuis ex ſocijs, ſeu participibus,& pariter reddere bonam, veram,& legalem rationem pro tempore ſuæ adminiſtrationis, alioquin poſſit etiam contra eos procedi pro crimine baratariæ, ſeu de his, qui de ære alieno aliter diſponunt quàm Dominus ſtatuit.

Teneantur inſuper ſocij,& qui adminiſtrabunt,& alij ad id obligati rationem reddere participibus, ſiue alijs ſocijs in ciuitate Genuæ, ſeu dominio, ciuitate, ſeu in loco, de quo erant, ſeu in loco eorum fori competentis de adminiſtratis cum reliquatus ſolutione, non obſtante quòd ſocietas ſeu ratio fuiſſet impoſita,& adminiſtrata extra dominium: et ſi eam non reddiderint, poſſit particeps, ſiue ſocius rationem petens iurare pro lucris vſq; in centum pro centanario,& eius iuramento ſtari debeat,& in tantum condemnari pro lucris rationem reddere obligatus, & non reddens de maiori tamen lucro probationes fieri poſſint.

Quatenus verò conuentus ad rationem reddendam de adminiſtratis extra dominium ſiue ante, ſiue poſt ſententiam peteret dilationem pro habendis libris, ſeu ſcripturis pro dicta ratione reddenda, magiſtratus teneatur concedere competentem dilationem ſecundum diſtantiam loci.

Declarato quòd ſi libri,& ſcripturæ eſſent in loco, à quo extrahi non poſſent, debeāt tranſumptari,& exemplari, quod tranſumptum & exemplatio legitimè facta faciat fidem ſicut originale.

Teneatur tamen qui petit in ciuitate, ſeu dominio rationem ſocietatis, ſeu rationis adminiſtra: extrà dominium prouidere de expenſis pro exemplatione librorum, & ſcripturarum, ſiue ſit facienda qui eſſent in loco, à quo extrahi non poſſint, ſiue quia petens rationem reddi eligeret tranſumptum,& non originales, & etiam de expenſis pro conducendis originalibus,& exemplis; & ſimiliter ſi originales erūt cōducendi, teneantur idoneè cauere de omni caſu,& periculo dictorum librorum,& ſcripturarum.

Quilibet ſocius de his, de quibus remanſerit debitor deductis deducendis, & compenſatis compenſandis alteri, ſeu alijs ſocijs, ſeu

participibus

participibus teneatur à die contracti debiti, vsq; ad integrã satisfationem ad interesse, absq; alia mora, aut excusatione etiam debiti non liquidi, aut alia quauis.

Si finita societate, seu ratione qui administrauit dictam societatem siue rationem siue socius, siue non, venerit ad ciuitatem, siue ad eum locum, vbi fuerint alij socij dictæ societatis, siue rationis, & ibi moratus fuerit per sex annos continuos vbi continuè steterint dicti socij, præsumatur ratio reddita, & reliquatus solutus si dicti socij tacuerint, & dictam redditionem rationis non petierint saltem per interpellationem, aut proptestationem iudicialem ipso tamen vel eius hærede iurante rationem fuisse redditam, & solutum reliquatum.

Qui periculo suo, siue (vt aiunt) supra se pro alio, seu computo alterius tractam aliquam fecerit, vel quid solui, aut credi mandauerit vel debitum alicui pro alio dari mãdauerit, vel ordinem aliquem obseruari ordinauerit, aut litteras aliquas subscripserit, & pariter qui promiserit, seu fideiusserit de bona administratione alicuius intelligatur, & sit obligatus vt principalis, & insolidum, & agi possit contra eum, absque vlla liquidatione facta contra principalem vel excussione prius faciẽda de bonis principalis, nec obijci, vel allegari possit aliqua exceptio, vel defẽsio ex persona ipsius principalis, eo quia esset minor, vel fœmina, vel aliàs quoquo modo inhabilis.

De accomendis, & implicitis. Cap. XIII.

SI quis dederit alicui pecunias, seu res in accomenda, vel pro aliqua implicita pro quauis mundi parte, omnia bona quæ ex dictis pecunijs datis pro accomenda, seu implicita, fuerint acquisita quouis titulo, vel dictæ pecuniæ seu processus prædictarum rerum conuersi fuerint, consignari debeant accomendatarijs, seu socijs dictarum implicitarum, ad hoc vt possint in eis sibi satisfieri pro rata eis contingente de dictis accomendis, seu implicitis: in quibus bonis, siue pecunijs, seu rebus vt supra traditis dicti accomendatarij, & socij implicitarum prẹferantur, & præferri debeãt quibuscunque creditoribus, quantumcunque anterioribus tempore,

pore, siue potioribus quocunque priuilegio, seu hypotheca, etiam comprehensis dotibus, & alijs quibuscunque magis priuilegiatis.

Quæcunque res mobiles acquisitæ per accomendatarium, siue man datarium implicitæ post pecunias seu res eidem traditas præsumantur acquisitæ de dictis rebus, & pecunijs accomendatis, seu ad implicitam traditis, nisi aliter probetur; saluo quòd si quis in bonis debitoris inuenerit rem suam, vel quondam suam, præferatur prædictis, & cœteris creditoribus etiam anterioribus vt supra, comprehenso etiam creditore pensionum.

Si verò de rebus in societate, accomendatione, vel pro implicita commissis, vel ex pecunia illa, emptionem aliquam fecerit, vel super eis fecerit contractum aliquem, accomendator, seu accomendatarius, & participes implicitæ habeant actionẽ tàm in rem, quàm in personam contra illum, cum quo contraxerit, & possit petere totum debitum, quod sibi attigerit pro quantitate suæ participationis.

Si quis verò cum pecunia, vel rebus alterius iuerit negotiatum, & miserit merces aliquas, magistratus ad requisitionem accomendatarij, seu participis implicitæ teneatur ponere sub interdicto res illas, & eis venditis, pecunias accomendatarijs, & participibus implicitæ pro rata dare, habita tamen prius idonea cautione de eis restituendis ad mandatum magistratus, & hoc etiam si quis poterit rationabiliter demonstrare, quòd merces sint suæ, vel de pecunia sua emptæ.

Si quis autem rediens ab aliquo viagio, seu ab aliqua implicita iterùm contraxerit cum eodem pro alio viagio, præsumatur de primo satisfecisse nisi contrarium probetur.

Minor viginti quinq; annis, maior tamen sexdecim, qui accomendationem, seu pecunias aut res pro implicita habuerit, remaneat obligatus, ac si maior esset, nec ipsum conquerentem ratione minoris etatis audiant magistratus, dum tamẽ accomendationem, pecunias, seu res capiat cum auctoritate patris, vel aui, vel tutorum, vel curatorum, vel saltem ipsis scientibus, & non contradicentibus.

Si quis habuerit pecunias, seu res in accomendam, vel implicitam quæ sint plurium personarum in eodem viagio non possit aliquis

acco-

accomendatoriorum, vel participum vti priuilegio temporis nec alias excludere, etiam si esset prior tempore, sed habeant magistratus accomendationes, & implicitas vnius viagij; ac si omnes factæ fuissent eodem momento temporis, sed si aliquis accomendator vel particeps miserit risico suo. proprias pecunias, vel merces ad aliquem, seu cum aliquo, qui ex inde ipsi transmittat pecunias vel merces etiam risico vt supra, non teneatur communicare cum aliis, licet in eodem viagio pecuniæ, seu merces aliorum delatæ fuissent.

Et si aliquis post factam alicui accomendationem voluerit ipsam recuperare, vel habere ante completum viagium, liceat ei hoc facere, & magistratus prouideant, vt accomendatio remittatur ad instantiam partis facta satisfactione de ea parte prouisionum, & impensarum, ac damnorum, quæ iudex arbitratus fuerit.

Si per aliquem facta fuerit accomendatio nomine alterius, habeat ille nomine cuius facta fuerit ius, & actionem petendi, & exigendi si eam ratam habere voluerit, & possit conuenire debitorem perinde ac si cum eo contraxisset.

Qui accommodauerit si tacuerit per sex annos postquam accomendatarius seu qui receperit palàm, redierit in locum, in quo accòmendatio facta fuerat, si tamen ibi præsens erit, qui accomendauit, vel postquam venerit ad locum, vbi accomendator cum familia habitaret, ita vt intra dictos sex annos nulla lamentatio coràm magistratu facta fuerit, non audiatur accomendator, sed præsumatur solutionem, vel satisfactionem factam fuisse, si accomendatarius iurauerit se satisfecisse accomendatori, aut accomendam sine sua culpa perdidisse, vel ipso mortuo, si eius hęres vel successor iurauerit se credere, q accomendatio fuerit plenarie restituta, vel sine dolo, vel fraude illius, qui eā receperat deperdita.

Idem quoq; obseruetur in accomendationibus factis ad certum terminum si accomendator tacuerit per sex annos à finito dicto termino numerandos.

Et hæc procedant si accomendator per dictum tempus non stetisset absens à dicto loco, quia si fuisset absens habeat tempus anni vnius postquam ad locum rediisset, vel plus, si maius tempus ex dictis sex annis restaret.

Accomen-

Accomendatarius de viagio reuersus ad locum, vbi accomendatio facta fuerat teneatur ad requisitionem accomendatoris factam in iudicio, siue extrà, facere, & reddere rationem accomendatoribus infra sex menses, postquàm de viagio illo redierit, tàm de capitali, quàm de lucro: quod si non fecerit, magistratus teneantur condemnare accomendatarium, ad restituendum accomendam, & lucrum; de cuius quantitate credatur accomendatori vsq; in quinquaginta pro centanario. de maiori vero lucro liceat facere probationes.

Si verò Comendatarius vellet proficisci extra locum ante sex menses finitos, debeat saltem ante dies quindecim recessus, facere rationem in scriptis tàm de capitali, quàm de lucro, & deponere coràm magistratu, citari faciendo accomendatorem si fuerit pręsens, vel procuratorem si quis esset, aut domui, & familiæ; & si habitationem ibi non haberet duos propinquos ex proximioribus, quos ibi haberet.

Si ad terminum, vel viagium statutum quis ceperit pecuniam, seu merces, quas sine iusto dei impedimento tenuerit vltra terminũ, siue in alio viagio transmiserit, tàm capitale, quàm lucrum sit saluum super bonis illius, qui accepit, ita vt remaneat de eis debitor, & etiam de lucro, & beneficio ad rationem quantitatis declarandæ per creditorem vsque ad rationem viginti pro centanario quolibet anno. & sic præsumatur, nisi per debitorem probaretur de minori interesse creditoris, vel per creditorem probaretur de maiori lucro facto per debitorem, pro quibus probandis remaneant hinc inde iura salua.

Declaramus accomendam intelligi de pecunijs mittendis pro emptione mercium, & de mercibus mittendis, ad hoc, vt vendantur, & processus implicetur in alijs mercibus, vel non implicetur, in quibus ille, qui defert, vel de eis habet administrationem particeps est. implicitam verò declaramus emptionem mercium per committentes ordinatam, in quibus ille, qui administrat seu exequitur non habet partem, sed solum capit suas prouisiones, dum tamen in prædictis accomendis, & implicitis societas aliqua seu ratio imposita non fuerit; accomendatarius est is, qui de acco-

N men-

mendis, seu implicitis exequendis curam habet, accomendator verò qui ordinat, & quicunque qui particeps est in accomendis, seu implicitis.

De compensationibus. Cap. XIIII.

SI quis erit, seu remanserit creditor alicuius, vel occasione cambiorum, vel alia quauis, & è contra erit, seu remanserit debitor eiusdem, & hæc siue in diem, siue pure, & tàm pro se ipsis respectiuè, quam pro alijs, siue pro computo aliorum; & aliquis ipsorum creditoris, aut debitoris efficiatur non soluendo, qui sic debitor, & creditor remanserit, præferatur omnibus in compensatione, & retentione pro concurrenti quantitate; teneatur tamen quando esset creditor non solùm pro se, sed pro computo alterius, seu aliorum distribuere ad ratam omne id, quod compensasset, seu retinuisset.

Verùm si in litteris cambij, appocis, aut alijs scripturis peruentis ad notitiam partis tempore contractus, vel negotiationis, aut saltem ante rupturam per dies quindecim appareret cui, vel quibus pecuniæ, siue processus mercium, vel aliarum rerum spectarent; & ita etiam fuisset scriptum, & annotatum in libro illius, qui dictam assignationem fecisset, vel dictum esset de cõsensu partium, quòd pecuniæ, seu pretium ipsum deberet solui alicui alij, dictis casibus, & quolibet eorum, ius, & facultas exigendi, compensandi, & retinendi competat primò illi, ad cuius fauorem fuisset eo modo declaratum.

Quæ quidem locum habeant, quando inter prædictos potest esse locus compensationi: nam alioqui ius, & actio exigendi competat illi, cui verè pecuniæ datæ cambio, seu merces, aut bona spectabant, non obstante quòd non esset nominatus in litteris cambij, seu appoca, vel contractu venditionis, seu alienationis mercium, aut bonorum, postquam nomina talium debitorum erant, seu stabant eius risico, & periculo.

Verùm quia prædicta comprehendunt etiam creditorem in diem, qui voluerit sicut supra compensare, vel retinere, teneatur

neatur deducere, seu reficere beneficia, seu lucra, vel interesse ad ratam temporis, & quantitatis ad rationem cambiorum realium.

Si quis vt puta Babilanus dederit Neapolioni aliquam quantitatem pecuniarum ad cambium, & creditum dicti cambij spectaret Andaloni, & non Bricio, cui directa fuisset remissa, & Andalo cui spectaret creditum fieret non soluendo ante acceptationem, & solutionem, Bricius non possit remissam exigere; possit tamen & teneatur propteſtationem facere, & exactio spectet Babilano, qui si remansisset creditor siue pro se, siue pro computo aliorum dicti Andalonis, possit retinere, & compensare vt supra pro concurrenti quantitate: si verò non esset creditor, & pro residuo retenti, & compensati exactio spectet creditoribus Andalonis, seu eorum deputatis, & nihilominus si in litteris cambij fuisset expressum, quòd dicta remissa spectat Andaloni, possit Neapolio si esset creditor dicti Andalonis, ante omnes retinere, & compensare vt supra per concurrenti quantitate eius, de quo esset creditor siue pro se, siue pro computo aliorum, ita tamen quòd teneatur repartire, & distribuere ad ratam vt supra, sed si dictus Neapolio non esset creditor Andalonis, tunc exactio, & compensatio competat Babilano in omnibus vt supra dictum fuit.

Qui voluerit cambia, seu tractas sibi factas soluere supra propteſtum ad hoc, vt retineat obligatum eum, qui traxit, seu qui mandauit pecunias, seu cambium solui, teneatur in illis locis, in quibus solutiones cambiorum habent sua tempora præfixa, facere declarationem in actis notarij coràm testibus infra horas viginti quatuor, post præsentationem litterarum cambij, sicuti acceptat talem tractam supra propteſtum cui declarationi interueniat ille, qui litteras præsentasset, & sic in actis eiusdem propteſtationis constare debeat, alioquin intelligatur acceptasse dictam tractam liberè, & habeatur perinde ac si propteſtatio aliqua facta non fuisset, non obstante alia quauis iustificatione, quæ forsan facta reperiretur super ipsis litteris, vel aliter, & vltra prædicta teneatur etiam in solutione denuò propteſtari modo prædicto, alioquin intelligatur acceptasse, & soluisse liberè non obstante prima propteſtatione, & quacunque iustificatione vt supra dictum fuit, & si solu-

si solutio esset facienda sibi ipsi debeat fieri tempore debito, aliter non seruiat ad retinendum obligatum trahentem. in ferijs autem ordinarijs, in quibus est limitatus terminus acceptationum, sufficiat, quo ad dictum effectum retinendi obligatum trahētem, facere proptestationem, cum interuentu præsentantis litteras, & in omnibus vt supra in acceptationibus ordinarijs dictarum feriarum. & quando tracta, & remissa est facta vni soli, seu sibi ipsi loco interuentus præsentantis litteras, teneatur volens soluere super proptestum, notam facere de eo apud publicum notarium, interuenientibus duobus testibus, alioquin tracta intelligatur, & sit acceptata, & soluta liberè, & absque retentione obligationis trahentis.

Præterea volens soluere super proptestum, & retinere obligatum trahentem vt supra, teneatur vltra prædicta debitum mittere, seu trahere apto, & solito tempore soluendum illi, qui tractam fecisset ad eundem locum, à quo tracta processisset; alioquin proptestatio etiam legitimè facta intelligatur nulla, & solutio habeatur liberè facta, saluo iusto impedimento, & saluo quòd si ille, qui fecisset tractam, dedisset aliquem ordinem, possit ille ordo seruari, & sufficiat eum fuisse seruatum.

Sed si tale debitum, seu tracta veniret è loco, pro quo non esset solitum in loco solutionis cambiari, vel tunc non reperiretur qui vellet cambio dare, possit sic soluens dictis casibus, & eorum quolibet, sibi prouidere ex loco propinquiori illi, vnde processisset tracta, pro quo reperiretur, dummodo cōstet saltem per relationem duorum censariorum cum iuramento si aderunt, aliàs duorum mercatorum etiam cum iuramento non fuisse repertum cambium seu non potuisse cambiari prætijs ordinarijs, siue conuenientibus pro dicto loco, à quo processerat tracta: & tali casu teneatur de ea notitiam dare illi, qui tractam fecisset, seu litteras scripsisset: & quatenùs sicut supra soluens prædicta non obseruaret, proptestatio etiam vt supra facta sit nulla, & solutio intelligatur liberè facta.

Si tracta soluenda erit super proptestu, actio soluendi competat primo loco illi, qui debet cambium recipere, deinde illi, cui facta est tracta; non possit tamen recipere debens cambium, excludetq;

debentem

debentem ſoluere, poſtquàm cōſenſiſſet acceptationi ſuper propteſtatu factæ per eum, cui facta eſſet tracta: & ſi nollet conſentire dictæ acceptationi ſuper propteſtu, habeatur ac ſi ipſemet acceptaſſet ſuper propteſtu;& teneatur ſoluere: ſi verò alter ipſorū, vel quicunque alius vellet ſoluere ſuper propteſtu, alter verò liberè, præferatur ille, qui liberè ſoluere vellet.

Et ſi quis faceret tractas, & daret ordinem, quòd ſuæ pecuniæ ſiue effectus ſeruirent pro dictis tractis, teneatur ille, qui recipiet, & acceptabit litteras, ordinem illum obſeruare, etiam ſi acceptaſſet litteras ſuper propteſtu, nec poſſit pecunias, & effectus prædictos ſeruiri facere ad alias cauſas, vel in alium vſum, niſi iuxtà dictum ordinem, dum tamen non veniſſet prius notitia de ruptura, vt inferius dicetur: idem quoq; ſeruari debeat quando eidem factæ fuerint tractæ, & remiſſæ.

Prætendentes retinuiſſe obligationem illius, qui traxiſſet debitum, ſeu tractam feciſſet pro computo alterius cum facultate ſibi prouidendi ex quouis loco, & perſona, cum ordine, quòd poſſit retinere obligationem, teneantur de tali intentione, & voluntate ſua, ac retentione obligationis, facere declarationem in actis notarij publici, & illud etiam ſignificare illi, cuius obligationem retinere intendunt. ſed quia difficile eſſet huiuſmodi ſignificationē ſeu notitiam oſtendere, ſufficiat pro plena probatione iuramentum illius, qui debebat eam dare, iurantis eam dediſſe, niſi contrarium probaretur.

Nemo poſſit in aliquo loco ſoluere aliquam partitam, vel aliquod debitum pro computo cuiuſuis poſt habitam notitiā, & ſeu poſt publicam vocem, & famam in eo loco, ad quem fuerit tale debitum directum, quod ille qui miſſit debitum, ſeu cui ſpectat tracta, eſſet, ſeu remanſiſſet ruptus, ſaluo niſi prius realiter, & bona fide talis partita fuiſſet iam acceptata ante dictam notitiam, ſeu famā, quo caſu ſolutio poſſit fieri modo, quo fuit acceptata, aliter, & ſecus faciendo, ſolutio ipſa cedat damno, & intereſſe ſoluentis, & non in præiudicium alicuius, qui poſſet prætendere intereſſe ratione ſolutionis, quæ fieret contra prohibitionem prædictam.

Quando aliquis pro honore litterarū ſoluit ſuper propteſtu tractam aliquā, quæ ipſi directa nō ſit, dūmodo obſeruet ea, quæ ordinata

 fuerunt

fuerunt circa solutiones super proptestu, habeat obligatum illú, qui litteras, seu tractam fecit, nisi per aliquem mercatorem, qui haberet mandatum inhibendi, seu proptestandi vt supra fuisset facta oppositio, intimatio, seu proptestatio, ne fieret solutio talis tractæ, seu debiti; quia tali casu soluens non possit habere ius, nec regressum contra eum, qui tractam, seu tractas fecit.

Si antequam haberetur certa notitia de decoctione, seu ruptura alicuius, fierent proptestationes contra eius litteras, & seu (vt aiunt) currerent proptestationes, & aliquis vellet soluere tractam, seu debitum illius siue liberè, siue super proptestu, teneatur volens soluere in primis, & ante omnia acceptare, & soluere tractas sibi directas æquis portionibus, seu ad ratam pro concurrenti quantitate crediti existentis penès ipsum, siue ad eius dispositionem, respectu tractarum sibi factarum ab illo, à quo haberet ordinē pro solutione, nisi aliter per eum, ad quem spectarent tractæ, siue qui eas fecisset ordinatum, seu mandatum esset; & qui soluerit aliter, non solutis prius tractis sibi directis vt supra, teneatur soluere, & remaneat obligatus habētibus interesse summas, seu tractas, quę sibi fuissent directæ pro concurrenti quantitate crediti, seu effectuum, qui essent penès ipsum, seu ad eius dispositionem tempore dictarum tractarum æquis portionibus, vel pro vt fuisset ordinatum per illum, qui tractas fecisset.

Si quis mercator efficiatur non soluendo in aliqua mundi parte, siue societas in quauis feria, seu termino solutionum, qui iàm cępisset soluere, & exigere, seu contraponere vel (vt aiunt) scontrare per dies tres ad minus, vel vbi breuiori tempore durant solutiones per totum tēpus, eo casu quicquid iam fuisset vt supra cum quouis contrapositum, seu scontratum, sit firmum, & validum: & similiter partitæ, quas debebat sibi soluere, & à se ipso exigere, habeantur pro solutis, & exactis legitimè, perindeac si nulla fuisset secuta ruptura. Declarato tamen quòd respectu locorum in quibus solutiones fieri solent in bancis quantum ad partitas inter tertios non censeantur solutæ, nisi fuerint in bancis scriptæ; quātum verò ad partitas soluendas sibi ipsi seruari debeat in omnibus vt supra dictum fuit.

Si quis mandaret alicui in aliqua mundi parte, seu mandatum, aut ordinem

ordinem daret de emendis mercibus, vel alijs rebus mobilibus, & non solueret, seu solui non fecisset consteum, vel pretium, ita vt qui emisset remaneret creditor de dicto pretio, seu aliqua eius parte, ipse qui emisset, & pretium soluisset, sit, & esse debeat in dictis mercibus, & rebus potior, & anterior quibuscunque creditoribus mandantis, seu ordinantis, compræhensis etiam dotibus, & nemine excluso, vbicunque dictæ merces, & res reperiantur, & penes quemuis, dum tamen per actum, & modum verum validum, & legalem non mutauerint dominium: sed si venditor dictarum mercium, seu rerum nondum fuisset satisfactus de toto pretio, seu parte, donec dictæ merces, & res non peruenerint in mandantem, seu committentem, aut alium pro eo in terra ad locum, ad quem deberent deferri, præferatur, & præferri debeat dictus venditor cæteris omnibus creditoribus vt supra, mandatario & emptore etiam compræhensis,

Si quis merces, aut alias res mobiles per ipsum emptas transmitteret cuiuis ad aliquem locum, pro computo suo proprio, & venditor remaneret adhuc creditor pro earum pretio, seu parte, habeat ad eas regressum, & præferatur cæteris omnibus, vt supra dictũ fuit, non solum ante consignationem, verum etiam post ipsam factã, donec dominium non mutauerint vt supra dictum fuit.

Declarato tamen quòd post consignationem factam, si recipiens esset creditor emptoris, seu mittentis, dictus recipiens habere debens præferatur quibuscũq; vt supra, etiam venditori ipsi, & post eum dictus venditor saluis prædictis.

Si merces, res, cambia, credita, aut aliquid aliud fuerit transmissum alicui, per aliquem, siue suo nomine simpliciter, siue ex parte, & mittens efficeretur ruptus, mandatarius pro eo, de quo verè fuerit creditor mittentis, possit retinere, & compensare pro concurrenti quantitate, non obstante quòd dictę res, & alia spectarent alijs, & non mittenti: quatenùs verò ille, ad quem spectarent efficeretur ruptus, mittens possit pro eo, de quo remaneret creditor dicti rupti compensare pro concurrenti quantitate, non obstante quòd eorum possessio esset translata in mandatarium, & sic vt supra respectiuè pręferantur in dictis mercibus, & alijs, & etiam in eorum processu, & in debitoribus ab eis causatis.

Dans

Dans mandatum, vel ordinem occaſione aliquarum mercium, ſeu rerum mobilium, aut faciēs appocam onerationis dictarum mercium, vel rerum, ad hoc, vt de eis ſeruetur voluntas alicuius, ſeu de eis fiat conſignatio alicui in quouis loco, poſſit non obſtāte quòd datum, fuerit mandatum, ſeu ordo, vel facta appoca, variare man datum ordinem, & appocam; dummodo id faciat antequam res, & merces ipſę fuerint exoneratæ in terram nomine mandatarij, ſiue de eis facta fuerit manifeſtatio in dugana, ſeu cabellis nomine dicti mandatarij; quæ habeant etiam locum in mandatis, & or dinibus pecuniarum, & remiſſarum, dummodo, mutatio, & varia tio fiat tempore congruo, & antequam mandatarius ſuſceperit aliquam obligationem, ſeu onus ſub ſpe exigendi dictas pecunias ſeu remiſſas; & hæc intelligantur ſine præiudicio iurium illius, ad cuius commodum fuiſſet datum primùm mandatum, ſeu datus ordo primo loco, vel appoca onerationis facta contra eum, qui ſic variaſſet, ſeu mutaſſet, & pariter ſine præiudicio iurium illius, cui fuerat datus talis ordo primo loco, ſeu mandatum pro ſua cautione.

Si quisvt puta Paganus ex aliquo loco remittat Brancaleoni in alium locum ſummam pecuniarum, pro computo ipſius Brancaleonis, per litteras Ibleti trahentis dictam ſummam in Bendinello, & dictæ litteræ fuerint debitis loco, & tempore iuxtà morem locorum acceptatæ per Bendinellum, & ante tempus ſolutionis, Brancaleo efficeretur ruptus, & tàm Paganus, quàm Bendinellus eſſent creditores dicti Brancaleonis, Bendinellus præferatur in retinendo, & compenſando pro concurrenti quantitate, niſi Ibletus eſſet creditor eiuſdemmet remiſſæ, ſeu cambij, ſiue quia fortè fuiſſet factum cambium duplex, & non fuiſſet completum, & ſolutum debitum tractum, ſeu miſſum contra creditum dicti cambij, ſiue quia non potuiſſet dictus Ibletus exigere id, quod fuiſſet aſſignagnatum pro ſatisfactione dicti cambij ſeu remiſſæ, quia dictis caſibus, & quolibet eorum ius exigendi competat primo loco dicto Ibleto exinde verò ius compenſandi, & exigendi competat creditoribus, ſeu deputatis dicti Brancaleonis, vbi verò creditum ſeu remiſſa non ſpectaret in effectu dicto Brancaleoni, ſed alteri, vt puta Ingoni, exactio tunc non dictis creditoribus, ſeu deputatis,

ſed

ſed dicto Ingoni ſpectet, qui ſi efficeretur ruptus, & dictus Brancaleo eſſet eius creditor, ius, & actio exigendi, & compenſandi pro concurrenti quantitate ſpectet dicto Brancaleoni.

Si vnus habet, vel expendit nomen in pluribus locis, ſiue in ſocietatibus aut rationibus cũ alijs, ſiue ſeperatim ſub ſuo nomine, etiam quòd in eius negotijs, ſeu tempore rationis haberet alios participes, & contingat quòd ipſe, vel aliqua ex ſocietatibus, in quibus eius nomen expenditur, uel omnes ipſi efficiantur non ſoluendo, & remanſerit debitor alicui, qui ſit debitor alicuius ex ſocietatibus, ſeu rationibus, in quibus ille nomen habet, non poſſit dictus creditor, & debitor reſpectiuè vt ſupra compenſare, neque vti aliqua retentione in præiudicium illius nominis ſeu ſocietatis, cuius eſſet debitor, niſi prius fuerit ſatisfactum omnibus creditoribus dictæ ſocietatis, ſeu nominis, & de omni eo, de quo factus non ſoluendo remanſiſſet debitor: quibus ſatisfactis liceat ipſi compenſare, & retinere pro concurrenti quantitate, & pro rata tantum ſpectante ſuo debitori in dicta ſocietate, ſeu nomine; non tamen propter hoc impediatur quin contra eum procedi poſſit executiuè ſecundum formam ſtatutorum.

In illis caſibus, in quibus facultas, ſeu ius retinendi, vel compenſandi competit alicui ſocietati, ſiue omnibus ſocijs, competat etiam cuiuis ſociorum, ſeu participum pro rata ſuæ participationis.

Si quis vt puta Accellinus ex vno loco remiſſam fecerit Anſaldo in alium locum pro computo Carrotij, & ſimiliter fecerit eidẽ Anſaldo tractam pro Cattaneo, & de prædictis ipſe Accellinus fecerit notam, ſeu ſcripturam in libris ſuis, etiam ſi ſcripſerit tàm dicto Carrotio, quàm dicto Cattaneo, & contingat quòd dictus Accellinus efficiatur ruptus antequam ceſſerit dies ſolutionis: & tempore maturationis debiti fuerit publica notitia de dicta ruptura, tali caſu cambium ſit nullum, & actiones, ſeu computa dictorum Cattanei, & Carrotij cum dicto Accellino reſtent pro vt erant ante dictum cambium; neque dicto Cattaneo competat aliqua actio contra ipſum Carrotium, non obſtante quòd Accellinus feciſſet tractam, & remiſſam modo prædicto, tempore quo id facere poterat. verùm ſi litteræ fuerunt debito tempore traditæ, & in termino ſolutionum non fuerit publicè habita notitia de ruptura Accellini,

cellini, intelligatur cambium seu tracta, & remissa suum sortiri effectum, non obstante quòd postmodum detegeretur talis ruptura Accellini: idem quoque dispositum censeatur quando litteræ fuerint acceptatæ ante habitam notitiam publicè de ruptura dicti Accellini.

De cambijs. Cap. XV.

SI cambium aliquod esset soluendum, & non acceptaretur, vel nō solueretur, teneatur creditor, seu ille, cui cambium soluendum esset propteſtari intrà dies triginta à die solutionis faciendæ, aliter remaneat obligatus pro ipso cambio, & pro interessibus vsque ad integram solutionem, etiam si ille, qui soluere debebat non teneretur, & habeat locum præsens dispositio etiam in cambijs factis extrà dominium, & in cambijs inter Genuenses, & extraneos.

Prohibitum sit cuicunq; propteſtari litteras cambij, nisi prius mandato magistratus factum fuerit præceptum illi, qui soluere debet quatenùs intrà horas viginti quatuor soluere debeat, & ipsis horis transactis possint fieri propteſtationes, & huiusmodi præcepta exequantur personalitet, & eis non repertis, exequantur ad domum, & respectu non habentium domos, exequantur Genuæ ad vnam ex columnis bancorum, & alibi ad locum solitum, & non retardetur propteſtatio etiam si verbo, vel scripto fieret aliqua responsio, & exceptio, sed omnis responsio, & exceptio habeatur pro reiecta, nisi fieret vera solutio, vel satisfactio in contentamento debentis recipere cambium.

Salua semper dispositione legum, feriarum, & ordinum, ac decretorum, seu constitutionum super cambijs factarum, & faciendarum, quibus in aliquo non sit derogatum.

De iactu, & forma in eo tenenda. Cap. XVI.

PAtronus, siue præfectus cuiusuis nauigij, eligens ob aduersam tempestatem, seu aliam iustam causam, facere iactum pro saluatione nauigij, & eius inuentarij, & hominum, & mercium, teneatur

teneatur ante iactum alicuius rei facere consultam cum omnibus officialibus nauigij, & mercatoribus in eo existentibus; & si duæ tertiæ partes prædictorum concurrerint in faciendo iactu pro dicta saluatione, eligantur eo casu tres consules, quorum duo sint ex dictis officialibus, & vnus ex dictis mercatoribus, & non existentibus mercatoribus, duo sint ex officialibus proræ, & vnus ex officialibus puppis; qui tres consules auctoritatem habeant proijciendi in mare quid eis necessarium videbitur pro residui saluatione.

Quicquid per consultam, de qua supra deliberatum fuerit; & quicquid de ordine dictorum consulum iactum fuerit, scribi, & annotari debeat per scribam nauigij in suo libro, in præsentia dictorũ consulum cum eorum subscriptionibus, si scribere scirent.

Omnia iacta (seruatis solennitatibus prædictis) seu eorundem iactorum valor cedat damno, diuidiq; debeat secundum æs, & libram inter nauigium, naula, merces, & omnes alias res existentes in dicto nauigio tempore iactus, compræhensis pecunijs, auro, argento, iocalibus, seruis maribus, & fœminis, equis, & alijs animalibus existentibus in nauigio de transitu.

Secuto iactu, non liceat patrono, seu præfecto nauigij, neq; alicui pro eo onerare in dicto viagio aliquid in quouis loco (seu scala) nisi tãtummodo victualia pro vsu, & necessitate nauigij, merces subtiles, & capsias passageriorum, nisi quando iactus factus fuisset antequam nauigiũ recessisset ab oneratorio, seu à portu, in quo onerasset, quo casu liceat nauigium in totum onerare; seu nisi nauigium siue eundo, siue redeundo deberet exonerare aliquas merces in aliquo loco; quia tunc liceat in loco exonerationis onerare tantum, quantum fuerit exoneratũ; non tamen possit onerari loco iactus facti, & si patronus oneraret, vel onerari faceret aliquid loco iactus, teneatur ad satisfaciendũ omne damnum in casu noui iactus, & naula oneratorum vt supra spectent pro tertia parte assecuratoribus, & pro residuo conseruatoribus maris.

Nullus patronus, siue præfectus secuto iactu possit in itinere exonerare aliquid, nisi in locis, ad quæ merces seu alia onerata fuissent destinata, cum appodisijs carricati; & in dictis locis non possint exonerare, nisi de die, & nisi portatis mercibus, & alijs exoneratis

in

in duganam, ſeu loca publica deputata ſecundum qualitates rerum; à quibus duganis ſeu dacerijs portare debeant fidem authenticam de rebus exoneratis cum declaratione cui ſpectent: & patronus, ſeu præfectus, qui hæc non obſeruauerit, non poſſit fieri facere aliquem calculum pro damno, imo damnum iactus ſpectet ipſi patrono, ſeu præfecto.

Poſſit etiam idem patronus, ſeu præfectus exonerare in quocunque loco ad requiſitionem ſupracarici, ſeu mercatoris, aut alterius, cui res ſpectarent, dummodo exoneret de die cum interuentu conſulum electorum tempore iactus, & cum interuentu conſulis nationis Genuenſis exiſtentis in dicto loco, & eo non exiſtente, cum interuentu magiſtratus dicti loci; à quo conſule, ſeu magiſtratu portare debeat fidem vt ſupra, ſub pœna prędicta, ſine præiudicio iurium mercatorum contra nauim.

Si patronus, ſeu præfectus in aliquo ex dictis duobus caſibus exoneraſſet aliquid pluſquam contineretur in fide, cadat in eandem pœnam.

Pro rebus verò ſicut ſupra aliquo modo permiſſo exoneratis, teneatur patronus, ſeu præfectus ante exonerationem, & conſignationem ſe cautelare de rata iactus, & damnorum obueniente dictis rebus exonerandis: & non poſſit contra alios dominos rerum, nec contra alia bona, ſeu res, quæ in nauigio reman ſiſſent aliquid prętendere ratione dicti iactus, & damnorum; imò ſi quid eſſet contribuendum pro dictis rebus vt ſupra exoneratis, teneatur ipſe patronus, ſeu prçfectus, & nauigium cum eius inuentario erga alios, & quemlibet eorum pro his, quibus facta fuiſſet conſignatio ad refectionem, & contributionem iuxtà calculum fiendum cum damnis & intereſſe.

Facto iactu patronus, ſeu præfectus cum appulerit in aliquem portum, ſeu alium locum commodum, teneatur diligenter inquirere quid iactum fuerit, ſeu proiectum in mare in præſentia dictorum conſulum, & ſcribæ nauigij, à quo de prædictis fieri debeat diligens ſcriptura: & prædicta iuſtificari, & probari debeant per teſtimonium officialium, & mercatorum ſeu exiſtentium de tranſitu in nauigio, non exiſtentibus mercatoribus, & ipſis etiam non exiſtentibus per teſtimonium officialium; aliter iactus factus eo-

uſque

usque cedat damno patroni, seu præfecti, & dictæ iustificationes fieri debeant coràm consule nationis Genuensis, & eo non existente, coràm magistratu loci, & patronus, seu præfectus teneatur portare secum copiam prædictorum authenticam, & sigillatam.

Nauigia, quæ iactum fecerint, appulsa ad locum destinatum exonerentur primò, & ante alia, etiam si alia prius appulissent, sine pręiudicio solitorum allegiorum, si eo in loco aderit ordo exonerandi.

Patronus, seu præfectus, qui iactum fecerit, reuersus cum nauigio ad locum destinatum, antequàm manum apponat exonerationi alicuius rei, teneatur notificare cum iuramento magistratui deputato ad prædicta in dicto loco, si aderit, aliter iudici ordinario loci, mensem, diem, & horam iactus facti, & quantitates rerum, seu res iactas circum circa iudicio suo; & teneatur incontinenti mittere scribam, qui producat librum, in quo sit notata deliberatio iactus faciendi, & nota rerum iactarum; qui scriba dare debeat copiam prædictorum notario dicti magistratus, qui eam conseruare debeat ad hoc, vt seruiat in faciendo calculo, & in alijs, quæ occurrerint.

Officiales, & nautæ exonerantes sua, vel aliena bona, etiam pro eorum portatis, vel dantes auxilium contra formam pręsentis capituli, amittant exonerata, & priuati remaneant officijs.

Si bona fuerint reperta exonerata contra formam præsentis statuti sint effecta patrum communis, & conseruatorum maris ciuitatis Genuæ æqualiter, nisi si interfuisset accusator, seu qui contrafactionem denuntiasset, & in claris posuisset, quia tali casu tertia pars sit ipsius, & teneatur secretus.

Vltra pœnas prędictas qui contrafecerint, subiaceant alijs pœnis quę viderentur Senatui.

Quod supradictum fuit de patronis nauis, sit, & intelligatur dictum de capitaneo, seu quocunque alio nomine vocetur pręfectus magister, seu præpositus nauigij.

De securitatibus. Cap. XVII.

NOn possint fieri assecurationes in appodisijs, quæ non habeāt clarum, & expressum nomen illius, qui se assecurari faciet, & hoc antequàm aliquis assecurator in ea se subscribat, nec possit dimitti spatium album pro ponendo nomine, aliàs appodisia non valeat, & assecuratio non teneat.

Securitates non possint fieri pro se, neq; pro alijs, nisi exret risicum, vel in mercibus, vel in nauigijs, vel rebus, quibus uis assecuratis mediatè, vel immediatè, principaliter vel indirectè, & nisi pro quātitate, seu valore risici, siue valoris, & æstimationis tantum, excluso consteo securitatum, quod non intelligatur in ipsa securitate comprænhensum, nisi expressum fuisset.

Si inter partes non fuerit appositum pretium mercibus, vel alijs assecuratis, intelligatur pretium, si casus aduenerit ante medietatē itineris confecti, consteum ipsarum cum expensis vsq; ad earum onerationem: si verò vltra medietatem itineris confecti, casus occurrerit, intelligatur pretium illud, quo valerent in loco, ad quem fuissent destinatæ.

Si factæ fuerint securitates importantes plusquàm sit risicum, vel quia factæ fuissent in diuersis prouincijs, seu locis, vel quauis alia de causa, priores in tempore intelligantur cucurrisse, & currere risicum; pro reliquis verò consteum restituatur, & inter pares tempore quilibet teneatur pro rata summæ assecuratæ.

Casus sinister non intelligatur nisi nauigium assecuratum, siue super quo merces, aut alia fuerint assecurata, redactum fuerit casu fortuito in eum statum, qui prouidentia humana reparari nō possit, intra tempus declarandum per consulem nationis, si aderit in eo loco, vbi erit nauigium, & consule non existente, per magistratum loci, dummodo dictum tempus nō excedat mensem vnum, aliqua ratione, seu accidenti, vel nisi nauigium iussu superioris loci, vbi fuerit, esset interceptum, aut saxitum, vel vt dicitur de eo factum imbarcum ita & taliter, quòd sit coactum capere aliud viagium, & merces assecuratas exonerare.

Assecuratus in quocunq; casu sinistro, possit securitates in totum exigere

gere si voluerit, & res assecuratas, seu vt vulgo dicitur, implicitam relinquere assecuratoribus, quibus tali casu spectent, vel possit, si voluerit, calculum fieri facere super damno iuxta formam capitulorum; & vbi damnum foret exclaratum ascēdere ad quinquaginta pro centanario, liceat assecuratoribus integram summam assecuratam soluere, & habere pro se res assecuratas, vel dānum declaratum soluere, & rem assecuratam assecurato dimittere in electione ipsorum assecuratorum, quam electionem habeāt etiam in quocunque casu, in quo fieret calculus pro emendatione damni, quod prætenderetur ratione legitimi casus secuti, re assecurata existente in esse in totum, vel in parte.

Assecuratores, si cum assecurato super infrascriptis nullum licitum pactum fecissent, teneantur de iactu secundum formam statutorum facto, & probato, & etiam teneantur de auaria, quæ est omne damnum, quod casu fortuito sequitur, seu contingit in nauigio cum inuentario, & seu rebus assecuratis vltra expensas, quæ contingere possunt, etiam si non sequatur, taliter quod possit dici casum sinistrum super toto secutum esse, & hæc pro rata siue iactus, siue auariæ spectantis rei assecuratæ.

Securitates factæ post casum sinistrum secutum tali tempore, quod de eo habita prius fuerit notitia saltem per formam legitimè probatam vel tali tempore, quòd notitia verosimiliter haberi potuerit, non valeant, nec teneant, & consteum restitui debeat, & intelligatur habitam verosimiliter fuisse notitiam, quando fuerit transactum spatium tanti temporis, quo à loco vbi secutus fuerit casus sinister, calculatis milliaribus duobus pro qualibet hora ad locum, in quo facta esset securitas, haberi potuisset: & si casus secutus esset in mare longinquo, adeo quòd notitia deferenda esset per mare: antequam peruenire posset in terram firmam, calculetur tempus ad rationem prędictam à loco, in quo primò venerit dicta notitia, seu nouum.

Assecuratores non teneantur de barataria patroni nauigij, nisi aliter factum fuisset.

Sine licentia Senatus, non possint fieri securitates, vadimonia, seu partita super vita pontificis, neque super vita Imperatoris, neque super vita regum, nec Cardinalium, neque Ducum, Prin-

cipum, Episcoporum, neq; aliorum Dominorum, aut personarũ Ecclesiasticarum, seu secularium in dignitate constitutarum.

Non possint etiam fieri super acquisitione, amissione, seu mutatione Dominorum, statuum, regnorum, Prouinciarum, Ducatuũ, ciuitatum, terrarum, seu locorum.

Non posint similiter fieri super felici, seu infelici successu exercituũ, classium, seu expeditionum; neq; eorum aduentu, neque recessu; neq; super expugnatione, aut defensione aliqua.

Non posint pariter fieri super matrimonijs contrahendis, vel non contrahendis, super vxoribus ducendis, aut non; neq; super partu mulierum; neq; nauium, aut aliorum appulsu, aut recessu.

Non posint fieri super futura, vel non futura peste, aut bello, neque super electione Ducis, aut magistratuum Reipublicæ: & demum super alijs quibusuis habẽtibus speciem, seu formam vadimonij, securitatis, seu partiti: sed omnia intelligantur, & sint prohibita.

Contrafacientes alicui de prædictis cadant in pœnam tantundem summæ, pro quanta fuerit facta assecuratio, vadimonium, seu partitum pro qualibet vice, & Censarij, qui in prædictis se immiscuerint tanquàm contrafacientes cadant in eandem pœnam.

De prędictis sic vt supra prohibitis, nõ posit ab aliquo reddi ius, neq; aliquis audiri sine licentia. & si casu aliquo quicquam fuerit solutum, sit semper ius saluum repetendi; & nullus posit de eis instrumenta, seu scripturas cõficere sub pœna scutorum viginti quinq; pro quolibet, & qualibet vice.

Non posint fieri loti sine licentia Senatus sub pœna scutorum centum, & ammisione raubarum, seu rerum positarum ad lotũ: & in eandem pœnam cadant illi, in quorum domo erunt, etiam si sit corporis alicuius, & pro mulieribus teneantur mariti.

De filiorum emancipationibus. Cap. XVIII.

NVllus magistratus interponat auctoritatem in aliqua emancipatione, nisi prius tàm pater emancipans, quàm filius emancipandus per se, vel per procuratorem specialem iurent emancipationem non fieri in damnum, aut præiudicium Reipublicæ, neque

neque alterius cuiusuis,& nisi emancipandus promittat,& fideiubeat de subeundis oneribus Reipublicæ, & de non exercendo piraticam, nisi de licentia Senatus.

Salua tamen auctoritate eiusdem Senatus, in concedenda licentia emancipationum faciendarum, quando vel pater, vel filius, vel ambo sint absentes pro vt de iure.

De venia ætatis minoribus concedenda. Cap. XIX.

CVilibet ætatis annorum decem octo completorũ petenti ætatis veniam Magistratus eam concedere possit,habita prius informatione de ætate,moribus,& prudẽtia dicti minoris à duobus proximioribus agnatis si extiterint,& eis nõ extãtibus,à duobus proximioribus cognatis,& in eorum defectu à duobus proximioribus vicinis eiusdem minoris, vel mixtim, qui omnes respectiuè eorum iuramento attestentur de dicta ætate,moribus,& prudentia,& vocatis curatoribus dicti minoris, si eos habuerit ad allegandum quicquid voluerint circa dictam ætatis veniam,& eis auditis si comparuerint.

Ætatis venia sic sicut supra concessa fuerit per magistratus valeat,& habeatur, perinde ac si concessa fuisset à principe.

Non tamen valeat obligatio contractus, seu distractus qui fieret per eundem minorem cum aliquo ex illis,qui consensissent dictæ veniæ ętatis,vel qui auctoritatem in ea interposuissent, & hoc intrà annum vnum à die ętatis veniæ consecutæ,neq; etiam valeat obligatio contractus,vel distractus cum aliquo alio intrà dies triginta post ętatis veniam consecutam,& hæc ad præiudicium ipsius veniam ętatis consecuti.

De contractibus minorum,& mulierum. Cap. XX.

MInores annis viginti quinq; habentes patrem, vel auum paternum in cuius potestate sint,possint facere, & inire quemcunq; cõtractum,seu quasi ac distractum, & obligationẽ cũ quacunq; persona,& personis,& etiam possint in iudicio cõparere,dummodo tamen interueniat iuramentũ ipsorum, & auctoritas,atq; consensus patris,vel aui,in cuius potestate fuerint.

Declarato quòd hoc non intelligatur,neq; procedat ad fauorem, seu beneficium ipsius patris, vel aui: quia tunc interuenire debeat auctoritas magistratus, causæ, cognitio, & cõsensus duorum ex proximioribus propinquis habilibus dicti minoris ex parte patris, & totidem ex parte matris, & in eorum defectu supleatur de proximioribus vicinis eiusdem, quæ obseruari etiam debeant quo ad fauorem, seu beneficium patris, vel aui etiam si minor esset ab eis emancipatus.

Si minor esset fœmina, & haberet maritum, non possit prædicta facere nisi cum consensu, & auctoritate mariti, qua accedente, & seruatis prædictis possit contractus, & quasi contractus, & distractus, & obligationes facere, & etiam in iudicio comparere.

Minores verò prædicti non habentes patrem, nec auum paternum, nec maritũ possint prædicta facere, dummodo tamen interueniat iuramentum ipsorum, & præsentia, ac consensus tutorum, & pro tempore curatorum suorum, exclusa semper venditione bonorum immobilium.

Saluo non obstantibus supradictis, quòd non possint minores obligationem, vel contractum, aut distractum facere cum tutore, vel curatore durante tutela, vel cura, & factus non valeat, etiam quòd minores iurauerint, & aliç solẽnitates prædictæ interuenerint, nisi minores consecuti fuissent ætatis veniam, quo casu obligatio, & contractus etiam cum tutore, & curatore valeat cum solennitatibus tamen antedictis, & magistratus auctoritate.

Maiores autem masculi annorum decem septem, & fœminæ annorum quindecim, minores tamen annorum viginti quinque non habentes patrem, auum paternum, nec maritum possint antequã eis sit datus tutor, vel curator prædicta facere, dummodo interueniat iuramentum ipsorum, auctoritas magistratus, & consensus duorum ex proximioribus propinquis habilibus, qui iurent sese credere ea fieri potius ad beneficium minoris, quàm ad aliquam eius læsionem.

Masculi maiores viginti quinq; annis existentes in patris, vel aui paterni potestate, non possint se obligare, contrahere, nec in iudicio comparere, nisi de consensu patris, vel aui, in cuius potestate fuerint, saluo si negotiarentur palàm, vel publicè, patre, vel auo patiente

tiente, vel non contradicente, quo casu obligatio, & contractus valeat perinde ac si factus esset cum auctoritate patris, vel aui, dũ tamen pater, vel auus ex dicto contractu non obligetur.

Mulieres etiam maiores annis viginti quinque non possint obligationem vel contractum, neque distractum aliquem facere, nisi cũ auctoritate, & consensu mariti si habuerint, qui consensus in absentia mariti possit per eum præstari per instrumentum, qui expressam eius voluntatem contineat, & nisi cum auctoritate patris, vel aui paterni, si eum habuerint, & fuerit in dominio, si verò fuerit absens cum consilio loco dicti patris, vel aui paterni, duorum ex suis propinquis habilibus proximioribus in gradu omnibus alijs, & si patrem non habuerint, nec auum, nisi cum cõsilio, & consensu duorum propinquorum vt supra, & in eorum defectu duorum ex melioribus vicinis, vel mixtim, cum quibus solennitatibus possint dictæ mulieres omnia facere interueniente iuramento omnium vt supra.

Non possint tamen durante matrimonio obligare se marito, nec contractum aliquem cum ipso marito facere, nec liberationem alicui, qui pro dicto marito ipsis teneretur, neq; etiam possint cũ viro suo se obligare, neq; se principales, neque fideiussores pro eo se constituere.

Possint nihilominus renuntiare iuri hypothecarum, & alijs iuribus quæ haberent in bonis maritorum super quibus renuntient, sed quòd remaneant salua iura in alijs bonis si extant, vel extabunt, ita vt renuntiatio non possit extendi, nisi ad illa certa, & specificata bona, super quibus renuntiant, & valeat renuntiatio siue alia extent, siue non extent.

Absentibus autem maritis à Dominio, & non existente eius procuratore, cum mandato ad infrascripta, possint mulieres hæreditates adire, in iudicio comparere, & se, & sua obligare cum consilio, & consensu duorum propinquorum mariti habilium ex proximioribus, & eis deficientibus, duorum ex melioribus vicinis eiusdem mariti, vel mixtim, & cum auctoritate magistratus, & seruatis in reliquis omnibus solennitatibus, de quibus supra, dummodo tamen dicti propinqui, seu vicini mariti iurent se credere dictum maritum iuisse, vel nauigasse ad partes adeò longinquas,

vt

vt credant ipſum non eſſe reuerſurum infra menſes ſex tunc ſecũturos,& dummodo per prædicta non fiat aliquid in damnum iurium propriorum, vel ſubſtantiæ propriæ mariti.

Et non obſtantibus prædictis mulieres maiores annis viginti quinq; reuenditrices raubarum,& veſtimentorum,ſeu habentes aliquod exercitium,in quo ſoleant operas,& induſtriam ſuam locare poſſint ſe obligare,& contractus facere in dictis eorum negotijs etiã non ſeruatis ſupraſcriptis.

Propinqui intelligantur adeſſe, & reperiri poſſe,ſi fuerint intra duodecim milliaria,ſi verò fuerint remoti vltra milliaria duodecim, habeantur pro abſentibus,& ſic aſſumi poſſint alij propinqui, & eis non exiſtentibus,vicini.

Declarato tamẽ, quòd huiuſmodi ſolennitates non poſſint eludi per mulieres, ſeu minores ſi dedita opera proficiſcerẽtur extra locum eorum ſolitæ habitationis, quia tali caſu requirantur propinqui, pro vt requirerentur,ſi contractus,ſeu obligatio,vel diſtractus eſſet factus in dicto loco eorum ſolitæ habitationis.

Sed ſi aliquis propinquus,aut vicinus requiſitus noluerit conſentire, & facto præcepto de mandato magiſtratus,non comparuerit,vel comparens non allegauerit iuſtam,& rationabilem cauſam quare conſenſum præſtare non velit,arbitrio magiſtratus, poſſit ipſe magiſtratus dare licentiam quòd mulier,ſiue minor poſsit facere contractum, ſeu illud de quo tunc agetur cum conſilio aliorum propinquorum ſi aderunt,vel vicinorum, vel mixtim, & tali caſu valeat,ac ſi propinqui,ſeu vicini,qui conſentire noluerunt conſenſiſſent,à quibus pronuntiationibus appellari,& reclamari non poſsit.

In caſu dotium exigendarum in bonis, ſeu ab hæredibus mariti, ſi auus,vel pater mulieris noluerint conſentire, citentur etiam vt ſupra,& magiſtratus poſsit concedere licentiam mulieribus agendi,& exigendi abſq; eis,dummodo tamen pecuniæ exigendę ponantur in loco tuto.

Omnes propinqui, & vicini qui interuenerint vt ſupra,habeantur habiles, niſi contrarium probetur.

Et omnia in præſenti ſtatuto contenta obſeruari omnino debeant, & locum ſemper habeant,nec eis renuntiari poſsit quibuſuis verbis,

bis,iuramentis,vel ſolennitatibus.

His verò quæ ſupra dicta ſunt reſpectiuè obſeruatis, contractus,diſtractus,obligationes, & alia ſint rata,& firma,ac valeāt,nec poſſint irritari quouiſmodo,beneficio reſtitutionis in integrum nullitatis,vel aliter. vbi verò in aliquo defuerint ſolennitates vt ſupra reſpectiuè requiſitæ,non valeant,ſed ſint ipſo iure irrita,& nulla; & præſumantur ſimulata, etiam quòd interuenerint iuramenta, & aliæ ſolennitates. & ſic obſeruare teneantur magiſtratus, non obſtante quocunq; alio ſtatuto ſub pœna ſindicamenti, & librarum centum pro qualibet vice.

De venditione rerum immobilium in participes agnatos, & confines facienda. Cap. XXI.

SI quis particularis,ſiue corpus,collegium, vel vniuerſitas voluerit vendere,vel in ſolutum dare, vel inſtiterit per magiſtratum vendi etiam in publica callega aliquam rem immobilem in totum,ſeu pro parte, teneatur eam vendere participi ſaltē pro quarta parte pro indiuiſo eiuſdem rei immobilis habenti participationem per annum vnum ad minus ante venditionem, vel habenti ſolum, ſi vendendum erit ædificium ſuprapoſitum, aut habenti ædificium,ſi vendendum erit ſolum,vel agnato maſculo vſque in tertium gradum,aut confini habenti, ſeu confinibus habentibus rem immobilem, ſeu partem diſtinctam rei immobilis iuxtà rem vendendam; dummodo dicti ſuperius nominati ſoluant tantum pretium, quantum ab alio de re vendenda, ſeu in ſolutum danda inueniri poterit;& per illos terminos, & modos per quos ab alio inueniretur.

Si verò nullus prædictorum eſſet, qui ad notitiam volentis vendere, vel in ſolutum dare,vellet emere vt ſupra,poſſit ille vendere,& in ſolutum dare cui voluerit.

Si autem conſtiterit aliquem ex prædictis palàm, vel occultè impedire aut prohibere venditionem,vel in ſolutum dationem in damnum,fraudem,vel præiudicium volentis vendere, vel in ſolutum dare, remaneat priuatus beneficio præſentis ſtatuti. & in huiuſmodi cognitione magiſtratus poſſint procedere, & definire ſummarie,

marie,sine strepitu,& figura iudicij.

Postquam venditio,vel in solutum datio de dicta re, facta fuerit inscijs,vel ignorantibus supradictis,possint prædicti,& quilibet eorum eam aduocare,& sic teneatur ille,qui emit,vel in solutum habuit,eam relaxare,& restituere cuicunq; prædictorum eam volenti,& aduocanti intra dies triginta à die scientiæ venditionis, vel dationis in solutum numerandos si fuerit in ciuitate, vel Dominio,vel si tempore dictæ alienationis, & scientiæ habendæ esset absens à ciuitate, & Dominio intrà dies triginta à die aduentus computandos,dummodo veniat intra annum vnum à dicta alienatione,& scientia prædicta.

Et quod dictum est de venditione,seu alienatione,habeat etiam locũ in permutatione cum quacunq; re,iure,censu,vel redditu;preterquam vbi permutatio fuerit realiter facta de re immobili cũ alia re immobili, vel saltem cum alia immobili in parte, dum tamen pars immobilis præponderet vltra dimidiam valoris totius alterius rei immobilis permutandæ,vendendæ,vel insolutum dandę.

Et hoc si ipse, qui vt supra aduocare voluerit intra dictum tempus respectiuè realiter, & cum effectu obtulerit, & deposuerit in aliquo ex cartularijs numerati sancti Georgij in credito magistratus,si aduocatio fiet Genuæ, vel penès idoneum depositarium,si facta fuerit in dominio, pretium dictæ rei alienatæ vt supra solutum in totum,vel pro parte soluta, & expensas melioramentorũ, censariorum,gabellarum,& alias iustè, & legitimè factas per eũ, qui acquisiuit vt supra, & pro prætio,seu parte prætij non soluta idoneum fideiussorem præstiterit de soluendo per illos modos, & terminos conuentos inter venditorem,seu insolutum datorem,& primum emptorem,seu insolutum acquisitorem, ita vt aduocans vt supra habeat omnia illa priuilegia, & beneficia, & onera, & possit recuperare rem,vt poterat primus emptor,seu acquirens vt supra. Declarato tamen quòd habens tempus anni ad auocandum vt supra, teneatur vltra prædicta deponere duo pro centanario super parte pretij soluta,quæ cedant,& solui debeant dicto primo emptori.

Inter nominatos autẽ superius,qui aduocare possunt, præferatur habens solum in aduocando ædificium suprapositum,& habẽs ædificium

ficium in aduocando solum quibuscumque alijs,& particeps saltem per annum ,& saltem pro quarta parte vt supra, præferatur agnatis,& confinibus ,& inter ipsos particips ille ,qui maiorem participationem habuerit,præferatur cæteris,& inter pares sit locus gratificationi : agnatus verò præferatur confinibus , & inter ipsos præferatur proximior cæteris,& inter pares sit locus gratificationi : & inter vicinos , ille præferatur, qui maiora confinia ad mensuram habuerit,& mensura fieri debeat in solo ædificij , non autem per altitudinem muri : & inter habentes paria confinia sit locus gratificationi.

Si res vendita,vel in solutum data,esset plurium,agnatus cuiuscunq; participis possit totam auocare,& in agnatorum concursu agnatus maioris participis præferatur: & si participes essent in participatione æquales, præferatur agnatus existens in proximiori gradu:& omnibus , seu pluribus in eodem gradu existentibus, sit locus gratificationi faciendæ per emptorem, & ea cessante sit locus præuentioni auocationis.

Intelligantur verò omnes, & singuli prædicti sciuisse venditionem, & in solutum dationem elapsis tribus mensibus , postquam fuerit publica vox,& fama in vicinia dictę rei alienatę vt supra,quòd dicta res fuit vendita vel in solutum data , si fuerint in ciuitate, vel dominio, si verò fuerint extra dominium elapsis decem mensibus,à die, qua fuerit scientia vt supra habita , numerandum.

Si bona fuerint incantata, & subhastata in locis publicis solitis saltem per dies quindecim,intelligatur facta venditione,fuisse de ea notitiam in vicinia,adeò quòd tunc incipiant currere termini assignati ad auocandum:& si illis,quibus competit beneficium pręsentis capituli,data fuerit in scriptis mandato magistratus notitia de incantatione, saltem per dies octo ante deliberationem ,nō competat amplius ius auocandi illis ,quibus huiusmodi notitia vt supra facta fuerit, nisi in deliberatione declarauerit velle auocare.

Procedant prædicta etiam:si emptor esset clericus, vel ecclesiasticus quo casu ad tollendas dubitationes,participes,propinqui, & vicini prædicti respectiuè vt supra possint auocare ita, vt obseruata per eos forma præsentis capituli,possessio rei venditæ,vel in solu-

tum datæ intelligatur,& sit ipso iure,& facto translata in auocantem, qui obseruauerit, & auocauerit, seu declarauerit vt supra; & in qua possessione manuteneatur, & defendatur per magistratus Reipublicę competentes super auocationibus, per opportuna iuris,& facti remedia, sine aliquo iuris ordine,& iudiciaria cognitione,& facta solùm de dicta auocatione, & obseruantia præsentis capituli summaria informatione per facti notorium, vel rei euidentiam, magistratus extra iudicialiter suum auxilium, & fauorē præstent,& præstare teneantur ad accipiendum,& recuperandū, ac manutenendum possessionem rei venditæ, vel in solutum datæ vt supra: & in probationibus sufficiat edictum generale per proclama proponere, quòd quicunq; sua interesse putauerit, compareat ad videndum produci,& examinari testes,& alias informationes assumi in prædictis causis necessarias, & ad opponendum, & alligandum, quicquid voluerint circa ipsius auocationis substantiam.

Teneatur qui emit, seu titulo dationis in solutum acquisiuit, manifestare ad instantiam cuiuscunq; ex prædictis instrumentū, seu scripturam venditionis, seu dationis in solutum, vel modum, & formam venditionis cum pretio, & qualitatibus; alioquin a die notificationis, seu interpellationis non currat, seu labatur tempus ad auocandum.

Nemini liceat simulare venditionem, vel dationem in solutum factā maiori pretio, quàm sit verum pretium conuentum, vel per alios modos, aut terminos cum qualitatibus, seu cautelis, quàm fuerit vera conuentio, nec facere in prędictis aliquem contractum simulatum, vel aliquam aliam fraudem committere in præiudicium vocatorum vt supra; & si cognitum fuerit per magistratum aliquam ex prędictis fraudibus fuisse commissam, competat beneficium auocandi suprascriptis, in omnibus vt supra, non obstante aliquo lapsu termini, & hoc intra dies triginta à die declarationis dictæ fraudis per sententiam magistratus.

In re auocata vt supra, creditores quantuncunq; priuilegiati illius primi emptoris, seu acquisitoris, à quo fuerit per aliquem auocata vt supra, non possit vllo tempore habere regressum neq; actionem.

Priuilegia cuiuis concessa,& concedenda de fruendo beneficio capitulorum,

tulorum, & statutorum Genuæ, non seruiant in auocationibus, neq; concedant beneficium præsentis statuti, pro quo beneficio priuilegia concedi non possint.

Secuta auocatione, & auocata re à primo emptore ad formam præsentis statuti, primus emptor remaneat liberatus, & venditor ius, & actionem habeat contra auocantem, vt habebat contra primum emptorem.

De re vendita in callega, vel auctoritate magistratus. Cap. XXII.

SI res mobilis vendita fuerit in publica callega, secuta traditione, nemo possit ad rem ipsam habere actionem, vel regressum; & si venditor huiusmodi rei mobilis in publica callega, prętium non petierit in iudicio, vel extra intra annos duos ab emptore, non possit amplius dictæ rei pretium petere, nec ad rem ipsam regressum habere, imo pretium intelligatur fuisse solutum per lapsum dictorum annorum duorum, dum tamen emptor iuret illud soluisse, vel eius hæres iuret se credere, quòd dicto creditori fuerit solutum, & satisfactum pro dicto credito.

Fideicommissarij, & executores testamentorũ, ac tutores, & pro tempore curatores minorum, si voluerint bona mobilia vendere, teneantur ea vendere in publica callega.

Curatores verò absentium, & hæreditatum iacentium non possint bona mobilia vendere, nisi in publica callega facienda auctoritate magistratus, causa plenè cognita, & cum consilio duorum propinquorum absentis, seu defuncti ex proximioribus, si inueniri poterunt, aliter suppleatur de melioribus vicinis.

Et si dicti fideicommissarij, & executores, tutores, & curatores minorum fuerint condemnati ad aliquid soluendum, possint pro dicta solutione dare in solutum ex bonis mobilibus dictæ fideicõmissariæ, tutelę, vel curæ vsq; in concurrentem quantitatẽ: & non existentibus bonis mobilibus possint dare in solutũ de bonis immobilibus, etiã ad rationem de duobus tria; & hoc pro euitandis expensis æstimatorũ, & alijs sequẽtibus, & vsq; in quantitatẽ librarũ ducentarũ tantũ, quo casu habeatur ac si legitimè per æstima-

tores facta fuisset,& omnis cõtradictio,& quęcunq; priuilegia cõpetentia cujuis infra sex, vel quatuor menses ex forma statutorum in æstimis,seu dationibus in solutum factis per æstimatores; competant etiam ,& concessa intelligantur in dationibus in solutum vt supra faciendis.

Curatores absentium , & hæreditatum iacentium possint prædicta omnia facere cum consilio tamen duorum propinquorum absentis,vel defuncti,si reperiri poterunt; aliàs duorum vicinorum, vel mixtim,& cum auctoritate magistratus causa prius plenè cognita.

Si nauis aliqua,vel nauigium in totum,vel pro parte venditum fuerit in publica callega, auctoritate magistratus,pręmissa subhastatione ad minus per dies octo,& emptor nullis comparentibus crȩditoribus,nulloque facto saximento soluerit pretium venditoribus,seu participibus,quorum participatio vendita fuerit, vel etiã cõtradicentibus quibusuis,seu sequestrantibus,deposuerit in cartularijs sancti Georgij in nomine, & credito magistratus, pretiũ, pro ipso dando,& soluendo venditori,vel participibus, vel creditoribus nauis,vel cui de iure solui debebit, non possit vlterius molestari; nec creditores dictæ nauis possint amplius habere regressum ad eam , nec ab ipsis, vel aliquo eorum, nauis, aut nauigium saxiri , impediri , vel sequestrari possit , sed pretium prædictum vt supra solutum, seu depositum succedat in locum dictæ nauis, aut nauigij.

Declarato quòd pretium sicut supra depositum in nomine,& credito magistratus,possit à creditoribus, & prætendentibus saxiri , & sequestrari.

Magistratus autem pretium sicut supra in eius nomine , & credito depositum solui faciat creditoribus dictæ nauis in totum , seu pro parte tangente participationi venditæ , si tota nauis non fuisset vendita secundum potioritatem eorum , præstita tamen per dictos creditores fideiussione idonea de restituendo habentibus potiora,& contribuendo cum habentibus æqualia iura; & creditoribus solutis,seu nullis eorum comparentibus,magistratus solui faciat dictum residuum, seu pretium venditoribus dictæ nauis, seu participibus ad ratam , præstantibus tamen fideiussionem idoneam

tiam pro summa eis soluenda de satisfaciendo quibuscunque creditoribus dictæ nauis pro eorum respectiuè rata, quæ fideiussio duret per annos tres.

Immobilia fideicommissariarum, & executiuarum, seu minorum vendi possint per fideicommissarios, executores, tutores, & curatores minorum necessitate vrgente, vel ex causa vtili tantum, dummodo causa cognoscatur per magistratum, & interueniat consensus duorum propinquorum defuncti, seu minorum ex proximioribus, & in eorum defectu duorum vicinorum, vel mixtim: quo casu, mandato magistratus, incantari debeant per dies quindecim, & deliberari in publica callega plus cæteris offerenti: aliter verò facta venditio dictorum immobilium non valeat, nec teneat, sed sit ipso iure nulla.

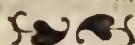
Non possint tamen dicti fideicommissarij, tutores, seu curatores, neq; per se, neq; per interpositam personam emere de bonis huiusmodi fideicommissariæ, tutelæ, seu curæ, neq; exinde durante fideicommissaria, tutela, vel cura, neq; ea finita, saltem intrà annos tres à dicta venditione facta, acquirere bona prædicta: aliter non valeat, & sit ipso iure nulla vt supra.

Qui siue in callega, siue extra, vel alio titulo acquisiuerit bona stabilia ab aliqua ecclesia, pōte, loco ecclesiastico, vel religioso, vel rectore, seu habente personam pro ecclesia, & pro eis onera Reipublicæ subierit, non possit molestari, nec aduersus eum audiatur aliquis conquerens pro ecclesia, ponte, seu loco ecclesiastico aduersus acquisitionem, neq; concedatur brachium sinè expressa licentia Senatus.

Finis Libri Quarti.

STATVTORVM CIVILIVM REIPVBLICAE GENVENSIS.

Liber Quintus.

De obligatione mulieris erga illum, qui eam maritat. *Cap. I.*

VI maritauerit mulierem, vel fuerit præsens, quando de illius maritatione tractatur, vel concluditur, & ipsam mulierem obligatam habuerit ad aliquid sibi dandũ, faciendum, vel soluẽdum in vita, vel post mortem, non possit vlterius aliquid petere, seu prætendere, si de ipsa obligatione non dixerit marito, vel futuro marito, vel patri, vel alij, qui pro ipso matrimonium tractasset, vel contraxisset; imo tali casu obligatio huiusmodi sit ipso iure nulla, & nullius roboris, & valoris. Declarato tamẽ quòd iura illius creditoris post mortem mulieris, vel mariti, nullis existentibus liberis ex illo matrimonio, reuiuiscant.

De fœminis dotandis. *Cap. II.*

MVlier maritata, quæ de bonis ascendentium, vel alicuius eorum dotata fuerit à patre, seu matre, vel ab aliquo ascendentium ex linea paterna, vel materna, seu volũtate alicuius eorum,

rum, quæ semper intelligatur interuenisse, nisi contrarium probetur, non possit, neq; eius hæredes possint quidquam petere vltra dictas dotes in bonis tàm Genuæ, quàm in quauis mundi parte, sed sint bona masculorum liberorum, & eorum hæredum, si fuerint cum muliere vtrinque coniuncti; sed si fuerint ex eodem patre tantum, & de bonis patris, vel ascendentium ex linea paterna fuerit mulier dotata, non possit petere aliquid in bonis ipsorum: in bonis tamen maternis, & ascendentium ex linea materna possit petere, quod ei conceditur ex forma statuti de successionibus ab intestato: si verò fuerit de eadem matre tantum, & de bonis maternis, vel ascendentium ex linea materna dotata fuerit, de bonis ipsorum aliquid petere non possit, quo casu de bonis paternis petere possit, quod ei conceditur vt supra; sed aduersus fratres vtrinque coniunctos, vel eorum liberos masculos, non possit aliquid vltra dictas dotes habere, nec petere de bonis hæreditatis paternæ, nec maternæ, nec fratris, nec sororis defunctorum, neque ascendentium, salua semper dispositione testamentorum, & vltimarum voluntatum prædictorum, & cuiuslibet eorum.

Non maritatæ, sed dotatæ siue inter uiuos, siue in vltima voluntate à patre, vel matre, vel auo, vel auia paternis, vel maternis, non possint aliquid petere, vel habere, nisi quantum prædicti eisdem dederint inter viuos, vel legauerint in vltima voluntate.

Decedentibus autem aliquibus ex ascendentibus paternis, vel maternis, qui quo ad infrascripta intelligantur decessisse intestati, si de dotibus nihil dixerint, vel disposuerint, si aderunt filiæ maritatæ: sed quæ non fuissent dotatæ, vel filiæ non maritatę, vel neptes ex filijs præmortuis, ad quas ex forma statutorum non spectet hęreditas; quæ pariter non fuissent dotatæ, habeant, & habere debeant de bonis vt supra decedentium ab intestato duntaxat tantum, quantum tres ex proximioribus propinquis ex patre, vel ex linea eius, de cuius bonis, & hæreditate tractatur, arbitrati fuerint voluntatem intestati fuisse tempore suæ mortis illas filias, vel neptes habere de bonis suis, & si propinqui non inuenirentur, solùm tantum quantum magistratus arbitratus fuerit fuisse voluntatem defuncti; ita tamen, vt masculi non possint habere minus

quàm contineatur in statutò de falcidijs.

Filiabus non maritatis, neq; dotatis decedentibus, quæ fratres vtrinque coniunctos, vel saltem ex patre, vel ipsorum liberos masculos habuerint, non possint hæredes defuncti (in bonis cuius dotari debebant) neque pro dote, neque pro dotatione, neque pro successione aliqualitèr molestari; postquã verò dotatæ fuerint, vel eis aliquid legatũ fuerit ad suum maritare, vel monacare, possint de eo disponere, tàm inter viuos, quàm in vltima voluntate, si fratres vtrinque vel ex patre coniunctos masculos, seu liberos masculos ex eis non habuerint.

Si defunctus bona immobilia non haberet sufficientia ad soluendum quantitatem dotium, quæ fuissent declaratæ, hæres secuta declaratione, teneatur collocare in locis comperarum Reipublicæ pecuniam pro securitate dotium taxatarum, seu legatarum à defuncto, vel aliter beneficio præsentis statuti; & prouentus spectent ad hæredes, qui teneantur è conuerso dotatam alimentare vsq; ad maritationem.

Fœminæ de prædictis sint contentæ, nec aliquo iure, vel causa possint plus petere, vel habere, nec rumpere, nec aliter quomodolibet irritare testamentum, seu vltimam voluntatem, nec dicere nullum, quia preteritę, vel alia de causa; sed pro dotatione habeãt bona defuncti obligata, & hypothecata, adeò quod in bonis ipsis præferantur quibuscunque creditoribus hæredum illius, in cuius bonis fuerint dotatæ, vel erunt dotandæ.

Puella innupta ætatis annorum infra viginti quinq; habens patrem viuum, quæ sine consensu patris maritum acceperit, perdat ipso facto bona, & iura dotandi: Si verò fuerit ætatis annorum viginti quinque, & maritum, vt supra acceperit, non possit viuente patre, exigere dotem, sed tantummodo fructus, seu redditus ipsius dotis.

Ne petatur dotium interesse. Cap. III.

Licet maritus fuerit negligens, vel remissus in petendo dotes sibi debitas, non possit tamen petere, nec exigere aliquod interesse seu alimenta dotium non exactarum, vel non solutarum,

rum, nisi aliter inter partes expresse conuentum esset, etiam si sustinuerit onera matrimonij, saluo semper sibi iure dotium exigendarum.

De petentibus dotibus. Cap. IIII.

Viuente viro, vxor non possit petere dotes, etiam viro vergente ad inopiam, nisi prius habita fide, quòd maritus nihil debeat Reipublicæ, & nisi obtenta licentia à Senatu, siue extraordinarijs, aut officio Terræfirmæ, agendi; & exinde teneatur ante cœptum processum, seu in principio processus, fieri facere proclama qualiter formandus est processus, & in omnibus actis citari facere sindicum Reipublicæ, & in fine processus, facere proclama qualiter est formatus processus; possit tamen mulier excipere pro suis dotibus, & canellam eleuare (marito vergente ad inopiam, absq; fide, & licentia prædictis.

Mortuo marito, etiam si vxor steterit in domo mariti, non exigendo dotes, non impediatur, quin possit exigere, non obstante etiam taciturnitate, & præscriptione temporis; sed si dotes mortuo marito restituendæ sunt in pecunia numerata, non possint in bonis mariti repeti intra annum à dicta morte, dum tamen hæres mariti fideiussionem idoneam præstet de soluendo dictas dotes, elapso anno vno. Et hęc non obstante dispositione aliorum statutorum, saluo tamen mulieri beneficio capituli de alimentis dotium.

Quòd dotes marito non solutæ peti non possint. Cap. V.

Foeminæ, & habentes causam ab eis non possint, etiam adueniente casu dotium restituendarum petere dotes in bonis virorũ, qui dotes ipsas non exegerint, de quo constet per instrumentum dotale, & seu instrumentum, vt vocant contracartæ, ita vt vbi non adsit tale contracartæ instrumentum, exigere possint in bonis viri, licet sola confessio appareret dotium receptarum, quo ad præiudicium viri, & eius hæredum; quia in reliquis remaneant in dispositione iuris; teneantur tamen mariti, & eorum successo-

res

res pro debitis non ſolutis,ſed promiſſis, ſeu pro parte non ſoluta, cedere iura mulieribus, ſeu earum hæredibus contra obligatos; quæ iura teneantur manutenere efficacia pro facto eorum, & habentium ab eis cauſam,& ad aliud non teneantur.

De manifeſtatione bonorum mariti.
Cap. VI.

MVlieres,quæ pro dotibus,ſeu iuribus ſuis conſequi voluerint ſolutionem, adueniente caſu in bonis mariti, vel cuiuſcunque alterius,qui pro eo,ſeu dictis dotibus, vel iuribus teneretur, obligatæ ſint, & teneantur ſub earum iuramento tactis corporaliter ſcripturis præſtito, manifeſtare legitimè omnia, & ſingula bona mariti,& cuiuslibet alterius,qui pro dictis dotibus, vel iuribus eſſet obligatus, quæ bona dictæ mulieres habuerunt, vel habent per ſe vel alias perſonas,vel ſi alij pro eis, & de eorum voluntate,vel ad earum diſpoſitionem habuerunt,aut habēt; & hæc ad inſtantiam hæredis mariti,ſeu perſonæ habētis intereſſe; quod etiam facere teneantur quandocunque fuerint requiſitæ ad inſtantiam alicuius ex prædictis.

Et ſi non manifeſtauerint,non audiantur in earum dotibus, & iuribus conſequendis: & ſi manifeſtatio prædicta fuerit petita in aliqua cauſa,nõ currat aliquis terminus à petita manifeſtatione,niſi poſtquam manifeſtatio facta fuerit.

Declarato,& intellecto,quòd raubæ,veſtes, ornatus,& alia quæcunque pro vſu,ſeu veſtitu dictarum mulierum, intelligantur eſſe, & ſint in bonis, & de bonis mariti, excluſis duntaxat illis raubis, & bonis,quas mulieres portaſſent ad domum mariti, vltra dotes, & non fuiſſent æſtimatæ,nec rationatæ marito in dotem,quæ in eo ſtatu in quo erunt,ſeu reperirentur,ſpectent ad ipſas mulieres.

Bona verò, quæ dictæ mulieres haberent vt ſupra, teneantur dictæ mulieres æſtimata arbitrio duorum peritorum eligendorum per partes, ſeu publicorum æſtimatorum retinere ad computum, & pro concurrenti quantitate ſuarum dotium, & iurium, vel ea reſtituere, & ſolutionem ſuam conſequi in alijs bonis, in electione ipſarum mulierum,non obſtantibus alijs ſtatutis.

Et

Et licet dictæ mulieres iurauerint, & manifestauerint, vel non manifestauerint bona, possint nihilominus mariti hæredes, & alij, quorum interest, probare de maiori quantitate, & de pluribus rebus, & de bonis existentibus penès ipsas, vel alios pro eis, non manifestatis, vel minus manifestatis; & hoc aduersus executionem, quæ pro dictis dotibus, seu iuribus postularetur intrà tempus ad formam, de qua in statuto de causis executiuis; reseruatis semper iuribus in ordinario iudicio, etiam pro prædictis non obstante executione.

Et si post præstitum iuramentum mulieres inuenirentur deierasse, puniantur in duplum, quod soluere teneantur, vel compensetur pro concurrenti quantitate cum dotibus, si earum solutionem nondum consecutæ fuissent.

De deductione facienda in restitutione dotium. Cap. VII.

QVotiescunq; dos veniet restituenda, is per quem fieri debebit restitutio, possit ex summa dotiũ pro frazijs retinere in se vt infra: videlicet à libris ducentis vsque in decem millia, ad rationem quinq; pro centanario, si veniet restituenda infra sex annos à die traductionis vxoris ad domum mariti, vel cohabitationis ipsorũ, vel in domo mariti, vel in domo vxoris; & si erit restituenda post sex annos, & intra duodecim, ad rationẽ octo pro centanario; & si post annos duodecim, ad rationẽ decẽ pro centanario; pro suprapluri verò vltra libras decem millia, non possit aliquid retineri.

Si verò nunquam fuisset secuta transductio, seu cohabitatio vxoris in domo mariti, vel mariti in domo vxoris, non possit aliquid retineri pro frazijs.

Et prædicta omnia non procedant in restitutione dotium mulieris, quæ ante matrimonium, pro quo fit restitutio, esset vidua.

De alimentis dotium. Cap. VIII.

MVlier, si mortuo marito nõ exegerit dotes in totum, seu pro parte, debeat pro non exactis, & quousq; steterit ad exigendum, habere alimenta dotium; Et teneantur hæredes, & suc-

cessores

cessores mariti dicta alimenta soluere, quæ taxari debeant secundum facultatem mariti, & quantitatem dotium per duos probos viros eligendos per partes: quod si altera pars non elegerit ad primum præceptum, magistratus ipse eligat pro ea, secundum quorum relationē teneantur magistratus pronuntiare. Et si dicti probi viri essent discordes, non concordantibus partibus de tertio, magistratus eligat tertium, vel intellecta relatione amborum arbitretur, vt ipsi videbitur.

In prædictis procedatur summarie, sine libello, sola facti veritate inspecta, & etiam ordine statutorum non obseruato.

De antefacto. Cap. IX.

PRæmortua vxore, maritus ipso facto lucretur de dotibus quantum ipse constituisset pro antefacto vxoris: & pariter præmortuo marito, vxor lucretur ipso facto de bonis mariti antefactū constitutum.

Quòd si antefactum non fuerit constitutum, lucrentur ad inuicem quantum fuerit medietas dotium, si fuerint de libris ducentis, & ab inde infra; si verò fuerit supra libras ducentas, antefactum sit, & intelligatur esse de libris centum, & non vltra.

Et hæc locum habeant, si maritus vxorem transduxerit ad nuptias, vel cum ea in habitu matrimonij steterit, vel habitauerit.

Antefactum sic lucratum (mortuò lucrante) reuertatur ad filios ex eodem matrimonio natos, qui ab intestato remansissent hæredes; & eis deficientibus remaneat hæredibus lucrantis, etiam si vxor transisset ad secundas nuptias.

Possit vxor viro præmortuo habere vltra prædicta de bonis mariti pro faciendis vestibus, vsq; ad libras viginti quinq; in ciuitate Genuæ, & vsq; ad libras quinq; in dominio.

De vxore fugitiua à domo mariti. Cap. X.

MVlier, quæ aufugerit, vel recesserit de domo mariti, & accesserit ad standum cum aliquo, exclusis patre, matre, patruo, auunculo, amita, & propinquis eius vsque in tertium gradum, amittat ipso

ipso iure dotes,& antefactum,si ad instantiam mariti facta fuerit lamentatio coràm magistratu:Et quæ dotes,& antefactum intelligantur,& sint tali casu ipso iure acquisitæ liberis dictæ mulieris, qui ab intestato succederēt,si decessissent: reseruato semper marito in eius vita vsufructu,qui debeat esse mariti, donec vixerit.

Si verò dicta mulier steterit cum dictis patre,matre, & alijs superius exceptis,seu aliquo eorum per dies decem contra voluntatem mariti,quod præsumatur, nisi mulier, vel aliquis pro ea,de expressa voluntate mariti docuerit,cadat in eandem pœnam, vt supra.

Declarato quòd si maritus esset demens, vel furiosus, vel adeò eam malè tractaret,vt sine periculo vitæ non posset cum eo stare, non cadat mulier in pœnas prædictas,nisi maritus præstiterit vxori securitatem arbitrio magistratus, vel nisi magistratus arbitretur interuenire causam iustam ad accedendum ad domum mariti.

Saluo tamen quòd mulier non cadat in pœnas prædictas,si staret extrà domum mariti de licentia iudicis.

De fideiussione danda per mulieres nuptas extrà dominium. Cap. XI.

MVlier habens filios ex primo marito defuncto,quæ ad alia vota transiret extra dominium Reipublicæ, teneatur præstare idoneam fideiussionem filijs matrimonij ex marito defuncto, de restituendo antefacto,& omni eo,quod maritus defunctus ei legasset,& omnibus his, de quibus mater secundum leges non potest filios priuare; ad quam fideiussionem præstandam compellatur per quemlibet magistratum ad requisitionem dictorum filiorū, & quilibet magistratus sit competens.

De testamentis,& vltimis voluntatibus. Cap. XII.

SI quis habilis ad testandum,testamentum,vel vltimam voluntatem,aut aliam dispositionem contemplatione vltimæ voluntatis fecerit,quæ probetur vel quinq; testibus idoneis, quorum saltem maior pars sint masculi,siue rogati,siue non rogati, vel probetur publico instrumento notarij, in quo sint quinq; testes idonei,&

nei, & saltem pro maiori parte masculi vt supra firma sit, & valida. Inter liberos autem in faciendis dictis probationibus, vt supra testamentorum, vltimarum voluntatum, & dispositionum, vt supra parentum, & ascendentium quorumcunq;, sufficiat numerus trium testium masculorum.

Cæci siue casu, siue natura, qui tamen aliàs sint habiles, testamentũ, vltimam voluntatem, & dispositionem vt supra facere possint in præsentia notarij, & quinq; testium idoneorum masculorum; qui testes in instanti, post publicationem factam coràm eis à notario se subscribant in testamento, nisi inter liberos; quo casu sufficiat forma suprascripta, quantum in respicientibus ipsos liberos.

Surdi scribere scientes possint etiã illud, & illam facere coràm notario, & quinque testibus idoneis, & masculis, qui se subscribant, dummodo ipsi testatores etiam se subscribant, & testamẽtum sit compositum in idiomate vulgari.

Filij, & filiæ familias habiles possint etiam facere testamentum, vltimam voluntatem, & dispositionem contemplatione vltimæ voluntatis, patre volente, vel ratum habente, siue tempore facti testamenti, siue ante, siue post, etiam post mortem testatoris; & valeat tali casu, ac si esset testator sui iuris.

Declarato quòd si pater non reuocauerit testamentum filij intra mensem vnum à die habitæ notitiæ de testamento post mortem filij intelligatur consensisse.

Possint tamen dicti filij, & filiæ familias non habentes filios de bonis proprijs, seu dotibus facere testamentum vsque in decimam partem facultatum suarum in pia opera, etiam ignorante, & nolente patre: & similiter possint sine consensu, & voluntate patris cassare, & annullare testamenta, vltimas voluntates, & dispositiones, vt supra, etiam factas cum voluntate, vel ratificatione patris; & hęc per publicum instrumentum, in quo sint quinq; testes idonei masculi. Et quod dictum est de patre intelligatur de ascendente in cuius potestate esset testator.

Famuli, seu pueri non possint facere testamentum, neque legata ad fauorem magistrorum, cum quibus sunt accordati, seu artẽ exercẽt, neq; filiorũ, & familiæ dictorũ magistrorum: & facta sint ipso iure nulla quo ad beneficiũ prędictorũ, saluis manẽtibus in reliqs.

Testa-

Testamenta, codicilli, legata, & aliæ dispositiones etiam inter viuos factæ ab infectis peste, aut suspectis ad fauorem medicorum, chirurgicorum, seruientium, aut eorum, qui de eis curam habent, vel attinentium, aut alicuius de familia prædictorum, non valeant: imo sint nulla ipso iure, & facto, quantum ad beneficium prædictorum saluis manentibus in reliquis.

Omnis autem dispositio, & vltima voluntas testatoris, vt supra valeat, & teneat, licet institutiones, vel substitutiones non fuerint factæ, seu conceptæ secundum leges, sed fiat pro vt voluit testator, vel disponens, dummodo non sit contra bonos mores, vel contra aliquod prædictorum.

Et si pater, vel auus pupillis substitutionem fecerit, seu illos obligauerit, seruetur secundum quod ordinauit, & intelligatur facta expressa vulgaris, & pupillaris substitutio, licet secundum iura eam non fecerit, ita vt nec mater, nec aliqua alia persona possit quicquam petere, nisi secundum quod de iure petere posset, si per patrem, vel auum facta fuisset expressa pupillaris.

Et si substitutio, vel obligatio excederet tempus pubertatis, valeat etiam, & intelligatur intra dictum tempus facta substitutio, de qua supra, & post dictum tempus intelligatur, & sit esse talis, qualis de iure fieri debuisset.

Et valeant nuda præcepta testatoris, seu disponentis vt supra de nõ alienando bona, vel aliter ordinando; imo si grauauerit hęredem, seu legatarium de non alienando, vel de restituendo bona, seu aliquam partẽ, aut rem alicui, seruetur, & executioni mandetur talis voluntas, & non valeat alienatio dictorum bonorum, partis, seu rei, facta ex quauis causa quantumuis priuilegiata, nisi fieret non extantibus alijs bonis causa, vel facto, testatoris, seu disponentis, vel pro qua teneretur, vel de iure obligari debuisset.

Saluis semper falcidijs debitis iure naturæ illis, quibus debentur secũdũ formã iuris, & statutorum, quæ falcidia locũ etiã habeat in casu præteritionis, vel institutionis nõ factæ, vel exhæredationis, vel in officiosi testamenti, & in alijs q̃busuis casibus, ex quibus testamentũ, vltima voluntas, & dispositio vt supra nullomodo possint dici nullæ, sed in omnib. succedat falcidia loco cuiusuis nullitatis.

Serui, & seruæ non possint in testamentis, aut quauis vltima volun-

tate manumitti, nec liberari. & si manumissiones, aut liberationes in testamento fierent, sint ipso iure nullæ, reliquis in suo robore manentibus.

Quicunq; fecerit testamentum, vel dispositionem vltimæ voluntatis quocunq; modo, quouis iuramento firmatum, quacunq; solennitate, scriptura vel quibusuis verbis derogatorijs, quomodocūq; dictatam, vel excogitatam, etiam si esset per viam contractus, vel obligationis in ipso testamento, vltima voluntate, seu dispositione appositæ, & etiam si protestationem aliquam fecisset super testamento, vel vltima voluntate, aut dispositione in futurum fiendis, siue quocunq; alio modo, possit nihilominus testamentum, vltimam voluntatem, & dispositionem tollere, cassare, & reuocare, si voluerit, & aliud, vel aliam facere, vel non facere, vt sibi placuerit, dum tamen de dicta cassatione appareat per publicum instrumentū, in quo interuenerint quinq; testes idonei, qui pro maiori parte sint masculi, & casu cassationis primò factum, & facta, & omnia & singula in eo contenta: & sic obligatio, protestatio, iuramentum, & alia sint ipso iure nulla; nec possint executioni mandari nō obstātibus obligationibus, solennitatibus, scripturis, protestationibus, iuramētis, & alijs in eo, & ea contentis, etiam si non fuissent seruata, quæ in priori dispositione fuissent mandata dici, reperiri, vel seruari, etiā si fuisset dictū, quod aliter non censeretur interuenisse libera voluntas testatoris in reuocando priore, & non obstante quocunq; alio statuto. quę omnia eo casu, & casibus præsumantur ficta, & facta in fraudem statuti.

Non possit aliquis sacerdos, neq; clericus beneficialis, neq; religiosus interesse confectioni alicuius vltimæ voluntatis, nullusq; testator possit constituere, vel ordinare aliquem clericum conditionis prædictæ fideicommissarium, vel executorem, vel sub quouis alio nomine alicuius vltimæ voluntatis. Si quis autem contrafecerit testamentum in cæteris omnibus remaneat in suo robore, & firmitate, sed quo ad dictam constitutionem clerici sit irritum, & nullius valoris, nec obseruetur per aliquem magistratum. Notarij autem non conficiant testamentum, vel vltimam voluntatem, confectioni cuius intersit aliquis ex prædictis, vel in quo instituantur fideicommissarij, vel executores; vel aliter vt supra,

pra, sub pœna librarum quinquaginta pro qualibet vice, à qua quidem pœna intelligantur liberati quatenus per magistratum approbetur institutio fideicommissariæ, vel executoriæ in persona alicuius clerici, vt supra.

Quoniam quandoque Genuenses in varias mundi partes accedentes, seu nauigantes non possunt habere notariorum copiam; testamentum, vltima voluntas, & dispositio contemplatione vltimæ voluntatis facta extra dominium in aliqua mundi parte, vbi copia notariorum publicè officium notarij exercentium haberi non possit, firma sit, etiam quòd scripta fuerit manu priuatæ personæ, si per tres testes masculos, & idoneos legitimè probatum fuerit; quæ probatio fieri possit in illis partibus coràm consulibus nationis Genuensium: & exemplis de mandato consulum prædictorum factis, & per notarium subscriptis de huiusmodi scripturis, & probationibus adhibeatur plena fides, ac si fuissent ab initio manu publici notarij solenniter scripta, saluo iure cuicunque accusandi, excipiendi, & reprobandi de falso, vel de contrario.

De testamento in scriptis. Cap. XIII.

SI magistratui præsentatum fuerit aliquod testamentum, seu vltima voluntas alicuius, seu quod, vel quæ dicatur esse testamentum, vel vltima voluntas alicuius, & sit clausum, & sigillatum sigillo testatoris, & septem sigillationibus septem testium, quæ saltem sint factæ duobus diuersis sigillis, licet non pluribus; & habuerit inscriptionem ab extra manu testatoris, vel notarij, aut in casu necessitatis manu alterius de voluntate, & mandato testatoris; & similiter habeat inscriptiones septem testium attestantium cum iuramento vidisse testatorem subscribere intus, & vidisse subscribere extra, vt supra, & fuisse rogatos à dicto testatore, vt se subscriberent; & affirmasse illud esse testamentum suum, seu vltimam voluntatem, teneatur magistratus ad instantiam cuiuscunque iurantis se habere interesse, & id non petere per calumniam, dictum testamentum aperire, & publicare, & declarare illud esse publicum, & authenticum, perinde ac si esset fa-

ctum à notario publico in forma nuncupariua, dum tamen prius fiat recognitio per dictos testes de ipso testamento, & eorum subscriptione, & sigillis, & per eos attestetur vidisse subscribere, vt supra; & quòd testator affirmauit illud esse suum testamentum, & quòd omnes ipsi testes eodem temporis contextu se subscripserunt; & quòd testator erat sanus mente, & intellectu: & existentibus mortuis testibus subscipris, vel absentibus à dominio sufficiat probatio literaturæ dictorum mortuorum, & absentium à dominio per recognitionem, seu testificationes aliorum testium, coràm iudice examinandorum, dictaque attestatio, apperitio, & publicatio fieri debeat citatis his, qui successuri essent ab intestato, si fuerint præsentes in loco, vel intra duodecim milliaria ab eo; dum tamen sint in dominio: & facto proclamate quo citentur alij absentes, & quicunque sua interesse putantes ad videndum fieri dictam recognitionem, examen, apperitionem, & publicationem: & si tempore publicationis aliqui ex dictis testibus essent extrà dominium, vel mortui, sufficiant eo casu quinque ex eis, & inter liberos tres, & in prædictis procedi possit, & debeat nullo iuris ordine, vel statutorum seruato, nec peti minusque dari possit assessor, neque peti, aut dari dilatio deforis, sed quàm celerius fieri poterit.

De testamenta fieri non prohibendo. Cap. XIIII.

QVi prohibuerit, vel dederit operam, seu fecerit vt prohibeatur alicui habili, quòd faciat testamentum, codicillos, seu vltimam voluntatem, cadat ipso iure in pœnam librarum centum, vsque in mille arbitrio magistratus, & priuatus remaneat omni successione dicti prohibiti, & commodo, & vtilitate eius bonorum, & hæreditatis; & teneatur ad reficienda damna illis, qui damnum paterentur ob testamentum, seu vltimam voluntatem non factam. Et nihilominus quando legitimè constaret de voluntate testatoris obseruetur dicta voluntas, ac si testamentum, codicilli, seu dispositio facta fuisset, non obstante dispositione aliorum statutorum.

Quòd testamentum occasione posthumi non rumpatur. Cap. XV.

TEstamentum, & quælibet vltima voluntas facta ab habente liberos, nulla ventris, vxoris, vel nurus ex filio præmortuo facta, vel habita mentione, vel posthumi, vel posthumæ valeat, & firmum sit, quamuis posthumus, vel posthuma prçteriti nascantur; & intelligantur etiam posthumi, & posthumç nati, patre, vel auo viuente, dum tamen post testamentum, seu vltimam voluntatem nati sint.

Posthuma verò filia, vel neptis, vt supra habere debeat de bonis testatoris tantum quantum reliquerit vni ex alijs, quam habebat tempore testamenti, si ita videbitur magistratui, & tribus ex proximioribus propinquis: si verò eisdem videbitur quòd conditiones qualitatis, & facultatis defuncti non paterentur, quòd filia antenata, & posthuma haberent quantitatem per defunctum ordinatam, diminui debeat de relictis antenatæ id, quod videbitur magistratui, & dictis propinquis; adeo quòd posthuma possit coæquari. Et si tempore testamenti nullam habuisset filiam, cui legasset, posthuma habere debeat quantum arbitrabitur magistratus, iudicio trium ex proximioribus propinquis de linea paterna masculini sexus, & duorum ex linea materna dictæ posthumæ; & si non fuerint propinqui, stetur declarationi magistratus.

Si verò posthumus fuerit masculus habere debeat tantum, quantum vnus de alijs masculis natis ante testamentum, cui fuisset vel legatum, seu per institutionem, aut aliter relictum.

Quibus casibus, & quolibet eorum, posthumus, & posthuma intelligantur, & sint obligati, & subiecti illis obligationibus, substitutionibus, & alijs dispositionibus, quibus ex testamento, vel vltima voluntate obligati fuerint alij filij, & filiæ respectiuè.

Sed si tempore testamenti, vel vltimæ voluntatis testator haberet filiam, seu filias, nullis existentibus masculis, & superueniret posthumus masculus, qui viuat post mortem testatoris, testamentum & vltima voluntas intelligatur, & sit ruptum quantum ad hæ-

redis institutionem; & filiæ prædictæ dotari debeant secundum formam capituli de fœminis dotandis; & legata, & fideicommissa ex tali testamento non debeantur, exclusis legatis ad ad pias causas vsque in decimam partem eius facultatum, & legatis debitorum suorum: & de debitis credatur eidem testatori, salua tamen legitima debita iure naturæ, & exceptis legatis factis fratribus, vel filijs fratrum testatoris, quæ valeant, dummodo nō excedant aliam decimam partem bonorum defuncti; quam si excesserint reduci debeant ad dictam decimam partem. Declarato, quòd si in legatis factis fratribus, vel filijs masculis fratrum continerentur domus, vel prædia rustica, vel vrbana, non debeantur dictæ domus, & prædia, sed duntaxat eorum æstimatio vsq; in dictam decimam partem bonorum.

Testamentum, & vltima voluntas factum, & facta à non habente liberos, si superuenerit posthumus, vel posthuma, quæ superuiuat post mortem testatoris vt supra, sit nullum, & ruptum, ac nulla, & rupta; & legata, ac fideicommissa non debeantur præterquam si legasset operibus pijs vsq; in decimam partem bonorum suorum, & debita sua; de quibus debitis credatur eidem, salua semper legitima debita iure naturæ.

Cum verò legata, & fideicommissa non debentur nisi vsque in decimam partem, siue quia testator tempore testamenti non habebat nisi filias, & superuenerit posthumus masculus, siue quia tempore testamēti nullos liberos habebat, & superuenerit posthumus, vel posthuma, si tamen factum fuerit legatum alicui, cuius testator fuisset tutor, vel curator, seu ad quem spectasset hæreditas, cuius testatot fuisset executor, vel fideicommissarius, & administrasset, valeat vltra prędicta huiusmodi legatum, si factum fuerit sub cōmemoratione, seu facta mentione de tutela, cura, executoria fideicommissaria, vel administratione, dicendo legauit tali, cuius fuit tutor, vel curator, vel executor, vel fideicommissarius, seu similia verba, & non aliter, nec alio modo, salua semper legitima debita iure naturæ, & dotibus filiarum.

De

De legatis, fideicommissis, & falcidia, seu legitima debita iure naturæ. Cap. XVI.

Legata debeantur, & deberi intelligantur non obstante quòd hæreditas ab hærede non sit adita, eo admonito per magistratum, quòd infra certum tempus adeat; & si infra dictum tempus non adiret, vel si hæres esset extra dominium, quolibet dictorum casuum, detur curator bonis, & hæreditati iacenti, ad instantiam legatariorum, & cuiuslibet eorum, seruata forma statuti de curatoribus, contra quem curatorem procedi possit, perinde ac si hæreditas fuisset adita: & qui curator soluere debeat legata, non obstante quòd hæres hæreditatem non adiuerit, & non obstante eius absentia.

Hæres grauatus legatis, vel fideicommissis, vel de restituendo hæreditatem, seu bona, non possit aliquam falcidiam, vel trabelianicā retinere, præterquam si esset ex his, quibus deberetur legitima debita iure naturæ: quo casu possit ipsam trabelianicam, seu debitam iure naturæ retinere, vnica tamen debeat esse contentus, ita vt aliam requirere, vel retinere non possit vllo iure.

Ipsam verò falcidiam, vel debitam iure naturæ vnicam, vt supra, eligere sibi possit in re, quam voluerit, dummodo tamen non possit eam eligere super bonis subiectis alicui fideicommisso, vel vinculo facto à testatore, si aderunt alia bona non subiecta, in quibus possit solutionem suam consequi.

Debita iure naturæ illis, qui priuari ea non possint, sit, & esse intelligatur illa, quæ deberetur de iure communi, sed si fuerint masculi filij, & fœminæ, vbi tractetur de legitima, dicta legitima sit tota filiorum masculorum, & filiæ fœminę habeant duntaxat illud, in quo fuissent dotatæ per patrem, vel ascendentem, siue aliter beneficio capituli sub rubrica de fœminis dotandis, dum tamen dotatio non excedat quin filij masculi habeant de bonis parentum quantum, alias essent habituri pro dicta legitima de iure communi.

Et habere debeāt pro ea dicti filij masculi tertiam partem omnium bonorum, si computatis fœminis fuerint quatuor, vel ab inde infra;

fra, & dimidiam partem, si computatis fœminis fuerint à quatuor supra, nisi filiæ fœminæ essent in numero maiori, vel pari cum masculis, quo casu dicti masculi pro legitima habeant duntaxat tertiam partem, etiam si omnes in numero essent vltra quatuor.

Et prædictæ portiones intelligantur semper deducto ære alieno, & funeris impensa; in quo ære alieno intelligatur esse illud, in quo filiæ fuerint dotatæ vt supra.

In casibus verò statuti de successionibus ab intestato, in quibus nulla est facta mentio de matre defuncti, si superesset, & non transiuisset ad secuda vota, ante mortem filij, habeat ipsa mater debitam iure naturæ, quæ eidem de iure communi deberetur; eo tamen intellecto, quod dicta legitima non possit excedere quantitatem librarum octo millium, siue tractetur de vna post mortem vnius filij, siue tractetur de pluribus post mortem plurium filiorum, ita vt id, in quo mater successisset vt supra, computetur eidem cum legitima quam habere deberet ex morte aliorum filiorum, adeò quod non possit ex morte filiorum in vna, vel pluribus vicibus defunctorum in summa habere vltra libras octo mille, & quantitas vt supra debita iure naturæ, dictæ matri reuertatur in omnem casum ad filios masculos, seu descendentes ex masculis: & si non extarent masculi ad fœminas de illo matrimonio, de quo esset defunctus.

Quod dictum est de matre, intelligatur etiam de auia, & abauia paterna gradatim, quando mater non superesset.

Si verò dicta mater, vel auia ex prædictis, cui deberetur, vt supra legitima, transiuisset ad secunda vota, ante mortem liberorum defunctorum non possit prætendere, nec habere aliquam legitimam in bonis dictorum liberorum, vt supra defunctorum.

Sed mulier transiens ad alias nuptias conseruare teneatur quicquid ei fuisset obuentum ex successione ab intestato, etiam pro legitima ab aliquo, seu aliquibus filijs masculis, seu fœminis; & hoc filijs masculis, seu eorum descendentibus, & eis deficientibus, filiabus fœminis, seu earum descendentibus ex illo matrimonio de filio, seu filia; cuius habuisset successionem, seu legitimam. Et teneatur pro prædictis dare idoneam cautionem versus ante dictos; & si aliquo

si aliquo casu non fuisset præstita, nihilominus ius, & actio tàm realis, quàm personalis competat illis, pro quibus dictum fuit cautionem supradictam debere interponi de dictis bonis, vel rebus vendicandis, petendis, & consequendis, & ius omne perinde ac si cautiones prædictæ fuissent interpositæ tàm contra hæredem mulieris, quàm contra tenentem, & possidentem bona, vel res.

De nullitate legatorum factorum vxori.
Cap. XVII.

HAbens filios legitimos, & naturales nō possit legare vxori suæ aliquas vestes, supellectilia, & ornamēta etiam aurea, & argētea iocalia, vel annulos, salua dispositione statuti de manifestatione bonorum mariti; sed solum possit dictas vestes, supellectile, ornamenta aurea, & argentea iocalia, & annulos eidem vxori legare ad vsufructuandum in vita sua, quo casu si haberet filios ex alia vxore, possint dicti priuigni stare, & commorari in domo, & familia cum eorum nouerca, si voluerint, & pro eo tempore valeat vsusfructus: & si non voluerint cum ea stare, vsusfructus pro portione dictarum vestium, supellectilium, ornamentorum, aurei, & argentei, iocalium, & annulorum spectante dictis priuignis non valeat, vel saltem eisdem prouideatur, & suppleatur de bonis defuncti arbitrio duorum ex proximioribus propinquis dicti defuncti.

Non possint dicta legata de rebus supra prohibitis fieri aliquo modo, nec pro eis grauari hæredes in pecunia, vel in alijs rebus, non prohibitis legari; nec in casu non validitatis ipsorum, vel non obseruantiæ aliquid aliud legari imo similia legata sint omnino inualida, etiam respectu aliarum rerum non prohibitarum.

Quilibet magistratus ordinarius pro annulandis, & irritandis dictis legatis sit iudex competens, & procedat summariè, de plano, sine strepitu, & figura iudicij, & eius ordine prætermisso.

Quòd

Quòd hæreditas ascendentium, et descendentium, etiam non adita transmittatur. Cap. XVIII.

FIlius, & filia hæreditatem paternam, & maternam, & ascendentium etiam non aditam, & pater, & mater hæreditatem filiorũ, & descendentium etiam non aditam transmittant ad quemcunq; hæredem, quemadmodum transmitterent si ante mortem adiuissent.

Quòd debitores non possint repudiare hæreditates in præiudicium creditorum. Cap. XIX.

DEbitor, cui delata sit aliqua hæreditas, legatum, vel donatio causa mortis, non possit in præiudicium creditorum repudiare dictam hæreditatem, legatum, seu donationem; imo quo ad ipsorum creditores pro aditis, & agnitis ab ipso debitore, intelligantur, & habeantur cum cautela tamen, & beneficio inuentarij. Et quilibet notarius, ac quicunque alius teneatur mediante debita mercede vel impensa, dare cuicunque creditori vt supra copiam authenticam testamentorum, legatorum, instrumentorum, & aliarum scripturarum, pro vt tenerentur illi, quibus hæreditas, legatũ, vel donatio legata esset, & illã agnouissent, & acceptassent.

Quòd fratres pro fratribus absentibus hæreditatem adire possint. Cap. XX.

SI aliqua hæreditas ex testamento, vel ab intestato delata fuerit ad plures fratres, seu fratres, & nepotes ex fratre, quorum aliqui essent absentes à Dominio, tempore delatæ hæreditatis, vel ante eam aditam recessissent à dominio, possint præsentes, si tamen aliter à testatore non esset ordinatum, soli hæreditatem prædictam in solidum adire, & appræhendere. Declarato, quòd appræhensio pro absentibus fieri possit, pro vt supra, cum cautela tamen, & beneficio inuentarij, & cum protestatione de non confundendis actionibus, & ipsi soli habeantur hæredes vniuersales, dummodo dicti

dicti præſentes promittant, & ſe obligent communicare bona, redditus, & fructus cum abſentibus, & de eis dando portionem ipſorum, coæquatis expēſis legitimè factis, & dummodo præſtēt idoneos fideiuſſores, de communicando, & obſeruando, vt ſupra pro tanta quantitate, quanta importaret pars dictis abſentibus obueniens, cum fructibus veroſimiliter percipiendis.

Et ſi hæreditas non eſſet patris, matris, aui, vel auiæ, fideiuſſio vt ſupra præſtanda ſit de dicta quantitate importantiæ, & de alia conſimili ſumma, ſeu de duplo æſtimationis.

Et fiat aditio cum cōſilio duorum ex proximioribus propinquis abſentium, ſi aderunt, aliàs ſuppleatur de proximioribus vicinis, qui iurent ad ſancta Dei euangelia, tactis corporaliter ſcripturis ſe credere, quòd dicta appræhenſio hæreditatis non fiat ad aliquod præiudicium, damnum, ſeu læſionem abſentium, ſed potius ad eorum commodum: Et prædictis reſpectiue non obſeruatis, pręſentes pro abſentibus non admittantur.

Si verò aliquis ex præſentibus non vellet pro abſentibus adire vt ſupra, reliqui præſentes, & obſeruantes reſpectiuè ſupraſcripta, admittantur.

Sic admiſſi teneantur omnino conficere inuentarium de bonis dictę hæreditatis, & librum totius adminiſtrationis; & quandocunque ad ſimplicem, & ſolam requiſitionem abſentis reuerſi, vel eius procuratoris, aut hæredis, aut habentis ius, vel cauſam ab eo, teneātur bona prædicta communicare, & partem ſuam tradere, & ſoluere etiam cum ſua parte introituum, & fructuum, coęquatis expenſis legitimis, nulla exceptione admiſſa, etiam ſub pœna, & intereſſe, vt de iure diſponitur contra illos, qui tenentur inuentarium, & librum conficere, & non conficiunt. Et hæc ſummariſſimè per viam præcepti, & non poſſit appellari, nec peti, nec dari aſſeſſor; & magiſtratus teneantur tàm principales, quàm fideiuſſores compellere iuris, & facti remedijs opportunis, ad ita obſeruandum; & poſſint etiam licentiam expeditam pro dicta parte, ſeu portione concedere de capienda poſſeſſione portionis prædictæ bonorum, ſeu hæreditatis.

Et ſi opponeretur aliqua exceptio, ſeu ius communicare debentis, illud ius remaneat ſaluum in alio iudicio, præſtante tamen recuperare

rare debente idoneam fideiussionem de conseruando indemnem eum, qui præsens hæreditatem adiuisset, pro portione dicti recuperantis.

De conseruandis bonis defunctorum extra dominium. Cap. XXI.

QVotiescunq; contigerit aliquem mori extra dominium, qui nõ disposuerit, per quem bona sua ibidem existentia saluari, & custodiri debeant, pro beneficio hæredum, seu hæreditatum, seu eorum, quibus de iure spectabũt, teneatur Consul, Rector, Potestas, Magistratus, vel alio nomine nũcupatus, existens in illo loco, seu regione deputatus per Rempublicam, vel nationem cum consilio suorum consiliariorum eligere duos Genuenses ibi existentes, ex melioribus, quos reperire poterit eius arbitrio, & in eorum defectu duos alios ex melioribus loci pro restringendis, & saluandis bonis; qui duo teneantur iurare, promittere, & fideiubere idoneè de bene, & legaliter exercendo, & administrando bona prædicta, & iura defuncti defendendo; & de redendo bonam, veram, & legalem rationem cum reliquatus solutione, & satisfactione, cui vel quibus de iure tenerentur.

Quibus executis, dicti duo sic vt supra electi pro curatoribus, & tanquam curatores habeantur, in quos deuenire debeant bona dicti defuncti; & qui habeant plenam potestatem quo ad prædicta in iudicio, & extra.

Si aliquis dictorum decederet, vel de loco illo recederet, aut aliter impediretur, quòd non posset interesse, subrogetur alius modo suprascripto.

Consul verò, Rector, Potestas, aut Magistratus nõ possit se immiscere in bonis dicti defuncti, nec de eis restringendis curam habere, neq; aliquis eius propinquus vsque in tertium gradum inclusiuè; neq; possit dictus Consul, Rector, Potestas, vel Magistratus, neq; eius scriba, aut nuntius quicquam emere, seu acquirere per se, vel alium de bonis defuncti, pro quorũ calegis Scriba non possit accipere vltra denarium vnũ pro libra; & hæc sub pœna sindicamenti, & librarum centum pro quolibet, & qualibet contrafactione.

Si

Si hæres, ſeu habens ius, aut cauſam à defuncto, vel legitima perſona pro eo, vel eis, medio magiſtratus, ordinem legitimè dederit dictis duobus deputatis, ſeu electis, teneantur ordinem ſeruare.

De vltimis voluntatibus, & alijs ſcripturis exhibendis. Cap. XXII.

SI quis inſtrumentum, ſeu ſcripturas teſtamenti, vel vltimæ volũtatis confectas in longinquis partibus habuerit, in quibus contineatur aliquid, quod alicuius interſit habere, & ille cuius intereſt petierit ipſas exhiberi, ad hoc vt exemplum, vel copia ſibi tradatur expenſis ipſius petentis, & iurauerit ſe credere illum habere dictas ſcripturas. in quibus contineatur aliquid, cuius ſua interſit habere copiam, vt ſupra, teneatur magiſtratus, poſtquam fuerit requiſitus, aſſignare dicto habẽti ſcripturas, terminum ad illud, vel illas exhibendum, niſi requiſitus negauerit illud, ſeu illas habere; & iurauerit non habere, nec dolo habere deſijſſe, quo caſu detur per magiſtratus terminus ad probandum; & ſi cognouerit illum habere teſtamentum, ſeu ſcripturas prædictas, tali caſu teſtamentum, & ſcripturæ non habeant vigorem ad præiudicium petentis, & habentium ius, & cauſam ab eo, neq; ad beneficiũ negantis prodeſſe poſſint cõtra petentẽ, ſeu habentes ius, aut cauſam ab eo.

Si verò facta fuerit exhibitio, & data copia petenti vt ſupra, debeat contribuere ad primas expenſas, quas habens feciſſet pro illis habendis arbitrio magiſtratus.

Si legatarius, vel creditor habens rem iudicatã, ſeu executionem expeditã pro ſolutione, vel ſatisfactione habenda petierit ab aliquo hærede, ſeu curatore bonorũ, vel fideicommiſſarijs, aut executoribus vltimarũ voluntatũ, ſeu tutoribus, & pro tẽpore curatoribus minorum, vel habẽtibus ad infraſcripta facienda facultatẽ coràm magiſtratu exhiberi inuentarium bonorum, & cartularia rationũ defuncti, & ſcripturas facientes ad cauſam, & libros fideicommiſſariæ, ſeu tutelæ, & iurauerit dictum inuentariũ, cartularia, & ſcripturas non petere calumnioſè, nec ad alium finẽ, quàm inueſtigãdi bona defuncti, & conſequendi ſolutionem, teneantur dicti hæredes, curatores, fideicõmiſſarij, executores, tutores, & curatores, & alij vt ſupra exhibere, & præſentare dicta inuentaria, cartularia, &

ſcripturas, corãm magiſtratu; qui requiſitus teneatur ſtatuere terminum competentem, arbitrio ſuo ad faciendam dictam præſentationem, vel exhibitionem, niſi iurauerint ad ſancta dei euangelia, ſe dicta inuentaria, cartularia, ſcripturas, & libros non habere penès ſe, nec alium pro ſe, nec dolo, vel fraude deſijſſe habere, nec feciſſe, quo minus habeat, & in poteſtate ſua non eſſe illa, & illas præſentare, vel præſentari facere, quo caſu non teneantur exhibere, ſed ſi cognitum fuerit illa, & illas habuiſſe, & non præſentaſſe, vel contra veritatem deieraſſe, teneantur ad ſoluendum legatum, vel creditum de ſuo proprio; & in caſu exhibitionis, ſeu præſentationis vt ſupra requiſitæ ſtari debeat libris, & cartularijs tàm pro, quàm contra, dummodo ſint bene compoſiti, arbitrio iudicis, ſalua re iudicata inter partes. Et in prædictis procedatur per viam præcepti ſummarijſſimè nec poſſit peti, nec dari aſſeſſor. Et hæc ſine præiudicio, & derogatione obligationum, quas alioqui de iure haberent dicti hæredes, tutores, curatores, & alij propter huiuſmodi ſcripturas non præſentatas.

De ſucceſſionibus ab inteſtato. Cap. XXIII.

INteſtato decedenti ſiue maſculo, ſiue fœminæ ſuccedant ſoli maſculi liberi per maſculinum ſexum deſcendẽtes, etiam ſi adeſſent filiæ fœminæ, vel earum deſcendentes ex dicto defuncto, aut deſcendentes maſculi, ſeu fœminæ ex filiabus præ defunctis, vel fœminę ex deſcendente maſculo præ defuncto, qui vel quæ de iure communi deberent admitti ad ſucceſſionem cum dictis liberis maſculis; ſed dictæ fœminæ, & deſcendentes ex eis intelligantur, & ſint, ac remaneant excluſæ, & excluſi; & tota hæreditas dicti inteſtati deferatur ad dictos liberos maſculos ſuperſtites, qui in ea ſuccedant in ſtirpem, & non in capita.

Habeant tamen dictæ filiæ, vel neptes, ſeu proneptes fœminæ, vel maſculi ex fœminis, & deſcendentes ex eis tantum, quantum diſponitur per capitulum ſub rubrica de fœminis dotandis.

Si ex defuncto non aderunt deſcendẽtes maſculi ex maſculino ſexu, ſuccedant filiæ fœminæ, & liberi ex fœmineo ſexu deſcendentes, & fœminæ ex maſculis præmortuis deſcendentes, ſeu qui aderũt

ex prędictis, facta inuicem collatione dotium, si quas ex bonis intestati defuncti habuissent, sublata differentia sexus, & patriæ potestatis, pro vt de iure communi succedere debent, & in stirpem, & non in capita.

Sed si non extabunt filiæ, & vna cum descēdentibus fœminis ex masculis præmortuis, & cum nepotibus, vel neptibus ex filiabus, vel descendētibus masculis, vel fœminis ex eis, superessent fratres intestati ex vtroq; parente, vel saltem ex patre coniuncti, & filij & descendentes masculi per masculinum sexū ex huiusmodi fratribus præmortuis, seu aliquis prædictorum, succedant vnà cum dictis neptibus, vel nepotibus ex filiabus, & cū dictis descendētibus masculis, vel fœminis ex eis, & cū dictis neptibus ex filio præmortuo, vel descendentibus masculis, aut fœminis ex eis, vel cum illis ex prædictis, qui adfuerint in stirpem, & non in capita.

Quòd si non adessent descendentes ex filiabus, & sic solum concurrerent neptes ex filijs, seu earum descendentes cum fratribus, & liberis masculis per masculinū sexum fratrum intestati, neptes ex filijs præmortuis habere debeant ante partem de bonis defuncti, de cuius successione tractabitur vt infra; hoc est si vna tantum neptis adfuerit, scuta duo millia auri in auro, vel totam hæreditatē, si eius valor fuerit ab inde infra; & si adfuerint plures neptes, seu descendentes ex pluribus neptibus, habeant ante partem pro qualibet ipsarum, scuta mille quingenta auri in auro, vel totam hæreditatem, si fuerit minoris æstimationis. Et si fuerit capax pluris quantitatum superius declaratarū, residuū, quod erit deductis ante partē, quantitatibus, de quibus supra, in casibus respectiuè prædictis, diuidatur inter ipsas neptes, & ex eis descendentes ex filijs, & inter fratres, ac liberos masculos, per lineam masculinam fratrum defuncti in stirpem, & non in capita.

Si verò non extiterint prædicti descendentes, de quibus supra succedant fratres masculi defuncti, siue vtrinq; coniuncti, siue ex patre tantum.

Si cum dictis fratribus vtrinque, siue ex patre tantum, aderunt liberi masculi per masculinum sexum ex fratribus præmortuis, siue vtrinque, siue ex patre tantum coniuncti, succedant etiam dicti liberi cum dictis fratribus in stirpem, & non in capita.

Et non existentibus fratribus, succedant dicti liberi soli in stirpem, & non in capita vt supra.

Matri decedenti ab intestato relictis filijs ex pluribus matrimonijs, succedant tã fœminę, quàm masculi, pro vt de iure communi succedere debent.

In omnibus autem casibus supradictis si pater, auus, vel proauus paternus defuncti superessent, superius nominati succedant respectiue in proprietate, & dicti ascendentes in vsufructu tantum; ita tamen quod pater excludat auum, & auus proauum.

Quatenus verò nulli ex suprascriptis nominatis, quo ad proprietatem adessent, succedant dicti ascendentes, etiam quo ad proprietatem secundum gradus prærogatiuam vt supra.

Non extantibus autem aliquibus ex suprascriptis, succedant sorores, vel vtrinq;, vel ex parte coniunctæ; & filię, seu descendentes ex filiabus fratris præmortui, & filij siue filiæ ex sorore præmortua, vel illi ex suprascriptis, qui aderunt in stirpem, & non in capita.

Et in defectu prædictorum, succedant descendentes ex fratribus, & à sororibus, vltra superius vocatos, & patrui defuncti cum eius patre vtrinque, vel ex patre coniuncti, & liberi masculi descendentes per lineam masculinam ex huiusmodi, vel illi, qui fuerint ex prædictis in stirpem, & non in capita.

Masculus, & fœmina dedicatus, vel dedicata in aliquo Monasterio, siue ante, siue post mortem patris, matris, fratris, sororis, vel alicuius ipsorum, qui vel facto testamento, vel ab intestato decesserint, non possit petere, nec habere in bonis paternis, maternis, & ascendentium, nisi illud, quod fuisset ei legatum, seu inter viuos datum, vel assignatum: & in casu quo ei nihil legatum, vel assignatum fuisset; non possit petere, nisi pro sustentatione vitæ ipsorũ cognoscenda arbitrio magistratus de consilio trium ex proximioribus propinquis. Et eis deficientibus, proborum virorum, quos eliget magistratus. Sed omnia bona prædicta peruenire debeant ad alios fratres, & sorores, & eorum liberos, secundum formam præsentis statuti, possit tamen petere omne id, quod ipsi fuisset legatum, seu inter viuos assignatum.

Quod habeat locum respectu bonorum dictorum ascendentium, etiam quòd ageretur de hæreditate fratrum, vel sororũ, qui hære-

ditatem

ditatem aſcendentium prædictorum adiuiſſent.

Omnibus caſibus ſupraſcriptis, in quibus hæreditas defertur ad fratres, ſorores, & ab eis deſcendentes reſpectu ſucceſſionis in bonis maternis, etiam quòd hæreditas materna fuiſſet adita, præferantur primò fratres vtrinq; coniuncti; & eis non extantibus, ſorores vtrinq; coniunctæ, quibus non extantibus, admittantur fratres ex matre tantum, & eis deficientibus, ſorores ex matre tantum, omnibus alijs prædictis reſpectiuè excluſis.

In omnibus verò caſibus ſupraſcriptis, in quibus adeſſent aſcendentes, vel deſcendentes ex linea patris defuncti admiſſi ſecundum ordines ſupraſcriptos, mater, & aſcendentes ex linea materna ſucceſſione etiam debita iure naturali, excludantur; imò prædicti omnes, & ſinguli admiſſi, ſeu vocati reſpectiuè ex forma præſentis capituli ſuccedant, omnibus alijs penitus excluſis.

Quibus omnibus deficientibus ſuccedat agnatus maſculus proximior defuncto inteſtato vſq; in quartum gradum incluſiuè.

Et ipſis omnibus deficientibus, ſuccedat ille, vel illa, ad quem hæreditas, ſeu ſucceſſio de iure communi defertur.

Omnes, & ſingulæ diſpoſitiones præſentis ſtatuti, & cuiuslibet partis eius, intelligantur de natis de legitimo, & vero matrimonio, & non aliter, quod intelligatur repetitum in qualibet parte eiuſdem ſtatuti.

Inteſtati intelligantur non ſolùm qui teſtamentum non fecerint, ſed qui non habent factionem teſtamenti, vel qui feciſſet teſtamentum non validum, vel quorum hæreditas ex teſtamento etiam valido adita non fuerit.

De ſucceſſoribus naturalium. Cap. XXIIII.

NAturali ex quocunque coitu non legitimè nato decedenti ab inteſtato, ſine deſcendentibus natis ex ſe de legitimo matrimonio; & ſimiliter deſcendentibus à naturali, etiam legitimis decedentibus ab inteſtato, ſine deſcendentibus ex ſe de legitimo matrimonio, ſuccedant deſcendẽtes, & aſcendentes agnati, & alij vocati in ſtatuto de ſucceſſionibus ab inteſtato ſecundũ ſuos gra

dus, perinde ac si naturalis esset legitimus, & de legitimis nuptijs natus, saluo quòd si superesset mater succedat ipsa quo ad vsumfructum in vita sua in tertia parte bonorũ filij defuncti; quæ tertia pars post vitã matris peruenire, & reuerti debeat ad supradictos, secundum dispositionem statuti de successionibus ab intestato vt supra.

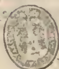
Pater filij naturalis, quo ad prædicta intelligatur, & sit ille, qui pater eius publicè creditur, vel ille quẽ patrẽ esse mater per publicũ instrumentũ cũ iuramento confessa fuerit; nec admittantur alia instrumenta, in quibus confiteretur, vel diceret etiam cum iuramento esse alterius. Sed secunda instrumenta in quantum primo derogatoria essent, non admittantur vt nulla, & in fraudem facta. & pater possit eum ab omnibus vendicare, ac si esset legitimus, & in sua patria potestate.

Finis Libri Quinti.

STA-

STATVTORVM CIVILIVM REIPVBLICAE GENVENSIS.

Liber Sextus.

De priuilegijs Reipublicæ. Cap. I.

REIPVBLICÆ non currat aliqua præscriptio, neq; in personali, neque in reali, quot quot sit annorum, etiam vltra centum. Bona quorumcunque debitorum Reipublicæ, pro quibusuis oneribus realibus, personalibus, mixtis, & alijs quibuscunq; oneribus, seu causis, præterquam ex maleficio, seu quasi, sint, & intelligãtur expresse obligata, & effecta Reipublicæ, pro prædictis Et ipsa Respublica sit potior, & præferatur omnibus alijs creditoribus, etiam anterioribus, & expressam hypothecam habentibus, saluo semper priuilegio locatoris, & mulierum pro suis dotibus, & extradotibus.

De priuilegio locorum sancti Georgij. Cap. II.

NOn possit per aliquem creditorem quantumcunq; priuilegiatum, & habentem hypothecam, & etiam ex causa dotium, neque alium quemcunq; haberi regressus ad loca, nec pagas, neq; ad credita in libris comperarum sancti Georgij, neq; aliarum compe-

comperarum Reipublicæ in præiudicium eius, cui facta fuisset obligatio per eum, super quo essent loca, seu pagæ, seu per personam habentem legitimum mandatum, & auctoritatem ad dictã obligationem faciendam, siue obligatio sit facta præsenti, siue absenti, sed dicta obligatio remaneat irreuocabiliter facta, & non possit haberi regressus, neq; ratione potioritatis, neq; alia, quæ dici, seu excogitari possit, non obstantibus contrarijs quibusuis.

Saluis tamen semper omnibus auctoritatibus, priuilegijs, & concessionibus factis, & contractibus initis, quocunq; tempore per agentes Reipublicæ cum agentibus comperarum, quæ in suo robore, & efficacia remaneant.

De priuilegio palatij Ducalis. Cap. III.

NVllus in palatio ducali detineri possit pro debito, seu causa ciuili, sed nullus possit in eo commorari vltra tres dies in vna, vel pluribus vicibus, nisi de licentia Ducis, & duorum Gubernatorum in palatio residentium. Eodem priuilegio fruatur platea palatij; & similiter palatium Prætoris Genuæ.

De priuilegio clericorum. Cap. IIII.

CLerici in sacris ordinibus constituti, & personæ ecclesiasticæ, & aliæ quæcunque, quæ ratione cuiusuis professionis, seu religionis non essent suppositæ iurisdictioni magistratuum ordinariorum Reipublicæ super omnibus, & singulis litibus, causis, & quæstionibus contra laicos, seu non ecclesiasticos, audiantur, & dictæ lites, causæ, & quæstiones cognoscantur, & decidantur secundum iura romana, tàm in procedendo, quàm in iudicando, & non secundum formam statutorum Reipublicæ, nec alio modo; saluis tamen & firmis manentibus quæ specialiter de talibus personis per statuta prouisum fuerit.

Si verò aliquis clericus, vel ex personis prædictis, quæ non sit subiecta alicui iudici ecclesiastico, in eo loco, in quo conuenire vellet laicum, seu secularem, & coràm aliquo magistratu seculari petierit aliquid contra laicum, audiatur secundum dispositionem præsen

tis statuti, si & quatenus submittat se de stando iuri coràm aliquo magistratu ecclesiastico, seu seculari, eiusdem loci; coràm quo conueniri, & reconueniri possit per laicum, seu secularem, aliàs, cum non sit iustum quòd ipse possit conuenire alios, & ab alijs nõ conueniri, priuatus remaneat beneficio præsentis statuti.

De priuilegio locatoris, & conductoris. Cap. V.

SVpellectilia, & alia pensionarij inuenta, & illata in domum, apothecam, seu habitationem locatam, remaneant obligata locatori pro pensione, liuello, censu, & terratico; ac in eis locator pro prædictis præferatur omnibus alijs creditoribus etiam anterioribus, præterquam ei, qui inueniret rem suam, vel quondam suam; nam is in ea omnibus præferatur, & dicatur res sua, vel quondam sua, quando res non mutauit formam.

Qui per annos quinq; pensionem, terraticum, seu canonem, aut censum non petierit, & conductor iurauerit ipsam pensionem, canonem, terraticum, seu censum soluisse, vel hęres, seu successor si fuerit bonæ famæ, iurauerit se credere auctorem, seu præcessorem suum soluisse, non audiatur locator in pensione, censu, terratico, seu liuello petenda supra annos quinq;, dummodo non existat in contrarium præsumptio probabilis; vel minor, aut absens non fuisset, qui pensionem censum, canonem, seu terraticum petere debuerat.

Quòd bona sint affecta Reipublicæ. Cap. VI.

OMnes res immobiles vbicunq; sitæ, & positæ intrà dominiũ, sint affectæ, obnoxiæ, & obligatæ Reipublicæ pro collectis, exactionibus, & alijs quibusuis oneribus, tàm impositis, quàm imponendis; quæ onera exigi possint à quocunque possessore, seu detentore: & quilibet possessor, & detentor ad ea omnia teneatur; & ad solutionem, & præstationem cogi possit, & debeat, sine pręiudicio tamen eorum, qui per leges Reipublicæ, expressè essent exempti à dictis oneribus, & non possit aliqua res immobilis existens vt supra vendi, alienari, donari, transferri aliquo titulo, cau-

ſa, vel occaſione inter viuos, vel in vltima voluntate aliquo modo, voluntarie, nec neceſſario, & aliquo titulo in aliquam perſonam, collegium, vniuerſitatem, vel locum; qui, quæ, vel quod nō poſſit de iure compelli per magiſtratus Reipublicæ ad ſoluendū collectas, exactiones, & onera. Et ſi alienatio aliqua aliter ſecuta fuiſſet, teneatur nihilhominus alienans perpetuis temporibus ad ſolutionem onerum, non obſtante dicta alienatione; nec poſſit dicta res de regiſtro, ſeu cataſtro illius loci, ſeu vniuerſitatis aliter deſcribi, & tamen omnis alienatio contra formam præſentis ſtatuti ſit nulla ipſo facto, & iure, & non valeat; ſed habeatur pro infecta quo ad contenta in præſenti capitulo; ita etiam vt translatio quælibet, etiam quod de facto ſecuta fuiſſet intelligatur facta cum qualitate dictæ obligationis, nec eius poſſeſſio ciuilis, vel naturalis, neq; dominium poſſit aliter aliquo modo transferri.

Et ſaluis præmiſſis, nullus poſſit vendere, donare, aut alio quouis titulo alicui religioſo priuato, aut monaſterio, vel conuentui religioſorum, nec monialium, nec beghinarum, nec tertij, nec aliorum ordinum aliquam domum, poſſeſſionem, terram, ſiue ſolum, in quo inſtitui, vel ædificari poſſit aliqua habitatio religioſorum, ſine expreſſa licentia amborum collegiorum, ſub pœna amiſſionis domus, poſſeſſionis, terræ, & ſoli dati, donati, venditi, aut aliquo modo contra formam præſentis ſtatuti translati, quæ ſint affecta Reipub. & ad eā pleno iure ſpectare, & deuoluta eſſe intelligātur.

Notarij non poſſint inſtrumenta translationis bonorum prædictorum ſeu eorum dominij, aut poſſeſſionis conficere abſq; expreſſa obligatione ſoluendi dicta onera, ſub pœna ſcutorum quinquaginta pro qualibet vice.

Non poſſit præſenti ſtatuto renuntiari, & renuntiatio facta non valeat; nulluſq; magiſtratus auctoritatem habeat aliquid faciendi contra formam præſentis capituli, quod ſit, & intelligatur derogatorium quibuſuis alijs aliter diſponentibus.

De annua, & biennia præſcriptione. Cap. VII.

QVi operas ſuas locauerit, & intra annum continuum à finita locatione non petierit mercedem in iudicio vel extra, præſumatur

matur per taciturnitatem dicti anni ſatisfactus, ſi conductor, vel eius hæres iurauerit locatori fuiſſe ex dicta cauſa ſatisfactum; non audiatur dictus locās pro mercede ſupra, & vſq; ad annum quam peteret.

Qui res mobiles, vel merces proprias, vel alienas vendiderit, ſeu reuendiderit ad minutum, ſi per annum vnum ceſſauerit petere pretium in iudicio, vel extra, præſumatur ſolutus, emptore, ſeu eius hærede iurante fuiſſe pro dicto pretio ſatisfactum dicto venditori; & hoc, ſi res, ſeu merces venditæ vni non excedant in pretio libras decem; & à dictis libris decem ſupra, loco anni terminus ſit duorum annorum.

Sed ſi de prædictis appareret aliqua ſcriptura publica, ſeu priuata, manu debitoris, vel de eius mandato facta, dictis præſcriptionibus non ſit locus.

Declarato quòd ille intelligatur vendere ad minutum, qui tenuerit apothecam, vel publicè res, aut merces cauſa vendendi, vel reuendendi.

Nullus artifex, nulluſq; vendens ad minutum vel aliter dare poſſit in fidem, vel ad credentiam alicui ſeruo, & ſeruæ, famulo, ſeu famulæ ſine licentia, & commiſſione domini, ſeu dominæ, & ſi dederit in fidem ſeu credentiam, non poſſit pro dicto debito moleſtare aliquo modo ſeruum, vel ſeruam; nec eos habeat aliqualiter obligatos, minuſque modo aliquo habeat obligatum dominum, vel dominam.

De non carcerandis pro re ciuili. Cap. VIII.

Mulieres non poſſint perſonaliter detineri, nec incarcerari occaſione alicuius debiti, vel obligationis ciuilis, non obſtante quòd eſſent foreſtatę, ipſis tamen poſtquam fuerint foreſtatę obſeruantibus vt in ſtatuto de foreſtationibus.

Nullus poſſit detineri, neq; incarcerari pro debito, vel obligatione ciuili ſummæ librarum quinq; duntaxat, neq; ab inde infra.

Et ſimiliter doctores, & medici priuilegijs gaudentes, ac alij, ſi qui ſunt, qui ex forma iuris, & ſtatutorum detineri, ſeu incarcerari nō poſſint. Sed in hoc, priuilegium perſonale habentes non poſſint

pro

pro debito ciuili incarcerati,nisi aliter per statuta prouisum fuerit,nisi dicti doctores,medici,vel alij renuntiassent beneficio priuilegiorum:quo casu renuntiatio valeat,non obstante aliqua dispositione in contrarium,dum tamen dicta renuntiatio sit confirmata per decretum Senatus.

Quòd iura intelligantur cessa fideiussori soluenti. Cap. IX.

FIdeiussor, negotiorum gestor, propinquus, & alius qui suis,qui coactus fuerit soluere pro debitore Reipublicæ, habeat contra eum,pro quo soluit,ipso iure, & facto cessa omnia Reipublicæ priuilegia,iura,& actiones,directas & vtiles, & alias; & sic intelligatur facta cessio cum omnibus solennitatibus,& cautelis,quæ in instrumentis cessionum, de iure, vel de consuetudine apponi solent,aut debent,ac si cessio facta fuisset in scriptis. & ideo magistratus administrare debeant iustitiam ipsi cessionario,ita vt idem cessionarius vti possit eisdem priuilegijs, & alijs, quibus vti poterat Respublica ante solutionem prædictam in bonis dicti debitoris.

Idem intelligatur in fideiussore, vel quocunq; pro alio obligato soluente singulari personæ, communi,corpori, vel vniuersitati pro alio quocunq;, ita vt dictus fideiussor, vt alius vt supra obligatus soluens in omnibus, & per omnia,habeat eadem iura cõtra eum, pro quo soluit, quæ antea competebant creditori, & talia,qualia competebant.

De rebus fideicommissariæ,tutelæ,vel curæ non emendis. Cap. X.

NOn possit aliquis fideicommissarius,executor, administrator, tutor, vel curator emere,neq; incallegare per se,vel interpositam personam rem aliquam, licet mobilem fideicommissariæ,tutelæ,seu curæ. si quis autem contrafecerit,cadat in pœnam librarum decem pro qualibet vice; & emptio sit nulla; & emens remoueatur ab officio.

Nullusq;

Nullusque fideicommissarius, executor, administrator, tutor, vel curator neque eorum vxores, filij, nepotes, neptes, & fratres possint aliquid emere de rebus stabilibus fideicommissariæ, tutelæ, seu curæ; & si emerit, emptio sit nulla, & pro inualida eam habeat magistratus, nisi interueniente auctoritate, vel decreto Senatus, seu Extraordinariorum, seu officij Terræfirmæ, in eorum respectiuè iurisdictionibus.

De alimentis præstandis. Cap. XI.

Filius etiam emancipatus, & emancipatione non obstante, teneatur de bonis, seu rebus suis dare alimenta victus, & vestitus patri & matri egenti, seu partem alimentorum, si pater, & mater haberet eorum partem vel ex bonis suis, vel aliunde.

Nepos similiter etiam emancipatus, emancipatione non obstante, teneatur de bonis, & rebus suis præstare alimenta victus, & vestitus auo, & auiæ paternis egentibus, seu partem, quam à bonis suis vel aliunde non haberet, si tamen auus filium, aut filiam non habuerit habentem bona; nam filius prius teneatur ad alimenta patri, vel matri, quàm nepos auo, & auiæ.

Si plures filij, vel nepotes haberent bona, & sic tenerentur ad alimenta prædictorum, seu alicuius eorum egentis respectiuè vt supra; & aliquis eorum præstaret partem per alium præstandam, habeat actionem aduersus dictos confratres, & connepotes, & eorum bona.

Et qui præstiterit aliméta alicui ex prædictis siue pro se, siue pro alio, possit post mortem illius, cui præstita fuerint aliméta, solutionem suam consequi in bonis illius, cui essent præstita.

Pater, mater, auus, & auia paterni teneantur de bonis suis præstare alimenta victus, & vestitus filio, & filiæ, ac nepoti, & nepti ex filio egentibus, seu partem, quam aliunde non haberent, si ex conuenienti, & decenti labore personæ suæ alimenta habere, & percipere nō possent: de qua cognitione an bona habeât, vnde alimenta in totum seu pro parte percipere possent; & an ex conuenienti, & decenti labore, magistratus stare debeant relationi diligenter per eos sumendæ à duobus ex proximioribus pro-

S pinquis

pinquis ex parte patris, & duobus ex parte matris illius, de cuius alimentis tractabitur: & non existentibus propinquis, à vicinis eiusdem.

Declarato, quòd pater primo teneatur ad alimenta filiorum, & eo non habente bona, teneatur auus in omnibus vt supra.

Si filij vel filiæ, aut nepotes, vel neptes ex filio existentibus patre, vel auo paterno absentibus, & qui in absentia steterint extra dominium per annos decem continuos, vel vltra vendiderint, seu alienauerint aliquam rem immobilem ad ipsos filios, vel filias, nepotes, vel neptes, vel etiam ad patrem, vel auum paternum pertinentem, seu quæ per ipsos, seu aliquem eorum possideretur, saltem ciuiliter, & hoc pro alimentis victus eorundem filij, filiæ, nepotis, & neptis, dicta alienatio firma sit, & remaneat, si per magistratum interposita fuerit auctoritas, cum consilio, & consensu duorum ex proximioribus propinquis dicti patris, vel aui paterni absentis si reprrirentur; aliàs duorum ex proximioribus vicinis, nec postea dictus pater, vel auus audiatur in petendo dictam rem, neque etiam aliquis, qui prætenderet postea eam emisse à patre, vel auo, & hæc quatenus dictus pater, vel auus absens non prouideret de alimentis; quia si prouideret non possit fieri aliqua venditio. & de prouisione vel non, stetur iuramento dictorum propinquorum, seu vicinorum; & in omnem casum venditio fiat in publica callega.

Et prædicta locum non habeant in filio, seu filia, nepote, vel nepte prædictis, qui intulerit iniuriam dicto patri, vel auo, propter quã mereretur priuari alimentis, nisi esset paratus stare, & sic se obligaret ordinationi duorum ex proximioribus propinquis dicti patris, vel aui absentis, & seu ordinationi patris vel aui, quando redierit.

Si filius ita agendo, negotiando, contrahendo, bona paterna, vel aliena consumpserit, vel aliter dilapidauerit culpa sua, non possit patrem, vel aliam personam ad præstanda sibi alimenta conuenire.

Quando pater, vel auus paternus præstat, seu dimittit filio, vel filiæ, nepoti, vel nepti ex filio vsumfructum bonorum eorundẽ, debeat dictus pater, vel auus habere integra alimenta quamdiu vixerit de bonis dicti filij, filiæ, nepotis, vel neptis vt supra donatis, & seu

pro

pro quibus vsusfructus fuisset relaxatus, seu donatus; dummodo dicta bona, seu fructus sint sufficientia ad integra alimenta; quia aliàs sit saluum ius, in omnibus vt supra.

Si maritus steterit absens extra dominium per annos tres continuos, vel vltra; & vxor non habeat vnde substentari possit, & magistratus illud arbitrio suo cognouerit, habita informatione à duobus proximioribus propinquis dicti mariti, & totidem dictæ vxoris, & eis non existentibus, à vicinis, magistratus ad instantiam dictæ vxoris vendi faciat, & vendat in publica callega de bonis mariti vel mulieris, vt eidem magistratui videbitur tantum quantum opus erit, vt ipsa vxor cum familia mariti (si habuerit familiam) habere possit victum, & vestitum pro modo facultatum mariti. Et si maritus perseuerauerit, extra dominium per sex annos relinquendo vxorem absq; prouisione victus, & vestitus, & ad certum terminum in litteris magistratus constitutum, admonitus, vt redeat, cum posset ad vxorem redire, noluerit, vxor possit consequi solutionem suam pro simplo dotis, seu patrimonij sui, & pro antefacto in bonis mariti. Et magistratus concedat mandatum pro æstimo consequendo, & tradi faciat plenam possessionem dictæ vxori; quæ bona possit eadem vxor pro victu, & vestitu suo vendere, & alienare sine consensu, & interuentu mariti; sed seruata in reliquis forma statutorum; & hæc omnia saluo iure creditorum.

Minoribus prouideri debeat de alimentis in eorum bonis, ad requisitionem tutorum, vel curatorum, vel eius, qui alimenta præstaret, aut cuius interesset. filiabus etiam, & neptibus ex filio pręmortuo innuptis, debeâtur etiam alimenta in bonis patris, vel aui paterni vsq; quo nuptæ fuerint, vel dotem perceperint, adeo quòd alimenta prædicta non computentur in dotibus, etiam quod pater, vel auus paternus dotem, vel legatum reliquerit dandam, seu dandũ ad earum maritare. & alimenta prædicta decerni, & taxari debeât per magistratum de consilio saltem duorũ ex proximioribus propinquis ipsorum minorũ, seu filiarum respectiuè ex parte patris, & totidem ex parte matris, vel maioris partis ipsorum propinquorum. & decretum alimentorum aliter factum non valeat.

Pupilli vero nutriri debeant, & morari quousque fuerint ætatis an-

norum trium completorum penès matrem, quæ non transiuerit ad secunda vota: & ætate annorum trium completa, nutriri, & manere debeant penès auum paternum, si eum habuerint; si verò non habuerint, vel dictus auus decederet remanere, & redire debeant penès matrem, quæ sit vidua. si verò mater non extabit, vel transierit ad secunda vota, maneant penès auiam paternam, si illam habuerint, & ea non extante, penès proximiores agnatos; & in eorum defectu penès auiam maternam, & ipsa non existente, penès alios proximiores propinquos.

Declarato tamen respectu agnatorum, & aliorum propinquorum, quòd pupilli, & minores nutriri, & manere non debeant penès illum ex ipsis, qui esset minoribus successurus.

Et etiam Declarato, quòd penès prædictos respectiuè stare debeant, dummodo morari possint honestè, & sine aliqua turpi suspicione.

Et Declarato, quòd in pupillis excedentibus ætatem annorum decē, quo ad locum, seu personam, penès quam nutriri, & manere debeant, possit haberi ratio voluntatis ipsorum pupillorum.

Prædicta verò de pupillis, & minoribus procedāt si pater, vel auus paternus in testamento, seu vltima voluntate non declarauerint penès quem nutriri, seu morari debeāt, quia si illud ordinauerint, debeat illud obseruari, nisi aliqua emerserit causa non cognita à testatore, propter quam non possint honestè, aut sine suspitione morari, penès quem testator ordinauerit; quo casu locum habeant supradicta.

19 Cum mulier petit solutionem dotis, & antefacti in bonis mariti præmortui, vel eius, qui esset obligatus, & hæredes mariti, vel ille obligatus, aut hæredes contradixerint, magistratus, pendente lite mulieri petenti, dari faciat victum, & vestitum in bonis mariti, vel obligati, tam pro ipsa vxore, quàm pro familia secundū facultatem mariti, seu eius, qui ab ipsa diceretur obligatus; dummodo dicta mulier promittat, & idoneam fideiussionem præstet de restituendo illud, quod sibi datum fuisset occasione dictorum alimentorum, si sententia contra eam lata fuerit.

Et in prædictis omnibus procedatur summarijssimè, sine processu, per viam præcepti, & sine figura iudicij, & non possit peti, nec dari assessor.

De alimentis minorum elapso anno non petendis. Cap. XII.

QVi minores domi propriæ, vel habitationis, vel alibi receperit, habuerit, vel alimenta eis præstiterit siue ratione tutelæ, vel curæ, vel administrationis, aut propinquitatis, coniunctionis, parẽtellę, affectionis, aut alia quacunq; & non fecerit cõstitui, decerni, seu taxari alimenta per magistratum intra annum vnum à die, à qua dictos minores habuerit, vel alimentauerit numerandum, nõ possit pro eis, vel eorum alimentis quicquam petere, vel habere; neque occasione alimentorum præstitorum minores molestare, seu grauare, nec in eorum bonis solutionem consequi, nisi pro anno vno tantum.

Si verò post annum constitui, vel decerni, & taxari fecerit alimenta, dictorum minorum per magistratum, possit solutionem consequi, & habere in bonis minorum à constitutione, & taxatione in antea tantum vltra annum prædictum.

Quòd muri intermedij, sint communes. Cap. XIII.

SI murus intermedius, & communis domorum reperiatur, seu fuerit erectus, seu altior effectus, & fabricatus à domino alicuius ex dictis domibus; & exinde dominus alterius domus voluerit domum altius tollere, seu altiare super muro prædicto; vel etiam murum altius tollere, liceat ipsi hoc facere super muro, & de eo tanquam communi à principio se valere, dummodo soluat illi primo, dimidiam expensarum dicti muri per eum factarum declarandarum arbitrio duorum magistrorum antelami, seu fabrorum murariorum eligendorum per magistratus.

Si quis verò habuerit domũ contiguã alteri domui, quę habeat murũ proprium, & regentem duntaxat trabes, & tigna dictæ alterius domus, possit habens domum vicinam mittere trabes, & tigna in dictũ murũ, & adhærere, & firmare voltas in eo, & de eo se valere pro prædictis, vt de cõmuni; dummodo nõ possit nocere muro, & domui cuius est, iudicio duorũ magistrorũ antelami eligendorũ à magistratu: & dummodo volẽs trabes, & tigna mittere, vel adhę-

rere muro cum voltis, vel firmare super eo voltas, soluat tantum, quantum arbitrabuntur duo magistri antelami eligendi vt supra & nihilominus murus remaneat eius, cuius prius erat.

Nemo possit pontellos appónere de domo ad domum, nec appositos reficere, sed ædificia firmare, & eorum firmitati consulere clauibus ferreis, quas quilibet apponere possit muris intermedijs, etiam penetrantes ad partem vicini, dummodo murus vicini non deformetur, nec per ipsam clauium appositionem detrimentum patiatur.

Qui habuerit aliquod cancellum, seu fenestram supra tectum alterius à quo tecto ad fenestram non sint vltra palmi duodecim, teneatur ad omnem instantiam domini tecti claudere cancellum, siue fenestram vel muro, vel crate ferrea, vel lignea, adeò quod ex eo super tectum descendi non possit.

Possint habentes murum communem de ipso muro pro vsu suæ domus quisq; se valere in totum, dimisso tamen debito spatio, ne in totum perforetur, vel adeò subtilizetur à latere vicini, vt domus vicini constituatur in aliquo periculo. Et quilibet dictorum vicinorum possit eo modo vti dicto muro, ita tamen, vt in altitudine, & latitudine quisq; habeat suam portionem.

Et hæc non obstante quacunq; præscriptione in contrarium, & non obstantibus quibuscunq; fenestris, siue cancellis, & alijs quibuscunq; luminibus, & aperturis.

Et quia inter domos in pluribus locis adsunt carubiei, nemo possit occupare dictos carubietos, nisi pro dimidia quisque versus suam domum tantum.

De damnis reficiendis, & arboribus cadendis. *Cap. XIIII.*

QVi in aliena terra arbores siue domesticas, siue siluestres inciderit, seu eradicauerit, deuastauerit, vel exportauerit, & seu aliquod aliud damnum fecerit, teneatur damnum emendare; & vltra cadat in pœnam libræ vnius vsque in quinque, si damnum factum fuerit de die, & librarum duarum vsq; in decem, si factum fuerit

fuerit de nocte arbitrio magistratus, quæ pœna pro medietate sit damnum passi.

Si daumnm fuerit factum per bestias, seu cum bestijs, dominus earum teneatur ad refectionem damnorum; & vlterius cadat in pœnam, si damnum fuerit datum in terris clausis, seu quãdo sunt seminatæ, vel in eis adsunt fructus, librarum duarum vsq; in decem arbitrio magistratus. & in terris apertis, seu quæ non sunt seminatæ, & in quibus non sunt fructus libræ vnius, vsq; in quinq; etiam arbitrio magistratus.

Et si bestiæ fuerint capræ, hirci, seu porci, duplicetur pœna.

Liceat etiam dominis, & custodibus terrarum occidere bestias inferentes damnum, si eas repererint in terris clausis tantum.

Si dominus bestiæ voluerit eam relinquere, seu dare pro pœna, possit id facere; & remaneat liberatus.

Qui damna aliqua intulerit in nemoribus Reipublicæ, aut etiam in spectãtibus ad communitates siue vsu, siue aliter, cadat in pœnas respectiue statutas inferentibus damna huiusmodi nemoribus; dumtamen non sint minores suprascriptis respectiuè.

Si damnum fuerit datum in aliqua terra vt supra, vel factum incendium, seu furtum siue in terris, siue in casinis, siue in domibus, siue alibi; & nesciatur persona, quæ damnum dederit, vel furtum fecerit, teneatur vniuersitas illius loci, ad emendationem damni, nisi daret conuinctum damnificãtem ante solutionem secutam. & si damnum, incendium, vel furtum prædictum esset commissum per bannitos, seu bannitum, teneatur vniuersitas hominum ad emendationem damni, etiam si notitia haberetur de delinquentibus, nisi delinquentes per dictos homines caperentur, & consignarentur in fortijs iustitiæ.

De damno dato, incendio, seu furto facto, & de quantitate damni, seu furti credatur iuramento domini, vel possessoris rei, vel terræ, vel manentis in ea, vsque in quantitatem librarum decem; etiam iuramento ciuis Genuæ masculi, siue fœminæ vsque in quantitatem librarum viginti quinq;, dummodo dicti iurantes sint bonæ vocis, conditionis, & famæ. & à dictis libris decem non possit appellari, vel reclamari. sit tamen salua facultas illis, contra quos cõcederetur licentia probandi contrarium. Appellatio verò à dictis

libris

libris viginti quinq; non retardet executionem.

Damna autem maioris quantitatis probari debeant, & ab eis appellari possit.

Damna soluenda per communitates repartiantur per rectorem, sindicum, seu ad id deputatos inter homines communitatis: & ab eis exigantur, nec damnificatus teneatur ad dictum repartimentum exigendum.

Declarato tamen quòd quatenus vniuersitates, & homines aliquid soluissent, habeant ius recuperandi in bonis eius, qui damnum dedisset vnà cum damnis, expensis & interesse.

Non possit aliquis tenere, vel teneri facere capras, vel hircos pro ipsis nutriendis propè mare per milliaria quinq; sub eadem pœna.

Qui habuerit arbores pendentes super viam publicam, seu super terram alterius, teneatur eas incidere, nisi essent altæ à plano viæ, seu terræ alterius per palmos decem octo.

Si inter terras duorum aderit via publica, & ambo conuenerint de faciendo, vel quòd alter faciat angetum super dictam viam, possint illud facere, dum tamen sit altum à plano viæ ad minus per palmos decem octo.

Sed si non conuenerint, neutri liceat id facere.

De aquæductibus molendinorum, & frumentis molendis. Cap. XV.

NVllus etiam habens terras iuxtà alueos, vel aquæductus, aut clusas aquarum molendinorum, aquas ipsas de cursu suo solito remouere, vel diuertere possit, nec debeat in damnum, deuastationem, seu incommoditatem molendinorum; saluo tamen iure eorum, qui alioqui in dictà aqua ius haberent.

Possit tamen qui voluerit reficere, vel aptare, seu refici, vel aptari facere dictos alueos, aquæductus, & clusas in eo loco, in quo esse consueuerunt, nec possit ab aliquo impediri; imo magistratus teneantur de hoc licentiam concedere, si fuerint requisiti.

Et si alueus, aquæductus, vel clusa esset iuxta viam publicam; & ob refectionem, vel aptationem via astringeretur; possit nihilominus de licentia magistratus, id fieri, dum tamen via remaneat

ampla, & lata arbitrio magistratus, saltem ex informatione proborum vitorum.

Nullus verò possit vti beneficio præsentis statuti, qui intrà annum saltem à die, qua cepetit molendinum facere non compleuetit ipsum molendinum canalibus, totis, molis, & alijs.

Molinarij, & qui molendinum pto molendo tenere solent, obligati sint accedere ad accipiendum frumentum, saltem intra milliaria sex à molendo computanda, cuiuscuuque petentis, si tamen ante petitionem non habuerint in molendino, vel non sint in itinere proeundo ad accipiendum granum sufficiens dicto molendino per dies octo.

Teneantut dicti molinarij restituere quanto citius, & ad summum intrà dies octo, à die accepti frumenti numetandos farinam, ex ipso grano factam bene macinatam ad domum, cuius fuetit frumentum.

Non possint pro eorum metcede accipere nisi taxam pro tempore factam, seu faciendam pet censores.

Debeant granum acceptum ad macinandum benè, & legalitet custodire, & saluare, & de eo farinam facere, & non mutate, seu cambiare.

Et de mutatione, seu cambio, aut mancamento credatur iutamento domini, vel dominę grani, dummodo sit bonę vocis, conditionis, & famæ iudicio D. censorum, & dummodo iutent intrà mensem vnum à die apportationis farinæ, nisi pet molinarium probetur contrarium.

Molinarij contrafacientes in aliquo, teneantur ad reficiendum damnum, & cadant in pœnam arbitrio D. Censorum.

De quadrupedibus restituendis. Cap. XVI.

QVi equum, mulum, vel quadrupedem emerit, vel alio titulo acquisiuerit, si retinuetit diebus quinque, intra quos non denuntiauerit à quo titulum habuerit, seu cotám magistratu quód ipsum retinere non velit, non possit ex inde occasione alicuius morbi, seu vitij conttactum rescindere, sed valeat, lege aliqua non obstante.

Si verò acquirens dedisset causam morbo, vel vitio, non possit etiam intra dictos dies quinq; illum restituere.

Et si de his oriretur quæstio, procedatur, & cognoscatur summarie, sine figura iudicij, sine petitione assessoris.

Et ad euitandas impensas, quæ per sæpè fiunt in deponendis huiusmodi quadrupedibus in taberna, hospitio; seu stabulo, possit emptor volens ex causa, de qua supra, quadrupedem restituere illũ, facta notificatione venditori, siue obligato intra tempus, de quo supra, retinere penès se dictum quadrupedem si maluerit, durante lite. Et nihilominus non intelligatur sibi causatum aliquod præiudicium, quo ad litem; & iura sua remaneant, & conseruentur talia, qualia sibi competunt.

De Censarijs, & eorum officio. *Cap. XVII.*

NVllus possit eligi censarius, qui non sit bonę famæ; qui nesciat scribere, qui non sit ætatis annorum triginta, & qui non sit oriundus in ciuitate, vel dominio; vel qui non habitauerit cũ eius familia in dicta ciuitate per annos decem ad minus. & hæc arbitrio, & iudicio Magnificorum Patrum communis, ad quos spectat huiusmodi electio.

Electus antequam admittatur ad exercendum, teneatur iurare, & promittere in actis curiæ patrum communis exercere bene fideliter, & legaliter suum officium, nullamq; fraudem, vel dolum in eo committere; & etiam præstare idoneos fideiussores pro libris quingentis in dictis actis de prædictis obseruandis: quod iuramentũ, promissionem, & fideiussionem teneatur renouare singulis annis, aliter officium prædictum exercere non possit.

Teneantur censarij habere, & tenere librum, in quo scribere debeant eadem die, vel saltem sequenti omnia, & singula mercata, seu negotia, quæ fecerint, seu concluserint, vel quæ mediantibus ipsis, completa seu conclusa fuerint, sub pœna amissionis salarij, seu mercedis, & tantundem quantitatis applicandæ operi portus, & mogduli. Teneantur etiam dare cuilibet partium requirenti copiam dictæ scripturæ; & similiter intrà horas viginti quatuor immediatè secuturas postquam fecerint, seu concluserint aliquod

mercatum,

mercatum, seu negotium operari, & facere, quòd partes, seu contrahentes loquantur ad inuicem de mercato, seu negotio conclufo; aliter mercatum prædictum non valeat, inuita altera parte.

Non possint censarij durante officio mercaturam exercere, nec aliquas merces acquirere aliquo titulo, neq; cum mercatore aliquo, vel alio quouis participare in mercibus, neq; in cambijs per se, vel interpositam personam sub pœna priuationis officij.

Non possint pro eorum mercede accipere, nisi secundum taxationem ipsis permissam, sub pœna soluendi quadruplum.

Si patres communis cognouerint aliquem censarium amouendum, seu priuandum esse officio, siue ratione malitiæ, siue contrafactionis, siue alia quauis causa, debeant statim publicum præconium fieri facere in bancis de tali priuatione. Et priuatus non possit iterùm ad officium eligi, nisi transactis ad minus annis decem.

De contractibus verò mercium, & cambiorum, seu conclusionibus negotiorum sicut supra conclusis, stetur, & stari debeat sacramento censarij, & eius socij, si eum habuerit; & si non habuerit stetur iuramento ipsius cum scripturis eius libri vt supra confectis. Et quilibet magistratus teneatur compellere contrahentes, seu partes ad obseruantiam contractus sine strepitu, & figura iudicij, & sine remedio appellationis, dummodo non lapsus fuerit terminus vltra mensem, quando fiet requisitio.

Quòd aquæ vias non impediant. Cap. XVIII.

Domini aquæductuum, seu clusarum molendinorum teneantur aquæductus, & clusas ita reficere, & construere, vt aquæ non possint decurrere per vias, nec eas impedire. Et quilibet teneatur ita prouidere, quòd aqua sua, quæcunque sit, non occuper vias, nec in eis aliquod impedimentum afferat. qui contrafecerit cadat in pœnam librarum viginti quinq; pro qualibet vice, & nihilominus reficiat damna; & teneatur ad obseruantiam.

De

De repræſalijs. *Cap. XIX.*

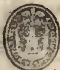
NOn poſſint concedi alicui aliquæ repræſaliæ occaſione alicuius negotij, ſeu contractus facti cum aliquo Principe, ſeu Republica; nec dependentium ab eo.

Non poſſint etiam concedi alicui occaſione caſtri, loci, ſeu iuriſdictionis, aut vaſſalorum, quos haberet, qui non dependerent per feudum, aut aliter à Republica.

In reliquis verò non poſſint concedi aliquæ repræſaliȩ per magiſtratus, etiam ſeruatis ſeruandis, niſi habita licentia à Senatu ſub pœna arbitraria dicto Senatui.

Laudandum tamen eſt quod Sereniſſimus Senatus prius ſcribat, ſiue per magiſtratum mandet ſcribi ad Principem, Dominum, ſeu Rempublicam, ſeu iudices, contra cuius ſubditos concedendæ eſſent repræſaliæ; à qua ſi non fuerit (pro vt iuſtum exigit) prouiſum, procedendum ad conceſſionem.

Finis Libri Sexti, & vltimi.

INDEX RERVM, ET MATERIARVM, QVÆ HOC VOLVMINE CONTINENTVR.

Actio

INDEX.

Aduocatus

INDEX.

Appro-

Bona

INDEX.

Canubeti

Commune

INDEX.

Consilium

Debitores

INDEX.

Generales

G

H

I

INDEX.

Institor

L

Liber

M

Magi-

INDEX.

c Melio-

INDEX.

Mulieres

N

INDEX.

Officiales

P

INDEX.

Posthumus

INDEX.

Priui-

Propinqui

INDEX.

Q

R

Rationis

Ruptos,

S

